

OPEN SOCIETY INSTITUTE
EU MONITORING AND ADVOCACY PROGRAM
NETWORK MEDIA PROGRAM

Televize v Evropě:

regulace, politika a nezávislost

ČESKÁ REPUBLIKA

Monitorující zprávy

2005

Vydal

OPEN SOCIETY INSTITUTE

Október 6. u. 12.
H-1051 Budapest
Hungary

400 West 59th Street
New York, NY 10019
USA

© OSI/EU Monitoring and Advocacy Program, 2005

TM a Copyright © 2005 Open Society Institute

EU MONITORING AND ADVOCACY PROGRAM

Október 6. u. 12.
H-1051 Budapest
Hungary

Webové stránky
<www.eumap.org>

Výtisk můžete objednat prostřednictvím organizace EUMAP
<eumap@osi.hu>

Tisk: AF BKK, s. r. o.

Sazba: Studio Pí

Obsah

Poděkování	5
Předmluva	9
Úvodní slovo	11
Regionální přehled	13
Zpráva o České republice	191

Poděkování

Organizace EUMAP při Open Society Institute by ráda vyjádřila poděkování především těmto lidem, kteří se podíleli na tvorbě monitorovacích zpráv. Zodpovědnost za obsah zprávy nese EUMAP.

Přehled	Marius Dragomir	<i>(hlavní zpravodaj) konzultant</i>
	Dušan Reljić	<i>konzultant, Institut pro mezinárodní a bezpečnostní záležitosti, Berlín, Německo</i>
	Mark Thompson	<i>konzultant</i>
	Andreas Grünwald	<i>(legislativní část), expert na otázky mediálního práva, advokát, kancelář Hogan & Hartson, L.L.P., Berlín, Německo</i>
Albánie	Ilda Londo	<i>koordinátorka výzkumu, Albánský mediální institut</i>
	Mirela Shuteriqi	<i>právníčka</i>
Bosna a Hercegovina	Tarik Jusić	<i>ředitel, Mediacentar Sarajevo</i>
Bulharsko	Assya Kavrakova	<i>ředitelka, Evropský program integrace a regionální stability, Open Society Institute – Sofie</i>
Česká republika	Eva Rybková	<i>konzultantka</i>
Estonsko	Urmas Loit	<i>výkonný ředitel, Asociace estonských provozovatelů vysílání</i>
Francie	Thierry Vedel	<i>vědecký pracovník, Centrum politických výzkumů, Sciences-Po, Paříž</i>
Chorvatsko	Zrinjka Peruško	<i>vědecká pracovnice, Institut mezinárodních vztahů, Záhřeb</i>

Itálie	Gianpietro Mazzoleni	<i>profesor, Fakulta politických věd, Univerzita v Miláně</i>
	Giulio Enea Vigevani	<i>lektor, Právnická fakulta, Univerzita Milano-Bicocca</i>
Litva	Marius Lukosiunas	<i>profesor, Univerzita ve Vilniusu, Institut žurnalistiky</i>
Lotyšsko	Sergei Kruk	<i>lektor, Lotyšská univerzita</i>
Polsko	Andrzej Krajewski	<i>konzultant</i>
Maďarsko	Péter Bajomi-Lázár	<i>analytik, Maďarské centrum pro svobodu tisku</i>
Makedonie	Vesna Šopar	<i>vedoucí Centra pro komunikaci, Média a kultura, Institut sociologického, politologického a právního výzkumu, Univerzita Cyrila a Metoděje, Skopje</i>
	Veton Latifi	<i>lektor, Univerzita SEE, nezávislý politický analytik</i>
Německo	Runar Woldt	<i>mediální analytik, Frankfurt, Německo</i>
Rumunsko	Manuela Preoteasa	<i>výkonná ředitelka, EurActiv Rumunsko</i>
Slovensko	Rastislav Kužel	<i>MEMO 98</i>
	Ivan Godarsky	<i>MEMO 98</i>
Slovinsko	Marko Milosavljevič	<i>Fakulta sociálních věd, Univerzita v Ljubljani</i>
Srbsko	Snježana Milivojević	<i>profesorka, Fakulta politických věd, Univerzita v Bělehradě</i>
Turecko	Bulent Capli	<i>profesor, Fakulta komunikace, Univerzita v Ankaře</i>
Velká Británie	David Ward	<i>Centrum pro mediální politiku a rozvoj, Londýn</i>

Rádi bychom také poděkovali následujícím organizacím za jejich cenné příspěvky a komentáře k monitorovacím zprávám:

Albánský mediální institut (Albánie), Mediální centrum Sarajevo (Bosna a Hercegovina), Centrum mediálních studií při Karlově univerzitě (CEMES, Česká republika), Meediaseire, Universita Tartu (Estonsko), CEVIPOF, Centrum politického výzkumu při Národní nadaci pro politické vědy (Francie), Centrum nezávislé žurnalistiky (Maďarsko), Providus (Lotyšsko), Litevské centrum žurnalistiky, Makedonský mediální institut (Makedonie), Centrum nezávislé žurnalistiky (Rumunsko), Nadace Concept (Rumunsko), Bělehradské mediální centrum (Srbsko), Memo 98 (Slovensko), Mirovni institut (Slovinsko), Istanbulské centrum pro politiku, Univerzita Sabanci, Nadace Open Society Institute – Turecko (Turecko).

Zvláštní poděkování patří těmto lidem: Prof. Karol Jakubowicz, Dr. Alina Mungiu-Pippidi, Guillaume Chenevière, Peter Noorlander.

Za pomoc při realizaci tohoto projektu bychom dále chtěli poděkovat organizaci IP Mezinárodní marketingový výbor, která poskytla souhlas k publikaci dat; Mirjaně Milošević z Komunikační regulační agentury (Bosna a Hercegovina), Goethe-Institutu v Praze (Česká republika), TNS Lotyšsko (Lotyšsko).

EUMAP

Penelope Farrar	<i>ředitelka</i>
Miriam Anati	<i>zástupkyně ředitelky</i>
Katy Negrin	<i>projektová manažerka</i>
Alpha Abdikeeva	<i>správkyně webových stránek</i>
Joost Van Beek	<i>správce webových stránek</i>
Andrea Gurubi Watterson	<i>koordinátorka programu</i>
Csilla Tóth	<i>asistentka</i>
Marius Dragomir	<i>konzultant</i>
Dušan Reljić	<i>vědecký pracovník (Institut pro mezinárodní a bezpečnostní otázky, Berlín, Německo), editor</i>
Mark Thompson	<i>konzultant</i>
Quentin Reed	<i>konzultant</i>
Danail Danov	<i>konzultant</i>

NETWORK MEDIA PROGRAM – NADACE OPEN SOCIETY FOUNDATION

Gordana Jankovic	<i>ředitelka</i>
Stewart Chisholm	<i>vedoucí manažer</i>
Morris Lipson	<i>právní poradce</i>
Miguel Castro	<i>koordinátor</i>
Gernot Eberle	<i>bývalý programový manažer pro oblast mediálního práva</i>

Předmluva

Program EUMAP (EU Monitoring and Advocacy Program) při nadaci Open Society Institute monitoruje ve spolupráci s místními neziskovými organizacemi a občanskými sdruženími lidská práva a právní řád po celé Evropě. Zprávy společnosti EUMAP kladou důraz na význam monitorování z hlediska občanské společnosti a podporují přímý dialog mezi vládními a nevládními aktéry v oblasti problematiky lidských práv a právního řádu v Evropě. Kromě zprávy „Televize v Evropě: regulace, politika a nezávislost“ vydal EUMAP monitorovací zprávy zaměřené na následující problémy: ochrana práv a svobod menšin, nezávislost justice, korupce a protikorupční politika, práva lidí s intelektuálním handicapem, rovnost příležitosti pro ženy a muže. EUMAP v současné době připravuje zprávy o rovnoprávném přístupu ke kvalitnímu vzdělání pro Romy – vydání této publikace se připravuje na rok 2006.

Zprávy společnosti EUMAP zpracovávají nezávislí experti ze zemí, které jsou monitorovány. Jejich cílem je upozorňovat na význam problematiky lidských práv a na klíčovou roli, kterou hraje občanská společnost, pokud jde o prosazování toho, aby lidská práva a právní řád byly dodržovány ze strany vlád ve stále se rozšiřující Evropě. Všechny zprávy společnosti EUMAP zahrnují detailní doporučení, a to jak na národní, tak na mezinárodní úrovni. Doporučení jsou adresována přímo vládám, mezinárodním organizacím a dalším subjektům. Jejich aplikace má zaručit, že závěry zprávy budou mít dopad na politiku v regionech, které jsou ve zprávách monitorovány.

Zprávy vydávané v současné době jsou zpracovávány ve spolupráci s organizací **Network Media Program (NMP)** při Open Society Institute. Program NMP se zasazuje za nezávislá, profesionální a životaschopná média a za kvalitní žurnalistiku. Konkrétně podporuje iniciativy, jejichž cílem je přispívat k tomu, aby mediální legislativa vyhovovala mezinárodně uznávaným demokratickým standardům, zvyšovat profesionalitu novinářů a mediálních manažerů, podporovat profesní novinářské organizace a zavádět mechanismy samoregulace médií. Mediální program také podporuje média, která se zasazují za hodnoty otevřené společnosti a také iniciativy zaměřené na monitoring a boj proti zasahování do svobody projevu a iniciativy, prosazující změny mediální politiky za účelem zachování plurality v oblasti vlastnictví médií a rozmanitosti názorů v médiích. Program působí po celém světě, především pak v zemích, které procházejí procesem demokratické budování funkčních mediálních trhů.

Rozhodnutí monitorovat televizní vysílání v Evropě bylo inspirováno pozorováním, že televize, která je základním prvkem demokracie, prochází v celé Evropě dramatickým vývojem. Evropské veřejnoprávní vysílání čelí nebývalým problémům. Významným problémem je stále rostoucí konkurence ze strany komerčních stanic a rozvoj nových technologií, avšak také transformace bývalých státem kontrolovaných stanic se v řadě zemí, kde k ní došlo, jeví jako kontroverzní. Problematické je ale na druhou stranu i soukromé televizní vysílání, a to s ohledem na programovou skladbu a vlastnické struktury stanic.

Monitorovací zpráva „Televize v Evropě: regulace, politika a nezávislost“ je zpracována podle detailní metodologie (dostupné na www.eumap.org), jejímž cílem bylo zaručit komparativní přístup. Zpráva zahrnuje osm zemí střední a východní Evropy, které vstoupily do Evropské unie v květnu 2004 (Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Polsko, Slovensko a Slovinsko), Bulharsko a Rumunsko, které mají podle očekávání vstoupit do EU v roce 2007, dvě kandidátské země (Chorvatsko a Turecko), čtyři původní členské státy (Francii, Německo, Itálii a Velkou Británii) a potenciální kandidáty vstupu do EU (Albánii, Bosnu a Hercegovinu a Makedonii) – a navíc zvláštní zprávu o Srbsku. Fakt, že zpráva pokrývá jak členské, tak nečlenské státy Evropské unie, zdůrazňuje potřebu aplikovat mezinárodní standardy a monitorovat všechny země stejně. Zpráva tak dává příležitost komentovat obecné trendy ve vývoji a způsoby aplikace těchto standardů.

Tato publikace obsahuje regionální přehled, shrnující hlavní poznatky ze všech monitorovaných zemí, a dále zprávu o České republice. První pracovní verze zprávy byla podrobena kritice při diskusi u kulatého stolu. Diskuse byla organizována s cílem získat kritické připomínky a komentáře vládních představitelů, občanské společnosti a mezinárodních organizací. Finální verze zprávy prošla revizí, která se o zmíněné komentáře opírala. Program EUMAP je zodpovědný za finální podobu zprávy.

Úvodní slovo

Tato zpráva, kterou připravila společnost EUMAP ve spolupráci s organizací Network Media Program, přichází v pravý čas a je důležitým příspěvkem do stále naléhavější debaty o budoucnosti televize v Evropě.

Součástí zprávy je regionální přehled a dvacet jednotlivých zpráv, které jsou zaměřeny na současnou situaci v televizním sektoru – jak veřejnoprávním, tak komerčním. Monitorovaná oblast pokrývá celou střední a východní Evropu, jihovýchodní Evropu, vybrané západoevropské země a Turecko. Jako zvláštního představitele OBSE pro svobodu médií mě tato zpráva zajímá z celé řady důvodů. Za prvé je to proto, že všechny zkoumané země jsou členy OBSE a reprezentují téměř polovinu všech členů OBSE.

Druhým důvodem je, že škála zemí je velmi široká, a to jak z politické perspektivy, tak z hlediska ekonomického. Závěry zprávy mají zvláštní význam pro OBSE jako takovou.

Třetím a nejdůležitějším důvodem je, že řada těchto zemí překonala totalitní minulost a směřuje k demokratické budoucnosti. To, aby ve všech zemích existovala kvalitní televize – objektivní a nestranné zpravodajství, rozmanitost kvalitního obsahu, pokrytí problematiky všech součástí společnosti včetně menšin – je z mého pohledu naprosto zásadní pro demokracii. Hodnota, kterou televize představuje, je však bohužel pod stále větším tlakem, který je způsoben zvyšující se komercializací a technickým pokrokem.

Zpráva poskytuje detailní obraz současného, potenciálně znepokojujícího vývoje ve třech hlavních oblastech, kterými jsou: regulace vysílání, veřejnoprávní vysílání a komerční vysílání. Rád bych krátce komentoval všechny tyto oblasti.

Regulátoři vysílání představují instituce, díky kterým celý systém rozhlasového a televizního vysílání funguje. Udělují vysílací licence a dohlížejí na dodržování licenčních podmínek, čelí vzniku monopolů. Vezmeme-li v úvahu tyto klíčové role, je životně důležité, aby regulátoři byli zcela nezávislí na vládě, a to jak ze správního hlediska, tak finančně. Přesto z jednotlivých regionálních zpráv vyplývá, že nezávislost regulačních orgánů je ohrožena. Nominační procesy mají často vážné nedostatky a výsledkem je, že do významných funkcí v rámci regulačních orgánů jsou jmenováni „oblíbenci“ vládních úředníků. Regulátoři trpí nedostatkem financí, a v důsledku toho nejsou schopni řádně monitorovat vysílání a plnit další úkoly, které jsou nezbytné pro dohled nad provozovateli vysílání. V některých případech nemají také dostatečnou pravomoc udělovat sankce a nemohou mít skutečný vliv na národní systém vysílání.

Jedním z nejdůležitějších závěrů všech národních zpráv je možná ten, že z hlediska nezávislosti neexistuje jediný „model“, aplikovatelný na všechny regulátory. Nominační procedura, jejímž výsledkem je v jedné zemi vysoce nezávislý regulátor, nemusí nutně fungovat v zemi jiné. Procedura, která udělí nominační pravomoci občanským sdru-

žením, může fungovat v zemích, kde jsou občanská sdružení aktivní a nezávislá, avšak nemůže být efektivní tam, kde je vliv občanské společnosti slabý. Poučili jsme se, že celkový společenský kontext bývá v této souvislosti povážlivě ignorován.

Regionální zprávy jasně ukazují, že se veřejnoprávní vysílání potýká s krizí identity. Často překotný nástup komerčního vysílání přinutil veřejnoprávní elektronické vysílání, aby s komerčními provozovateli vstoupilo do „války o sledovanost“, jejímž výsledkem je v řadě zemí snížení kvality veřejnoprávního obsahu. Očekává se příchod nových provozovatelů vysílání, kteří zaplní mezery na trhu digitálními „butiky“ a dalšími placenými službami, objevuje se argument, že se veřejnoprávní obsah automaticky objeví a není potřeba, aby stát tyto služby poskytoval. Jde o typický argument komerčních hráčů, který jde až k jádru problému – koncesionářskému poplatku, který je tradičně zdrojem financování veřejnoprávního vysílání a který je diváky a dokonce i Evropskou komisí vnímán se stále rostoucími pochybami. Věřím tomu, že tento argument musí být vyvrácen z hlediska principu i praxe, a to pečlivou analýzou a aktivní obhajobou. V opačném případě budeme i nadále pozorovat, jak principy veřejnoprávní služby podléhají postupné erozi, která – jak jsem již dříve podotkl – znamená ohrožení samotného demokratického procesu.

Poslední poznatek, který úzce souvisí s předchozím bodem, je, že rozmanitost obsahu a nestrannost zpravodajství jsou v sektoru komerčního vysílání stále více ohroženy. Křížení vlastnictví je na vzestupu, vlastnické struktury jsou stále méně průhledné a provozovatelů vysílání radikálně ubývá. Nedostatek nebo ústup plurality v televizním sektoru, který lze pozorovat ve všech regionech, na něž se zaměřuje tato zpráva, ještě více ohrožuje uspokojování informačních a kulturních potřeb občanů v těchto regionech.

Podle mého názoru tkví zásadní význam této zprávy v tom, že v kostce podává přehled toho, jak televize v současné době slouží (anebo lépe řečeno neslouží) vývoji demokracie ve významné části členské základny OBSE. Tato zpráva také může být základem projektu, jehož cílem bude přeformovat elektronická média tak, aby podpořila demokratický vývoj.

Tlak a problémy jsou obrovské. Doporučení, která jsou součástí zprávy, ukazují cestu, po které by se elektronické vysílání mělo ubírat, tak aby byla zaručena jeho ústřední role v procesu demokratizace a při zajišťování všeobecného práva na informace. Vřele tato doporučení podporuji a zavazuji se, že se budu zasazovat o jejich implementaci.

Miklós Haraszti

zástupce OBSE v oblasti svobodných médií

Televize v Evropě:
Regulace, politika a nezávislost
Regionální přehled

Obsah

I.	Hlavní poznatky	21
1.	Stručný přehled a závěry	21
2.	Doporučení	24
2.1	Doporučení na mezinárodní úrovni	25
2.1.1	Politika	25
2.1.2	Regulace vysílání	26
2.1.3	Veřejnoprávní a komerční vysílání	27
2.1.4	Veřejnoprávní vysílání	28
2.1.5	Komerční televizní vysílání	28
2.2	Doporučení na úrovni států	28
2.2.1	Politika	28
2.2.2	Orgány pro regulaci vysílání	30
2.2.3	Veřejnoprávní vysílání	31
2.2.4	Vysílání komerční televize	32
2.2.5	Ostatní	32
II	Současný stav televizního vysílání v Evropě	33
1.	Kontext	33
1.1	Západní modely	33
1.2	Východní modely	34
1.2.1	Postkomunistický blok	34
1.2.2	Turecko	37
1.3	Západní modely a financování	37
2.	Přehled evropského vysílání	39
2.1	Televizní diváci	39
2.2	Televizní podnikání	40
2.3	Co dávají v televizi?	42
3.	Regulace vysílání na území Evropy	43
3.1	Úkoly	44
3.2	Modely regulace	46
3.3	Hlavní orgán pro regulaci vysílání – struktura	47
3.4	Hlavní orgán pro regulaci vysílání – financování	48
3.5	Hlavní orgán pro regulaci vysílání – nezávislost	49

3.5.1	Nezávislost na politických tlacích	49
3.5.2	Nezávislost na komerčních tlacích	52
3.5.3	Nedostatečné pravomoci	53
4.	Veřejnoprávní televize: hledání identity	53
4.1	Status	54
4.2	Řízení a správa	55
4.2.1	Struktura řízení	55
4.2.2	Proces jmenování	56
4.3	Veřejnoprávní poslání a závazky	57
4.4	Financování	58
4.5	Veřejnoprávní vysílání na křižovatce	59
4.6	Nezávislost	61
4.6.1	Finanční nezávislost	61
4.6.2	Nezávislost řízení a správy	63
4.6.3	Redakční nezávislost	64
5.	Soukromé televize: koncentrace vlastnictví	66
5.1	Povinnosti	66
5.2	Koncentrace vlastnictví	67
5.3	Křížení vlastnictví	68
5.4	Transparentnost vlastnictví	69
5.5	Trhy	70
5.6	Nezávislost komerční televize	70
6.	Nabídka televizních programů	72
6.1	Změna formátů	72
6.2	Veřejnoprávní televize	73
6.3	Komerční televize	74
6.4	Kvóty	75
6.4.1	Evropské kvóty	75
6.4.2	Menšinové kvóty	76
6.5	Nezávislé a investigativní zpravodajství	76
6.6	Specializované stanice a alternativy	77
6.7	Regionální televizní stanice	77
6.8	Komunitní média	78

7.	Multimédia a nové technologie	78
7.1	Přehled trhu	79
7.2	Digitální revoluce	81
7.3	Stav digitalizace	82
III.	Evropský a mezinárodní systém regulace vysílání	87
1.	Úvod	87
1.1	Přehled závazných smluv a dalších nástrojů mezinárodní a evropské regulace	88
1.1.1	Všeobecné konkurenční právo	88
1.1.2	Legislativa specifická pro mediální sektor	89
1.2	Koregulace a autoregulace	91
2.	Zdroje práva	93
2.1	Světová obchodní organizace (WTO)	93
2.2	Organizace spojených národů (OSN)	94
2.3	Evropská unie (EU)	97
2.3.1	Primární legislativa	99
2.3.2	Sekundární legislativa	100
2.4	Rada Evropy (RE)	104
2.4.1	Právo na svobodu projevu	104
2.4.2	Regulace specifická pro oblast médií	105
3.	Technická regulace	107
3.1	Správa rádiového spektra	107
3.2	Strážci digitální televize	109
4.	Regulace obsahu	113
4.1	Programové a redakční normy	113
4.2	Právo na krátké zpravodajství a informace o významných událostech	114
4.3	Regulační kvóty	115
4.4	Reklamy a sponzorství	116
4.5	Ochrana nezletilých osob	117
5.	Věřejnoprávní televize	118
5.1	Evropská politika	118
5.2	Státní pomoc	119

6.	Dohled nad mediálním vlastnictvím	122
6.1	Situace na trhu	122
6.2	Diskuse o opatřeních	122
6.3	Stávající právní rámec	124
Dodatek 1. Legislativa a doporučení citované v této zprávě		125
Dodatek 2. Bibliografie		135
Dodatek 3. Tabulky		136

Obsah tabulek

Tabulka 1.	Doba sledování televize (2003)	136
Tabulka 2.	Přehled TV (2003)	137
Tabulka 3.	Trh s vysíláním v rámci EU – rozdělení podle typu provozovatele (1998–2002)	138
Tabulka 4.	10 největších televizních společností v Evropě (2003)	139
Tabulka 5.	Koncentrace sledovanosti (2003)	140
Tabulka 6.	Podíl sledovanosti největších kanálů (2003)	141
Tabulka 7.	Přehled regulačních orgánů	142
Tabulka 8.	Regulační orgány – rozsah regulace	150
Tabulka 9.	Přehled veřejnoprávních televizních stanic	156
Tabulka 10.	Struktura řízení a správy veřejnoprávních televizních stanic	160
Tabulka 11.	Hlavní veřejnoprávní povinnosti příslušející veřejnoprávním stanicím	167
Tabulka 12.	Financování veřejnoprávních televizních stanic	173
Tabulka 13.	Denní sledovanost veřejnoprávních televizí (1995–2003)	175
Tabulka 14.	10 největších soukromých televizních společností v Evropě (2003)	176
Tabulka 15.	Hlavní západní investoři do televize ve střední a jihovýchodní Evropě	177
Tabulka 16.	Hrubé výdaje na reklamu (2003)	178
Tabulka 17.	Hlavní veřejnoprávní povinnosti uložené ze zákona komerčním televizím	179
Tabulka 18.	Zákonné kvóty pro zastoupení pořadů pro jazykové a menšinové skupiny	181
Tabulka 19.	Pokrytí kabelovým a satelitním signálem (2003)	182
Tabulka 20.	Komunikační technologie a audiovizuální vybavení (2003)	183
Tabulka 21.	Digitální pozemní televize – Přehled vývoje zavádění DVB-T (2004)	184

Seznam zkratek

API	Programovací aplikační rozhraní
CAS	Systémy podmíněného přístupu
ECTT	Úmluva Rady Evropy o přeshraniční televizi
EPG	Elektronické programové průvodce
EU	Evropská unie
DVB-T	Digitální video vysílání – pozemní
GATS	Všeobecná dohoda o obchodu službami
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OSN	Organizace spojených národů
UNESCO	Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu
WTO	Světová obchodní organizace

I. Hlavní poznatky

1. STRUČNÝ PŘEHLED A ZÁVĚRY

V současné době je na území 25 členských států Evropské unie (EU) a na území dalších 10 států a oblastí Evropy, které se ucházejí o členství v EU, v provozu přibližně 4 tisíce televizních kanálů.¹ Televize je pro většinu lidí primárním zdrojem informací a všeobecně se považuje za médium s nejlepší schopností utvářet veřejné mínění. V posledních letech čas strávený před obrazovkami neustále roste. Televize si uchovála své výsadní postavení i přes rozvoj nových komunikačních technologií, jako je např. internet.

Liberalizace většiny televizních trhů v západní Evropě, k níž došlo během 80. let, znamenala konec výsadního postavení, které měly veřejnoprávní či státní televize, protože otevřela kmitočty také soukromým subjektům. Během 90. let zahájily státní televize v nových demokratických státech Evropy postupný a stále ještě probíhající proces transformace ve veřejnoprávní média. Současně s tím nastal v těchto zemích obrovský rozvoj komerčních stanic, které mnohdy vznikaly bez povolení a protizákonně.

Přízpůsobit se západoevropskému modelu organizace vysílacího sektoru bylo pro mnohé postkomunistické země nejen nezbytným předpokladem jejich případného členství v EU, ale též součástí obecné „evropeizace“ jejich politického, společenského a hospodářského života. Přestože se víceméně podařilo sladit vysílací legislativu s normami západní Evropy, je zavádění legislativy často provázáno nedostatky, což platí také o provozní i finanční nezávislosti orgánů regulujících vysílání. Ve většině evropských zemí přesto v současnosti vysílání funguje jako „duální“ systém veřejnoprávní stanice a soukromých televizních stanic.

Na celém území Evropy zůstává televize i nadále výrazně regulována, neboť využívá omezený přirozený zdroj, škálu kmitočtů, a ty ovládá stát. K dalším důvodům takovéto regulace patří pověstná moc a bezprostřednost televizního vysílání. Mnohé země přijaly legislativu zajišťující různý stupeň nezávislosti orgánů, jejichž úkolem je regulace televizního vysílání. Politický a ekonomický tlak na státní regulační orgány, jež mají v kompetenci udílení licencí, však přesto zůstává skutečností.

Veřejnoprávní televize se významným způsobem podílí na tvorbě evropské politiky a je považována za nezbytný prvek demokracie a součást evropské kultury. Očekává se od ní, že se bude snažit nabízet alternativu k televizi komerční a zároveň přispívat ke zvyšování její kvality. Digitalizace a sbližování komunikačních a informačních technologií, ale také

¹ Průzkum EUMAPu a Evropské audiovizuální observatoře *Televize bez hranic v Evropské unii: Dopad na trh a vybrané právní aspekty*. Štrasburk 2004, str. 6.

konkurence provozovatelů komerčního vysílání nutí veřejnoprávní média všude v Evropě, aby novým okolnostem přizpůsobila svůj specifický úkol, kterým je nezávislost na politických i ekonomických zájmech.

Evropská komise navíc přišla s požadavkem větší míry transparentnosti a zodpovědnosti v oblasti financování veřejnoprávních médií. Mezivládní organizace, jako například Světová obchodní organizace (WTO), kritizují privilegovanou pozici veřejnoprávních médií, a to právě v oblasti financování. V západní i východní Evropě je provozovatelům veřejnoprávního vysílání opakovaně vytýkáno, že udržují vazby na vládu a politické strany a že sami procházejí komercializací, jejímž výsledkem je tendence snižovat kvalitu vysílání. Veřejnoprávní stanice se tak údajně snaží vyrovnat konkurenci, kterou pro ně představují provozovatelé komerčního vysílání.

Nástup komerčního vysílání v postkomunistických zemích otřásl monopolem veřejnoprávních médií, jejichž sledovanost v důsledku toho značně poklesla. V těchto evropských zemích navíc provozovatelé veřejnoprávního vysílání mnohdy trpí nedostatkem financí a čelí politickým tlakům a zásahům. Veřejnost, ale i zaměstnanci televize mají také velmi malé povědomí o tom, jakou roli by veřejnoprávní televize měla hrát. Řada odborníků podílejících se na tomto průzkumu uvedla, že pokud jde o náplň a kvalitu programu, je v jejich zemi hranice mezi provozovateli veřejnoprávního vysílání a jejich komerční konkurencí již značně nezřetelná. Investigativní žurnalistika a programy určené menšinám se na veřejnoprávních ani na soukromých stanicích téměř nevyskytují. Prezentace zpráv se mnohde značně přiblížila úrovni bulváru, a to především u komerčních televizních stanic.

Všude v Evropě jsou televizní trhy vysoce koncentrované, a to z hlediska vlastnictví i sledovanosti. Ve většině zemí se tři největší televizní kanály podělí o většinu diváků. Vysoce koncentrované bývá současně i vlastnictví provozovatelů soukromého vysílání, a to i přes sliby politiků, kteří tvrdí, že budou usilovat o demonopolizaci mediálních trhů a prosazovat legislativu, která by takovou koncentraci omezila. V západní Evropě je přitom koncentrace vlastnictví vyšší než v postkomunistických zemích. Za posledních deset let nicméně došlo i tam k významným fúzím a obchodním aktivitám, jejichž výsledkem je vznik velkých mediálních skupin, ovládajících trh s vysíláním. Má-li komerční televize finanční podporu politiků či části větších subjektů podnikajících mimo oblast médií, může se stát, a v mnoha případech se už stala, nástrojem politických či obchodních zájmů. V mnoha případech je transparentnost vlastnictví a zájmů médií velice nízká.

Pro Evropskou komisi je zatím obtížné shodnout se na způsobu, jakým by bylo možné sladit pravidla o vlastnictví médií v členských státech EU, a Komise naznačila, že touto otázkou by se měly zabývat samy členské státy. Prosazování již existujících celoevropských norem, jako například Úmluvy Rady Evropy o televizi přesahující hranice nebo směrnice EU o televizi bez hranic, mnohdy probíhá nesměle a s řadou formálních nedostatků, a to především v nových členských státech a kandidátských zemích.

Navzdory zvýšenému zastoupení nadnárodních investorů v oblasti vysílání fungují pracovní vztahy v tomto úseku mediálního trhu většinou pouze na úrovni států a existuje jen několik výjimek, kdy dochází ke spolupráci mezi novináři a jinými odborníky z oblasti médií v rámci celé Evropy. I přes významné zahraniční investice, obzvláště v oblasti vysílání ve střední a východní Evropě, se jen stěží začínají prosazovat normy zaručující ochranu zaměstnanců a jiná společná pravidla. Především v bývalých komunistických zemích mají novináři zaručenu jen minimální pracovněprávní ochranu. Zahraniční investoři obvykle nabízejí pracovní podmínky, které jsou horší než ty, které zaručují ve své vlastní zemi.

Po nesmělém začátku kolem roku 2000 došlo v posledních dvou letech v západní Evropě k výraznému pokroku v oblasti digitalizace. Mediální produkty se obvykle prodávaly ve formě konkrétního spotřebního zboží, například knih a CD, nebo se distribuovaly analogovým pozemním televizním vysíláním. Nyní se mediální obsah mění na digitální signály a lze jej tedy odloučit od konkrétní formy a rozšiřovat prostřednictvím internetu, sítě mobilních telefonů, satelitního vysílání a podobných vyspělých technologií. Ačkoliv v celé Evropě stále existuje mnoho nedořešených otázek ohledně digitálního vysílání, hlavně pokud jde o jeho financování a důsledky pro regulaci, je pravděpodobné, že se prostřednictvím digitalizace podaří podnítit konkurenci a podpořit rozmanitost a pluralitu v sektoru. Digitalizace také zřejmě postaví veřejnoprávní vysílání a stávající regulační systém před nové úkoly. V postkomunistických zemích přesto proces digitalizace probíhá pomalu, a to kvůli nedostatečnému zajištění stránky finanční, organizační i právní.

Tato zpráva obsahuje hlavní poznatky, ke kterým došel průzkum prováděný ve 20 zemích Evropy, mezi nimiž byly země postkomunistické i tradiční demokracie, členské státy EU, kandidátské země i potenciální kandidáti na členství. Obecně lze říci, že pokud z této zprávy vyplývá jeden zásadní závěr, pak je to ten, že veřejnoprávní vysílání stojí na začátku dalekosáhlých změn. Tento závěr zároveň potvrzuje varování mnoha odborníků na problematiku médií. Sílu technologických změn, jejichž vlny dorazily i k těm nejméně vyspělým vysílacím sektorům zkoumaným v této zprávě, nelze zastavit.

Nyní se zdá, že silní provozovatelé komerčního vysílání budou moci z těchto změn těžit, zatímco veřejnoprávním médiím hrozí nebezpečí, že přijdou o velkou, a možná zásadní, část důvodu pro svou existenci, který jim tradičně zajišťoval jejich privilegia. Z této zprávy nicméně vyplývá, že argument ve prospěch veřejnoprávního vysílání není ohrožen. Veřejnoprávní vysílání nepředstavuje pouze hráz před komerčními trendy – které by, ponechány bez dozoru, mohly způsobit další snižování kvality vysílání a úplné vytlačení méně lukrativních prvků – představuje také nezbytný nástroj na zvyšování kvality všech programových žánrů.

Je jasné, že tvůrcům vysílací legislativy, regulačním orgánům, odborníkům na oblast médií i občanům jde o společný cíl – profitovat ze změn, které digitalizace přinese (širší výběr programů, přístupných na větším počtu vhodnějších platform), a nemuset se přitom vzdát výhod tradičního veřejnoprávního vysílání, ať už jde o kvalitu, rozsah

a skutečnou pluralitu dostupného obsahu, jehož utváření reaguje na jednotlivé úseky společnosti jakož i na společnost jako celek. Neexistuje však žádný jistý způsob, jak tohoto cíle dosáhnout. Žádný přístup nemůže zaručit vytvoření vyrovnaného a trvalého „duálního systému“ vysílání nebo ustavení nezávislého regulačního nástroje, a neexistuje ani žádný model úspěšného veřejnoprávního vysílání. Vysílání je tak hluboce zakořeněno v politické zkušenosti, institucích a očekáváních každé společnosti – a je na nich natolik závislé (nemluvě o novinářských tradicích a zdrojích), že si každá společnost nutně musí vytvořit vlastní model.

Mohlo by se tedy zdát, že stav veřejnoprávního vysílání v nových demokratických zemích Evropy je znepokojivý a jeho budoucnost není zdaleka jistá. Tyto postkomunistické země se zavázaly podporovat veřejnoprávní vysílání, ačkoli je tato veličina pro jejich společnost stále ještě neznámá. Není ani překvapující, do jaké míry je v těchto zemích rozšířena netečnost ze strany odborníků i veřejnosti vůči roli, kterou má veřejnoprávní vysílání hrát. Odráží se v ní jak naprostá novost myšlenky veřejnoprávního vysílání, tak i špatná schopnost vznikajících provozovatelů veřejnoprávního vysílání přinášet programovou náplň, která nadchne veřejnost a bude natolik odlišná od komerčního vysílání, že si zaslouží podporu. Politici projevují většinou jen málo ochoty respektovat samostatnost provozovatelů veřejnoprávního vysílání. Dokonce i ve státech, které podle vlastního mínění již úspěšně překonaly období přechodu od komunistického režimu k demokracii, zůstávají provozovatelé veřejnoprávního vysílání stále kdesi na půli cesty.

Oněch 41 doporučení, předložených v následující kapitole, má přispět k celoevropské diskusi na dané téma a jejich obsahem jsou čtyři hlavní oblasti: legislativa a politika v oblasti médií, mediální regulační orgány, veřejnoprávní vysílání a komerční vysílání. Všechna doporučení vycházejí z poznatků, které přinesl průzkum a které jsou podrobně uvedeny v této kapitole a dále rozvedeny ve zprávách z jednotlivých zemí – ty potom obsahují další doporučení vztahující se k jednotlivým státům.

2. DOPORUČENÍ

Doporučení uvedená v této kapitole vycházejí z poznatků, jež přinesl průzkum prováděný ve 20 zemích Evropy – v západní, střední, východní a jihovýchodní Evropě a v Turecku. Tato doporučení by měla být rovněž vzata na vědomí Evropskou unií, Radou Evropy a Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, jakož i vládami a parlamenty jednotlivých zemí, s ohledem na další státy, jichž se tento průzkum netýkal, obzvláště na země zahrnuté do Evropské sousedské politiky², neboť tyto subjekty se podílejí na procesu transformace vysílacího sektoru v širším evropském regionu.

² Země zahrnuté do Evropské sousedské politiky: Alžírsko, Arménie, Ázerbajdžán, Bělorusko, Egypt, Gruzie, Izrael, Jordánsko, Libanon, Libye, Moldávie, Maroko, Sýrie, Tunisko a Ukrajina; rovněž Palestinská samospráva.

2.1 Doporučení na mezinárodní úrovni

2.1.1 Politika

Mediální politika

1. Evropská unie (EU), Rada Evropy (RE) a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) by měly nadále podporovat zásadu, že nezávislé rozhlasové a televizní vysílání v rámci duálního systému veřejnoprávního a soukromého vysílání je nepostradatelným prvkem demokracie a součástí politické a kulturní identity Evropy. Tato zásada by měla zůstat základem mediální politiky a legislativy.
2. EU, RE a OBSE by měly dohlédnout na to, aby rozvoj evropských mediálních subjektů, které se snaží zachovat si i nadále svou konkurenceschopnost, nebyl poznamenán kompromisy, jež by mohly ublížit kvalitě a rozmanitosti vysílání na území Evropy.
3. EU, RE a OBSE by měly vynaložit větší úsilí na překonání rozdílu, který vznikl v oblasti rozvoje vysílání mezi postkomunistickými státy na straně jedné a ostatními státy Evropy na straně druhé.
4. EU by se při posuzování připravenosti kandidátských zemí vstoupit do EU měla v rámci tzv. kodaňských kritérií důkladněji zabývat demokratickým fungováním médií a stabilitou a transparentností regulačního prostředí v audiovizuálním sektoru.

Legislativa

5. S ohledem na budoucí postupné rozšiřování EU a potřebu budovat komunikaci se všemi zeměmi západního Balkánu i zeměmi zahrnutými do Evropské sousedské politiky by měla EU revidovat Směrnici o televizi bez hranic tak, aby došlo k vhodné úpravě definice kategorie „evropská audiovizuální díla“.

Pomoc a sledování

6. OBSE, RE, EU a další mezinárodní vládní i nevládní instituce by měly, každá podle svých kompetencí, upřednostňovat následující činnosti:
 - sledování mediální legislativy a politiky a jejich zavádění do praxe;
 - zajišťování poradenství, výzkumu a financování ve prospěch mediálních reforem.

7. EU by se měla zaměřit na koordinaci činnosti vlád členských států EU, OBSE, RE a mezinárodních i místních organizací v oblasti médií, aby se předešlo realizaci nadbytečných projektů a aby se zvýšila účinnost a dopad zaváděných projektů a programů v oblasti médií.
8. EU by měla koordinovat a posléze též sjednocovat stávající opatření na podporu tvorby médií v rámci EU s programy, jejichž cílem je podpora médií v zemích zahrnutých do Evropské sousedské politiky a do Procesu stabilizace a přidružování, tak aby se zvýšila součinnost a zlepšila účinnost a kvalita.

Digitalizace

9. EU, RE a OBSE by měly podporovat vědecký výzkum a občanskou diskusi o společenských, politických a kulturních dopadech digitalizace vysílacího sektoru a také o tvorbě státní politiky v oblasti médií.

Zapojení občanské společnosti

10. S ohledem na význam občanské společnosti pro demokratické změny v Evropě a potřebu nadále provádět reformy by měly EU, RE a OBSE zahrnout do veškerého utváření mediální politiky zástupce občanské společnosti – především sdružení spotřebitelů, mediální organizace a jiné nevládní organizace, profesní organizace, odborníky a další partnery z řad veřejnosti. Tito zástupci občanské společnosti by měli být zapojeni do diskuse o základních otázkách v oblasti médií, mezi které patří například:
 - nezávislost orgánů regulujících vysílání;
 - digitalizace a další technologický vývoj vysílání;
 - opatření zaručující, aby provozovatelé vysílání sloužili veřejnému zájmu;
 - dohled na dodržování mezinárodních vysílacích norem.

2.1.2 Regulace vysílání

Nezávislost

11. EU, RE a OBSE by měly podporovat další transformaci regulačních orgánů v nezávislé instituce, které budou mít k dispozici dostatek finančních

zdrojů a rozsáhlé pravomoci, díky kterým budou schopny účinně dohlížet na činnost provozovatelů vysílání a na dodržování legislativy a licenčních podmínek. Zároveň by měly odsuzovat jakýkoli nepřiměřený politický zásah či nátlak na regulační orgány.

12. Především RE, ale také OBSE, by měly přísněji dohlížet na to, jak jejich členské státy dodržují své závazky, které se týkají nezávislosti regulačních orgánů.

2.1.3 Veřejnoprávní a komerční vysílání

Školení

13. EU, RE a OBSE by měly vynaložit větší úsilí na rozvoj a podporu školení a profesního růstu zaměstnanců v oblasti médií, a to podporou školení přímo na pracovištích i dalším rozvojem specializovaných školicích zařízení.
14. Mezinárodní i národní sdružení novinářů spolu s vlastníky médií a dalšími odborníky v oblasti médií by měli podporovat realizaci školicích programů orientovaných na novináře ve všech sektorech médií.

Profesní etika

15. Mezinárodní i národní sdružení novinářů spolu s vlastníky médií a dalšími odborníky v oblasti médií by měli podporovat zavedení etických kodexů, sbírek zásad, reklamačních řízení a dalších nástrojů samoregulace, a to ve všech sektorech médií.

Zaměstnanecká práva

16. Mezinárodní i národní sdružení novinářů, odbory, vlastníci médií a další odborníci v oblasti médií by měli spolupracovat na poli pracovních vztahů v oblasti médií. Především by se měli zasazovat za přijetí legislativy na úrovni státu, jež by donutila nadnárodní i národní investory respektovat takové základní pracovní zásady, jako např. právo na kolektivní vyjednávání, právo na nediskriminující a odpovídající odměny a potřebu minimálních opatření sociální ochrany.

2.1.4 Veřejnoprávní vysílání

17. EU, RE a OBSE by měly i nadále podporovat a chránit veřejnoprávní vysílání jako významný evropský kulturní počín, jako instituci, jež má zásadní význam pro demokracii a společenskou soudržnost a jako podnět pro vyšší úroveň programů obecně. V oblasti politiky i legislativy by měla být respektována zásada, že tržní síly samy nemohou a neměly by určovat mediální politiku.

2.1.5 Komerční televizní vysílání

Transparentnost

18. Evropská komise a OBSE by měly iniciovat tvorbu legislativy, jež zaručí transparentnost vlastnictví ve vysílacím sektoru.
19. EU by měla vytvořit nezávislý orgán, který by dohlížel na mediální trh a na koncentraci médií v rámci EU i na světových trzích.

Pluralita v oblasti médií

20. Evropská komise, OBSE a RE by měly stimulovat a podporovat pokračující veřejnou diskusi o vhodných opatřeních na ochranu plurality médií v Evropě i o právu na informace a na svobodu projevu.

2.2 Doporučení na úrovni států

2.2.1 Politika

Veřejnost jako poradní orgán

21. Vlády a parlamenty by měly umožnit, aby se veřejnost značnou měrou podílela na diskusi o mediální politice a legislativě. Úřady, a to především v postkomunistických zemích, by se měly snažit zapojit do tvorby mediální politiky a legislativy zástupce občanské společnosti – zástupce sdružení spotřebitelů a organizací činných v oblasti mediálních práv, zástupce nevládních organizací, profesních sdružení, odborných kruhů a další zástupce veřejnosti. Tito zástupci občanské společnosti by měli být zapojeni do diskuse o základních otázkách v oblasti médií, mezi které patří například:
 - opatření zajišťující úplnou nezávislost regulačních orgánů i samotných provozovatelů vysílání;

- digitalizace a další technologický vývoj vysílání;
- opatření zaručující, aby provozovatelé vysílání sloužili veřejnému zájmu;
- dohled na dodržování mezinárodních vysílacích norem a licenčních podmínek.

Informovanost veřejnosti

22. Vlády, parlamenty i provozovatelé vysílání by měli podporovat a sami utvářet rozsáhlé programy, jež by zvýšily informovanost veřejnosti o veškerých otázkách mediální politiky i mediálního vývoje, které se jí týkají.

Školení

23. Vlády by měly spolu s vlastníky médií, univerzitami a organizacemi zastupujícími občanskou společnost vynaložit větší úsilí na podporu školení a profesního růstu zaměstnanců médií, a to iniciováním školení přímo na pracovištích i dalším rozvojem specializovaných školicích zařízení.

Programové složení

24. Vlády a regulační orgány by měly buď provozovatelům komerčního vysílání uložit dodržování základních norem veřejnoprávního vysílání jako nezbytný a žádoucí nástroj regulace vysílání, nebo by je měly přesvědčovat vhodnými stimuly, aby vysílali takový programový obsah, který bude odpovídat veřejnému zájmu.
25. Vlády a regulační orgány by měly podle potřeby zajišťovat finanční i jinou podporu producentům vytvářejícím programy pro etnické, jazykové a jiné menšiny a pro provozovatele vysílání, kteří takový programový obsah vysílají. Zároveň by regulační orgány měly uznat zásadní význam programového složení v procesu udělování licence.
26. Aby mohlo být zajištěno dodržování právních i licenčních závazků ze strany provozovatelů vysílání, měly by parlamenty v případě potřeby upravit legislativu tak, aby regulační orgány měly dostatečné pravomoci k přísnému dohledu na programové složení vysílání.

Digitalizace

27. Vlády by měly podnikat kroky směrem k digitalizaci a prosazovat akční plány ve prospěch přechodu k digitalizaci.

28. Aby veřejnoprávní vysílání zůstalo i v digitálním prostředí zachováno, měly by vlády prosazovat legislativu umožňující automatické udělení licence na digitální vysílání provozovatelům veřejnoprávního vysílání.
29. Aby se zamezilo vzniku dominantních postavení na digitálním trhu, měly by parlamenty prosazovat legislativu, která by zakazovala utváření konglomerátů sdružujících operátory činné v digitálním řetězci, jako například provozovatele digitálního multiplexového vysílání, televizní stanice, výrobce programových balíčků a dodavatele softwaru.
30. Vzhledem k transformačním účinkům, které digitalizace bude zřejmě mít na vysílání, by parlamenty a vlády měly podporovat kampaně zaměřené na informovanost veřejnosti a diskuse na téma zavádění digitalizace.

Místní televize a komunitní média

31. Vlády by měly doplnit mediální politiku o strategie rozvoje místních televizních stanic a komunitních médií. Takové stanice a média by měly mít přístup ke kmitočtovému spektru a měly by mít možnost v začátcích provozu čerpat finanční podporu.

2.2.2 Orgány pro regulaci vysílání

Nezávislost a transparentnost

32. Vlády by měly v souladu s doporučením RE³ zajistit orgánům pro regulaci vysílání politickou i provozní nezávislost, a to jak na úrovni legislativy, tak v praxi.
33. Vlády by měly zajistit, aby regulační orgány měly k dispozici dostatek finančních prostředků pro výkon své činnosti se vším, co k ní patří. Jedná se především o povinnosti regulačních orgánů spojené s dohledem na dodržování legislativních i smluvních licenčních podmínek ze strany provozovatelů vysílání, výkon šetření v případě porušení těchto podmínek a v případě potřeby též uplatňování příslušných sankcí.

³ Hlavní je v tomto ohledu doporučení Rady Evropy o nezávislosti a fungování regulačních orgánů vysílání z roku 2000 a pokyny týkající se nezávislosti a fungování regulačních orgánů vysílacího sektoru. (Rada Evropy, Výbor ministrů, Doporučení Výboru ministrů členským státům č. 23 z roku 2000 o nezávislosti a fungování regulačních orgánů vysílání, přijaté Výborem ministrů dne 20. prosince 2000 na 735. schůzi náměstků ministrů).

34. Neobsahuje-li stávající legislativa pravidla, která by zamezila střetu zájmů u členů regulačních orgánů (a to v případech jejich jmenování i prodloužení členství), měly by vlády detailní pravidla stanovit a zajistit, aby byla v praxi řádně uplatňována.

Přidělování kmitočtů

35. Regulační orgány by měly zajistit transparentní, nediskriminující a proporcionální postup při přidělování kmitočtů. Členské státy EU by měly především zajistit, aby ustanovení Směrnice EU č. 2002/21/ES (tzv. rámcová směrnice)⁴ a 2002/22/ES (směrnice o univerzální službě)⁵ byla plně přenesena do národní legislativy.

Udílění digitálních licencí

36. Aby stávající dominantní postavení provozovatelů analogového vysílání nezůstalo zachováno, měly by regulační orgány zajistit, aby byly licence na digitální vysílání přidělovány širokému spektru provozovatelů.

2.2.3 Veřejnoprávní vysílání

37. Vlády by měly i nadále podporovat veřejnoprávní vysílání jako důležitý prvek demokracie. V politice i v legislativě by měla být respektována zásada, že tržní síly samy nemohou a neměly by určovat mediální politiku.

Nezávislost a financování

38. Vlády by měly prosazovat chybějící legislativu a důsledně aplikovat legislativu stávající tak, aby byl u provozovatelů veřejnoprávního vysílání zajištěn nezávislý, transparentní a spravedlivý postup při jmenování generálního ředitele i členů představenstva.
39. Vlády by měly prosazovat legislativu, která přinutí provozovatele veřejnoprávního vysílání zapojit mechanismy zaručující transparentnost jejich výdajů, zejména průhlednost způsobu, jakým nakládají s veřejnými financemi.

⁴ Směrnice EP a Rady č. 2002/21/ES ze dne 7. března 2002 o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací, L108/33, Brusel, 24. duben 2002 (*rámcová směrnice*).

⁵ Směrnice EP a Rady č. 2002/22/ES ze dne 7. března 2002 o univerzální službě a uživatelských právech týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací, L108/51, Brusel, 24. duben 2002 (*směrnice o univerzální službě*).

40. Vedení veřejnoprávních stanic by mělo být povinno zajistit, aby programová náplň vysílání byla v souladu s veřejnoprávním posláním jejich stanice. Toto je obzvlášť důležité s ohledem na skutečnost, že veřejnoprávní média v poslední době podléhají komerčním tlakům a upravují programovou skladbu tak, aby dosáhla větší sledovanosti.

2.2.4 Vysílání komerční televize

Transparentnost

41. Vlády by měly přijímat a aplikovat legislativu, která by zajistila transparentnost vlastnictví všech médií včetně vnějších investorů.

2.2.5 Ostatní

Ochrana zaměstnanců

42. Chybí-li zákony, které by zaměstnancům veřejnoprávních i komerčních médií zajistily sociální ochranu a ochranu práce, měly by vlády takovou legislativu přijmout.

II. Současný stav televizního vysílání v Evropě

1. KONTEXT

Televize zaznamenala v západní i východní Evropě nápadně podobný, nikoli však simultánní, vývoj. V posledních padesáti letech procházela televize postupným procesem komercializace.⁶ Více než půl století bylo v Evropě toto médium z velké části ovládáno státem a teprve v posledních dvaceti až třiceti letech se televizní trh začal transformovat v duální systém, tvořený veřejnoprávním a komerčním sektorem. Konkurenční boj mezi oběma těmito sektory je stále větší a veřejnoprávní sektor zde často hraje úlohu slabšího hráče. V zemích střední a východní Evropy se televize ze silného sevření státu vymanila teprve začátkem 90. let v souvislosti s pádem komunistických režimů. Tento proces probíhal od samého počátku mnohem rychleji než v západní Evropě. Stále ohlašovaná evropeizace struktury společenského, politického i hospodářského života se ve vysílacím sektoru projevila jako snaha napodobovat západní modely regulace a vůbec veškeré metody a prostředky řízení televizního vysílání. Televizní průmysl zaznamenal k překvapení mnohých obrovský příliv západního kapitálu, který často poslal domácí hráče na okraj trhu.

1.1 Západní modely

V první fázi vývoje televizního vysílání v západní Evropě převládala filozofie vysílání založená na kombinaci kulturního autoritářství, služby veřejnosti a administrativní logiky nad vysíláním představujícím státní podnik, zodpovědný za propagaci kultury a vzdělanosti a za rozšiřování státem kontrolovaných politických informací.

Ve Velké Británii hraje televize odjakživa ústřední roli v tvorbě politiky, čemuž napomáhá shodný postoj, který Britové zaujímají k úloze televize ve společnosti, a také fakt, že nezávislost televize je všeobecně vnímána jako důležitá zásada při formování televizního systému. Motto lorda Reithe „informovat, vzdělávat a bavit“ se stalo základem britské filozofie a veřejnoprávní média na něm stavějí dodnes.⁷ Až do roku 1982 působily na

⁶ Poznámka: země objevující se ve zprávě EUMAP jsme v tomto přehledu rozdělili do tří hlavních oblastí. Do jihovýchodní Evropy patří: Albánie, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko, Makedonie, Srbsko a Černá Hora (zpráva EUMAP se zabývá pouze Srbskem). Do střední a východní Evropy patří: Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko. Západní Evropou se rozumí čtyři země, jež se objevují i ve zprávě: Francie, Itálie, Německo a Velká Británie. O Turecku pojednáváme samostatně.

⁷ John Charles Walsham Reith, první baron Reith (1889–1971), založil britskou tradici nezávislého veřejnoprávního vysílání. Dodnes se Charta BBC odvolává na definici svého prvního generálního ředitele (v letech 1927–1938), a sice že posláním BBC je „informovat, vzdělávat a bavit.“

britském trhu pouze dvě televizní sítě, BBC a ITV, z nichž první začala vysílat v roce 1936 a druhá roku 1955. Obě tyto sítě jsou veřejnoprávní. K radikální reformě systému došlo v roce 1990, kdy nová legislativa umožnila nárůst konkurence.

BBC bylo po roce 1945 modelem pro obnovené západoněmecké vysílání, které probíhalo pod dohledem spojeneckých okupačních sil. Od modelu BBC se německé veřejnoprávní vysílání liší tím, že jeho vedení netvoří skupina „velkých a dobrých“ jedinců vybraných vládou (jak je tomu tradičně ve Velké Británii), nýbrž zástupci důležitých zájmových skupin zevnitř společnosti (*gesellschaftlich relevante Gruppen*). Tento model, který do kontroly nad vysíláním zapojuje občanskou společnost včetně politických uskupení, byl pro postkomunistické země střední a východní Evropy obzvláště významný. Monopol veřejnoprávního vysílání skončil roku 1982, kdy konzervativní vláda, po vydatném lobování průmyslníků, liberalizovala trh s vysíláním a souhlasila se vstupem soukromých provozovatelů, čímž umožnila vznik duálního systému vysílání.

Ve Francii přežíval až do roku 1968 systém vycházející z koexistence politického dohledu a kulturních ambicí, poté začala televize uspokojovat přání diváků a otevřela se reklamě. Monopol státu na televizní vysílání ve Francii skončil roku 1982, kdy na trh vstoupily soukromé subjekty. Stát nicméně i nadále hraje významnou úlohu při regulaci vysílání.

Zvláštní případ představuje Itálie, kde se do regulace vysílání (především pokud jde o státní síť RAI) kontroverzním způsobem zapojili politici. V 70. letech se na zcela neregulovaném trhu objevilo i vysílání komerční. V polovině 90. let vynesla komerční televize do čela politiky severoitalského podnikatele Silvia Berlusconiho. V posledních letech uplatňoval Berlusconi, jakožto italský premiér, v komerčním i veřejnoprávním vysílání vliv, jaký nemá obdoby v žádné jiné evropské demokracii.

1.2 Východní modely

1.2.1 Postkomunistický blok

Střední a východní Evropa

V dobách komunismu sloužila televize v celé střední i východní Evropě jako hlas jediné vládnoucí strany a obvykle bylo jejím úkolem oslavovat autoritářské představitele státu. S pádem komunismu na přelomu let 1989 a 1990 nastala i pro vysílání nová doba. Proces jeho restrukturalizace napodoboval vývoj televize v západní Evropě. Počátkem 90. let začaly postkomunistické vlády měnit systém vysílání ve svých zemích tak, že trh otevřely soukromým subjektům a zároveň přijímaly taková opatření, aby se ze státního provozovatele vysílání stal subjekt nezávislejšího charakteru. Svoboda médií brzy začala znamenat především svobodu provozovat média jako soukromý podnik. Soukromí provozovatelé, kterým šlo především o obchodní zisk, brzy předstihli provozovatele státní, kteří často nebyli ochotni nebo schopni s konkurencí soutěžit. Celkově lze říci, že míra úspěšnosti

reformou vysílacího sektoru byla samozřejmě odrazem všeobecného tempa transformace v té které postkomunistické zemi.

Počátkem 90. let zažilo mnoho postkomunistických zemí válku o média, ostrý boj mezi politickými špičkami a novinářskými obcemi o to, kdo bude média ovládat. V Maďarsku například od politických změn na přelomu 80. a 90. let probíhá spor mezi politiky a novináři o to, jakou roli by měla média hrát v pluralistické a otevřené společnosti.

V mnoha postkomunistických zemích byly změny v televizním sektoru provedeny chaoticky, bez jakéhokoli průhledného politického či právního rámce, a to vedlo k tomu, že počet provozovatelů vysílání bez příslušné licence prudce vzrostl. Například v Polsku působilo počátkem roku 1993 padesát sedm nelegálních provozovatelů televizního vysílání. V období 1993 až 1997 obdrželi významní provozovatelé celoplošného vysílání licenci. Přestože Albánie zahájila liberalizaci vysílacího trhu poměrně pozdě, brzy v tomto sektoru zaznamenala rychlý růst. Tento proces nicméně probíhal v chaotickém a protizákonném kontextu, bez sebemenší regulace. Albánská Radiotelevize měla monopol až do roku 1995, kdy zahájila provoz soukromá stanice TV Shijak.

Na Slovensku se poměrně rychle podařilo transformovat státní provozovatele do médií veřejnoprávních. V roce 1991 již slovenská televize (STV) i slovenský rozhlas (SR) formálně zastávaly status provozovatele veřejnoprávního vysílání a počátkem 90. let byla udělena licence šesti soukromým provozovatelům. V České republice se první komerční televizní stanici, která zlomila monopol státní České televize (ČT), stala TV Nova, součást společnosti CME (Central European Media Enterprises), založené na jednom z karibských ostrovů bývalým americkým velvyslancem v Maďarsku. Na rozdíl od ostatních zemí střední Evropy, tedy bývalého Československa či Polska, trvalo Maďarsku delší dobu, než přijalo vysílací legislativu – tu prosadilo poprvé až roku 1996. Liberalizace trhu byla v Maďarsku rovněž opožděna a prvním soukromým provozovatelům televizního vysílání byla licence přidělena teprve v roce 1997.

V Bulharsku vstoupily v polovině 90. let na trh dvě celoplošné televizní stanice, bTV a Nova TV, čímž se z televize stal konkurenční prostor a Bulharská státní televize (BNT) ztratila převahu. Vlastníkem bTV je Balkan News Corporation, společnost patřící nadnárodnímu mediálnímu magnátovi Rupertu Murdochovi. V Rumunsku začaly v letech 1993–1998 vysílat stanice zahraničních i místních soukromých investorů, následkem čehož se trh s vysíláním stal velice pulsujícím sektorem a státní provozovatel (SRTV) byl několikrát nucen inovovat své aktivity, aby konkurentům vůbec stačil.

Pokud jde o pobaltské státy, umožnila Litva činnost soukromým provozovatelům již v roce 1992. Roku 1996 již byla restrukturalizace bývalého státního média ve veřejnoprávního provozovatele dokončena. V Estonsku plnila státní televize za komunismu pochopitelně ideologickou funkci, která spočívala v šíření sovětské propagandy. Do jisté míry však byla estonská televize schopna, často pod vlivem finských televizních stanic, které mohla bez jazykových obtíží sledovat většina Estonců, nabízet i pestřejší a kvalitnější programovou

skladbu. Estonsko se rovněž stalo první zemí, kde došlo k liberalizaci televizního sektoru, a to počátkem 90. let. Již v roce 1994 mělo Estonsko transformaci státního provozovatele televizního vysílání ve veřejnoprávní médium formálně za sebou. V Lotyšsku probíhal proces liberalizace poněkud pomaleji – první soukromý provozovatel, LNT, tam zahájil provoz až v roce 1996 a postupně oslaboval dominantní postavení veřejnoprávní LTV.

Bývalá Jugoslávie

Vzhledem k multikulturní struktuře společnosti, existenci federální ústavy i tolerantnímu ideologickému systému mohla bývalá Jugoslávie využívat poměrně pestrý a liberální systém médií s vysokým počtem regionálních i místních stanic. Televizní stanice vysílaly velké množství západních programů v původním znění s titulky. Tak například ve Slovinsku, které leží nejseverněji ze všech šesti bývalých jugoslávských federativních republik, připomínala televize od samého počátku v 50. letech západní stanice a vysílala pořady určené jak pro vzdělané vrstvy obyvatelstva, tak pro nenáročné diváky, včetně programů vyrobených v západní Evropě a USA. Díky geografické poloze Slovinska mohli navíc diváci sledovat i italské a rakouské televizní stanice. Tato otevřenost Slovinska vůči Západu spolu s brzkou liberalizací vysílacího trhu – první soukromá televizní stanice obdržela licenci již v roce 1990, další dvě následovaly v roce 1995 – přispěla k tomu, že změny politického a hospodářského systému na konci 80. let nebyly ve Slovinsku tak prudké jako v ostatních zemích bývalého komunistického bloku.

Nejjihnější z bývalých jugoslávských republik, Makedonie, začala provádět reformy ve vysílacím sektoru brzy po získání nezávislosti. Již v letech 1991 a 1992 začaly v Makedonii vysílat první soukromé televizní stanice. Roku 1991 makedonský parlament oficiálně transformoval státního provozovatele ve veřejnoprávní televizi. Rozsáhlejší reformy trvaly o něco déle a dá se říci, že doposud neskončily. Paralelně s nimi probíhají mezivládní mise s cílem vyřešit v zemi etnické napětí, které v roce 2001 vedlo k rozsáhlému povstání místních Albánců.

Zbylé tři nástupnické státy bývalé Jugoslávie jsou stále v různé míře nuceny potýkat se s následky etnických střetů a válek z 90. let. Média, a především televize, patřila k nejdůležitějším nástrojům válečného úsilí a pod řízením nacionalistických a populistických vládců podněcovala etnickou nenávist a očerňovala demokratickou opozici.

Bosna a Hercegovina se podle podmínek dohody, jež ukončila válečný konflikt, který v této zemi trval od roku 1992 do roku 1995, musela podřídit značně složité struktuře vládnutí, která odráží – ale rovněž pomáhá udržovat – věčný nedostatek politického konsensu mezi vládoucí garniturou. Mezivládní organizace dohlížející na poválečnou obnovu země nestihly reagovat na potřebu reformy vysílacího sektoru. Není dosud jasné, zda tyto organizace – a především za nimi stojící Evropská unie, která přebírá stále větší odpovědnost za proces obnovy a rozvoje – disponují dostatečným množstvím prostředků a odhodláním, aby zabránily nacionalistickým špičkám překazit vznik autonomního veřejnoprávního vysílání.

Srbsko a Černá Hora tvoří unii států, jejíž budoucnost ještě není zcela jasná. Zatímco vláda Černé Hory usiluje o nezávislost, jižní provincie Srbska, Kosovo a Metohija, jsou od roku 1999 územím pod ochranou OSN, poté co tam NATO provedlo vojenský zásah s cílem ukončit krveprolití, k němuž došlo při střetu mezi povstalci albánského původu a srbskou vládou. Elektronická média v Srbsku se za posledních 15 let výrazně změnila. Během 90. let byla velká část médií řízena vládou a jejich jediným úkolem bylo sloužit autoritářskému a bojechtivému režimu Slobodana Miloševiče. Některá média nicméně vytrvale kladla vládě odpor, přičemž byla z velké části závislá na politické ochraně a finanční pomoci Západu. Ironií bylo, že se režim nezabýval velkým rozmachem komerčních rozhlasových a televizních stanic, kterých byly brzy stovky; jedinou podmínkou bylo, aby tyto stanice přinášely politicky dezorientovanému obyvatelstvu výhradně pokleslou zábavu a nenáročné programy. Skutečné změny v mediální politice, které ukončily nadvládu Státní televize, nastaly teprve po pádu režimu v říjnu 2000, byly však prováděny váhavě a nedokonale, a tento stav trvá doposud.

V Chorvatsku byl za Franja Tudjmana, prvního demokraticky zvoleného prezidenta po pádu vlády jedné strany, autoritativní postoj vlády vůči médiím zřetelný ještě před vypuknutím války v létě roku 1991. Koncem 90. let tento postoj vyvolal odpor politických stran i občanské společnosti a napětí ve vztahu k mezinárodnímu společenství, jež trvalo na ukončení nevraživých projevů a vůbec veškeré propagandy namířené proti etnickým menšinám a demokratické opozici. Nadvláda státních, vládou ovlivňovaných provozovatelů vysílání trvala až do konce roku 1999, kdy Franjo Tudjman zemřel a jeho strana následně prohrála v prezidentských i parlamentních volbách. Systém vysílání poté prošel řadou reforem, jež posílily nezávislost televize. Podle EU je nutné, aby změny probíhaly i nadále, má-li Chorvatsko dosáhnout úrovně, která je podmínkou vstupu do EU.

1.2.2 Turecko

Televiznímu vysílání v Turecku vládla déle než dvě desítky let státní televize. Výhradní licenci získala v roce 1964 a monopol si udržela až do roku 1990, kdy do Turecka začala ze Spolkové republiky Německo vysílat první soukromá televizní stanice. Další stanice brzy následovaly. Oficiálně byl monopol státní televize ukončen roku 1993.

1.3 Západní modely a financování

V postkomunistické střední a východní Evropě se vývoj sektoru vysílání vyznačoval zaváděním západních modelů veřejnoprávního vysílání a přílivem zahraničních investic. Při rozvíjení veřejnoprávních televizních stanic čerpaly státy tohoto regionu inspiraci hlavně z modelu britského, francouzského a německého.

Obecný „evropský“ model, využívaný při reformách mediálního sektoru v postkomunistických zemích, má dvě hlavní součásti: soukromý mediální sektor schopný udržovat

stanice, jež se řídí domácími zákony, etickými kodexy a dalšími pravidly, která jsou stanovena státními regulačními orgány, a dále veřejnoprávní vysílací sektor, který je sice provozně nezávislý na státu, zodpovídá se však voleným zástupcům lidu. Tyto dva sektory by měly koexistovat ve stabilní, avšak konkurenceschopné rovnováze, ošetřeny příslušnou legislativou, která je náležitě prosazována a uplatňována.

Dalším faktorem, který výrazným způsobem ovlivnil utváření televizního sektoru v postkomunistických zemích, byl překotný příliv zahraničních investic, které trh zcela přeměnily. V některých případech byla pro investory stimulem k aktivitám v postkomunistických zemích omezení v oblasti vlastnictví médií, uplatňovaná v některých zemích západní Evropy – nadbytek příjmů vytvořený na Západě se investoval do médií na Východě, kde existovala možnost dalších a dalších zisků.

Dnes již nejsou státy, na něž se tato zpráva zaměřuje, rozděleny tak výraznými ideologickými rozdíly, které pochopitelně ovlivňovaly i vysílání. Stupeň „europeizace“ v zemích střední, východní i jihovýchodní Evropy se však v jednotlivých státech výrazně liší, a to jak v míře politické svobody, tak v podobě mediální struktury. „Evropský rámec“ se nicméně stal všeobecně akceptovaným modelem a v každé zemi existuje specifická forma vysílací legislativy a politiky, které médiím zajišťují určitý stupeň nezávislosti.

Podstatný rozdíl nyní spočívá ve větší tendenci veřejnoprávního vysílání podléhat politickým i ekonomickým tlakům, a to jak v zemích, které změnami procházejí, tak v těch, které mají změny již za sebou. I zde však najdeme důležité výjimky: situace ve veřejnoprávním vysílání v Itálii, kde předseda vlády ovládá hlavní součásti komerční televize, přiměla zástupce pro svobodná média při Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), aby vyjádřil své obavy. Obvykle jsou podobná pokárání namířena vůči zemím s neustáleným demokratickým politickým systémem.

Všude v Evropě čelí provozovatelé veřejnoprávního vysílání shodným nástrahám, které jsou nuceni překonávat při plnění tradičních úkolů. Tyto nástrahy lze připsat na vrub mocným deregulačním trendům, určité ztrátě víry ve význam nekomerční veřejné komunikace a také technologickým inovacím. Ty jsou příčinou výrazného zvyšování počtu kanálů a s tím spojeného tříštění divácké obce. Výsledkem jsou změny v povaze vysílání a oslabení zavedených argumentů jak ve prospěch existence všestranných institucí, které přinášejí veřejnoprávní obsah, tak ve prospěch závazných koncesionářských poplatků. Tato situace zvýhodňuje provozovatele komerčního vysílání, kteří prohlašují, že ochrana a zvláštní způsob financování veřejnoprávních médií v Evropě jsou nespravedlivé. Určitý vnější tlak je cítit také ze strany Spojených států a mezinárodních institucí (např. Světová obchodní organizace) – ty, jak se zdá, chtějí, aby pro televizní vysílání a pro kulturu vůbec platila stejná pravidla jako pro kterýkoli jiný obchodní artikl.

2. PŘEHLED EVROPSKÉHO VYSÍLÁNÍ

Televize si obhájila svou vedoucí pozici, pokud jde o počet uživatelů, přestože se objevovaly názory, že internet a další nové mediální platformy její oblíbenost ohrozí. V roce 2002, v důsledku celosvětového zpomalení ekonomiky po teroristických útocích na New York 11. září 2001, však celoplošné televizní sítě zaznamenaly hospodářský pokles, zatímco stanice s omezeným dosahem, jako např. tematicky zaměřené kanály, placené stanice či teleshopping naopak začaly zažívat ekonomický růst, který je však úměrný jejich mnohem menší divácké základně. I když liberalizace televizních trhů způsobila tříštění divácké obce, sleduje drtivá většina diváků v jednotlivých zemích maximálně tři televizní stanice.

2.1 Televizní diváci

(viz tabulka č. 1)

Někteří odborníci na problematiku médií chápali rozkvět internetu, ke kterému došlo před několika lety, jako konec televize. Tvrdili, že diváci dají přednost interaktivní povaze internetu před tradičně pasivní konzumací televizních programů. Navzdory prudkému rozvoji internetu si televize na celém světě svou obrovskou sledovanost udržela. Za posledních deset let sledovanost televize dokonce vzrostla, přičemž v roce 2003 trávil průměrný Evropan u televize více než tři hodiny denně (viz tabulka č. 1). V západní Evropě se u dospělých průměrná doba strávená u televize prodloužila ze 195 minut v roce 1995 na 217 minut v roce 2003, ve střední a východní Evropě z 208 minut v roce 2000 na 228 minut v roce 2003.⁸ Pokud jde o národy střední a východní Evropy, jsou nejhorlivějšími televizními diváky Srbové a Maďaři. V západní Evropě má televize tradičně nejvíce příznivců na jihu (Itálie), naopak nejméně času před ní tráví skandinávské národy (Dánové, Švédové a Finové), v těchto zemích byl v roce 2003 průměr jen 162 minut.

Kromě prodloužení doby strávené sledováním televize, ke kterému došlo v celé Evropě, se každá země vyznačuje specifickými „diváckými“ zvyklostmi, které jsou dány místní kulturou, nabídkou programů a politickými, společenskými a kulturními událostmi v zemi. Například v Německu najdeme i patnáct let po sjednocení obou částí země rozdíly, pokud jde o sledování televize. Podle údajů z roku 2004 sledují východní Němci, kteří jsou více postižení nezaměstnaností, televizi více (249 minut) než obyvatelé bývalého západního Německa (217 minut). Sledovanost obvykle zvyšují důležité sportovní události, jako Olympijské hry či mistrovství světa. Velký počet diváků přitahují k ob-

⁸ IP Mezinárodní marketingová komise, *Televize 2004. Mezinárodní klíčová fakta*, říjen 2004, s. 25, (dále jen Mezinárodní marketingová komise, *Televize 2004*). Střední a východní Evropa ve studii IP Mezinárodní marketingové komise zahrnuje 17 zemí: Bělorusko, Bulharsko, Českou republiku, Maďarsko, pobaltské státy, státy bývalé Jugoslávie s výjimkou Bosny a Hercegoviny, dále Polsko, Rusko, Turecko a Ukrajinu.

razovkám i politické události, především vážné krize, ale také méně dramatické, i když rovněž významné události, jako například volby. Příkladem může být Makedonie, kde se během ozbrojeného povstání albánských vzbouřeneckých skupin na jaře a v létě roku 2001 doba strávená sledováním televize prudce prodloužila ze zhruba 259 na 325 minut denně.

Přestože některé země za poslední roky zaznamenaly pokles důvěry obyvatel v média, zprávy ze všech zemí sledovaných v tomto projektu potvrzují, že televize pro občany nadále zůstává hlavním zdrojem informací. Vedoucí úloha televize v každodenním životě lidí je nepopíratelná. V Bulharsku je sledování televize nejdůležitější volnočasovou aktivitou. Podle nedávných šetření je televize v Rumunsku a na Slovensku hlavním zdrojem obecných informací pro 73 %, respektive 76,9 % obyvatel. V Estonsku je televize primárním zdrojem mezinárodních i místních zpráv pro většinu diváků.

Další všeobecně potvrzenou skutečností je, že veřejnoprávní televize zůstává i nadále hlavním zdrojem zpráv pro většinu obyvatel většiny zemí, na které se tato zpráva zaměřuje. Pouze v několika málo zemích, mezi nimiž je Česká Republika, Slovensko a Maďarsko, se zprávy vysílané na komerčních stanicích těší větší oblibě než zprávy veřejnoprávních stanic.

2.2 Televizní podnikání

(viz tabulky č. 2, 3 a 4)

V důsledku liberalizace televizních trhů – v 80. letech v západní Evropě a po roce 1990 v postkomunistických zemích Evropy – se televize stala prosperujícím odvětvím, v němž fungují konkurenční vztahy. V posledních dvaceti letech proudí do televize v celé Evropě investice, stimulované především vzrůstající oblibou tohoto média jakožto masového poskytovatele informací a zábavy. V roce 2003 se v Evropě počet televizních domácností již téměř rovnal celkovému počtu domácností. Ve všech zemích, kterými se zabývá tato zpráva, byl v roce 2003 podíl domácností s alespoň jedním televizním přijímačem vyšší než 90 %, s výjimkou Makedonie a Albánie, kde televizní přijímač vlastnilo 83 %, respektive 68,8 % z celkového počtu domácností (viz tabulka č. 2).

Navzdory obrovským investicím se růst vysílacího sektoru v posledních letech výrazně zpomaluje. V roce 2002 zaznamenali provozovatelé vysílání v EU příjmy ve výši 65,4 miliard eur, což je o 1,3 procenta méně než v předchozím roce.⁹ Na tomto poklesu se podílely snížené příjmy veřejnoprávních i komerčních televizních společností. Novější, rozvíjející se segmenty trhu, jako například placené TV stanice, tematické kanály, spo-

⁹ Evropská audiovizuální observatoř, *Ročenka 2004*, Štrasburk 2004, díl 1., s. 30 (dále jen Evropská audiovizuální observatoř, *Ročenka 2004*).

lečnosti nabízející balíčky programů¹⁰ a teleshoppingové kanály však na druhou stranu zažívají růst, byť na mnohem menší ploše. Útlum sektoru nastal v roce 2002 po pěti letech prudkého hospodářského růstu. V letech 1998–2002 vzrostly příjmy vysílacího sektoru v EU o 15,1 miliard eur. V roce 2002 se provozovatelé veřejnoprávního vysílání (rozhlas a televize) podíleli na celkových příjmech v rámci EU 42,5 procenty, zatímco u provozovatelů komerčního vysílání (opět rozhlas i televize) to bylo 32,5 %. O zbytek se podělily společnosti nabízející teleshopping a programové balíčky, placené televizní kanály a tematické kanály (viz tabulka č. 3).

Audiovizuálním sektorem s nejrychlejším růstem ziskových marží byl v rámci EU v roce 2001 sektor televizních satelitů, který v letech 1998–2002 zaznamenal růst ziskových marží z 24 % (2000) na neuvěřitelných 44 % (2002).¹¹

V roce 2002 činila celková ztráta 391 provozovatelů veřejnoprávního i komerčního vysílání, monitorovaných Evropskou audiovizuální observatoří, přibližně 3 miliardy eur.¹² Naopak provozovatelé operující na nových trzích střední a východní Evropy ohlašovali zisk a někteří z nich se v roce 2003 umístili mezi 50 největšími soukromými televizními společnostmi na území Evropy. Patřily k nim polské stanice Telewizja Polsat, TVN a Wizja TV, česká společnost CET 21 (provozovatel TV Nova) a maďarské stanice Magyar RTL Televisio a MTM-SBS Televisio. Dokonce i v ekonomicky vyčerpaném prostředí jako je Srbsko dosáhla komerční televizní stanice TV Pink dostatečně velkých příjmů na to, aby mohla zahájit investiční činnost v jiných zemích jihovýchodní Evropy. Situace soukromých stanic činných v postkomunistických zemích není vždy růžová. V posledních deseti letech sváděli mnozí soukromí provozovatelé boj o přežití. Například v Rumunsku prošly největší celoplošné soukromé stanice, včetně Pro TV a Antena 1, v posledních letech velmi vážnými finančními krizemi, nebyly schopny uhradit daňové nedoplatky a zadlužily se na vrub státního rozpočtu.

V celoevropském měřítku jsou i nadále nejdůležitějšími zeměmi televizního sektoru Francie, Německo, Itálie a Velká Británie. Právě z těchto zemí pocházelo deset největších provozovatelů vysílání za rok 2003. Celkové příjmy těchto deseti společností dosáhly 22,7 miliard eur.

¹⁰ Jedná se o společnosti, které slučují různé televizní kanály a nabízejí je na trhu formou balíčků přenášovaných satelitem, kabelovým připojením či prostřednictvím provozovatelů digitálních multiplexů. Viz: André Lange (ed.), *Developments in Digital Television in the European Union (Trendy vývoje digitální televize v Evropské unii)*, Evropská audiovizuální observatoř, Francie, 4. prosince 1999.

¹¹ Evropská audiovizuální observatoř, *Ročenka 2004*, díl 1., s. 32.

¹² Tato částka nezahrnuje malé regionální a místní hráče. Evropská audiovizuální observatoř, *Ročenka 2004*, díl 1., s. 35.

2.3 Co dávají v televizi?

(viz tabulky č. 5 a 6)

Důsledkem liberalizace televizních trhů nebylo pouze prodloužení průměrné doby strávené sledováním televize, ale hlavně rozdrobení divácké obce v jednotlivých zemích, které způsobilo, že někdejší státní televizní kanály přišly o značnou část podílu na trhu. Ve většině zemí, které zkoumá tato zpráva, jsou nicméně soukromé televize v rukou několika větších hráčů a většina diváků – v Bulharsku, České republice a Chorvatsku je to dokonce více než 80 % – sleduje malý počet kanálů, obvykle maximálně tři. Výjimku představuje Německo s Tureckem, kde největší tři kanály dohromady přitahují méně než 50 % všech diváků (viz tabulka č. 5).

Celkově se dá říci, že největší sledovanosti se těší soukromé stanice. V roce 2003 si veřejnoprávní televizní kanály udržely vyšší sledovanost pouze v Bosně a Hercegovině, Chorvatsku, Itálii, Polsku, Rumunsku a Velké Británii¹³ (viz tabulka č. 6).

Televizní programy procházejí v posledních letech velice dynamickým vývojem, který se vyznačuje například směřováním jednotlivých programových formátů a jejich častým inovováním. Hlavním trendem je komercializace. Zábava proniká do všech formátů a výsledkem je hybridní programová nabídka. Největší boom mezi pořady vysílanými v tzv. prime-timu zaznamenávají různé formáty reality show, jako jsou například dokumentární mýdlové opery (*Osbornovi*), hry na realitu (*Big Brother*), soutěžní pořady (*Chcete být milionářem?*) nebo hybridní reality show (např. program *Hell's Kitchen*, vysílaný britskou stanicí ITV 1 v roce 2004). Úspěchy slaví také latinskoamerické telenovely a jejich napodobeniny, které se vysílají po celém světě. Vysoce ceněnou součástí programové skladby je sport a náklady na pořízení práv k vysílání sportovních přenosů prudce rostou. Kromě toho stoupá počet diváků, kteří vyhledávají kvalitní dokumentární pořady. Carine Dubois k tomu poznamenává: „Kvalita těchto dokumentárních pořadů roste díky drahým speciálním efektům a technologickému pokroku. V důsledku toho se jediným způsobem, jak tyto velmi drahé projekty ufinancovat, stává koprodukce.“¹⁴

¹³ Ve většině těchto zemí od té doby klesá sledovanost veřejnoprávních stanic. Dramatický pokles sledovanosti zaznamenala například chorvatská veřejnoprávní televize po vstupu stanice RTL na trh.

¹⁴ K takovým kvalitním dokumentárním pořadům patří *Pompeii: The Last Day* (*Pompeje: poslední den*), který zaznamenal vysokou sledovanost na stanici France 2, a *D-Day* (*Den D*), který přilákal vysoký počet diváků na kanálu Discovery a na německé stanici ProSieben. Mezinárodní marketingová komise, *Televize 2004*, s. 43.

3. REGULACE VYSÍLÁNÍ NA ÚZEMÍ EVROPY

(tabulky č. 7 a 8)

Regulace vysílání je ve všech zemích sledovaných v této zprávě součástí politického procesu. Vliv politických institucí a jejich zástupců na vysílání je logickým jevem, neboť volení zákonodárci a vlády jsou legitimními zástupci lidu. Na regulaci vysílání však mnohdy působí politické tlaky a zásahy politiků či průmyslových a jiných lobbistů, kteří narušují nezávislost médií tím, že se je pokoušejí přinutit, aby sloužila specifickým hospodářským a politickým zájmům.

Pochopitelným závěrem této zprávy je, že existuje mnoho různých modelů regulace vysílání. Činnost regulačních orgánů je odrazem národních specifik, včetně kulturního kódu, vývoje vysílání a zvláštností dané politické kultury. Když vláda ve Velké Británii jmenuje členy národního regulačního orgánu, očekává se od ní pouze to, že se bude řídit tzv. Nolanovými zásadami.¹⁵ Podle těchto pravidel by veřejnému životu mělo vládnout sedm hodnot: nezištnost, bezúhonnost, objektivita, zodpovědnost, otevřenost, poctivost a schopnost vést. V jiných evropských zemích se pouhá představa, že by vláda měla jmenovat členy autonomního regulačního orgánu, považuje za neslučitelnou s nezávislostí daného regulačního orgánu. V mnoha postkomunistických zemích dává veřejnost jasně najevo svou nedůvěru ve stát a v politické strany tím, že preferuje situaci, kdy významnou roli v činnosti regulačních orgánů hrají zástupci občanské společnosti a akademické obce. Celá Evropa se však shodne na tom, že by měly existovat regulační orgány, chráněné právně i v praxi před politickými i podnikatelskými vlivy.

V mnoha postkomunistických zemích sice existují orgány pro regulaci vysílání, avšak zákony, které mají zajišťovat nezávislost těchto orgánů, jsou v praxi aplikovány chybně. Díky rozšíření EU mohly nové členské státy, stejně jako současné i budoucí kandidátské země, urychlit reformu vysílací legislativy. Mnohde však stále probíhá diskuse o rozporu mezi právními normami a jejich aplikací. Například v České republice jmenuje členy Rady pro rozhlasové a televizní vysílání pouze jedna komora parlamentu a tato skutečnost podle názoru mnohých neprospívá nezávislosti tohoto regulačního orgánu. Místní mediální pozorovatelé míní, že by se nezávislost RRTV zvýšila, kdyby byla pravomoc ke jmenování jejích členů rozdělena mezi více státních úřadů – kupříkladu mezi Poslaneckou sněmovnu a Senát. V Srbsku se vláda a parlament při jmenování členů první postkomunistické vysílací rady rozhodly obejít zákonem daný postup, a tím podkopaly legitimitu této rady.

¹⁵ Více o Nolanových zásadách na internetových adresách:

http://www.bbc.co.uk/foi/docs/governance_of_the_bbc/board_of_governors/Standing_Orders.htm

a http://www.public-standards.gov.uk/about_us/seven_principles.htm

(obě prohlášení dne 24. srpna 2005).

V zemích s dlouholetou demokratickou tradicí, mezi které patří například Velká Británie, poukazují některé znepokojené hlasy na rozdíl v pojmech „občan“ a „konzument“, které běžně zaměňuje regulační orgán Ofcom, zřízený roku 2003. Takovým zacházením s termíny Ofcom naznačuje, že dvojí pojetí vztahu společnosti a jednotlivce, které je často diametrálně odlišné, v jeho politice splývá v jedno a totéž – jedná se tedy o názor, jenž poněkud hrozivě staví konzum výše než občanství. Jinými slovy existuje obava, že obchodním zájmům se dostane větší pozornosti než zájmům veřejným.

V Itálii se sice objevily snahy neutralizovat regulaci médií ustavením nezávislých regulačních orgánů, avšak kvůli zmatenému a složitému systému regulace vykonávají dohled nad médii stále z větší části politici. Zvláště zatěžující jsou pro regulaci vysílacího trhu neshody a střety mezi několika orgány činnými v oblasti regulace.

Francouzská Nejvyšší rada pro audiovizí (CSA) je sice již dobře zavedeným regulačním orgánem, stále se však pravidelně stává terčem kritiky zaměstnanců médií, novinářů i odborníků, ale také veřejnosti. Kritické hlasy přicházejí dokonce i ze strany jejích vlastních členů. Kritice vadí především malá politická nezávislost Rady, její nedostatečné pravomoci, neschopnost rychle reagovat na problémy trhu a nízká míra účasti občanů na jejím rozhodování.

3.1 Úkoly

Hlavní úkoly regulačních orgánů různého druhu lze shrnout následujícím způsobem:

- regulační úkoly:
 - vydávání licencí k činnostem spjatým s vysíláním – v některých zemích může zahrnovat i definování programových kritérií a povinností veřejnoprávního média v licenční smlouvě;
 - monitoring – vychází z legislativy a/nebo z licenční smlouvy;
- vynucovací a sankční pravomoci;
- specifické úkoly – jako např. jmenování členů řídicích orgánů veřejnoprávních médií;
- tvorba mediální politiky a tvorba návrhů mediální legislativy;
- přidělování kmitočtů.

Úkoly regulačních orgánů lze rovněž rozdělit podle objektu regulace:

- pozemní (celoplošné/regionální/místní), kabelové a/nebo satelitní vysílání;
- soukromé/veřejné vysílání:
 - společné úkoly pro všechny typy vysílání – např. dohled nad dodržováním legislativy ze strany provozovatelů či tvorba mediální politiky;
 - specifické úkoly pro soukromé vysílání – např. vydávání licencí a dohled nad dodržováním omezení v otázkách vlastnictví;
 - specifické úkoly pro veřejnoprávní vysílání – např. jmenování řídicích orgánů.

Na rozdíl od tištěných médií podléhá vysílání silné regulaci. Po svém vzniku bylo vysílání přímo ovlivňováno a regulováno státem a tato regulace trvala několik desítek let. V posledních dvaceti až třiceti letech, kdy se televizní trh otevřel soukromým hráčům, se vytvořil složitější systém regulace, o kterém se často hovoří spíše jako o deregulaci. Tento systém regulace má dvě základní formy: za prvé se jedná o uvolnění politického dohledu a za druhé o otevření kmitočtového spektra komerčním subjektům, aniž by těmto novým provozovatelům zároveň byly poskytnuty pravomoci provozovatelů veřejnoprávního vysílání (s několika málo výjimkami).

Kromě vydávání licencí patří k úkolům regulačních orgánů rovněž dohled nad dodržováním stávající legislativy a smluvních podmínek ze strany provozovatelů vysílání; regulační orgán také disponuje souborem sankčních pravomocí. V případě porušení zákona nebo nedodržení licenčních podmínek má většina regulačních orgánů právo udělit pokutu. Mezi hlavní sankce, které regulační orgán může uložit, patří varování a žádost o nápravu pochybení, pokuta a dočasné nebo, existuje-li k tomu velmi vážný důvod, dokonce definitivní odebrání vysílací licence.

Mezi nejdůležitějšími úkoly regulačních orgánů se objevuje také dohled nad vlastnickou strukturou médií a podpora konkurenčního prostředí. Regulační orgány se tak ve sféře vysílání stávají jakýmsi antimonopolním úřadem. Regulační orgány pomalu vylepšují svůj profil v oblasti tvorby mediální politiky a aktivně přispívají k tvorbě legislativy v tomto sektoru. V mnoha zemích, zejména v postkomunistických, však dosud v mediální politice nehrají rozhodující či alespoň vlivnou roli.

S výjimkou Německa a Litvy, kde je veřejnoprávní a komerční vysílání regulováno odlišnými regulačními orgány, mají regulační orgány běžně na starosti vydávání licencí a dohled v obou sektorech vysílání. V Bulharsku, Lotyšsku, Polsku, Srbsku, Estonsku a Francii jmenuje rada pro vysílání také členy některých řídicích orgánů veřejnoprávních médií.

3.2 Modely regulace

Ve většině sledovaných zemí má hlavní státní orgán pro regulaci vysílání status formálně nezávislého orgánu. V zemích, jako je Chorvatsko, Litva, Makedonie a Rumunsko, se jedná o nezávislý regulační úřad.¹⁶ Ve Spolkové republice Německo funguje 15 regulačních úřadů (tedy v každé spolkové zemi jeden), a tyto úřady mají status veřejnoprávních organizací. Britský regulační orgán Ofcom je nezávislým statutárním sdružením, které je odpovědné parlamentu prostřednictvím parlamentních výborů a Národního úřadu pro audit.

Kromě hlavního regulačního orgánu, který má obvykle na starosti vydávání licencí a dohled nad činností provozovatelů vysílání, provádějí regulační činnost i další instituce, které lze rozdělit do dvou hlavních kategorií.

Zprv existují země, kde se státní úřady či orgány přímo podílejí na regulaci. Takovou zemí je například Estonsko, kde ministerstvo kultury významným způsobem ovlivňuje vysílání – je zodpovědné za udílení licencí soukromým provozovatelům, dohlíží na jejich činnost a uděluje sankce. V Polsku se stát také přímo podílí na regulaci vysílání. Hlavní regulační orgán, Polská státní rada pro vysílání (KKRiT), je podle svých stanov státní institucí zodpovědnou za regulaci vysílání. V Makedonii spadá vydávání licencí do kompetence vlády (která při tom spolupracuje se státní Radou pro vysílání). Vláda rovněž disponuje příslušnými sankčními pravomocemi – může tedy například odebrat provozovateli vysílání licenci.

Do druhé kategorie patří tzv. technické regulační orgány, které v mnoha sledovaných zemích spravují kmitočtové spektrum, a tím doplňují práci hlavního regulačního orgánu. Jejich činnost je především telekomunikačního rázu, jelikož ale spravují kmitočtové spektrum, dotýkají se jejich aktivity i rozhlasového a televizního vysílání. Podíl technických orgánů na regulaci vysílání a míra jejich vlivu na televizní a rozhlasový trh se stát od státu liší. Někde mají technické regulační orgány zákonné právo udělovat sankce provozovatelům vysílání, ale obvykle se jejich role omezuje na to, že ve spolupráci s orgány pro regulaci vysílání koordinují přidělování a využívání kmitočtů.

V Estonsku má právo udělovat pokuty ministerstvo kultury, v Chorvatsku může licence odebírat Chorvatská telekomunikační agentura a v Bulharsku existuje Výbor pro regulaci komunikací, který má právo odebrat licenci na žádost regulačního úřadu. V Rumunsku je role Úřadu generálního inspektora pro komunikace a informační technologie čistě formální a povinnost žadatelů o licenci k vysílání zaregistrovat se na inspektorátu je také ryze formální záležitostí. Přetrvávají zde však obavy o nezávislost technických regulačních orgánů, které jsou obvykle přímo řízeny vládou. Rumunský Úřad generálního inspektora může významným způsobem ovlivňovat proces udílení licencí, neboť jako správce kmitočtového spektra může blokovat přidělování kmitočtů novým účastníkům.

¹⁶ V Bosně a Hercegovině mají status nezávislého státního úřadu.

Jiným modelem regulace, který se dostává do popředí především v západní Evropě, je model integrovaného regulačního orgánu pro vysílání a telekomunikace, kdy hlavní státní orgán pro regulaci vysílání vykonává i „technické“ úkoly, které má jinde na starosti samostatný technický regulační orgán. Tento model funguje ve Francii, kde Nejvyšší rada pro vysílání (CSA) dohlíží na otázky programové skladby a spravuje kmitočtové spektrum, v Itálii (AGCOM) a nyní též ve Velké Británii (Ofcom).

3.3 Hlavní orgán pro regulaci vysílání – struktura

Ve většině sledovaných zemí má hlavní orgán pro regulaci vysílání sedm až devět členů. Výjimkou jsou Česká republika a Litva se 13 členy, Rumunsko s 11 členy a Maďarsko, kde musí mít regulační orgán nejméně pět členů. V Německu funguje složitý systém 15 lokálních úřadů pro provozovatele soukromého vysílání, kdy každý z úřadů je zodpovědný za jednu spolkovou zemi a počet jeho členů se pohybuje mezi 11 a 50.¹⁷ Na provozovatele veřejnoprávního vysílání dohlíží v Německu samostatné regulační orgány k tomu určené.

Členy regulačních rad obvykle jmenuje parlament na doporučení nejrozličnějších orgánů, od prezidenta republiky, přes specializovaný parlamentní výbor pro média, vládu, jednu z komor parlamentu, poslance, politické strany až po organizace zastupující občanskou společnost.

Dalším modelem je smíšený systém, kde se o zodpovědnost při jmenování členů regulačních orgánů dělí prezident republiky a obě komory parlamentu. Jeden z nejpokrokovějších systémů jmenování najdeme v Litvě, kde je 9 z 13 členů vysílací rady jmenováno profesními sdruženími, které zastupují například výtvarníky, kameramany, spisovatele nebo novináře. V Německu funguje složitý systém, kdy členy regulačních orgánů delegují společensky významné skupiny, kterým místa v radě zaručuje zákon. Britský Ofcom je rovněž založen na složité struktuře, která je podobná obchodní korporaci. V radě Ofcomu zasedají úředníci i neúředníci, přičemž neúředníci tvoří většinu a jsou jmenováni vládou podle souboru pravidel, jejichž autorem je nezávislý výbor a jež vycházejí ze zásad veřejného života, tedy z již zmíněných Nolanových principů.

S výjimkou několika zemí (např. Francie, Maďarsko, Litvy nebo Makedonie), kde není možné členy vysílací rady odvolat, má orgán, který její členy jmenuje, také právo je úřadu zbavit. Ve většině případů jsou však podmínky, za kterých je možné členy odvolat, dosti omezené a jsou jasně stanoveny zákonem. Vysílací legislativa většiny zemí obsahuje ustanovení o střetu zájmů pro členy vysílací rady. Tito lidé mají zakázáno členství v jakékoli politické straně nebo vládní struktuře a mají zákaz podnikat nebo mít jakékoli zájem v oblasti vysílání. V celé řadě zemí jsou však členové vysílacích rad navzdory takovému ustanovením spřízněni s politickými kruhy, jejichž zájmům slouží. V Německu zastupují

¹⁷ Spolkové země Berlín a Braniborsko mají společný regulační orgán pro soukromé vysílání.

členové regulačních orgánů společensky významné skupiny (například odbory nebo církve), ale často jsou také příslušníky politických stran. Dalším příkladem je Polsko, kde navzdory ustanovení o střetu zájmů bývají členové Národní vysílací rady jmenováni hlavně na základě svazků s politickými stranami, které ovládají parlament, senát a prezidentský úřad. Také v Itálii byla roku 1997 zavedena přísnější ustanovení o střetu zájmů pro členy regulačního úřadu AGCOM – jeho členové například nesmí po dobu čtyř let po skončení svého mandátu pracovat pro firmy činné v sektoru komunikací. Mediální pozorovatelé nicméně pochybují, že tato ustanovení zaručí nezávislost AGCOMu, neboť rozhodující moc v rámci tohoto úřadu má jeho prezident, na jehož jmenování má značný vliv ministerský předseda.

V mnoha zemích se při jmenování členů vysílací rady nepřihlíží k jejich odborné kvalifikaci. Nicméně zákonodárci v Chorvatsku a v několika dalších zemích zavedli během několika posledních let zákonná ustanovení, podle kterých kandidáti na křeslo ve vysílací radě musejí prokázat odborné znalosti v oboru médií. Mandát členů vysílacích rad trvá čtyři až šest let. Pouze v Itálii jsou členové rady jmenováni na sedm let a Německo je zase jedinou zemí, kde členové rady mohou svůj úřad zastávat po dobu několika funkčních období. Aby se zamezilo vazbě na politické uspořádání, nekryje se ve většině zemí funkční období členů rady s parlamentním cyklem. Z této zásady však vyplývá, že existuje stálý a vše prostupující vliv politických stran na oficiálně autonomní regulační orgány, a to i přes veškeré pokusy o zavedení zákonných překážek proti takovému vlivu.

3.4 Hlavní orgán pro regulaci vysílání – financování

Na otázku financování regulačních orgánů se můžeme dívat ze dvou úhlů pohledu. Prvním je jeho zdroj – pokud je regulační orgán financován ze státního rozpočtu, může to mít vliv na jeho nezávislost. Druhým hlediskem je výše prostředků – bez dostatečného množství finančních prostředků nemůže úřad vykonávat svou činnost, především dohled.

Ve sledovaných zemích jsou vysílací rady nejčastěji financovány ze státního rozpočtu. V některých případech finanční prostředky pocházejí i z jiných zdrojů, například z koncesionářských poplatků. Dalšími zdroji financování mohou být vlastní příjmy regulačních orgánů z technických či přihlašovacích poplatků, daně z příjmů soukromých provozovatelů, dary a granty. V Chorvatsku, Litvě a Německu se na financování provozu regulačního orgánu podílí kromě státního rozpočtu pouze jeden další zdroj. V Chorvatsku a Litvě je to daň pro provozovatele vysílání a v Německu část příjmů z koncesionářských poplatků. Naopak v Albánii je regulační orgán financován z celé řady zdrojů. Patří mezi ně koncesionářské poplatky, poplatky za žádost o licenci, daň pro provozovatele soukromého vysílání, prostředky ze státního rozpočtu a dary.

3.5 Hlavní orgán pro regulaci vysílání – nezávislost

Regulační orgány mohou řádně plnit své úkoly pouze za předpokladu, že fungují nezávisle na jakýchkoli tlacích. Hlavní právní mechanismy, které mají zajišťovat nezávislost vysílacích rad, se vztahují k podmínkám, za kterých jsou jmenováni a odvoláváni členové rad, k podmínkám, které pro členy rad platí po dobu jejich mandátu, k ustanovením o střetu zájmů a ke kritériím pro jmenování členů. Ale opět – to, jaký postoj zaujímá konkrétní země k regulačním orgánům nevládního typu, záleží na její politické kultuře a tradici. Obzvláště v mladých demokraciích se často stává, že politické a obchodní špičky nejsou schopny respektovat autonomii orgánů typu regulačních úřadů. Jindy je zase nedostatečná nezávislost výsledkem nevyhovující legislativy.

Například v Bulharsku volají mediální odborníci po přijetí jasnějších pravidel upravujících střet zájmů. Častěji je však příčinou nedostatečné nezávislosti tajná dohoda mezi jednotlivými regulačními orgány a institucemi, které jmenují jejich členy. To, že je tato situace tolerována, má příčinu ve špatné aplikaci legislativy. Téměř všude totiž existují zákony, které obsahují jasná pravidla upravující střet zájmů při volbě členů regulačních orgánů, v praxi se však setkáváme s laxním přístupem při jejich uplatňování.

3.5.1 Nezávislost na politických tlacích

Vlády ve všech evropských zemích daly najevo ochotu omezit, přinejmenším formálně, svůj vliv na orgány pro regulaci vysílání. Výsledkem je přijetí zákonů, které regulačním orgánům zaručují jistou míru nezávislosti.

Změna legislativy však nemusela nutně přinést změny v praxi. V Bulharsku si od nové legislativy, která vládě zakazuje odvolávat členy státního regulačního orgánu (Rada pro elektronická média), slibovali, že členům Rady zajistí větší autonomii a dodá jim odvahu rozhodovat se podle vlastního svědomí a ve veřejném zájmu. Následující vlády nicméně otevřeně zasahovaly do činnosti Rady tak, že přijímaly opatření s cílem protizákonně ukončit mandát členům Rady. Také v Rumunsku existují vážné pochybnosti o tom, zda je postup při udílení licencí spravedlivý, ačkoli je pravda, že v poslední době míra autonomie hlavního státního regulačního orgánu, Národní audiovizuální rady (CNA) vzrostla. Srbská vládní koalice v srpnu 2003 potvrdila výsledky formálně chybných voleb první vysílací rady místo toho, aby se držela zákona a volby nechala opakovat.

Postup při jmenování členů nechává v mnoha případech prostor pro politické zásahy, kterými je narušována nezávislost regulačních orgánů. To je případ české Rady pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV), jejíž členy oficiálně jmenuje ministerský předseda. Ve skutečnosti má však proces jmenování a odvolávání naprosto pod kontrolou Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, která členy navrhuje. Členové Rady s rozhodovací pravomocí jsou tedy jmenováni jedinou institucí, a v důsledku toho se Rada stává silně zpolitizovaným orgánem, který odráží rozložení sil v Poslanecké sněmovně. Čeští

mediální pozorovatelé navrhuji, aby se na jmenování členů vysílací rady podílelo více institucí, např. Senát nebo prezident, protože by to přispělo k rozmělnění moci, kterou má momentálně v procesu jmenování Poslanecká sněmovna.

Slovenská Rada pro vysílání a retranslaci v posledních pěti letech úspěšně prosazovala mediální legislativu a zajišťovala jistou míru transparentnosti své vlastní činnosti. V roce 1998 přišla Rada o své dobré jméno, když její členové otevřeně vyjádřili podporu tehdejší vládě. Když bylo v roce 2000 zavedeno klouzavé funkční období členů Rady, bylo to vnímáno jako pozitivní krok, který přispěje k neutralitě tohoto orgánu. Existují nicméně vážná podezření, že uchazeči o členství v Radě mají úzkou vazbu na politické strany. Provozovatelé vysílání i mediální pozorovatelé navíc často kriticky poukazují na skutečnost, že členové Rady jsou jmenováni výhradně parlamentem (byť na doporučení poslanců a zástupců občanské společnosti), neboť tento postup nechává prostor pro nezanedbatelné politické zásahy. Vládní orgány v Albánii se otevřeně vměšují do činnosti Národní rady pro rozhlas a televizi tím, že zasahují do volby jejích členů a napadají její rozhodnutí.

Estonská vláda reguluje sektor vysílání přímo. Ministerstvo kultury vykonává nejdůležitější regulační a sankční činnosti – přiděluje licence, dohlíží na programový obsah, uděluje pokuty a dočasně i trvale odebrává licence. Vzhledem k silnému odporu provozovatelů vysílání proti politickým zásahům ministerstvo pouze zajišťuje, aby byla dodržována zákonná ustanovení a nenutí provozovatele vysílání ke sledování politického programu. Ministerstvo též navrhlo zřízení nového regulačního orgánu, ale zatím není jasné, jaké by měly být jeho případné pravomoci.

V některých zemích se stát naopak snaží znovu posílit svůj vliv na regulaci. Podle dvou nově navržených zákonů, připravených v Lotyšsku v letech 2003 a 2004 specializovaným mediálním výborem parlamentu, má být rozpuštěna Lotyšská rada pro vysílání, zodpovědná za regulaci komerční i veřejnoprávní televize. Velká část regulačních pravomocí pro soukromé vysílání by přešla na ministerstvo kultury, které by tak například udělovalo licence a staralo se o to, aby nedocházelo ke vzniku monopolů. Pravomoci, týkající se regulace veřejnoprávního vysílání, by přešly na nově vytvořený úřad. V Srbsku parlament rozhodl, že funkční období členů vysílací rady, nominovaných politickými stranami, bude šestileté, zatímco u členů navržených občanskými a profesními sdružením bude trvat pouze čtyři roky.

Občanská sdružení vyvíjejí tlak na úřady, aby provedly reformu orgánů pro regulaci vysílání a upevnily jejich autonomii. Některé z těchto organizací jsou však pod vlivem politických agentů nebo si jejich zástupce najímají politické strany k tomu, aby obhajovali jejich zájmy. Například na Slovensku mají členové Rady pro vysílání a retranslaci často politické vazby, přestože jsou nominováni nejen poslanci, ale také nevládními organizacemi.

Zvláštní kapitolou je Bosna a Hercegovina, země, která zůstává mezinárodním protektorátem i deset let po skončení války. Úřad pro regulaci komunikací (RAK) vznikl jako mezinárodní orgán, chráněný před politickým tlakem ze strany Úřadu vysokého zástupce. Dnes je tento regulační úřad považován za výkonnou a nezávislou instituci. Přesto byl v minulosti několikrát vystaven politickému i ekonomickému tlaku ze strany nejruznějších zájmových skupin. Očekává se, že hybnou silou, která tyto tlaky rozptýlí, se stane občanská společnost, avšak vybudování silné občanské společnosti bude tuto zemi stát ještě mnoho úsilí.

V Litvě je orgán pro regulaci vysílání z větší části tvořen členy profesních sdružení. Zavedení tohoto systému posílilo nezávislost Komise pro rozhlas a televizi, která má na starosti pouze regulaci komerčního vysílání. Vláda ani parlament se zatím nepokusily zasahovat do vnitřních záležitostí Komise. Kromě Komise v Litvě funguje i uznávaný systém samoregulace, který se skládá z Litevského výboru pro etiku novinářů a vydavatelů a z Úřadu inspektora pro etiku novinářů.

Také v západní Evropě byla činnost orgánů pro regulaci vysílání v poslední době podrobena kritice. Francouzské Nejvyšší radě pro vysílání (CSA) byla vytýkána politická závislost. Opakovaně byl kritizován fakt, že její členové jsou jmenováni politickými orgány, a proto nemohou být dostatečně neutrální. Také v Itálii, navzdory právním ustanovením, která mají bránit tomu, aby při volbě členů AGCOM docházelo ke střetu zájmů, existují oprávněné pochybnosti, zda tato právní opatření zaručují nezávislost tohoto regulačního orgánu, protože systém volby členů AGCOM koneckonců vkládá nejvyšší moc do rukou jediné osobě, prezidentovi AGCOM. Složení AGCOM obvykle reflektuje rozdělení politické moci v parlamentu (čtyři proti čtyřem), a proto konečné rozhodnutí přísluší právě prezidentovi AGCOM, jehož navrhuje vláda.

Aby byla zajištěna vysoká míra nezávislosti na státu, byla v britském Ofcomu vybudována složitá řídicí struktura, zachovávající typicky britský princip „dlouhé ruky“. Jedná se o systém fungující spolupráce mezi vládou, vysílacím sektorem a regulačními orgány, který jinde v Evropě nemá obdoby. Tento systém jmenování sice teoreticky nechává prostor pro zásahy státu, Ofcom však pracuje v politickém prostředí, pro které je nezávislost médií základní hodnotou. Byť tato situace nemusí nutně zaručovat nezávislost, je možná její prvořadou podmínkou. Přestože se tisk v poslední době často zabývá úzkými vazbami mezi vysokými představiteli Ofcom a vládou, těší se tento regulační orgán i nadále značné důvěře. Teprve budoucnost však ukáže, jakým směrem se tato nově vzniklá instituce bude ubírat.

Po roce 1945 následovali Němci Velkou Británii a rozhodli se pro „vnitřní“ systém regulace veřejnoprávního vysílání a „vnější“ systém kontroly soukromého vysílání. Nezávislost obou těchto typů regulačních orgánů je zajišťována výběrem jejich členů – jedná se o zástupce společensky významných skupin. Méně pozitivním rysem regulace vysílání

v Německu je skutečnost, že regulační struktury od samého počátku počítají s autoritou politických stran, a tím pádem je zde patrná tendence k „politickému handlování“ (viz oddíl 4.6.2).

3.5.2 Nezávislost na komerčních tlacích

Lobbismus komerčních televizních stanic nebo korupční skandály pošramotily pověst regulačních orgánů například v Lotyšsku či Polsku.

Lotyšská rada pro vysílání je často kritizována za nedostatečnou transparentnost a za časté podléhání lobbistům z řad provozovatelů komerčního vysílání. Podle navrhovaného zákona o veřejném vysílání by se regulační rámec měl změnit. Regulaci veřejnoprávního vysílání by převzal nový orgán, zatímco ministerstvo kultury by vykonávalo veškeré regulační úkoly na poli soukromého vysílání. Tento návrh je zdůvodňován tím, že činnost stávající Lotyšské rady pro vysílání (NRTP) je mařena střetem zájmů, neboť Rada sestavuje rozpočet veřejnoprávní televize a zároveň reguluje i komerční televizi. Oba hráči přitom bojují o díl ze stejného reklamního koláče.

V Polsku byla Národní rada pro vysílání obviněna z toho, že uděluje licence provozovatelům vysílání zcela nahodilým způsobem. Rada se zapletla do korupčního skandálu, který v roce 2003 otrásl politickou scénou. Skandál vypukl v okamžiku, kdy vyšlo najevo, že uznávaný filmový režisér Lew Rywin navrhl polské mediální skupině Agora obchod, který spočíval v tom, že vláda v připravované novele zákona o vysílání neschválí článek, který zakazuje křížení vlastnictví mezi vydavatelskými firmami a televizí, a Agora na oplátku zaplatí 13 milionů eur. Rywin tvrdil, že jedná jako prostředník skupiny „vlivných lidí“. Následně vyšlo najevo, že do této skupiny patří ředitel veřejnoprávní televize, tajemník vysílací rady a sám ministerský předseda Leszek Miller. Všichni tito lidé jakoukoli účast v aféře popřeli. Závěrečná zpráva, vypracovaná parlamentní komisí, došla k závěru, že „nepovolání úředníci učinili protizákonné změny v oficiálním textu zákona.“

V západní Evropě bývá regulačním orgánům vytýkán příliš benevolentní přístup vůči provozovatelům komerčního vysílání. Například CSA má podle francouzských zákonů k dispozici celou řadu vymáhacích opatření, avšak při jejich uplatňování postupuje velice zdráhavě. Všeobecně se tvrdí, že za tímto zdráhavým přístupem stojí značný ekonomický vliv soukromých provozovatelů, který Radu odrazuje od radikálních kroků, mezi něž patří například odebrání vysílací licence. Rovněž italský regulační systém se vyznačuje tím, že nemá k dispozici dostatečné prostředky zamezující vzniku dominantních postavení, a také vymáhací opatření jsou zde definována nejasně. To je důvod, proč se AGCOM brání přijímání různých rozhodnutí namířených proti mocným provozovatelům vysílání.

3.5.3 Nedostatečné pravomoci

Kromě politických a ekonomických tlaků je dalším problémem, se kterým se regulační orgány v poslední době potýkají, nedostatek pravomocí, které by jim umožnily prosazovat regulační nařízení nebo aktivně regulovat trh. V mnoha zemích nemají regulační orgány dostatečnou kapacitu ani pravomoc k tomu, aby mohly sledovat, zda provozovatelé vysílání neporušují své povinnosti. V důsledku toho nemohou regulační orgány ani řádně uplatňovat svou sankční pravomoc. Příkladem instituce s velice omezeným rozsahem kompetencí je makedonská Rada pro vysílání řídicí se stávajícím zákonem, k jehož změně však pravděpodobně brzy dojde. Rada může pouze formulovat své názory a návrhy v otázkách udělování licencí a sankcí provozovatelům vysílání, avšak poslední slovo má v těchto otázkách vláda.

Ve stále větším počtu zemí jsou regulační orgány zapojovány do tvorby mediální politiky, což má za následek zefektivnění jejich činnosti. Polská Národní rada pro vysílání (KKRiT) formuluje – ve spolupráci s ministerským předsedou – politiku státu v oblasti vysílání. Ačkoliv se regulační orgány mohou podílet na tvorbě mediální politiky, je pravidlem, že jejich skutečný vliv na to, jaké zákony jsou přijaty, je zanedbatelný.

Účast veřejnosti na tvorbě mediální politiky je ve většině sledovaných zemí velmi nízká. První nesmělý krok učinili v tomto ohledu v Itálii, kde vznikla Národní rada uživatelů, složená z odborníků, které delegují sdružení spotřebitelů. Tato rada předkládá úřadu AGCOM, parlamentu, vládě a jiným orgánům návrhy k připravovaným mediálním zákonům. Ve Francii již byla mnohokrát kritizována nízká účast veřejnosti v diskusi o regulačních rozhodnutích Nejvyšší rady pro vysílání (CSA). Přestože CSA svá rozhodnutí zveřejňuje, jen zřídka žádá občany o jejich názor. Z regulace vysílání se tak stává uzavřená debata odborníků, úředníků, podnikatelů a vládních činitelů.

4. VEŘEJNOPRÁVNÍ TELEVIZE: HLEDÁNÍ IDENTITY

Veřejnoprávní vysílání je Radou Evropy a dalšími mezinárodními organizacemi a orgány považováno za důležitý prvek evropské demokracie a za součást evropského kulturního dědictví. Přesto panuje všeobecná shoda, že je veřejnoprávní vysílání vystaveno politickým a ekonomickým tlakům, vlivu nových mediálních platforem, rostoucí konkurenci ze strany provozovatelů komerčního vysílání a dalším faktorům. Veřejnoprávní vysílání skutečně prochází hlubokou krizí identity.

Přestože představitelé evropské politiky stále chápou veřejnoprávní vysílání jako kulturní hodnotu, kterou je třeba zachovat, dochází v poslední době k tomu, že některé mezinárodní a mezivládní organizace, jako např. Světová obchodní organizace či Evropská komise (viz kapitola III.5.2), kritizují výsadní postavení provozovatelů veřejnoprávního

vysílání, kteří čerpají podporu z veřejných financí, ačkoli zároveň (ve většině případů) soutěží s provozovateli komerčního vysílání o příjmy z reklamy.

V západní Evropě si veřejnoprávní televize dlouhodobě udržuje stabilní postavení na trhu a vysokou sledovanost. Přesto mediální pozorovatelé a občanské organizace ve všech evropských zemích vytýkají provozovatelům veřejnoprávního vysílání jejich blízky vztah k politickým stranám a tendenci snižovat úroveň pořadů, která je způsobena snahou obstát v konkurenci provozovatelů komerčního vysílání. V postkomunistických zemích je provoz veřejnoprávního vysílání poznamenán především nedostatkem profesionality, oslabeným povědomím zaměstnanců o poslání veřejnoprávního média, nedostatkem financí, politickými zásahy do činnosti řídících orgánů a také nízkým veřejným povědomím o specifické úloze, kterou má veřejnoprávní televize hrát. V důsledku toho se v těchto zemích od veřejnoprávního vysílání neočekává příliš mnoho. S nástupem soukromého vysílání v polovině 90. let byl narušen monopol bývalých státních médií. V roce 1995 pak začal prudký pokles sledovanosti veřejnoprávního vysílání, který trvá dodnes. Například v Maďarsku klesla sledovanost veřejnoprávní televize od roku 1995 do roku 2001 z 80 % na neuvěřitelných 13,2 %. Sledovanost chorvatské veřejnoprávní televize HTV klesla o polovinu poté, co na chorvatský trh v roce 2004 vstoupila soukromá stanice RTL Televizija. Naopak v některých zemích, jako například v Polsku, České republice, na Slovensku, v Srbsku či Maďarsku, si v poslední době veřejnoprávní televize diváky opět získává (viz tabulka č. 13).

4.1 Status

(viz tabulka č. 9)

Veřejnoprávní stanice v Evropě jsou do značné míry zpolitizované, přestože jsou oficiálně veřejnými organizacemi nezávislými na státu. Politické ovlivňování je patrné v mnoha případech.

Provozovatelé veřejnoprávního vysílání musí bojovat o to, aby obhájili svou existenci v současném konkurenčním prostředí a mohli své poslání předat občanům, kterým teoreticky slouží. Do této slepé uličky zavedly veřejnoprávní vysílání tři hlavní faktory: vážné nedostatky v systému řízení veřejnoprávních stanic, nedostatečné a/nebo snadno manipulovatelné zdroje financování a příliš pomalý proces odlišování programové skladby od programů komerčních stanic. Všechny tyto faktory spolu pochopitelně souvisí.

V řídících orgánech veřejnoprávních médií běžně zasedají lidé napojení na místní politickou špičku. Jako členové managementu veřejnoprávního média tito lidé často zastupují zájmy politických stran a politiků, kteří jim do úřadu dopomohli. Proto se řízení a správa veřejnoprávních stanic v poslední době staly – především v postkomunistických zemích, i když nejen tam – politickou hrou a změny v managementu veřejnoprávních médií jsou odrazem změn ve vládě dané země.

Ve státech střední, východní a jihovýchodní Evropy již byla kromě několika výjimek dokončena formální transformace státního provozovatele vysílání ve veřejnoprávní subjekt, která začala po roce 1990. Tato transformace však ve většině případů měla spíše formální než praktické dopady. Stát ve skutečnosti i nadále plní úlohu jakéhosi „okultního správce“, který na provozovatele veřejnoprávního vysílání pozorně dohlíží.¹⁸ Většina těchto provozovatelů má status veřejné organizace či korporace. Jedinou výjimkou je lotyšská LTV, která je státem vlastněnou společností s ručením omezeným, a polská TVP, jejímž výhradním vlastníkem je akciová společnost, spravovaná ministerstvem financí. Výjimku představuje rovněž Maďarsko: veřejnoprávní stanice MTV a Duna TV jsou akciovými společnostmi, provozovanými nadací, která k tomuto účelu byla vytvořena v 90. letech. Srbská vláda obešla ustanovení zákona o vysílání, když v březnu a dubnu 2004 přímou cestou jmenovala nového generálního ředitele a řídicí orgán veřejnoprávní stanice RTS. Svůj krok přitom obhajovala citací ze zákona o veřejných podnicích a o příslušných oblastech veřejného zájmu. V západní Evropě je jedinou výjimkou italská stanice RAI, jejímž většinovým vlastníkem je ministerstvo hospodářství a financí.

4.2 Řízení a správa

(viz tabulka č. 10)

4.2.1 Struktura řízení

Strukturu řízení veřejnoprávních médií ve sledovaných zemích tvoří zpravidla tři vrstvy: správní rada, řídicí rada a generální ředitel. Správní rada je zodpovědná především za obecnou politiku stanice a za dohled nad jejím rozpočtem a činností. Řídicí rada zajišťuje každodenní řízení stanice. Kromě těchto dvou struktur mají někteří provozovatelé veřejnoprávního vysílání, např. Česká televize, dozorčí komisi, která má na starosti dohled nad činností obou rad a vypracování finančního auditu.

Technicky odlišným modelem regulace veřejnoprávních stanic je model s „externí“ řídicí strukturou, která jmenuje členy vedení stanice a sleduje jejich činnost. Estonskou veřejnoprávní stanici ETV reguluje Rada pro vysílání, nezávislý orgán s kompetencí dohlížet na provoz stanice. Stejná je situace i v Litvě, kde je stanice LRT pod dohledem Rady pro litevský rozhlas a televizi. Další možnou variantou je zjednodušená struktura, sestávající pouze z týmu řídicích pracovníků. Tak je tomu například v Bulharsku, kde pětičlennou řídicí radu veřejnoprávní stanice BNT jmenuje hlavní regulační orgán vysílání, Rada pro elektronická média, a v Lotyšsku, kde stanici LTV spravuje osmičlenná rada, jejíž generální ředitel je jmenován celostátním regulačním orgánem (NRTP) a následně si

¹⁸ Termín „okultní správce“ poprvé použila odbornice na média Alina Mungiu-Pippidi v publikaci *State into Public: The Failed Reform of State TV in East Central Europe (Ze státního veřejné: nepovedená reforma státní televize ve střední a východní Evropě)*, 1999, The Joan Shorenstein Center on the Press, Politics and Public Policy.

sám vybírá tým řídících pracovníků. V tomto systému neexistuje žádná zvláštní rada pro veřejnoprávní vysílání, která by dohlížela na řízení a správu stanice.

4.2.2 Proces jmenování

Rady veřejnoprávních televizí mívají většinou 9 až 15 členů. Zvláštním případem je Německo, kde mají rady deseti regionálních členských organizací stanice ARD a televizní rada stanice ZDF proměnlivý počet členů, někdy až 77. Rozsáhlou řídicí strukturu, která se skládá z 25 členů, mají rozhlasová a televizní rada RTV. Funkční období rad veřejnoprávních televizních stanic trvá od tří do šesti let. Členy rad veřejnoprávních televizí obvykle jmenuje parlament. V některých zemích, např. v Polsku či Srbsku, je jmenuje generální vysílací rada. V Lotyšsku jmenuje generální regulační orgán pouze generálního ředitele veřejnoprávního média, a ten potom jmenuje členy rady. V současnosti však existuje návrh zákona, který by umožnil zřízení nové rady, jež by regulovala pouze veřejnoprávní vysílání, zatímco regulaci komerčního vysílání by převzalo ministerstvo kultury. Členy televizních rad obvykle odvolává orgán, který je odpovědný za jejich jmenování.

Management veřejnoprávních stanic tvoří odborníci z oblasti televizního vysílání, obvykle vedoucí pracovníci hlavních interních oddělení dané stanice nebo kandidáti navrhovaní generálním ředitelem stanice. Ve většině případů je jmenuje rada veřejnoprávního média.

Na vyváženost řízení má rozhodující vliv *generální ředitel*. Generálního ředitele veřejnoprávní stanice většinou jmenuje regulační rada daného média. Výjimkou je Rumunsko a Makedonie, kde generálního ředitele lokální stanice jmenuje parlament, a Turecko, kde je generální ředitel jmenován vládou.

U veřejnoprávních televizí v západní Evropě bývá mechanismus jmenování členů řídicích struktur složitější. Například ve Francii jmenují členy správní rady veřejnoprávní stanice France Télévisions vláda, parlament, orgán pro regulaci vysílání a zaměstnanci tohoto média. V Německu se rada veřejnoprávní stanice ARD i ZDF vždy skládá z členů významných skupin, jimž křesla v této radě zaručuje zákon. Ve většině případů je však veřejnosti nakonec jasné, která strana za tím kterým kandidátem stojí.

Pokud jde o televizní rady, mají největší moc rady veřejnoprávních televizí. Ve většině zemí jmenuje rada veřejnoprávní stanice generálního ředitele, který následně vybírá členy vedení. V některých postkomunistických zemích získal v poslední době post generálního ředitele na významu. Pozorovatelé uvádějí jako příklad Českou republiku a zdůrazňují, že Česká televize potřebuje, aby ji vedla silná osobnost, schopná odolávat politickým zásahům do záležitostí stanice, které probíhají buď přímo, nebo prostřednictvím Rady ČT, jmenované Poslaneckou sněmovnou. V jiných zemích, jako například v Rumunsku, došlo sloučením funkce generálního ředitele televize a prezidenta správní rady do

jednoho postu ke kumulaci moci jediné osoby, a to se negativně odrazilo v nezávislosti stanice, neboť osoba zastávající tento dvojí post je jmenována parlamentem.

4.3 Veřejnoprávní posláná a závazky

(viz tabulka č. 11)

Provozovatelé veřejnoprávního vysílání mají vždy celou řadu závazků, vyplývajících ze tří hlavních zásad, mezi které patří: programová skladba uzpůsobená veřejnoprávnímu vysílání, nestranné a přesné informace a všeobecná dostupnost. Ve většině zemí se od provozovatelů veřejnoprávního vysílání vyžaduje toto (viz tabulka č. 11):

- vysílat nezávislé, přesné, nestranné, vyvážené, objektivní zpravodajství a informace;
- zajistit rozmanitost programové skladby a stanovisek;
- vysílat určitý podíl zpravodajství, kulturních, uměleckých, vzdělávacích, menšinových, náboženských, dětských a zábavných pořadů;
- šířit místní kulturu a její hodnoty;
- vyrábět a vysílat pořady týkající se všech regionů země;
- poskytovat bezplatný vysílací čas pro hlášení, která jsou ve veřejném zájmu, například pro oznámení z oblasti zdravotní péče, bezpečnosti na silnicích, či pro naléhavá hlášení státních úřadů.

Pro komerční televizní stanice obvykle platí soubor obecných závazků v oblasti vysílání, jako například zákaz podněcování k rasové nesnášenlivosti a násilí či možnost vysílání erotických pořadů pouze v pozdních nočních hodinách. Veřejnoprávní televizní stanice se musejí navíc řídit dalšími směrnicemi a provozovat vysílání v právně vyhrazeném prostoru. Ve většině sledovaných zemí jsou některé závazky společné pro veřejnoprávní i pro komerční televizní stanice, avšak v různých zemích jsou tyto závazky různé. (viz oddíl 6).

Veřejnoprávní stanice jsou obvykle rovněž povinny vysílat programové prvky, které se nemusejí nutně objevovat v komerční televizi, především kulturní a vzdělávací pořady, pořady určené pro menšiny a regionální zpravodajství. Tyto povinnosti provozovatelů veřejnoprávního vysílání ukazují na všeobecnou shodu v tom, že veřejnoprávní televize je něčím víc než jen komunikačním médiem a měla by plnit mnohem širší společenskou roli. Mezi její úkoly patří podpora a šíření místní kultury, tradic a hodnot. V některých zemích tuto roli zdůrazňuje legislativa. V Turecku je veřejnoprávní televize TRT povinná sledovat národní cíle, jejichž základem jsou reformy a zásady Atatürka, zakladatele mo-

derního světského tureckého státu. V Polsku je veřejnoprávní televize povinna respektovat křesťanský systém hodnot a upevňovat rodinná pouta.

Povinnosti veřejnoprávních televizí jsou však velmi často formulovány příliš povšečně nebo nepřesně, a tak vzniká velký prostor pro to, aby mohly být vykládány různým způsobem. Britská BBC má vykazovat pouze „přiměřený podíl a rozsah“ vysílání pro Skotsko, Wales, Severní Irsko a Anglii. V Chorvatsku a v Bosně a Hercegovině jsou veřejnoprávní média povinna vysílat „přiměřený“ podíl informačních, kulturních, vzdělávacích a zábavných pořadů. V Makedonii a Srbsku je veřejnoprávní televize povinna poskytovat národnostním menšinám pořady v jejich jazyce. Obecně lze říci, že veřejnoprávní televize nevěnují dostatečné množství času kulturním či menšinovým pořadům anebo takové pořady vysílají v neatraktivních časech.

V některých západoevropských zemích najdeme složitější modely závazků pro veřejnoprávní televize. Ve Francii se na každý ze tří kanálů společnosti France Télévisions vztahují zvláštní povinnosti. Například kanály France 2 a France 3 jsou povinny poskytovat bezplatný vysílací čas politickým stranám zastoupeným v parlamentu a odborům i profesním sdružením, které jsou považovány za zástupce lidu. Vychází se při tom z pravidel, která stanovila Nejvyšší rada pro audiovizuální média, hlavní regulační orgán v zemi. Kanál France 2 musí vysílat náboženské pořady a všechny tři veřejnoprávní kanály jsou povinny pravidelně vysílat pořady z oblasti vědy a techniky. Přestože se velká část těchto pořadů vysílá až pozdě v noci, pomohlo zavedení podrobnějšího souboru povinností francouzské veřejnoprávní televizi získat výraznější pozici na místním trhu s televizním vysíláním.

Naprosto výjimečný je britský model vysílání, který ukládá veřejnoprávní povinnosti všem provozovatelům pozemního vysílání. BBC má jako hlavní provozovatel veřejnoprávního vysílání největší díl odpovědnosti, následuje jej stanice Channel 4. Stanice ITV a Channel 5 mají povinnosti méně – patří mezi ně hlavně vysílání pořadů regionální výroby a minimální závazky týkající se programové skladby, ve které se musí objevovat například aktuality a zpravodajství. Protihodnotou za plnění veřejnoprávních povinností mohou BBC i Channel 4 využívat přidělené kmitočty zdarma.

4.4 Financování

(viz tabulka č. 12)

Ve všech evropských zemích představují provozovatelé veřejnoprávního televizního vysílání velké podniky. Na celoevropské úrovni je pět z deseti největších provozovatelů vysílání podle provozních výnosů státním podnikem (Itálie, Velká Británie, Francie a Německo). (Viz tabulka č. 4.)

Na menších evropských trzích zaměstnávají provozovatelé veřejnoprávního vysílání několik set pracovníků. Veřejnoprávní televize ve střední a východní Evropě zaměstnává

v průměru 1 500 až 3 000 lidí, přičemž počet zaměstnanců se zvyšuje úměrně rozloze státu. Polská TVP má 4 600 zaměstnanců, zatímco turecká TRT zaměstnává až 8 000 lidí. Pokud jde o západní Evropu, pak německá veřejnoprávní média ARD i ZDF mají dohromady téměř 25 tisíc zaměstnanců. Veřejnoprávní televize obvykle zaměstnávají mnohem více lidí než soukromé televizní stanice vysílající podobný objem pořadů a působící na stejném trhu. Například maďarská veřejnoprávní televize měla v roce 2004 přibližně 1 600 zaměstnanců. Komerční televizní stanice RTL Klub a TV 2 produkují stejné množství programů a zaměstnávají přitom jen 400 lidí.

Ve většině zemí funguje v oblasti financování veřejnoprávního vysílání smíšený model, v němž se kombinují dva ze tří zdrojů, mezi které patří: koncesionářské poplatky z kapes daňových poplatníků, dotace ze státního rozpočtu a komerční příjmy z reklam, vysílacích práv, darů a z pronájmu technického vybavení a dalšího majetku stanice. K zemím, kde je hlavní provozovatel veřejnoprávního vysílání financován z jediného zdroje, patří Velká Británie¹⁹ – kde si BBC hradí svůj provoz pouze z koncesionářských poplatků občanů (její komerční příjmy jsou poměrně zanedbatelné) – a Estonsko, kde ETV pokrývá náklady na provoz hlavně ze státních dotací. Právě Estonsko je zemí, která testovala nový model, spočívající ve financování veřejnoprávní televize z poplatků získaných od soukromých provozovatelů. Tento systém byl spuštěn v roce 1998 a fungoval až do poloviny roku 1999. Ohlasy na něj byly v Estonsku velice příznivé, neboť se díky němu pozornost stanice ETV mohla přesunout z pořadů s vysokým komerčním potenciálem na kulturnější programovou nabídku. Prostřednictvím tohoto systému se podařilo převést významnou částku získanou z reklamních poplatků na soukromé televizní stanice. Model bohužel musel skončit, když jedna ze soukromých stanic (TV1) nezaplatila včas svůj roční příspěvek veřejnoprávní ETV.

V celé řadě sledovaných zemí, včetně Chorvatska, České republiky, Německa, Itálie, Velké Británie, Makedonie, Rumunska, Slovenska, Slovinska a Turecka pochází více než 50 % celkového objemu financí veřejnoprávních stanic z koncesionářských poplatků. V dalších zemích, jako například v Albánii, Litvě, Estonsku, Lotyšsku, Srbsku (kde budou 1. října 2005 znovu zavedeny povinné koncesionářské poplatky) a v Maďarsku představují hlavní zdroj financování veřejnoprávní televize peníze ze státního rozpočtu.

4.5 Veřejnoprávní vysílání na křižovatce

Veřejnoprávní vysílání je posledních deset let chváleno i kritizováno přibližně ve stejné míře. Evropská politická špička považuje veřejnoprávní vysílání za významnou součást evropské kulturní identity a evropské politické orgány mu věnují patřičnou podporu. Podle Protokolu o systému veřejnoprávního vysílání v členských zemích, připojeného k Amsterodamské smlouvě z roku 1997, má veřejnoprávní vysílání „přímý vztah k demo-

¹⁹ Televizní kanál BBC World je financován na komerční bázi, zatímco jeho rozhlasová varianta BBC World Service čerpá peníze ze státního rozpočtu.

kratickým, společenským a kulturním potřebám každé společnosti a k potřebě uchovat pluralitu v oblasti médií“. Zajistit financování veřejnoprávního vysílání tak, aby mohlo „plnit veřejné služby“²⁰, mají podle ustanovení, obsaženého v Protokolu, jednotlivé členské státy. Na své sedmé ministerské konferenci o masmédiích, která se konala v roce 2005 v Kyjevě, Rada Evropy znovu potvrdila význam veřejnoprávního vysílání „jako prvku sociální soudržnosti, odrazu kulturní rozmanitosti a podstatného faktoru zaručujícího pluralitní komunikaci dostupnou všem.“²¹ Evropská komise zároveň zdůraznila skutečnost, že státní pomoc veřejnoprávní televizi musí projít testem proporcionality, což znamená, že tato pomoc nesmí přesáhnout výši čistých nákladů na plnění veřejných služeb.²²

Veřejnoprávní vysílání se na druhou stranu ocitlo pod tlakem Světové obchodní organizace, která volá po úplné liberalizaci audiovizuálního trhu, což by znamenalo eliminaci preferenčního postavení provozovatelů veřejnoprávního vysílání.²³ Také Světová banka ve zprávě z roku 2002 tvrdí, že veřejnoprávní povinnosti mohou efektivněji plnit soukromí hráči.²⁴

Soukromí provozovatelé rovněž napadají model financování veřejnoprávních stanic, který podle nich znevýhodňuje právě soukromé stanice. Opakovaně obviňují provozovatele veřejnoprávního vysílání z toho, že si svou sledovanost „kupují“ za peníze daňových poplatníků. Přesto podle nedávné studie zkoumající veřejnoprávní vysílání ve světě, kterou

²⁰ Amsterodamská smlouva, která novelizuje Smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty, byla podepsána dne 2. října 1997, Oficiální věstník C 340, 10. 11. 1997, Protokol č. 9 o systému veřejnoprávního vysílání v členských zemích, C340/109, dostupný na adrese <http://europa.eu.int/eur-lex/en/treaties/selected/livre545.html> (stránky prohlíženy 30. července 2005). (Dále jen Protokol EU o veřejnoprávním vysílání, 1997.)

²¹ Rada Evropy: *Integration and diversity: the new frontiers of European media and communications policy. Adopted texts (Integrace a rozmanitost: nové hranice evropských médií a komunikační politika. Přijaté texty)*. Sedmá ministerská konference o masmédiích, Kyjev (Ukrajina), 10.–11. března 2005, rezoluce č. 2, Kulturní rozmanitost a mediální pluralita v době globalizace, s. 7, dostupné na adrese: http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/media/MCM%282005%29005_en.pdf (stránky prohlíženy 30. července 2005).

²² Více informací o stanovisku Komise ke státní pomoci veřejnoprávnímu vysílání viz oddíl III.5.2 této zprávy.

²³ Viz: Pauwels, Caroline – Loisen, Jan: *The WTO and the Audiovisual Sector. Economic Free Trade vs. Cultural Horse Trading (Světová obchodní organizace a audiovizuální sektor. Ekonomický volný obchod versus kulturní obchodování)*. *European Journal of Communication*, 18, 3/2003, s. 291–313; viz též oddíl III.2 této zprávy.

²⁴ Viz: Vývojové studie Institutu Světové banky *The Right to Tell. The Role of Mass Media in Economic Development (Právo vypovídat. Role masmédií v ekonomickém vývoji)*. Světová banka, Washington, D.C., 2002.

pro britský regulační orgán Ofcom vypracovala mezinárodní konzultantská společnost McKinsey, údajně neexistují důkazy pro tvrzení, že komerční financování je vytlačováno velkým objemem veřejných financí.²⁵ Autoři této studie uvádějí, že ze statistického hlediska má nejvýznamnější vliv hrubý domácí produkt, který se obzvlášť výrazně promítá do výše příjmů z reklam.

V postkomunistických zemích existuje ještě jeden problém. Veřejnost si často spojuje veřejnoprávní televizi s televizí státní, což je dáno jednak dlouholetým monopolem komunistického státu v oblasti vysílání, jednak četnými případy zasahování státu do činnosti a programové skladby veřejnoprávní televize. Vlády některých zemí nejsou dosud ochotné vzdát se kontroly nad veřejnoprávní televizí. Současný ředitel srbské stanice RTS, jehož jmenuje vláda, nazývá bývalou státní televizi raději „národní televizí“. Toto okouzlení údajnou důležitostí „národní instituce“, kterou je v tomto případě RTS, je důvodem, proč představa „národní velkoleposti“ se všemi svými riziky zůstává významným prvkem při řízení státní televize.

4.6 Nezávislost

Aby mohla veřejnoprávní televize plnit svou roli, musí především fungovat nezávisle na státu. Je možné rozlišit tři typy nezávislosti, které jsou nezbytnou podmínkou toho, aby veřejnoprávní vysílání mohlo fungovat jako objektivní a důvěryhodné masmédiu: finanční nezávislost, nezávislost řízení a správy a konečně nezávislost redakční. Všechny tři oblasti jsou navzájem propojené a mají přímý vliv na celkové fungování veřejnoprávní televize.

4.6.1 Finanční nezávislost

Dotování veřejnoprávního vysílání ze státního rozpočtu se všeobecně vnímá jako nejriskantnější model financování, neboť automaticky vytváří závislost provozovatele na státních strukturách.

Státní dotace vážně ohrožují nezávislé postavení veřejnoprávního vysílání. Tak je tomu v Albánii, kde větší část financí určená pro veřejnoprávní televizi RTSH pochází přímo ze státní pokladny (viz tabulka č. 12). Nedostatečná transparentnost ve správě těchto financí ještě zvyšuje obavy o nezávislost stanice. Zároveň nemá RTSH při existenci tohoto modelu financování potřebu dokončit svou reformu a hledat pružnější metody řízení. Závislost bulharských veřejnoprávních stanic BNT a BNR na státních dotacích rovněž

²⁵ McKinsey & Company: *Review of Public Service Broadcasting around the World (Přehled veřejnoprávního vysílání ve světě)*. Londýn, září 2004, s. 2, dostupné na adrese: <http://www.ofcom.org.uk/consult/condocs/psb2/psb2/psbwp/wp3mck.pdf> (stránky prohlíženy 1. září 2005).

vyvolává vážné pochyby o jejich politické nezávislosti. V Srbsku došlo k veřejným protestům, když v srpnu 2005 parlament znovu zavedl povinné koncesionářské poplatky, které budou lidé platit spolu s poplatky za elektřinu. Mnozí odborníci na problematiku médií prohlašovali, že povinné poplatky nelze ospravedlnit, dokud v zemi nebude existovat veřejnoprávní televize.

Koncesionářský poplatek odvádějí majitelé televizních přijímačů a tento příjem není závislý na státním rozpočtu. V některých zemích se mu říká televizní daň a vybírá se spolu s poplatkem za elektřinu. Příjmy z koncesionářských poplatků se považují za nejvhodnější model financování veřejnoprávního vysílání, pokud je zaručeno, že jsou tyto veřejné prostředky využity transparentně a zodpovědně. Tento způsob financování je však předmětem kritiky v těch zemích, kde tuto formu všeobecné daně nevyvažuje kvalita a rozmanitost pořadů, které by dostatečně odlišily veřejnoprávní vysílání od pořadů komerčních televizí (viz oddíl II.6.). Poměrně běžným jevem – především v postkomunistických zemích, které využívají systém koncesionářských poplatků – je velký podíl neplatičů. Ten je dán zejména nedokonalým systémem vybírání poplatků a všeobecně nepříznivou ekonomickou situací, ale také tím, že lidé odmítají poplatek odvádět, neboť se domnívají, že za své peníze nedostanou odpovídající kvalitu.

V mnoha sledovaných zemích představuje příjem z koncesionářských poplatků největší část rozpočtu veřejnoprávní televize (viz tabulka č. 12). Přestože je koncesionářský poplatek vlastně skrytou formou daně, je díky tomu, že nepochází přímo ze státního rozpočtu, legitimním způsobem financování veřejnoprávního média, neboť tomuto médiu poskytuje větší finanční nezávislost. V Maďarsku bylo zrušení koncesionářských poplatků roku 2002 vnímáno jako negativní signál, naznačující, že vláda otevřeně ohrožuje nezávislost veřejnoprávního vysílání.

Pouhé zavedení koncesionářských poplatků však nestačí k tomu, aby byla zaručena finanční nezávislost daného média. Pokud o výši koncesionářských poplatků rozhoduje parlament či vláda nebo pokud je ke zvýšení těchto poplatků zapotřebí legislativní změny, může koncesionářský poplatek fungovat jako další nástroj, prostřednictvím kterého stát ovládá vysílání. V Německu funguje nezávislý výbor, který má na starosti hodnocení a posuzování finančních požadavků provozovatelů veřejnoprávního vysílání (*Kommission zur Ermittlung des Finanzbedarfs der Rundfunkanstalten*). Financování maďarských veřejnoprávních stanic nebylo před zrušením koncesionářského poplatku uspokojivé, neboť dřívější vlády záměrně udržovaly výši koncesionářských poplatků na nízké úrovni a tak bránily tomu, aby tyto stanice získaly skutečnou nezávislost. Finanční nezávislost veřejnoprávního vysílání lze zajistit jediné odpovídající účastí zástupců veřejnosti a zavedením takového systému financování, které bude stabilní, dostatečné a bude využívat zdrojů, závislých pouze na ekonomických ukazatelích, mezi které patří například míra inflace.

4.6.2 Nezávislost řízení a správy

V posledních letech dochází v postkomunistických zemích stále častěji k tomu, že se o zodpovědnost za jmenování managementu veřejnoprávních stanic dělí více různých orgánů. Je to vývoj pozitivní, neboť se tak oslabuje politický vliv na provozovatele vysílání (viz oddíl II.4.2). Proces jmenování je však stále narušován politickým hašteřením, a tak i nadále existují velké obavy, že je složení managementu veřejnoprávních médií ovlivňováno politickými zásahy.

Odborový svaz zaměstnanců albánské stanice RTSH opakovaně prohlašuje, že volba generálního ředitele RTSH je čistě politickou záležitostí, a předkládá i faktické důkazy, které toto obvinění podporují. I přes změny zákonů, které byly v Makedonii v letech 1997 a 1998 provedeny s cílem posílit nezávislost řídicích orgánů veřejnoprávních médií, přetrvává v rozhlasové a televizní stanici MRT i nadále tradice politického vměšování a vedoucí pracovníci MRT mají většinou blízký vztah k vládnoucím politickým stranám. V Makedonii zpravidla politické strany dohlížejí na to, aby vedoucí pozice byly obsazeny kandidáty různého etnického původu, a ti jsou potom zavázáni politické straně, která je nominovala.

Odpor proti zpolitizovanému vedení veřejnoprávní televize vedl na přelomu let 2000 a 2001 ke krizi České televize, která vypukla, když byl do funkce generálního ředitele jmenován Jiří Hodač, novinář údajně spjatý s Občanskou demokratickou stranou (ODS). Ostré protesty řady zaměstnanců byly podpořeny rozsáhlými pouličními demonstracemi. Hodač nakonec rezignoval a parlament, který se octl pod tlakem veřejnosti, byl nucen změnit způsob jmenování řídicích orgánů České televize, zejména členů Rady ČT, která jmenuje generálního ředitele stanice. Změna spočívá v tom, že parlament nejmenuje členy Rady ČT přímo, jak tomu bylo dříve, nýbrž vybírá ze skupiny kandidátů, nominovaných občanskými sdruženími. Nový systém však nepřinesl žádné výrazné změny, protože politické strany obvykle hledají v občanských sdruženích „své“ kandidáty, které nakonec prosadí do řídicích orgánů. Účast občanské společnosti v procesu jmenování managementu veřejnoprávních stanic tedy přispívá k větší nezávislosti řídicích orgánů, avšak není zárukou toho, že tyto orgány budou zcela nezávislé.

Jiným příkladem, který ilustruje malý vliv občanské společnosti na složení managementu veřejnoprávních médií, je Maďarsko, kde jsou veřejnoprávní televizní stanice MTV a Duna TV řízeny početnými správními radami, ve kterých zasedají rovněž zástupci nevládních organizací. Předmětem kritiky je především vysoký počet členů řídicích struktur (u obou stanic je to 60 členů), který je příčinou toho, že nelze jasně určit zodpovědnost za přijatá rozhodnutí. Při výběru zástupců nevládních organizací navíc není dodržován žádný formální mechanismus delegování – proto jmenování kandidátů nebývají reprezentativními zástupci dané nevládní organizace, postrádají odborné znalosti a jsou často spjati s politickými stranami.

Značnému politickému vlivu na řízení veřejnoprávních médií však nemůže zabránit ani dobře zavedený a propracovaný systém regulace, který funguje například v Německu. Politické strany jsou například prostřednictvím spolkových parlamentů přímo zastoupeny ve vysílací radě stanic ARD a ZDF. Členové, které do vysílací rady prosadily nevládní organizace a občanská sdružení, se také často veřejně hlásí k politickým stranám. V Itálii zůstala veřejnoprávní stanice RAI po mnoha právních reformách pod přímým a otevřeným vlivem parlamentu, a tedy i pod vlivem politických stran. Situace se navíc zhoršila politickým vzestupem Silvia Berlusconiho, mediálního magnáta, který ovládá největšího televizního operátora v zemi, společnost Mediaset.

Absence jasných pravidel pro případ střetu zájmů má v celé řadě zemí negativní vliv na nezávislost řídicích orgánů veřejnoprávních stanic. Tak je tomu v Polsku, kde členové dozorcí rady stanice TVP mohou zastávat jiné placené pozice v TVP. Členové rady tuto situaci často využívají a přijímají další pracovní závazky v TVP nebo ve společnostech s ní spřízněných.

4.6.3 Redakční nezávislost

S finanční nezávislostí a s nezávislostí řízení úzce souvisí nezávislost redakční. K té jsou nezbytně nutné přiměřené finanční zdroje, které veřejnoprávním stanicím umožní produkovat investigativní, spolehlivé zpravodajství a kvalitní pořady – a také management, který nepodléhá vnějším tlakům.

Všichni provozovatelé veřejnoprávního vysílání se řídí souborem redakčních zásad a tvůrčích směrnic, jež mají zajistit vznik kvalitních programů a přesného a objektivního zpravodajství. Tyto zásady doplňují ještě autoregulační mechanismy, tedy například etické kodexy novinářů. Interní zásady jednotlivých stanic jsou však často formulovány velice vágně a jejich účel bývá čistě formální. Redakční nezávislost veřejnoprávních médií je úměrná celkové úrovni provozní nezávislosti daného média a částečně závisí také na profesionalitě zaměstnanců a na jejich odhodlání sloužit veřejnosti pravdivým a objektivním zpravodajstvím.

Mnoho postkomunistických zemí převzalo, ať už zcela nebo s úpravami, programové směrnice stanice BBC. Tyto směrnice se řídí zásadami nestrannosti, přesnosti a spravedlivého zastoupení všech společenských skupin a jednotlivců. Zásadní význam pro redakční politiku BBC má pojem „náležitá nestrannost“, jež je jedním z pilířů programové kultury, která se řídí požadavkem přesnosti, spravedlnosti a respektem k pravdě. Přestože BBC produkuje obrovské množství programů, dochází k porušení těchto zásad zcela výjimečně.

Situace ve zpravodajství a míra redakční nezávislosti se v jednotlivých zemích velice různí. Někde se zpravodajství veřejnoprávních stanic do jisté míry zlepšilo, jinde tyto stanice nabízejí politicky předpojaté a nepřesné zpravodajství. Novináři pracující pro veřejnoprávní média se potýkají s přímou i nepřímou formou politických zásahů a tlaků.

Stav redakční nezávislosti ve veřejnoprávních médiích

Bulharsko	Obecně lze říci, že se zvyšuje profesionalita novinářů a zpravodajství je obvykle nestranné a vychází z dobrých zdrojů. Absence bariéry mezi vedením a redakcí spolu s tlakem vyvíjeným vládnoucí stranou však skutečnou nezávislost BNT znemožňují.
Chorvatsko	Práce veřejnoprávní stanice se výrazně zlepšila a zpravodajství lokální televizní stanice se jeví jako nestranné, pokud jde o náklonnost vůči vládnoucím stranám.
Česká republika	Novináři České televize se nemusejí potýkat s přímými, závažnými zásahy politiků či vedoucích pracovníků, avšak obviňují poslance z nepřímého nátlaku, kterého se dopouštějí, když otevřeně napadají investigativní zpravodajství.
Maďarsko	Politická zaujatost je výraznější ve veřejnoprávních médiích než v komerčních televizích. Přesto nemá provládní tendence maďarské veřejnoprávní televize velký vliv na vztah veřejnosti k politickým stranám.
Albánie	Redakční nezávislost je v Albánii na velmi nízké úrovni, a to jak ve veřejnoprávních, tak v soukromých médiích. Jednou z příčin je nedostatek autoregulačních mechanismů, k jejichž zavádění dosud všechny postkomunistické vlády projevovaly odpor.
Lotyšsko	Veřejnoprávní televize neposkytuje objektivní zpravodajství. Součástí zpráv jsou i komentáře a názory. Tento způsob zpravodajství se opírá o nejasně formulované novinářské zásady, obsažené v etickém kodexu stanice, které umožňují vysílání komentovaných zpráv.
Polsko	Novináři stanice TVP se stali předmětem přímé manipulace ze strany vedení stanice, které novinářům například odmítalo zaplatit nebo stahovalo jejich pořady z programu, pokud nebyli ochotni podřídit se politickým požadavkům.
Rumunsko	SRTV je známa jako hlas vlády, která přímo ovládá a cenzuruje zpravodajské pořady této stanice. Po parlamentních volbách v roce 2004 zahájila SRTV rozsáhlý proces restrukturalizace, který má ukončit vládní zásahy do záležitostí stanice.
Estonsko, Litva	Neexistují příklady politického zasahování do redakční nezávislosti.
Itálie	Kvůli slabému vedení stanice RAI jsou její novináři snadno napadnutelní vládnoucí koalicí. Dva známí novináři pracující pro RAI, Enzo Biagi a Michele Santoro, byli například propuštěni ze zaměstnání, poté co je mediální magnát a současně premiér Silvio Berlusconi veřejně napadl.
Francie	Redakční nezávislost je otázkou praxe. Pokud se francouzští novináři octnou pod tlakem, postaví se za ně odbory nebo profesní organizace. Nebezpečným jevem, který se rozšiřuje, je vzájemně výhodný vztah mezi novináři a politickými zdroji, na jehož základě novináři získávají čerstvé informace do zpravodajství.

5. SOUKROMÉ TELEVIZE: KONCENTRACE VLASTNICTVÍ

Koncentrace vlastnictví médií a nedostatečná transparentnost vlastnických struktur velkých mediálních společností jsou hlavními překážkami, které brání vybudování nezávislého a důvěryhodného komerčního televizního vysílání. V některých menších zemích je však koncentrace médií pokládána za jediný způsob, jak vytvořit životaschopné mediální podniky. Míra koncentrace je přitom vyšší v západní Evropě než v postkomunistických zemích, kde ale konsolidace mediálních trhů probíhá rychlejším tempem. V dalších zemích jsou komerční televize finančně podporovány politickými stranami nebo jsou součástí větších podniků, a proto fungují jako nástroj při sledování politických či obchodních zájmů. Ve všech evropských zemích je komerčním televizím vytýkáno, že se podbízejí, tedy že obětují kvalitu ve prospěch vysoké sledovanosti, která jim zároveň přinese více peněz za prodej reklamního času. Novináři pracující pro komerční televizi v postkomunistických zemích nejsou dostatečně finančně ohodnoceni – byť v některých případech vydělávají více než zaměstnanci veřejnoprávních stanic – a mají velice omezené či nulové sociální jistoty. Všechny tyto faktory oslabují nezávislost redakcí komerčních televizních stanic.

5.1 Povinnosti

Komerční televize funguje na bázi licencí, vydávaných místními regulačními orgány, které rovněž na komerční vysílání dohlížejí s cílem zajistit, aby soukromí provozovatelé dodržovali právní ustanovení platná v dané zemi (viz oddíl III.). Ačkoli mají komerční stanice v zemích západní Evropy svobodu, pokud jde o programový plán a obsah vysílání, vztahují se na ně některé obecné povinnosti, jejichž plnění je ve veřejném zájmu. V postkomunistických zemích nejsou veřejnoprávní závazky a povinnosti provozovatelů komerčního vysílání příliš rozšířeny. Tyto povinnosti jsou podrobněji popsány ve vysílací legislativě a/nebo ve vysílací licenci.

Pouze ve dvou ze čtyř sledovaných zemí západní Evropy, tedy ve Velké Británii a v Německu, jsou na komerční televize kladeny širší požadavky veřejnoprávního charakteru. Ve Francii ukládají regulační orgány komerčním stanicím povinnost vysílat určité typy pořadů, jejichž cílem je uchovat národní kulturní dědictví. Italské komerční televize mají pouze minimální závazky, pokud jde o kvalitu vysílání.

Veřejnoprávní i komerční vysílání se řídí souborem právních norem, které upravují obsah vysílání. Jedná se například o ochranu mladistvých, která má být zaručena tím, že se v určitou dobu, například před 21. hodinou, nesmějí vysílat scény obsahující násilí a sex. Je rovněž zakázáno podněcovat k rasové či náboženské nesnášenlivosti. U členských států EU jsou některé tyto povinnosti odvozeny ze směrnice Televize bez

hranic²⁶, zatímco pro nečlenské státy platí příslušná ustanovení Evropské úmluvy o přeshraniční televizi.²⁷ Ustanovení obou těchto evropských norem se z velké části překrývají (viz oddíl III.4).

V některých zemích se na provozovatele komerčního vysílání vztahuje soubor dalších programových závazků a povinností stanovených v licenční dohodě, která je podepisována v okamžiku, kdy regulační orgán přidělí komerčnímu provozovateli licenci k televiznímu vysílání (viz oddíl II.6).

5.2 Koncentrace vlastnictví

(viz tabulky č. 14 a 15)

Tak jako kterýkoli jiný obor podnikání, je i soukromé vysílání orientováno na konečný finanční výsledek. Vydělávat mohou komerční stanice jediné tak, že přilákají diváky, čímž zároveň získají i více peněz z prodeje reklamního času. Televize však není podnikání jako každé jiné: produkuje totiž specifický typ zboží – zprávy a informace – a následně je distribuuje pomocí omezeného spektra kmitočtů, které tvoří veřejný zdroj spravovaný státem. Televize jakožto nejvlivnější médium současnosti hraje zásadní úlohu v dnešní vyspělé společnosti a z této skutečnosti se vychází při obhajobě regulace vysílání.

Nejzápornějším jevem ve vývoji komerční televize od doby liberalizace televizního vysílání je koncentrace vlastnictví, která ohrožuje nejen rozmanitost a pluralitu televize, ale také redakční nezávislost. Koncentrace vlastnictví televizních stanic do rukou několika málo subjektů je potenciálně nebezpečná tím, že představuje koncentraci vlivu, který je možné využít k získání politického, osobního, ideologického či obchodního prospěchu.

V posledních deseti letech se v oblasti médií uskutečnila celá řada rozsáhlých fúzí a akvizic, v jejichž důsledku se upevnilo několik obrovských mediálních impérií na různých místech Evropy a lokální trhy se octly v rukou několika málo mediálních skupin. I tam, kde platí antimonopolní zákony a jsou uplatňovány horní limity pro vlastnictví, dokázaly televizní společnosti využít tolerantních zákonů, mezer v legislativě nebo slabých regu-

²⁶ Směrnice EU *Televize bez hranic*. Směrnice Rady ze dne 3. října 1989 o koordinaci některých právních a správních předpisů, které ve členských státech upravují provozování televizního vysílání, 89/552/EHS, OJ L 298 ze dne 17. října 1989, novelizována směrnicí Evropského parlamentu z června 1997, 97/36/ES, OJ L 202 60 ze dne 30. července 1997, celý text je dostupný na stránkách Evropské komise: http://europa.eu.int/eur-lex/en/consleg/pdf/1989/en_1989L0552_do_001.pdf (stránky prohlíženy dne 15. března 2005).

²⁷ Rada Evropy: *Evropská úmluva o přeshraniční televizi*. 5. května 1989 byla doplněna podle ustanovení Protokolu (E.T.S. č. 141) Rady Evropy ze dne 9. září 1998 a vstoupila v platnost 1. března 2002. Dostupná na adrese <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/132.htm> (stránky prohlíženy dne 30. června 2005).

lačních mechanismů k tomu, aby si udržely či dokonce ještě zvýšily svůj vlastnický podíl. Aby se vyhnuly zásahům ze strany regulačních orgánů, skrývají důkazy o své vlastnické struktuře v zahraniční jurisdikci, jež chrání jejich tajemství, nebo uplatňují vícevrstvé, důmyslné struktury vlastnictví.

Míra koncentrace vlastnictví v oblasti médií je vyšší v západní Evropě než v postkomunistických zemích. Nejznámějším příkladem je Itálie, kde společnost Mediaset milánského podnikatele a současného premiéra Silvia Berlusconiho vlastní všechny tři celostátní komerční televizní kanály, tedy Canale 5, Italia Uno a Rete4. V Německu je stanoven třicetiprocentní limit pro koncentraci vlastnictví soukromých provozovatelů, který si lze vykládat tak, že zákonodárci schvalují monopol dvou společností, který se v oblasti soukromého vysílání začal vytvářet v polovině 80. let. Francii neustále trápí dilema, jak sloučit požadavek plurality a rozmanitosti médií s potřebou vybudovat velké francouzské mediální konglomeráty, schopné obstát v mezinárodní konkurenci.

Na východoevropské a středoevropské trhy, které se v posledních deseti letech otevřely soukromým investorům, proniklo několik skupin ze Západu, které zde budují rozsáhlé televizní sítě. Na počátku 90. let zakazovaly zákony postkomunistických zemí zahraniční vlastnictví, avšak v současnosti jsou podmínky vlastnictví v oblasti médií mnohem uvolněnější a zahraniční subjekty mohou do médií přímo investovat. Pouze v Srbsku stále platí zákonná omezení zahraničního vlastnictví, z kterých vyplývá, že zahraniční subjekty mohou vlastnit jen 49 % z celkového zakládacího kapitálu.

K největším nadnárodním televizním operátorům ve střední a východní Evropě patří americká společnost Central European Media Enterprises (CME), která v uplynulých 15 letech vybudovala síť devíti stanic v šesti zemích, německá skupina RTL, součást mediálního konglomerátu Bertelsmann, který je vlastníkem televizních stanic v Maďarsku a Chorvatsku a má v plánu další rozšiřování, dále švédská skupina Modern Times Group (MTG), jež provozuje celostátní stanice ve všech třech pobaltských zemích, News Corporation Ruperta Murdocha, vlastník největší televizní stanice v Bulharsku, a SBS Broadcasting, která podniká v Maďarsku (viz tabulka č. 15).

5.3 Křížení vlastnictví

Předpisy týkající se křížení vlastnictví se v jednotlivých zemích značně liší. Ve většině sledovaných zemí legislativa křížení vlastnictví médií zakazuje. Obvykle není dovoleno, aby jedna společnost provozovala dvě stanice podobného charakteru nebo dvě stanice, které by vysílaly ve stejné zeměpisné oblasti. Zákony například většinou zakazují, aby jedna společnost provozovala dvě celostátní televizní stanice nebo dvě celostátní rozhlasové sítě. Ve většině zemí dále existují právní předpisy, které brání vlastnickému propojení tištěných a elektronických médií. V Bulharsku, Litvě a Polsku však žádná omezení křížení vlastnictví neexistují.

V posledních letech se západoevropský trend budování multimediálních podniků prosazuje i v postkomunistických zemích, kde již proběhlo více multimediálních fúzí. Vertikální koncentrace se zvětšila dokonce i v zemích, kde zákony křížení vlastnictví zakazují, neboť vlastníci médií využívají komplikované a neprůhledné vlastnické struktury. Přestože na Slovensku existují přísná zákonná omezení křížení vlastnictví, vlastní mediální magnát Ivan Kmotřík údajně podíl ve třech televizních stanicích a dále ve společnosti Mediaprint & Kappa Pressegrasso, jež je největší slovenskou sítí pro distribuci novin.

V menších zemích není koncentrace vlastnictví v médiích tak často vnímána jako hrozba. Například estonští zákonodárci tvrdí, že na tak malém trhu by mediální společnosti nemohly přežít, kdyby se nevěnovaly současně několika různým podnikatelským aktivitám. V Estonsku existuje výrazná vertikální i horizontální koncentrace médií, přičemž největší mediální podniky v zemi provozuje norská skupina Schibsted. Ve prospěch křížení vlastnictví argumentuje i polská společnost Agora – vydavatel předního polského deníku *Gazeta Wyborcza* a provozovatel sítě místních rozhlasových stanic, – která přišla s tvrzením, že skutečnou hrozbu pro pluralitu médií představuje křížení vlastnictví v rukou nadnárodních mediálních gigantů, nikoli domácích firem.

5.4 Transparentnost vlastnictví

Typickým znakem trhu s komerčním vysíláním je nedostatečná transparentnost vlastnických struktur mediálních společností. Neprůhledné vlastnické struktury znemožňují veřejnosti rozpoznat potenciální střety zájmů a zásahy vlastníků do programové skladby. Jednou z častých metod zakrývání vlastnických poměrů je registrace mediální společnosti na některém z ostrovních států (např. na Kypru), nebo v zemích jako je Švýcarsko, kde je důvěrnost informací o vlastnických poměrech zaručena. Skuteční vlastníci mnoha mediálních subjektů v Bulharsku nejsou známi, neboť své firmy zaregistrovali pod jménem společností registrovaných v některé z ostrovních zemí. Také řada rumunských televizních stanic skrývá své vlastnické struktury v zahraničí. Rumunský regulační orgán donutil v posledních dvou letech pod tlakem občanské společnosti několik televizních společností, aby odhalily své vlastnické struktury, avšak obecně je zde situace stále velice nepřehledná. Srbský novodobý „oligarcha“ Bogoljub Karić vlastní spolu se svými bratry nejen celostátní televizní kanál BK Telecom, známý svými konzervativními postoji a dříve též podporou bývalého režimu Slobodana Miloševiče, ale údajně je i vlastníkem tajných podílů v denících a v dalších tištěných médiích.

Zavedení zákonných předpisů, na jejichž základě by regulační orgány mohly prověřovat všechny vlastnické vrstvy hráčů v oblasti vysílání, by mohlo být jedním z řešení, jak na tento sektor vrhnout více světla. K větší transparentnosti vysílacího sektoru by přispěly i takové kroky, jako například zřízení centrálních, veřejně přístupných databází mediálních vlastníků či uzákonění tvrdších sankcí pro mediální společnosti, které skrývají vlastnické vztahy nebo poskytují falešné údaje o vlastnictví.

To, že se společnost skryje za zahraniční jurisdikci, by nemělo znamenat, že se jí netýká požadavek na plnou transparentnost, který je uplatňován v zemi, v níž tato společnost působí. I když je společnost, která je vlastníkem televizní stanice, oficiálně zaregistrována ve Švýcarsku, zaručujícím důvěrnost informací o vlastnictví, nemůže regulačním orgánům nic zabránit v tom, aby tuto společnost v zemi její působnosti donutily k odtažení vlastnické struktury.

5.5 Trhy

(viz tabulky č. 15 a 16)

Komerční televize je financována penězi z reklam a z dalších obchodních příjmů, jako je sponzorství a teleshopping. Na mediálním trhu získal v posledních deseti letech právě televizní sektor největší část příjmů z reklam, a tento podíl i nadále stoupá na úkor tištěných médií, rozhlasu a dalších médií.²⁸

Zemí s největšími výdaji za reklamu na jednoho obyvatele je Itálie. Přestože rozdíl mezi západními trhy a postkomunistickými zeměmi je i nadále značný, trh s reklamou roste v zemích bývalého komunistického bloku rychlým tempem. Pokud jde o výši výdajů za reklamu na jednoho obyvatele, byla v rámci sledovaných zemí na prvním místě Itálie a za ní Maďarsko (viz tabulka č. 15). Albánie s Bosnou a Hercegovinou stále zaostávají za svými sousedy z jihovýchodní Evropy. Ve většině sledovaných zemí televize získá více než polovinu peněz, které se v celé zemi utratí za reklamu. Pouze ve čtyřech sledovaných západoevropských zemích (Francie, Itálie, Velká Británie a Německo), v České republice a ve dvou pobaltských zemích (Lotyšsko a Estonsko) získá televize menší než poloviční podíl z peněz vydaných za reklamu. S výjimkou Bosny a Hercegoviny a také Polska mají ve všech zemích největší příjmy z reklam provozovatelé komerčního vysílání.

Je však důležité podotknout, že údaje o výdajích za reklamu (za rok 2003), uvedené v tabulce č. 15, jsou založeny na hrubých výpočtech. V řadě postkomunistických zemí nejsou tato čísla spolehlivá, neboť vycházejí z oficiálních sazebníků, jež televizní stanice nabízejí inzerentům, a neberou v potaz slevy, kompenzační obchody či provize, které se v obchodě s reklamou velice často využívají. V takových zemích jsou skutečná čísla mnohem nižší. Zřetelný rozdíl mezi čistými a hrubými výpočty najdeme v Turecku, Rumunsku a Maďarsku. Rozdíly (byť ne tak značné) existují mezi hrubými a čistými příjmy z reklam také v zemích západní Evropy.

5.6 Nezávislost komerční televize

Zahájení soukromého televizního vysílání v postkomunistických zemích zásadně změnilo tamní televizní terén a donutilo bývalé státní provozovatele vysílání inovovat programo-

²⁸ IP Mezinárodní marketingová komise, *Televize 2004*, s. 46.

vou nabídku tak, aby byli schopni v konkurenci obstát. Již od samého začátku bylo charakteristickým rysem komerčního vysílání dynamické zpravodajství a politické pořady, ale také investigativní žurnalistika. Dnes však již komerční televize není synonymem poctivé investigativní práce a kvalitních zpravodajských pořadů, neboť se v rámci zvyšování sledovanosti stále častěji uchyluje k pokleslé zábavě a zprávám, které svou formou vycházejí vstříc senzacechtivým divákům.

V postkomunistických zemích nefunguje v oblasti komerčního vysílání mnoho autoregulačních mechanismů, a tak jsou novináři, pracující pro komerční stanice, často vystaveni přímým či nepřímým tlakům. ANEM, Asociace nezávislých elektronických médií v Srbsku, používá jako jeden z mála provozovatelů soukromého vysílání vlastní etický kodex. V mnoha zemích chybějí jasné pracovní předpisy a novináři se mlčky smiřují s nízkým finančním ohodnocením, neboť pracovních příležitostí je málo. Zahraniční mediální společnosti nabízejí svým zaměstnancům v postkomunistických zemích zpravidla takové pracovní podmínky, které by v jejich vlastní zemi byly považovány za substandardní. Sdružení novinářů a odbory v Chorvatsku, Srbsku a v dalších zemích si na tuto skutečnost často stěžují. Novináři se často bojí o svou práci, protože kolektivní vyjednávání, ochrana prostřednictvím odborů a podobné formy západních pracovních vztahů nebyly v řadě postkomunistických zemí dosud zavedeny. Takováto nejistota spolu s ekonomickými a politickými tlaky vede často ke zvýšené autocenzuře.

V Rumunsku zmizely z programové nabídky komerčních televizních stanic kvalitní politické, zpravodajské a diskusní pořady a nahradily je plytké „politické kabarety“, ve kterých se mísí politické diskuse se show varietního typu. Komerční stanice na obhajobu těchto pořadů uvádějí, že výhradním ukazatelem úspěchu je pro ně sledovanost a diváci si takovéto pořady žádají. K lehké zábavě a hloupým, nekvalitním pořadům se však komerční stanice uchylují také z toho důvodu, že se tak vyhnou kontroverzním politickým a ekonomickým tématům, jimiž by mohly pobouřit vlivné politiky, kteří je podporují prostřednictvím příznivé regulace či reklamních smluv.

Redakční nezávislost trpí také v případech, mají-li majitelé mediálních společností další podnikatelské aktivity, neboť televizní stanice využívají k prosazování svých obchodních zájmů, místo aby sloužili divákům. Tak je tomu v některých postkomunistických zemích, včetně Rumunska, Albánie, Srbska a Makedonie. Totéž platí i pro Turecko, kde obvykle provozování televizních stanic není příliš výnosné, a vzhledem k tomu jsou mediální podniky buď podporovány politickými kruhy, nebo jsou součástí větších společností, jejichž vlastníci investují i do jiných oblastí a televizní stanice využívají pouze jako nástroj svých obchodních zájmů.

6. NABÍDKA TELEVIZNÍCH PROGRAMŮ

Nabídka televizních programů se rychle mění, neboť se televizní stanice snaží držet krok s vkusem veřejnosti, reflektovat technický vývoj a uchovat si konkurenceschopnost. Pod tlakem konkurence ze strany komerčních televizí produkují veřejnoprávní stanice stále více pořadů komerčního charakteru, a tak se čím dál více podobají svým komerčním protihráčům. Komerční televize vyrábí bulvární zpravodajství, jednak aby přilákala diváky, jednak aby se vyhnula citlivým tématům, jejichž zařazení by mohlo ohrozit její existenci. Investigativní žurnalistika je jak v komerční, tak ve veřejnoprávní televizi okrajovým jevem. Pořadům pro menšiny je ve veřejnoprávních televizích vyhrazen krátký a neatraktivní vysílací čas, v programu komerčních televizí takového pořady nenajdeme téměř vůbec.

6.1 Změna formátů

Hlavní tendencí, kterou lze u televizních pořadů pozorovat, je neustálé hledání nových programových formátů, které je provázeno neuváženou komercializací programového obsahu. Na masmediálním trhu bojuje v prostředí stále tvrdší konkurence obrovský počet společností o přízeň diváků. Proto se televize snaží zvýšit svou sledovanost invenčními a dynamickými pořady, které jsou často plné laciných vnějších efektů. Kanály neustále inovují svou programovou nabídku. Směšují televizní formáty a slučují inteligentní pořady, jako jsou zprávy či politické diskuse, s lehkou zábavou typu varietních show. Zpravodajství získává výrazně bulvární charakter, dává prostor senzacím a abnormálnostem, a naopak opomíjí do hloubky jdoucí investigativní reportáže, jejichž výroba pochopitelně stojí spoustu času a peněz. Typická programová nabídka komerční televizní stanice obsahuje reality show, komerční filmy, telenovely, vědomostní soutěže, lokální zábavné pořady a reklamy.

V podmínkách stále větší koncentrace médií a rostoucí konkurence ze strany komerčních stanic je úkolem veřejnoprávní televize prosazovat rozmanitost a pluralitu a nabízet pořady všem občanům, tj. i pořady určené menšinám, pořady kulturní, hlubší investigativní zpravodajství, pořady pro děti, regionální zpravodajství a dramatické pořady. Tento úkol veřejnoprávní televize opakovaně formulovalo Parlamentní shromáždění Rady Evropy²⁹. Jeho plněním veřejnoprávní televize přispívá k sociálnímu, politickému a kulturnímu rozvoji občanské společnosti a napomáhá společenské soudržnosti.

Ve skutečnosti však veřejnoprávní televize často vstupuje do konkurenčního boje s komerční televizí a místo budování vlastní identity, kterou by se od komerční televize odlišovala, přebírá a napodobuje její pořady.

²⁹ Doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy 1641 (2004) o veřejnoprávním vysílání, přijaté dne 27. ledna 2004.

6.2 Veřejnoprávní televize

Přestože se na provozovatele veřejnoprávního vysílání ze zákona vztahuje okruh specifických pravomocí a závazků, podobá se jejich programová skladba stále více programovému obsahu komerčních stanic, a to především v postkomunistických zemích. V posledních deseti letech provedly veřejnoprávní stanice ve své programové nabídce některá zlepšení, takže dnes ve srovnání s komerčními stanicemi vysílají více zpravodajství a pořadů zabývajících se aktuálním děním, ale také dokumentárních, náboženských a menšinových pořadů. Vzhledem ke vzrůstající konkurenci ze strany komerčních stanic začaly ale veřejnoprávní stanice zvyšovat podíl plytké zábavy, zatímco kulturní pořady a pořady pro menšiny se ocitají v neatraktivních vysílacích časech. Musíme nicméně poznamenat, že řada předních západoevropských veřejnoprávních stanic, včetně BBC, ARD a ZDF, si dokázala udržet jasný programový profil i vysokou sledovanost, aniž by ve větší míře podlehla volání trhu po pořadech podřadné kvality.

Programová nabídka slovenské veřejnoprávní televize dříve obsahovala jak pořady náročné, tak i ty populární, ale po vstupu komerční televize na místní trh je do ní zařazováno více komerčních formátů, k nimž patří reality show a telenovely evropského původu.

TVR 1, první kanál rumunského veřejnoprávního média SRTV, vysílá podřadné komedie a místní reality show, které dosahují obrovské sledovanosti. Kromě TVR 1 provozuje SRTV ještě další dva pozemní kanály, TVR 2 a TVR Cultural, který se zaměřuje výhradně na pořady o kultuře.

Tento model, kdy je jeden kanál, vysílající převážně komerční obsah, doplněn dalšími kanály spíše veřejnoprávního zaměření, uplatňují provozovatelé veřejnoprávního vysílání i v dalších evropských zemích. První kanál České televize ČT1 je všestranným kanálem, v jehož programové nabídce se objevují pořady nejrozumnějšího typu, včetně zpráv, dramatických pořadů, komerčních seriálů a filmů, zábavných pořadů a pořadů pro děti, zatímco druhý kanál ČT2 se zaměřuje na pořady určené menšinám, sport, hudbu, dokumentární pořady a nezávislé filmy. Podobně je tomu na Slovensku, kde se druhý kanál veřejnoprávní televizní stanice STV (Dvojka) zaměřuje na menší cílové skupiny a vysílá hudbu, sport, pořady pro národnostní menšiny, náboženské a dokumentární pořady, zatímco Jednotka se více blíží komerčním stanicím, neboť vysílá zábavné show, divácky atraktivní filmy, rodinnou zábavu, reportáže ze světa slavných a reality show.

Na prvním kanále srbské veřejnoprávní stanice RTS dříve zpravodajství zabíralo větší část programu, avšak jeho podíl neustále klesá v reakci na konkurenci ze strany komerčních stanic, především TV Pink, která od svého spuštění v roce 1994 udává krok komerčnímu vysílání v celé jihovýchodní Evropě. Její prostá filozofie „žádné zprávy, žádný sport, jen zábava“ se skutečně ukázala být úspěšnou. Po roce 2000 začala stanice Pink vyrábět zpravodajské pořady s cílem distancovat se od programové skladby přetížené reklamami a lacinou zábavou. Přesto si i nadále udržuje převážně zábavný profil. Začala provozovat

stanice také v Bosně a Hercegovině a Černé Hoře, čímž se stala jedinou nadnárodní stanicí, která vznikla v jihovýchodní Evropě.

Programová skladba je přímo ovlivňována způsobem financování veřejnoprávní televize. Mají-li veřejnoprávní stanice zajištěn stabilní a dlouhodobý zdroj financování, je to pro ně tím hlavním stimulem k tomu, aby plnily svou roli. V Estonsku přispělo bezvýhradné odstranění reklam z programu veřejnoprávní televize ETV v roce 1998 k tomu, že stanice změnila svou identitu a začala se více orientovat na službu veřejnosti, zvýšila podíl lokálního zpravodajství a pořadů pro děti na úkor nenáročné zábavy. Zástupci ETV tvrdí, že stanice přehodnotila svou roli tak, aby přilákala vzdělané občany, a že skutečně podíl diváků z této cílové skupiny vzrostl.

V západní Evropě se veřejnoprávní vysílání výrazněji odlišuje od vysílání komerčního. Například v Německu zaujímají veřejnoprávní ARD a ZDF zdaleka nejvýznamnější pozici, pokud jde o poskytování pořadů s informačním obsahem, zatímco komerční kanály vedou v lehké zábavě a až pětinu vysílacího času věnují reklamám. Německé veřejnoprávní kanály všeobecně nabízejí vyváženější poměr programových žánrů. Tyto stanice však často bývají považovány za poněkud nudné, zatímco komerční stanice se mohou pyšnit pořady modernějšího charakteru. Také ve Francii se veřejnoprávním kanálům podařilo vybudovat si vlastní styl vysílání. Pravidelně zařazují politické diskuse a pořady, které na komerčních stanicích nenajdeme, často vysílají sportovní pořady a dosud se jim daří vyhýbat se reality show. Italská veřejnoprávní síť RAI rovněž vyrábí a vysílá velké množství dramatických a zábavných pořadů, ale také pozoruhodné množství zpravodajských a informačních pořadů, včetně vzdělávacích a sportovních, a dále také pořady určené menšinám. V posledních třech letech však RAI také zvýšila podíl čistě komerčních pořadů typu reality show.

6.3 Komerční televize

(viz tabulka č. 17)

Komerční televize využívá všude na světě podobný model, založený na bulvárním zpravodajství, reality show, komerčních filmech, mýdlových operách a levných latinskoamerických telenovelách, vědomostních soutěžích a zábavných show nevalné kvality. S cílem uspokojit co nejvíce diváků odstraňují komerční stanice z programu investigativní zpravodajství a pořady určené menšinám. Výchovný a kulturní prvek se z komerční televize již téměř zcela vytratil.

Propad kvality pořadů komerční televize je zčásti způsoben nedostatečnou mírou regulace. V některých zemích, jako je například Velká Británie a Německo, jsou součástí vysílací licence i povinnosti týkající se programového obsahu. Všechny pozemní komerční stanice ve Velké Británii mají veřejnoprávní povinnosti a existující regulační systém je zavazuje, aby poskytovaly takové služby, které budou v souladu se souborem programových zásad a směrnic daných zákonem. Součástí smluvních podmínek, platných pro pro-

vozovatele vysílání, je dodržování zásad, jež mají zajistit kvalitní programovou nabídku, která uspokojí nejrozumnější typy diváků. V posledních letech však na tyto zásady není kladen takový důraz. Německé regulační orgány často uplatňují své právo nutit komerční kanály k vysílání kvalitních pořadů z nezávislých produkcí, a to i v nejsledovanějších vysílacích časech. Ve Francii musí televizní i rozhlasové komerční stanice dodržovat soubor povinností, uvedených v licenční smlouvě. Tak například TF1, největší televizní kanál v zemi, musí podle licenční smlouvy odvysílat ročně nejméně 800 hodin zpráv a pořadů věnujících se aktuálním tématům.

V mnoha jiných zemích jsou však podobné povinnosti často formulovány nejasně, takže se soukromé stanice mohou jejich plnění vyhýbat. Například v České republice zákon neumožňuje Radě pro rozhlasové a televizní vysílání donutit komerční stanice, aby licenční podmínky dodržovaly. Výsledkem je, že TV Nova, největší komerční televizní stanice v zemi, vysílá místo „intelektuálního obsahu“ deklarovaného v licenční smlouvě komerční pořady, které jsou ztělesněním té nejnižší kvality.

Pro komerční stanice zákon stanoví jen malý počet veřejnoprávních povinností. V Bosně a Hercegovině, Bulharsku, Lotyšsku, Litvě, Makedonii, Polsku a na Slovensku neukládá zákon soukromým stanicím dokonce žádné veřejnoprávní povinnosti. Jinde, například v Rumunsku, jsou veřejnoprávní povinnosti formulovány velice obecně (vysílat objektivní informace a přispívat k politické a sociální pluralitě) nebo příliš formálně (bezplatně vysílat státní oznámení sloužící zájmům občanů) a jejich vliv na programovou skladbu vysílání je nulový. Poměrně podrobně formulované veřejnoprávní povinnosti najdeme v Maďarsku, kde „veřejnoprávní programy“ musí tvořit nejméně 10 % z celkového denního vysílacího času. V hlavním vysílacím čase musí navíc komerční stanice vysílat nejméně 20minutové zpravodajství a 25minutový veřejnoprávní pořad. Zákon jasně definuje „veřejnoprávní vysílání“ jako zpravodajství či pořady pro děti a mládež, informace sloužící občanům v každodenním životě, umělecká díla, pořady prosazující svobodu náboženství apod. I přes existenci takto podrobných veřejnoprávních povinností se programový obsah maďarských komerčních televizních stanic i nadále zaměřuje na nenáročný žánr.

6.4 Kvóty

6.4.1 Evropské kvóty

Hlavní regulační rámec EU pro oblast televizních programů tvoří směrnice Televize bez hranic a Evropská úmluva o přeshraniční televizi (viz oddíl III.4.3.). Směrnice Televize bez hranic se již stala součástí legislativy členských států a domácí provozovatelé vysílání se řídí jejími ustanoveními. Některé postkomunistické země však na dodržování této směrnice nedohlížejí v dostatečné míře. Slovinská stanice RTV Slovenia dané kvóty plní, ale vzhledem k nedostatečné kontrole není jasné, zda je dodržují i komerční televizní kanály. Přestože směrnice Televize bez hranic přispěla k prosazení evropského obsahu

vysílání, její vliv na programovou kvalitu nebyl zatím příliš významný. V mnoha zemích plní provozovatelé vysílání evropské kvóty tak, že vysílají velké množství pořadů z domácí produkce, jejichž výroba není nákladná.

6.4.2 Menšinové kvóty

Na běžných televizních stanicích se pořadům pro menšiny příliš pozornosti nevěnuje. Kvóty, které by provozovatele komerčního vysílání zavazovaly k vysílání pořadů pro jazykové a národnostní menšiny, neexistují v žádné ze sledovaných zemí. Pro veřejnoprávní provozovatele platí podobné kvóty pouze v Makedonii, a to i přesto, že by pořady pro menšiny měly být pro veřejnoprávní televizi prioritou (vzhledem k její univerzální povinnosti uspokojovat všechny složky společnosti). V Srbsku jsou provozovatelé veřejnoprávního vysílání povinni „řídít se jazykovými standardy nejen většinové populace, ale úměrně též národnostních menšin a skupin v oblasti, kde se daný pořad vysílá“, avšak pro pořady vysílané v menšinových jazycích neexistují žádné kvóty. Ve všech ostatních zemích mají provozovatelé veřejnoprávního vysílání pouze obecnou povinnost začlenit do programového schématu pořady určené menšinám (viz tabulka č. 18). Tak je tomu v Maďarsku, kde jsou menšinové pořady považovány za „veřejnoprávní program“, a v Rumunsku, kde pro veřejnoprávní televizi platí obecná povinnost vysílat pořady věnované národnostním menšinám. Na Slovensku zákon zavazuje veřejnoprávní provozovatele k pokrytí menšinových oblastí, ve Slovinsku jsou veřejnoprávní stanice pouze povinny zajistit, aby jejich pořady určené menšinám pokryly 90 % oblastí obývaných maďarskými a italskými menšinami. Zvláštním případem je také Itálie, kde jsou kvóty a povinnosti týkající se pořadů pro menšiny součástí stanov stanice RAI a smluv o službách.

6.5 Nezávislé a investigativní zpravodajství

Přestože se nezávislost zpravodajských redakcí veřejnoprávních i komerčních stanic zvyšuje, je výroba zpráv stále ovlivňována tlakem trhu, politických agentů a vlastníků stanic, a investigativní zpravodajství je na většině televizních stanic pouze okrajovou záležitostí.

Pro řadu veřejnoprávních i komerčních stanic v postkomunistických zemích představuje bulvární zpravodajství způsob, jak se vyhnout komentování citlivých témat. Například komerční televizní stanice v Maďarsku zvolily místo politické neutrality přístup apolitický, který v praxi znamená, že se nevyjadřují k parlamentní politice. Stejně tak v Rumunsku se komerční televize, které mají vůči státu dluhy na daních, cíleně zabývají okrajovými nebo nekontroverzními tématy, jako jsou nehody či krádeže, místo aby se věnovaly citlivým politickým tématům, jejichž zařazením by mohly proti sobě popudit vlivné politické a obchodní elity. Zpravodajství řady komerčních stanic také bere ohled na majitele stanice či na jejich spojence. Příkladem může být Turecko, kde se soukromé stanice při své redakční práci běžně řídí požadavky a zájmy vlastníka stanice.

V postkomunistických zemích nicméně najdeme také příklady kvalitního zpravodajství. Slovenská veřejnoprávní televizní stanice STV zavedla po výměně vedení v roce 2003 kvalitní zpravodajské pořady investigativního typu (např. Reportéri), které si brzy získaly dobrou pověst. Jiným příkladem je srbská stanice B92, která se důsledně zaměřuje na informační a investigativní novinářskou práci.

Veřejnoprávní stanice v západní Evropě plní programové povinnosti lépe a v některých zemích se jim podařilo vybudovat si charakteristický programový obsah, kterým se odlišují od komerčních stanic. Kvalitní investigativní zpravodajství se však stále objevuje v nedostatečné míře.

6.6 Specializované stanice a alternativy

Dalším trendem v oblasti televizního vysílání je vznik specializovaných kanálů, jejichž popularita se stále zvyšuje. V mnoha postkomunistických zemích byl například v rychlém sledu zahájen provoz zpravodajských kanálů (Realitatea TV a N24 v Rumunsku, TA 3 na Slovensku, ČT 24 v České republice). Tyto kanály mají sice ve srovnání s tradičními stanicemi nízkou sledovanost, avšak nabízejí rozmanité zpravodajské a informační pořady. Některé z těchto stanic, jako například rumunská Realitatea TV nebo srbská B92, si získaly uznání, neboť poskytují poměrně spolehlivé a nestranné zprávy.

6.7 Regionální televizní stanice

V postkomunistických zemích se regionální televizní stanice ocitly v tíživé finanční situaci. Velká část příjmů z reklam putuje do celoplošných televizních stanic s největší sledovaností a regionální stanice přecházejí pod správu obcí nebo slouží zájmům svých vlastníků.

V Srbsku jsou lokální média opakovaně vystavována vlivu místních úřadů a nadále fungují za dosti nejistých podmínek. Situaci navíc zhoršilo posunutí termínu jejich zákonné privatizace. V srpnu 2005 parlament schválil změny tamního vysílacího zákona, jež odkládají termín privatizace lokálních médií na konec roku 2007.

Regulačním orgánům chybějí peníze na to, aby mohly sledovat programový obsah lokálních a regionálních televizních stanic. Novinářům pracujícím pro lokální stanice není poskytována smluvní ochrana a jejich práce je špatně finančně ohodnocena. Aby lokální televizní stanice přežily, připojují se k celostátním komerčním televizním stanicím, kterým dodávají místní zprávy, nejsou však schopny vysílat své vlastní pořady.

6.8 Komunitní média

Novým jevem v televizním vysílání je vznik tzv. komunitních médií neboli místního vysílání, jež je provozováno nevládními či neziskovými organizacemi nebo menšinovými komunitami. Těmto médiím však často scházejí finanční prostředky a málokdy se jim podaří získat vysílací licenci a povolení k vysílání. V poslední době zesílily snahy vybudovat komunitní média na celoevropské úrovni. 18. prosince 2003 byla například oficiálně zahájena kampaň za vytvoření nadnárodní sítě minoritních komunitních médií, jejímž výsledkem bylo vydání Evropského manifestu komunitních médií během voleb do Evropského parlamentu v roce 2004.

V Manifestu vyzvala komunitní menšinová média Evropskou komisi, Evropský parlament a vlády členských států, aby uznaly menšinová média jako veřejně prospěšnou službu pro komunitu. Dalším požadavkem bylo, aby menšinové mediální iniciativy získaly status společenské důležitosti. V Manifestu jsou politické orgány rovněž vyzývány k tomu, aby menšinám zajistily informace v mateřském jazyce.³⁰ Kampaň se těší podpoře Akčního programu Společenství pro boj s diskriminací (2001–2006). Přestože nejsou k dispozici přesné číselné údaje z oblasti komunitních médií, odhaduje se, že jen v rámci EU jsou takovýchto stanic či projektů tisíce a jejich diváků, čtenářů či posluchačů mohou být miliony.³¹

7. MULTIMÉDIA A NOVÉ TECHNOLOGIE

Prudký technologický rozvoj na poli komunikace přináší tradičnímu způsobu vysílání řadu podnětů a výzev. Rychlý vývoj v oblasti mobilních telefonů a počítačového softwaru umožnil vznik nových platform, například internetu a mobilní komunikace, která bude v blízké budoucnosti schopna přenášet televizní programy. To si vyžádá nový systém regulace. Nejvýznamnějším jevem ve vývoji pozemního vysílání je digitalizace, jež se v posledních dvou letech rychle prosadila v zemích západní Evropy. Tato nová technologie vysílání nahrazuje analogový signál digitálním, který je snadno využitelný mnoha různými typy platform, mezi které patří například internet nebo mobilní telefony. V postkomunistických zemích však proces digitalizace probíhá pomalu. V některých zemích sice existují rámcové strategie, podle nichž by digitalizace měla probíhat, a dokonce již v omezené míře proběhlo i zkušební vysílání, většinou však jasně vytyčený plán nenajdeme a diskuse o zavádění digitálního vysílání probíhá jen mezi několika málo odborníky.

³⁰ Manifest je dostupný online na adrese <http://www.multicultural.net/manifesto/index.htm> (stránky prohlíženy 30. srpna 2005).

³¹ Více informací o projektech komunitních médií najdete na adrese: http://www.multicultural.net/minoritymedia_project_info.htm (stránky prohlíženy 30. srpna 2005).

Očekává se, že digitalizace ve všech evropských zemích vyvolá novou vlnu konkurence v oblasti vysílání. Není dosud jasné, jak digitální televize bude financována, ani to, jaké důsledky bude mít pro regulaci vysílání. Je naopak zřejmé, že vyřazení analogových signálů v některých zemích Evropy ještě dlouho nebude na pořadu dne, a to kvůli pomalému tempu přechodu k digitálním signálům.

7.1 Přehled trhu

(viz tabulky č. 19 a 20)

Kromě pozemní televize je nejpoužívanější platformou přenosu televizního signálu kabel a satelit. Jednotlivé platformy jsou v různých státech rozšířeny různou měrou, a to v závislosti na státní politice v oblasti komunikace a také na místních geografických podmínkách.

V zemích západní Evropy najdeme několik modelů uplatňovaných při rozšiřování kabelového a satelitního vysílání, zavedeného v 80. letech. Existují země jako Německo, které investují značné finanční částky do kabelového i satelitního přenosu, aby tak rozšířily svou nabídku televizního vysílání. V zemích jižní Evropy, například v Itálii, je zase charakteristické, že se zde kabel nevyskytuje téměř vůbec a satelitní vysílání jen ve velice omezené míře.

V postkomunistických zemích nejsou dosud kabel ani satelit rozšířeným jevem a velká část diváků přijímá televizní signál prostřednictvím pozemních kanálů. K zemím s nízkým výskytem kabelového a satelitního vysílání patří například Česká republika, Chorvatsko, Litva, Makedonie, Srbsko a Černá Hora, Slovensko a Turecko (viz tabulka č. 18). V několika zemích střední a východní Evropy však obliba kabelové televize neustále roste (Rumunsko, Bulharsko, Maďarsko, Polsko a Slovinsko). Pokud jde o satelit, je jeho rozšíření ve střední i východní Evropě velice malé, s výjimkou Chorvatska, kde má 25% pokrytí.

Pokud jde o prostředky komunikace, zaznamenal v posledních pěti letech největší rozvoj telekomunikační sektor. Více než polovina všech domácností v postkomunistických zemích vlastnila v roce 2003 telefonní linku. Výjimkou byly Albánie a Litva, kde je velice rozšířeno používání mobilních telefonů. V roce 2003 vlastnila více než polovina obyvatel postkomunistických zemí mobilní telefon, s výjimkou Bulharska, Albánie, Makedonie, Rumunska a Srbska a Černé Hory. Služby mobilních operátorů se nicméně právě v těchto zemích velice rychle rozšiřují.

Nejslibnější vývoj se očekává v oblasti internetu, který v posledních letech zažívá obrovský rozmach. V roce 2003 používalo internet v průměru 46 % obyvatel západní Evropy, zatímco ve střední a východní Evropě to bylo jen 13 %. Během posledních dvou let se

připojení k internetu velmi rychle rozšířilo. Špičková schopnost přenášet veškeré druhy komunikace včetně rozhlasových, televizních a hlasových služeb činí z internetu médium s obrovským potenciálem růstu, jaký na poli komunikace zřejmě nemá obdoby.

V roce 2003 byl zaznamenán také rozvoj online marketingu, provázený větším tlakem v oblasti konvergence komunikačních služeb. Kabeloví operátoři jako první v Evropě připojili domácnosti ke kabelovému modemu, čímž spojili internet a kabelovou televizi do jediného balíčku. Následovali je telefonní operátoři, kteří v roce 2002 začali poskytovat DSL služby. Na konci roku 2002 již počet domácností vybavených DSL převyšoval počet domácností připojených kabelovým modemem.³²

Šťastné spojení internetu a televize, které utrpělo nepříjemnou ránu, když na jaře roku 2000 splaskla „dot.comová“ bublina, představuje dnes znovu reálnou možnost, jak v budoucnu transformovat televizní sektor. Společnosti, mezi kterými byl například Microsoft, představily software a kabelové přijímače schopné zachytit televizní signál přes internetový protokol. Tímto způsobem je možné vysílat programy, uzpůsobené provozovateli televizních stanic pro přenos prostřednictvím této specifické platformy. Od roku 2005 telefonní operátoři nabízejí televizní vysílání na displejích mobilních telefonů.

Přestože jsou všechny tyto nové platformy ještě v plenkách, znamená technologický pokrok pro tradiční způsob televizního vysílání obrovskou výzvu, neboť televizní obsah bude brzy přístupný na takřka jakémkoli komunikačním přístroji. Vzniká také řada otázek, které se týkají:

- regulace televizního vysílání (neboť velká část nových platform regulaci nepodléhá a v praxi zde možná ani regulace nebude proveditelná);
- budoucí role a vlivu televize ve společnosti (neboť počet výrobců a poskytovatelů televizních pořadů bude v podstatě neomezený);
- vlivu reklamy a televizního obsahu obecně (neboť nové technologie umožní převíjení či přeskakování pořadů);
- stability a realizovatelnosti sektoru (neboť přístup ke komunikačním kanálům bude mít nekonečný počet hráčů).

Než však začnou tyto konvergenční technologie plně fungovat, má tradiční televize – šířená pozemní cestou – čas připravit se na digitalizaci, významnou technologickou změnu v rádiovém spektru, která má výrazně rozšířit počet televizních kanálů, jež budou domácnosti schopny přijímat na svých tradičních přijímačích.

³² Evropská audiovizuální observatoř, *Ročenka 2004*, s. 43.

7.2 Digitální revoluce

Evropská komisařka pro informační společnost a média Viviane Redingová ve svém projevu na téma nového vysílacího prostředí v Evropě, předneseném na loňském summitu vedoucích představitelů mediálních společností, vyjádřila optimismus, pokud se jedná o budoucnost digitální televize v Evropě:

Vypadá to, jako by každá generace byla svědkem mediální revoluce. Pro generaci před 2. světovou válkou to byl rozhlas. Pro poválečnou generaci to byla televize. Pro dnešní mladé lidi je to digitální vysílání. Dnes, kdy digitální revoluce probíhá už 10 let, je jasné, že její vliv bude přinejmenším tak výrazný, jako byl kdysi vliv rozhlasové a televizní revoluce.³³

Po rozpačitém startu v roce 2000, kdy několik provozovatelů digitální televize zbankrotovalo, se digitální vysílání rozběhlo a zajistilo si v celoevropském měřítku již téměř 14procentní sledovanost.

Digitální vysílání zlepší kvalitu obrazu a zvuku a také mobilní příjem. Protože efektivněji využívá kmitočtové spektrum, bude schopno nabízet na jediné frekvenci více televizních i rozhlasových kanálů a také rozšířené informační služby. Dále bude schopno poskytovat interaktivní televizní služby, jako například online shopping, několikanásobný úhel pohledu a sázení v přímém přenosu. Pro satelitní, kabelovou i pozemní televizi platí normy digitálního přenosu.

Aby bylo možné efektivněji využívat kmitočtové spektrum, například uvolněním většího počtu frekvencí pro telefonní využití, je potřeba přepracovat Evropskou dohodu o vysílání, uzavřenou v roce 1961 ve Stockholmu. K tomu má dojít na plánovací konferenci ITU, připravované na rok 2006. Nový plán přidělování kmitočtů se bude zabývat digitalizací a nebude muset řešit obtíže, které jsou spojeny s analogovým vysíláním (např. omezený obsah na jednom kmitočtu). Cílem tohoto plánu je také zajistit, aby digitální vysílání bylo chráněno před vnějšími zásahy.

Obchodním modelem digitální televize, který se dostává do popředí, je bezplatná televize, a tento model dosud převládá nad modelem placené televize. Jeho obliba přiměla výrobce technických přístrojů, aby vyráběli levnější přijímače, které si domácnosti budou muset koupit, aby digitální signál mohly přijímat. Levné digitální přístroje však divákům neumožní využívat pokročilé interaktivní služby, které digitalizace slibuje. Aby mohli diváci přijímat digitální signál, musejí si pořídit buď přídavné zařízení schopné signál přeměnit nebo dražší integrovanou digitální televizi.

Přestože digitální televize v poslední době zaznamenala výrazný pokrok, odborníci neočekávají tak velký nárůst počtu kanálů, jaký se předpovídal na počátku digitalizace.

³³ Projev na summitu vedoucích představitelů evropských médií *Podnikání bez hranic: nové prostředí evropského vysílání*, Londýn, 7. prosince 2004.

Evropa je totiž z kulturního hlediska velice rozmanitá a je také rozdělena do menších populačních skupin, takže takový nárůst není z finančního hlediska reálný.³⁴

Evropská komise usiluje o zrychlení digitalizace a navrhla rok 2012 jako termín, ke kterému členské státy ukončí tradiční analogové pozemní vysílání.³⁵ Tento přechod bude také znamenat změny v regulaci televize. V roce 2003 Komise zahájila rozsáhlé konzultace s cílem přepracovat směrnici Televize bez hranic, hlavní dokument regulující televizní obsah v EU. Závěr těchto konzultací byl takový, že zásady, na nichž směrnice staví – záruka kulturní rozmanitosti, ochrana určitých kategorií diváků a volný pohyb služeb – budou i na digitálním trhu stále platit.³⁶

7.3 Stav digitalizace

(tabulka č. 21)

Vývoj digitální televize se v jednotlivých evropských zemích výrazně liší, přičemž západní Evropa má v digitální revoluci vedoucí pozici. Někteří hráči na trhu, politici a mediální pozorovatelé byli skeptičtí, pokud šlo o úspěch digitalizace, a předpovídali, že si domácnosti budou nové přijímače kupovat jen velmi pomalu a že takto rozsáhlá televizní nabídka nebude trvale udržitelná, neboť čas strávený sledováním televize nemůže růst neomezeně.

Nicméně se zdá, že digitalizaci již nic nemůže zastavit, protože se neustále objevují nové technologie a nadnárodní plány přerozdělování kmitočtů. Pozitivní stránkou věci je, že by digitalizace měla zvýšit konkurenci na televizních trzích Evropy, kde se v současné době o většinu diváků a příjmů z reklamy dělí jen hrstka hráčů. Digitalizace přináší řadu úkolů i regulačním orgánům, neboť existuje nebezpečí, že současné dominantní pozice na televizních trzích zůstanou zachovány i nadále, pokud současným předním hráčům zůstane zaručen stejný počet licencí a bude jim tak umožněno uchovat si dominantní pozici i na budoucích digitálních trzích.

Rychlý Západ

Dva hráči ovládající italské televizní vysílání, veřejnoprávní stanice RAI a Berlusconiho mediální gigant Mediaset, se snaží získat digitální licence s cílem upevnit své pozice na trhu. V jejich úsilí je podporuje vláda, která se rozhodla dotovat digitální přijímače, zřejmě s cílem proces digitalizace urychlit. Takováto opatření patrně upevní dominantní

³⁴ Didier Lefèvre in: IP Mezinárodní marketingový výbor, *Televize 2004*, s. 54.

³⁵ Evropská komise: Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o urychlení přechodu z analogového na digitální vysílání. COM(2003) 541 final, 17. září 2004.

³⁶ Komisařka Redingová, projev na summitu vedoucích představitelů evropských médií *Podnikání bez hranic: nové prostředí evropského vysílání*, Londýn, 7. prosince 2004.

postavení těchto dvou hráčů mnohem dříve než v roce 2010, což je první možný termín přechodu k digitálnímu vysílání.

Francouzský regulační orgán, Nejvyšší rada pro audiovizuální média, již udělil digitální licence osmi různým soukromým hráčům. Licence obdrželi také veřejnoprávní provozovatelé. Pozemní digitalizace byla ve Francii zahájena v březnu 2005, kdy ke stávajícím pozemním kanálům přibýlo ještě sedm bezplatných digitálních kanálů. Analogové vysílání bude ukončeno, jakmile digitální televize pokryje minimálně 80 % celkového počtu domácností. Přesto dosud není jasné, jak se digitálním kanálům jejich investice vrátí. Navíc kanály, které mají na trhu vedoucí postavení, především však stanice TF1, zdůrazňují technické nedostatky digitalizace, neboť se obávají konkurence, kterou digitalizace přinese.

Velká Británie je v čele digitálního vývoje a její plány, které se týkají likvidace analogového vysílání, patří k nejsmělejší. Ve třetím čtvrtletí roku 2004 dosáhlo digitální pokrytí ve Velké Británii 56 %. Trh s digitální placenou televizí se v porovnání s bezplatnými platformami rozvíjí o poznání pomaleji. Společnost Freeview převzala digitální licenci ITV Digital, která byla nucena ukončit provoz roku 2002, a nabízí bezplatný model s možností předplatit si rovněž prémiové kanály, například filmové nebo sportovní. Freeview je konsorciem BBC, Crown Castle a BSkyB. Kromě Freeview nabídlo BBC v posledních letech několik nových digitálních kanálů, jako například BBC3, BBC4, CBeebies, CBBC, BBC Parliament a BBC News 24. Tyto kanály mají být doplňkem hlavních kanálů BBC a stále probíhá vyhodnocování jejich provozu.

V Německu se digitální televize rozbíhá pomaleji, a to navzdory všeobecné podpoře ze strany provozovatelů vysílání, provozovatelů infrastruktury i výrobců technických přístrojů, kteří se chtějí přidržet oficiálního termínu pro přechod k digitálnímu vysílání, stanoveného spolkovou vládou na rok 2010. Spolková země Braniborsko a hlavní město Berlín byly prvními oblastmi na světě, kde došlo v roce 2003 k odpojení analogového vysílání. Od samého počátku se digitálního vývoje účastní veřejnoprávní stanice, zatímco soukromí hráči typu RTL či ProSiebenSat.1 zvláštní zájem neprojeví, neboť si uvědomují, že digitalizace sníží jejich příjmy za reklamu. V závěru roku 2004 mělo Německo jen něco přes pět milionů digitálních domácností, což představuje 15 % z celkového počtu televizních domácností a dvojnásobek oproti roku 2002. Přesto se stále nejedná o žádný zásadní pokrok.

Pomalý Východ

V postkomunistických státech digitalizace zaostává. Mnohde chybí jasně vymezená politika digitalizace a veřejná diskuse vůbec neprobíhá.

V Chorvatsku, Bosně a Hercegovině a v Makedonii stále není vypracována strategie či akční plán pro přechod k digitálnímu vysílání. V Albánii, navzdory chybějícím směrnici a právnímu rámci pro zahájení digitalizace, začala televizní stanice Digitalb vysílat

digitálně, poté co domácí regulační orgán připravil návrh strategie na vytvoření digitální televize, který počítal s odpojením analogového signálu v letech 2016 až 2020.

Bulharský regulační orgán, Rada pro elektronické komunikace, vydal prohlášení o digitálním pozemním vysílání, ve kterém mapuje budoucí uspořádání digitálních kanálů. Navíc se připravuje digitální pilotní projekt testující digitální signál.

Kromě strategického dokumentu pro stanici RTV Slovenia na období 2004–2010, který zmiňuje povinnost veřejnoprávní televize poskytovat digitální rozhlasové a televizní kanály, zatím existuje jen málo plánů na přechod od analogového signálu k digitálnímu.

V České republice otestovali digitální vysílání v roce 2000 a o rok později vláda vypracovala strategický dokument, obsahující podrobný plán přechodu k digitalizaci. Reklamní průmysl, volající po větší míře konkurence na českém trhu, si od digitalizace slibuje omezení koncentrace televizního trhu. Existují však vážné obavy, že stávající významní hráči, především TV Nova, využijí svého vlivu k tomu, aby v budoucnu obsadili co největší část kmitočtového spektra. První digitální licence se v České republice měly udělovat v průběhu roku 2005.

V Maďarsku v roce 1999 proběhlo určité testování digitálního pozemního vysílání. Přechod k digitalizaci je plánován na rok 2012. V roce 2004 dostala státní vysílací společnost Antenna Hungária zelenou a mohla zahájit experimentální pozemní digitální vysílání programů tří veřejnoprávních televizních kanálů.

Litevský regulační orgán – Rozhlasový a televizní výbor – začal digitální licence vydávat v roce 2004. Litva však stále nemá plán digitalizace. V roce 2002 testovali digitální vysílání v Lotyšsku, ale celý proces skončil patovou situací, když vypukl svár mezi tamní vládou a britskou společností Kempmayer Media Ltd., která byla povolána k instalaci pozemní digitální vysílací sítě. V září roku 2004 vysílací rada vydala novou strategii digitalizace, která je však poněkud vágní a není v ní uvedeno nic o tom, v jakém časovém horizontu by digitalizace měla být zahájena. V Estonsku digitální televizi testovali od května 2004, ale experiment skončil z finančních důvodů na počátku roku 2005. Podle strategického dokumentu o digitální televizi má být plně digitální televizní vysílání zahájeno nejpozději v roce 2015.

Rumunsko zahájilo experimentální digitální televizní vysílání v roce 2002, místní odborníci však tvrdí, že digitalizace je v Rumunsku předem odsouzena k neúspěchu, neboť zde chybí nutné finanční prostředky, ale také seriózní diskuse, které by se účastnily všechny dotčené strany, tedy provozovatelé vysílání, regulační orgány, občanská sdružení a vlády. Kromě experimentální digitální televize neexistuje žádný vládní plán či strategie digitalizace. Polsko se digitální televizí začalo zabývat koncem 90. let a již v roce 1997 stanovilo strategii procesu digitalizace. V letech 2001 a 2003 připravila tamní vysílací rada dva oficiální plány pro zavedení digitální televize. V květnu 2005 vláda schválila státní strategii přechodu k digitálnímu vysílání, podle které by mělo analogové vysílání skončit

nejpozději roku 2015. První projekt digitálního multiplexu spustil Polsat ve spolupráci s TVN. Slovenská vláda zřídila v červnu 2001 mezioborovou pracovní skupinu (Skupina pre digitálne vysielanie – SKDV) a zároveň vydala strategický dokument k realizaci digitalizace. Dokument počítá s tím, že k úplnému odpojení analogového vysílání dojde nejpozději v roce 2015. V roce 2004 byly spuštěny čtyři pilotní projekty digitalizace. Zahájení řádného digitálního vysílání se plánuje na rok 2006. Turecký regulační orgán vydal koncem roku 2002 akční plán a mapu digitalizace vysílání s tím, že přechod by se měl uskutečnit nejpozději roku 2018.

Nedostatečná diskuse

V postkomunistických zemích diskuse o digitalizaci téměř neprobíhá a pokud ano, omezuje se zpravidla na odborníky z oblasti médií, reklamního průmyslu a zákonodárce. Občanská sdružení se v některých zemích snaží zvýšit zájem veřejnosti o toto téma, ale zatím s minimální odezvou.

Skutečnost, že diskuse neprobíhá, je odrazem toho, že digitalizace není v poměrně málo rozvinutém vysílacím prostředí postkomunistických zemí považována za aktuální problém. Zároveň také svědčí o vysoké míře lhostejnosti občanů i odborníků vůči veřejnoprávnímu vysílání jako takovému. Tato situace je politováníhodná, zejména když si uvědomíme, jak velký dopad bude digitalizace nutně mít na veřejnoprávní vysílání. Rozšíření počtu komunikačních platforem a zvýšení počtu poskytovatelů programového obsahu bude pro diváka znamenat mnohem větší výběr a pro komerční stanice nižší zisky. Na místě potom budou pochybnosti o tom, proč by se na komerční provozovatele měly vztahovat veřejnoprávní povinnosti. Hlavní veřejnoprávní hráči, financovaní koncesionářskými poplatky nebo ze státního rozpočtu, budou čelit jiným typům nezadržitelného tlaku – rozšiřování nabídky, devalvací analogového spektra a pokračujícímu růstu počtu předplatitelů satelitní a kabelové televize.

Situace zatím nejdále pokročila ve Velké Británii, kde již regulační orgán Ofcom vydal několik zpráv o perspektivách veřejnoprávního vysílání v nastávající digitální éře. Analýza Ofcomu se sice zabývá pouze Velkou Británií (kde se na všechny celoplošné pozemní hráče vztahují veřejnoprávní povinnosti a kde má veřejnoprávní vysílání nesrovnatelně lepší pozici než v postkomunistických zemích), ale to, co z ní vyplývá, platí v kterékoli zemi, kde jsou komerční hráči vázáni veřejnoprávními povinnostmi. Ofcom došel k závěru, že veřejnoprávní vysílání je udržováno pomocí „křehké rovnováhy“ institucí, systému financování a regulace, která „nepřežije přechod k digitálnímu věku“, ³⁷ a tvrdí, že „digitální věk si vyžádá nový model finančního zajištění, pokud si má veřejnoprávní vysílání udržet svou jedinečnou schopnost oslovovat miliony lidí prostřednictvím mnoha různých hráčů, poskytujících specifický programový obsah.“ Ofcom odvážně prohlašuje,

³⁷ Citace v tomto odstavci pocházejí z dokumentu: Ofcom, *Review of public service broadcasting, Phase 2 – Meeting the digital challenge (Přehled veřejnoprávního vysílání, fáze č. 2 – výzva zvaná digitalizace)*. Shrnutí a doporučení, 28. září 2004. Dokument je dostupný na adrese: <http://www.ofcom.org.uk/consult/condocs/psb2/psb2/execsum> (stránky prohlíženy 12. srpna 2005).

že „veřejnoprávní vysílání by se mělo v budoucnu odlišovat spíše svým účelem a charakteristickými znaky než specifickými typy pořadů nebo výstupem konkrétních institucí.“ Tento model by mohl mít například podobu „nové veřejně financované služby“, zvané Public Service Publisher (Vydavatel veřejné služby). Ten by měl k dispozici „okruh pravomocí k tomu, aby pokrokovými myšlenkami sloužil veřejnému účelu“ a „zvýšil tak kredit veřejnoprávního vysílání v digitalizovaném světě“. Měl by „hledat nové způsoby služby veřejnému zájmu, nezátížené potřebou chránit stávající televizní kanály“, například vydáváním materiálu určeného pro digitální šíření prostřednictvím různých platforem (konkurujících digitálním službám BBC).³⁸ Tento problém se zcela jistě stane v celé Evropě podnětem k dalšímu zkoumání a diskusím, které se budou zabývat zejména tím, jaký dopad bude mít digitalizace na kvalitu a účinek obsahu veřejnoprávního vysílání a na podporu veřejnoprávního vysílání ze strany veřejnosti, včetně její ochoty platit koncesionářské poplatky.

³⁸ V nezávislém posudku tohoto návrhu, který si nechala vypracovat BBC, je uvedeno, že zavedení Vydavatele veřejné služby by mělo více zřejmých výhod, pokud by tento Vydavatel měl vysloveně regionální působnost a mohl by vyrovnávat propady regionálního a lokálního veřejnoprávního vysílání komerčních hráčů, ke kterým pravděpodobně dojde v důsledku digitalizace. Viz: *Independent assessment of Ofcom's PSP proposal (Nezávislý posudek návrhu Ofcomu na zřízení úřadu Vydavatele veřejné služby)*, zpracováno na žádost BBC, listopad 2004, dostupné na adrese: http://www.bbc.co.uk/thefuture/text/spectrum_psp.htm (stránky prohlíženy 12. srpna 2005).

III. Evropský a mezinárodní systém regulace vysílání

1. Úvod

Televizní vysílání podléhá regulaci ze strany nejrůznějších mezinárodních a evropských orgánů. Na mezinárodní úrovni se podřizuje právnímu rámci Světové obchodní organizace a Organizace spojených národů (OSN). Na evropské úrovni mají regulační pravomoci Evropská unie a Rada Evropy. Všechny tyto orgány přijaly právně závazné úmluvy i nezávazná prohlášení a doporučení týkající se regulace v oblasti vysílání.³⁹ Mnoho dalších doporučení a prohlášení je navíc vydáváno na mezivládních fórech a z iniciativy mezinárodních orgánů, mezi které patří například Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, Výbor OSN pro lidská práva, Komise OSN pro lidská práva a zvláštní zpravodajové v oblasti svobody projevu a médií, které jmenovaly OSN a OBSE.⁴⁰

Výsledkem je přemíra mezinárodních nástrojů, jejichž právní závaznost se liší. Veškeré mezinárodní smlouvy a některé nástroje přijaté EU⁴¹ se v mezinárodním právu považují za přísně závazné. Ostatní zmiňované nástroje nemají tak přísnou právní závaznost jako mezinárodní smlouvy, avšak některé z nich jsou považovány za odraz mezinárodních zvyklostí a jejich ustanovení jsou závazná právě z tohoto důvodu. Jiná ustanovení jsou zase využívána při výkladu smluv, které jsou právně závazné, a ve spojení s takovými smlouvami získávají také jistou míru právní závaznosti. Dokonce i opatření, která nejsou právně závazná, mohou mít politický význam a vliv na legislativní postupy, a z tohoto důvodu je nelze opomíjet.⁴²

Mezinárodní a evropská regulační pravidla jsou v závislosti na svém znění a rozsahu zaváděna a/nebo kontrolována mezinárodními či nadnárodními orgány, mezi které patří

³⁹ Například Doporučení z 15. prosince 2004 č. 16 Výboru ministrů Rady Evropy, určené členskými státy a zabývající se právem na informace v novém mediálním prostředí, má poradní charakter, zatímco Úmluva o přeshraniční televizi, přijatá pod záštitou stejného orgánu v roce 1989, je závazná pro ty státy, které ji ratifikovaly nebo s ní souhlasily.

⁴⁰ Viz například: Deklarace z istanbulského summitu a Charta evropské bezpečnosti, přijatá představiteli členských států OBSE v roce 1999, para. 26, 27; Všeobecná připomínka č. 10 Komise OSN pro lidská práva o právu na svobodu projevu, dokumenty OSN HRI/GEN/1/Rev.1 v 11 (1994); Výbor OSN pro lidská práva, rezoluce č. 2004/42 o právu na svobodu projevu a názoru, 19. dubna 2004; společná deklarace Zvláštního zpravodaje OSN o svobodě názoru a projevu, Zástupce OBSE pro oblast svobody médií a Zvláštní zpravodaj Organizace amerických států pro oblast přístupu k informacím, 6. prosince 2004.

⁴¹ Přímo závazné jsou jen některé části práva EU (viz oddíl 2.3).

⁴² Tak je tomu například u mnoha doporučení a deklarací vydaných zvláštními institucemi pro oblast svobody projevu, jejichž zřizovatelem jsou Organizace amerických států, OBSE a OSN.

například Světová obchodní organizace či Evropská komise, anebo státními úřady pro oblast médií – například ve Velké Británii tuto úlohu plní Ofcom, v Německu Spolkový kartelový úřad a Státní úřad pro média.

V následujících odstavcích najdete stručný přehled mezinárodních ustanovení pro oblast vysílání. Druhá kapitola přináší podrobnější rozbor obsahu mezinárodních zákonů, které mají pro regulaci vysílání největší význam.

1.1 Přehled závazných smluv a dalších nástrojů mezinárodní a evropské regulace

Právně závazné mezinárodní smlouvy vztahující se k televiznímu vysílání se obvykle zabývají dvěma odlišnými oblastmi regulace. Na jedné straně podléhá vysílání obecnému konkurenčnímu právu, na straně druhé je regulováno i specifickou mediální legislativou.

Z historického pohledu má mezinárodní regulace vysílání tři cíle: zajištění plurality médií a svobody projevu, zajištění regulace mezinárodního obchodu (a potažmo i mediálních trhů jednotlivých států) a dohled nad tím, aby mezinárodní komunikační trasy (včetně satelitu, internetu, kabelového i volně dostupného vysílání) nebyly přeplňovány. Odlišnost těchto regulačních cílů – mnohdy naplňovaných pod záštitou různých mezinárodních organizací – se odráží v různých přístupech k problematice regulace.

1.1.1 Všeobecné konkurenční právo

Stejně jako ostatní sektory řídí se i televizní vysílání mezinárodním, evropským a národním konkurenčním právem, jehož cílem je zajistit a udržovat konkurenci v prostředí tržní ekonomiky a zasahovat pouze tehdy, je-li třeba zabránit chování, které je proti pravidlům volného trhu. Dochází například ke konsolidaci vysílacího sektoru, která s sebou nese fúzování mediálních společností a s tím související zvyšování počtu velkých (a někdy dokonce obrovských) mediálních korporací. Konkurenční právo zasahuje v okamžiku, kdy by velikost takovéto korporace již mohla mít negativní vliv na svobodu a otevřenost konkurenčního prostředí. Konkurenční právo se uplatňuje také v bojích, rozpoutávaných kolem hlavních sportovních akcí, jako jsou například olympijské hry nebo důležité fotbalové soutěže: zde konkurenční právo zabráňuje vzniku nabídkových kartelů. V Evropě se zase významně uplatňuje antikonkurenční zákon, který má bránit tomu, aby státní subvence ve prospěch mediálního sektoru narušovaly prostředí volného trhu. Tento problém se čas od času stává tématem diskusí v souvislosti s veřejnoprávním vysíláním a státními dotacemi, které právě do tohoto sektoru putují (viz oddíl 5.2).

Konkurenční právo se nepřímo podílí i na pluralitě médií. Obecně se má za to, že funguje-li konkurenční prostředí dobře, může vedle sebe existovat více provozovatelů, čímž se

zároveň utváří prostor pro větší pluralitu názorů. Obecné konkurenční právo se uplatňuje též jako prostředek dohledu nad vlastnickými vztahy v médiích. O některých mediálních fúzích je třeba informovat příslušné orgány, které jsou za dohled nad dodržováním konkurenčního práva zodpovědné, a tyto orgány musí takovéto fúze schválit. Zároveň tyto orgány zajišťují, aby se zákon v praxi řádným způsobem dodržoval (viz oddíl 6).

1.1.2 Legislativa specifická pro mediální sektor

Konkurenční právo nereguluje programový obsah a nemůže přimět provozovatele vysílání k tomu, aby se řídili pravidly, jejichž cílem je kulturní a jazyková rozmanitost programu. Z tohoto důvodu není konkurenční právo dostatečnou zárukou plurality médií a musí být doplněno dalšími nařízeními, specifickými pro mediální sektor. Kdyby existovalo pouze konkurenční právo, byl by sektor vysílání plně vystaven neregulovanému působení tržních sil. Pak by hrozilo, že by sektor ovládla hrstka nejsilnějších hráčů trhu a počet a rozsah vysílaných „hlasů“ by z hlediska plurality nebyl zdaleka optimální.

Dnes převládá názor, že poskytování televizních služeb nemá pouze ekonomické důsledky, ale hraje také velice významnou roli společenskou, kulturní a politickou. Proto se regulací obsahu televizního vysílání zabývají nejrůznější mezinárodní instituce, jako například Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO), na evropské úrovni potom Evropská unie. Navíc je potřeba regulovat technickou stránku vysílání, aby se jednotlivé vysílací signály vzájemně nerušily.

Regulace obsahu

V rámci EU byly první vážné kroky k regulaci obsahu televizního vysílání podniknuty na počátku 80. let, kdy se zvyšovalo povědomí o důsledcích značného a stále vzrůstajícího deficitu, který vznikl v oblasti „audiovizuálního“ obchodování se Spojenými státy. V roce 1984 vydala Evropská komise Zelenou knihu o zřízení společného trhu pro vysílání,⁴³ ve které nastínila svou vizi evropské politiky v oblasti vysílání. Zpočátku se kroky EU zaměřovaly na kabelovou a satelitní televizi, zatímco nyní se orientují na tři hlavní oblasti:

- 1) zřízení evropských podpůrných mechanismů pro oblast vysílacích médií;
- 2) obrana evropských kulturních zájmů v kontextu širší mezinárodní diskuse, například v rámci Světové obchodní organizace;
- 3) zřízení regulačního rámce umožňujícího realizaci jednotného interního evropského trhu.

⁴³ Zelená kniha je termín, který se v rámci EU používá k označení pozměňovacího návrhu, jehož cílem je vyvolat politickou diskusi. Evropská komise: *Televize bez hranic. Zelená kniha o zřízení společného trhu pro vysílání, zvláště v oblasti satelitu a kabelů*, COM (84) 300, Brusel, 14. června 1984.

Opatření v oblastech 1 a 2 mají jen omezený přímý dopad na obsah vysílání v Evropě, pozornost se soustřeďuje hlavně na obranu před obsahem přicházejícím z vnějšku (především ze Spojených států). V oblasti 3 se regulace zaměřuje na takové problémy, jako je například ochrana nezletilých před „škodlivým obsahem“, zajišťování „práva na reakci“ a regulace reklamy. Směrnice *Televize bez hranic*⁴⁴ hraje důležitou roli při vytváření vnitřního evropského trhu s vysíláním, neboť nařizuje členským státům EU, aby neomezovaly příjem či přenos vysílání z ostatních členských států.

Na rozdíl od závazného právního rámce utvořeného v rámci EU mají nařízení UNESCO spíše poradní charakter či povahu prohlášení. Jako příklad může sloužit Deklarace ze Sofie z roku 1997. Tato deklarace, která mimo jiné volá po pluralitě v oblasti médií, přístupu k informacím a respektování redakční nezávislosti, byla původně přijata účastníky semináře, pořádaného organizací UNESCO, a následně prosazena na generální konferenci UNESCO.⁴⁵ Přestože deklarace nemá sama o sobě závaznou právní účinnost, stanoví soubor důležitých zásad a je také významným politickým dokumentem, neboť byla přijata generálním shromážděním UNESCO.

Technické otázky

Mezinárodní regulace technických aspektů televizního vysílání je z velké části koordinována pod záštitou Mezinárodní telekomunikační unie (ITU). Tato instituce byla založena v květnu 1865 v Paříži pod názvem Mezinárodní telegrafická unie a je nejstarší mezinárodní organizací na světě. Nyní funguje jako agentura OSN s širokou členskou základnou pokrývající všechny sektory společnosti.⁴⁶ Zabývá se především technickými aspekty regulace telekomunikací včetně regulace vysílání. Přestože je její práce nezbytná pro provoz televizního vysílání, nemají pravidla, která vydává, vliv na programový obsah. Proto se touto institucí nebudeme dále zabývat; poznamenejme pouze, že její role může být v budoucnu významnější, a to vzhledem ke stále většímu sbližování různých forem komunikace.⁴⁷

⁴⁴ Směrnice EU *Televize bez hranic*: Směrnice Rady ze dne 3. října 1989 o koordinaci některých právních a správních předpisů platných v členských státech a upravujících provozování televizního vysílání, 89/552/EHS, úř. věst. L 298 ze dne 17. října 1989, novelizována směrnicí Evropského parlamentu z června 1997, 97/36/ES, úř. věst. L 202 60 ze dne 30. července 1997.

⁴⁵ UNESCO: Deklarace ze Sofie, rezoluce č. 35, přijatá generální konferencí na její 29. schůzi, 1997 (dále jen UNESCO: Deklarace ze Sofie).

⁴⁶ Mezi členy ITU patří státy a trochu nezvykle i firmy a jiné podobné organizace, které mají status „člena sektoru“ nebo „přidruženého člena“. Firmy se tak mohou přímo účastnit tvorby technických norem, což není možné v jiných orgánech zodpovědných za vydávání norem, například v Mezinárodní organizaci pro normalizaci ISO, kde se firmy mohou účastnit práce jen nepřímo, prostřednictvím státních zmocněnců.

⁴⁷ „Tradiční“ obsah vysílání lze dnes rozšiřovat například prostřednictvím mobilních telefonů či internetu. Tím vznikají vážné problémy v oblasti regulace.

1.2 Koregulace a autoregulace

Závazná ustanovení konkurenčního práva a práva specifického pro mediální sektor doplňují nástroje autoregulace a koregulace. Autoregulace má formu opatření, která přijímají sami provozovatelé vysílání, čerpající ze svých zkušeností a vytvářející svou vlastní regulaci v oblastech, jako je například novinářská etika. Koregulace je kombinací autoregulace a regulace prostřednictvím nezávislého dozorčího orgánu.

Autoregulace se oproti závazným nařízením považuje za efektivnější, neboť zákonná opatření nemusejí být vždy dostatečně pružná a nemohou pokrýt všechny konkrétní situace. Prostřednictvím autoregulace lze například lépe zohlednit regionální či lokální podmínky. Autoregulace však s sebou nese i rizika. Umožňuje například silným hráčům na trhu, aby vytvářeli svá vlastní pravidla a upřednostňovali tak své vlastní zájmy před zájmy diváků i konkurence. Autoregulace může představovat ohrožení pro vnitřní trh, který by se při velkém množství autoregulačních nástrojů mohl roztržtit.

Pro členské státy EU formulovala Evropská komise svůj všeobecný postoj k nástrojům koregulace a autoregulace v Bílé knize o *Evropské správě věcí veřejných*⁴⁸ (2001) a v Akčním plánu kvalitnější legislativy (2002).⁴⁹ Komise výslovně uznává a podporuje autoregulaci v audiovizuálním sektoru. Ve stanovisku o budoucnosti evropské regulační audiovizuální politiky (1999) Komise zdůraznila svůj názor na souhru právně závazných a autoregulačních nástrojů:

Koregulace umožňuje naplňování cílů, stanovených Společenstvím, formou opatření, která jsou zaváděna prostřednictvím „třetí strany“, tj. uznávané instituce, působící v dané oblasti. O tom, do jaké míry bude této instituci svěřena tvorba a aplikace těchto opatření, rozhodují zákonodárci na základě jejich dosavadních zkušeností. Pokud tento mechanismus nepřinese očekávané výsledky, vyhrazení si zákonodárci právo přímo uplatnit statutární opatření.⁵⁰

⁴⁸ Evropská komise: *Evropská správa věcí veřejných. Bílá kniha*, COM (2001) 428 final, Brusel, 25. července 2001.

⁴⁹ Evropská komise: Sdělení Komise. Akční plán „zjednodušení a zkvalitňování regulačního prostředí“, COM (2002) 278 final, Brusel, 5. června 2002.

⁵⁰ Evropská komise: Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému sociálnímu a hospodářskému výboru a Výboru regionů o budoucnosti evropské regulační audiovizuální politiky, COM (2003) 784 final, 15. prosince 2003, Brusel, s. 23, (dále jen Sdělení Evropské komise o budoucnosti evropské regulační audiovizuální politiky); viz též: Evropská komise: Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému sociálnímu a hospodářskému výboru a Výboru regionů o zásadách a pokynech audiovizuální politiky Společenství v digitální éře, COM (1999) 657 final, Brusel, 14. prosince 1999.

V sektoru televizního vysílání se autoregulace do značné míry již uplatňuje, a to hlavně v oblasti reklamy a ochrany nezletilých. Podle doporučení Rady o ochraně nezletilých osob a lidské důstojnosti mají všechny zúčastněné strany spolupracovat na tvorbě návrhů kodexů chování v oblasti vysílání a internetu.⁵¹ V dubnu 2004 vydala Komise návrh na aktualizaci tohoto doporučení, které se soustředí na vývoj modelů autoregulace a koregulace.⁵² Přestože reklama již podle směrnice Televize bez hranic a podle zákonů jednotlivých států podléhá zevrubné regulaci, vytvořili provozovatelé vysílání další soubory pravidel, která se zabývají například propagací alkoholických nápojů. Autoregulace existuje též v oblasti technických norem. Evropa se například sjednotila na normách, které mají být uplatňovány při provozování digitální pozemní televize (Digital Video Broadcasting Terrestrial, DVB-T).

Autoregulační mechanismy mají konečně velký význam i při zajišťování redakční nezávislosti a redakčních standardů (viz též oddíl 4.1). Mezinárodní federace novinářů (IFJ) pravidelně přijímá usnesení k celé řadě témat, mezi které patří například autorská práva, zaměstnanecká politika v médiích, ale i další otázky spojené se svobodou projevu,⁵³ která tvoří základ autoregulačních mechanismů. Pokud jde o reklamu, je princip autoregulace rovněž podporován celosvětovými oborovými skupinami, například Mezinárodní reklamní asociací (IAA). Ta na základě své vlastní „Deklarace o autoregulaci a důvěrnosti informací“ (2000) pomáhá svým členským organizacím v uplatňování autoregulačních mechanismů na tomto poli.⁵⁴

⁵¹ Doporučení Rady ze dne 24. září 1998 o rozvoji konkurenceschopnosti evropských audiovizuálních a informačních služeb prostřednictvím podpory národních systémů s cílem dosažení srovnatelné a účinné úrovně ochrany nezletilých a lidské důstojnosti, 98/560/ES, L270/48, 1998.

⁵² Evropská komise: Návrh doporučení Evropského parlamentu a Rady o ochraně nezletilých osob a lidské důstojnosti a právu na informace ve vztahu ke konkurenceschopnosti audiovizuálních a informačních služeb v Evropě, COM (2004) 341 final, Brusel, 30. dubna 2004.

⁵³ Viz například IFJ: Usnesení přijatá na Světovém kongresu IFJ 2004, 21. června 2004, dostupná na stránkách IFJ na adrese <http://www.ifj.org/> (prohlíženo 30. června 2005).

⁵⁴ Mezinárodní reklamní asociace (IAA): Deklarace o autoregulaci a důvěrnosti informací, 2000, dostupná na stránkách IAA na adrese <http://www.iaaglobal.org/> (prohlíženo 30. června 2005).

2. ZDROJE PRÁVA

Tento oddíl poskytuje podrobnější přehled mezinárodních právních norem v oblasti regulace vysílání, a to podle jednotlivých mezinárodních organizací: konkurenční pravidla platná v právním rámci Světové obchodní organizace, nejruznější smlouvy, dohody a doporučení vydaná z iniciativy a prostřednictvím OSN a jeho podřízených institucí, dále normy Evropské unie a Rady Evropy.⁵⁵

2.1 Světová obchodní organizace (WTO)

Světová obchodní organizace (WTO) se zabývá především regulací mezinárodního obchodu. Vzhledem k tomu, že vysílání je podnikáním mezinárodního charakteru, je potenciálně předmětem regulace WTO. Z pravidel WTO má na vysílání vliv Všeobecná dohoda o obchodu a službách (GATS).⁵⁶ Pokrývá všechny formy mezinárodního obchodování v oblasti služeb. S cílem vytvořit volný tok služeb vymezuje GATS tři hlavní zásady:

- Doložka nejvyšších výhod – smluvní strany se zavazují k okamžitému a bezpodmínečnému vzájemnému poskytnutí služeb, a to za stejných podmínek, které uplatňují při poskytování podobných služeb jiným zemím.⁵⁷
- Rovnost zacházení – nepřipouští se diskriminace cizinců, včetně diskriminace cizích firem a výrobků.
- Přístup na trh – přístup na trh nesmí být omezen.

⁵⁵ Evropskou unii (EU) nelze zaměňovat za Radu Evropy (RE). Ta je velkým uskupením evropských států, založeným na počátku 50. let. Sídli ve Štrasburku a jejím hlavním cílem bylo vytvoření závazného rámce lidských práv prostřednictvím Evropské úmluvy o lidských právech. Její členské státy již vzájemně uzavřely několik set dohod, včetně dohod o regulaci vysílání. Ve srovnání s EU však RE zůstává poměrně volným sdružením států. Naopak EU je mnohem menším uskupením evropských států, na jejichž území funguje jednotný hospodářský trh a které mají také společný právní rámec zahrnující různé oblasti práva od přistěhovalectví přes vzdělávání, vysílání, zemědělství a rybolov. EU má sídlo v Bruselu a počet jejích členů se z původních šesti rozšířil na 25. Poněkud zavádějící je skutečnost, že jeden z jejích klíčových orgánů se jmenuje Rada Evropské unie. Smlouvy přijaté v rámci RE obvykle ponechávají členským státům mnohem větší prostor při zavádění příslušných opatření, než jaký poskytují mnohem podrobnější pravidla a nařízení preskriptivní povahy, která pocházejí z Bruselu.

⁵⁶ Všeobecná dohoda o obchodu a službách (GATS), (příloha 1B Všeobecné dohody zřizující Světovou obchodní organizaci).

⁵⁷ GATS, čl. II.

Navzdory mnohdy opakovanému argumentu, že by audiovizuální média měla být plně vyčleněna z GATS, nebyl dosud učiněn žádný konkrétní krok, který by k tomu směřoval. Členové WTO se nicméně nemusejí doložkou nejvyšších výhod řídit, za předpokladu že takový krok oznámí ve zvláštním registru. Pokud jde o oblast audiovizuálních služeb, oznámila EU a její členské státy již několikrát výjimku z doložky nejvyšších výhod. Příkladem může být nařízení o státních kvótách, které je součástí směrnice Televize bez hranic (viz oddíl 4.3).

EU a její členské státy si tedy v sektoru televizního vysílání do značné míry zachovaly národní svrchovanost a dodržují opatření Evropského společenství. Situaci však může změnit právě probíhající kolo obchodních jednání (nazývané „kolo Doha“), kde především zástupci USA požadují, aby ve všech sektorech služeb byl zajištěn neomezený přístup na trh a rovnost zacházení. Budoucnost ukáže, zda se EU a jejím členským státům podaří udržet vysílání mimo působnost GATS.⁵⁸ Důsledky pro vysílání by byly značné. Rozhodnutí ve prospěch komerční lobby by urychlilo rozpad veřejnoprávního vysílání, protože by zesílil komerční tlak na méně ziskové typy pořadů a na domácí produkční kvóty.

2. 2 Organizace spojených národů (OSN)

Právo na svobodu projevu

V článku 19 Všeobecné deklarace lidských práv se uvádí, že

každý má právo na svobodu přesvědčení a projevu; toto právo nepřipouští, aby někdo utrpěl újmu pro své přesvědčení, a zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmikoli prostředky a bez ohledu na hranice.⁵⁹

Přestože toto ustanovení nemá přímou platnost v členských státech, slouží jako důležitý apel v celosvětovém kontextu. Mnoha lidmi je považován za součást právního útvaru zvaného „mezinárodní obyčej“, a ten platí pro všechny státy.

Dané ustanovení je také podloženo právně závazným Mezinárodním paktem o občanských a politických právech (ICCPR).⁶⁰ Tato smlouva, již ratifikovalo přes 150 států ce-

⁵⁸ Podrobnější informace o nejnovějším vývoji jsou dostupné na stránkách WTO na adrese: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/serv_e.htm (prohlíženo 4. srpna 2005).

⁵⁹ Všeobecná deklarace lidských práv, přijatá a vyhlášená v rezoluci Generálního shromáždění č. 217 A (III) dne 10. prosince 1948.

⁶⁰ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (ICCPR), platný od 23. března 1976, 999 U.N.T.S. 171.

lého světa,⁶¹ popisuje podstatu práva na svobodu projevu (také v článku 19) podobným způsobem jako článek 19 Všeobecné deklarace o lidských právech. Připojuje však důležitou větu, ve které se říká, že omezení svobody projevu je možné pouze tehdy, umožní-li ho zákon, slouží-li k naplňování zákonného cíle a je-li k uskutečnění takového cíle naprosto nezbytné. Vzhledem k tomu, že televizní vysílání je základním projevem práva na svobodu projevu, musí veškeré zákony či nařízení o vysílání, které ovlivňují buď právo provozovatelů svobodu projevu uplatňovat, nebo neméně důležité právo veřejnosti přijímat informace, splňovat toto pravidlo. Z toho nevyplývá, že je právo na vysílání neomezené, nýbrž to, že pravidla, která by znamenala nepřiměřené zasahování do vysílání, nebo nejasně formulované požadavky (např. požadavek, aby všichni provozovatelé vysílání respektovali „národní čest a důstojnost státu“) nelze považovat za zákonné. Rovněž to (pravděpodobně) znamená, že regulaci vysílání musí provádět orgány nezávislé na státu a sloužící veřejnému zájmu.

Různé orgány a instituce OSN vydávají deklarace a doporučení, v nichž vyjadřují své stanovisko k významu práva na svobodu projevu a jeho vztahu k regulaci vysílání. Byť nejsou tato doporučení a deklarace samy o sobě závazné, rozpracovávají závazná smluvní ustanovení článku 19 ICCPR, který schválila většina evropských zemí, a nelze je proto opomíjet. Obzvláště důležité jsou tyto dva orgány: Zvláštní zpravodaj OSN pro otázky svobody projevu a výrazu a Výbor OSN pro lidská práva. První z nich představuje zvláštní orgán, jehož zřizovatelem je Komise OSN pro lidská práva, která je v politické hierarchii OSN nejvýznamnějším orgánem zabývajícím se lidskými právy. Zpravodaj má podávat informace o porušování svobody projevu a má se také zabývat rozsahem a obsahem pojmu „svoboda projevu“. Výbor pro lidská práva je odborná instituce, vytvořená z iniciativy paktu ICCPR s cílem dohlížet na dodržování této smlouvy v jednotlivých státech a přijímat stížnosti od jednotlivců.⁶²

V roce 2003 vydal Zvláštní zpravodaj OSN pro otázky svobody projevu spolu s obdobnými institucemi OBSE a Organizace amerických států společné prohlášení, ve kterém jsou stanoveny určité zásady v oblasti regulace vysílání. Konkrétně se jedná o tato pravidla:

- Všechny veřejné instituce vykonávající formální regulační pravomoci v oblasti médií by měly být chráněny proti zásahům, a to především proti těm, které mají politický nebo ekonomický charakter. Součástí této ochrany by měl být i proces jmenování členů těchto institucí, který by měl být transparentní, měl by umožňovat účast veřejnosti a nepodléhal by diktátu žádné politické strany.

⁶¹ Ke dni 27. dubna 2005 ratifikovalo pakt ICCPR 154 států.

⁶² Tato poslední pravomoc vyžaduje, aby státy podepsaly zvláštní smlouvu, Opční protokol k ICCPR.

- Regulační systém by měl brát v úvahu zásadní rozdíly mezi sektorem tištěných médií, vysílacím sektorem a internetem. Provozovatelům vysílání by měla stačit pouze licence, nepotřebovali by již registraci. Přidělování vysílacích kmitočtů by mělo být založeno na demokratických kritériích a měla by zde platit rovnost příležitosti. Veškerá regulace internetu by měla brát v úvahu naprosto specifický charakter tohoto komunikačního média.⁶³

Tato deklarace je odezvou na několik deklarací přijatých Radou Evropy včetně deklarace UNESCO ze Sofie.

Výbor OSN pro lidská práva vydal několik podobných doporučení pro oblast regulace médií, která se týkají praktické realizace obsahu článku 19 paktu ICCPR v jednotlivých státech.⁶⁴ Všechna tato doporučení jsou velice autoritativní a je z nich zřejmé, jaký rozsah a obsah má v závazné mezinárodní legislativě právo na svobodu projevu ve vztahu k regulaci vysílání. I když jsou tato doporučení určena konkrétním státům, lze z nich vyvodit i obecně platná pravidla.

UNESCO

UNESCO je specializovaná agentura OSN, která se zabývá oblastí kultury, sociální politiky a vzdělání, a proto jeho úlohu nelze opomíjet. S ohledem na potenciální nebezpečí, které pro národní kulturní svrchovanost představuje zavedení politiky GATS, učinilo UNESCO opatření, která se týkají kulturní dimenze televizního vysílání. V roce 2001 přijalo Všeobecnou deklaraci o kulturní rozmanitosti.⁶⁵ Tato deklarace však nemá právně závazný charakter, a proto některé členské státy prohlásily, že je v éře globalizace neadekvátní. Z tohoto důvodu v současnosti probíhá posuzování nového nástroje stanovování norem – závazné úmluvy o ochraně rozmanitosti kulturního obsahu a uměleckého projevu. V červenci 2004 UNESCO vydalo předběžný návrh úmluvy, která stanoví např. toto: „Státy [...] stvrzují své svrchované právo přijímat takové kroky, které povedou k ochraně a podpoře rozmanitosti kulturního projevu na jejich území, a uznávají svou povinnost tuto rozmanitost chránit a podporovat na svém vlastním území i na celosvět-

⁶³ Společná deklarace Zvláštního zpravodaje OSN pro otázky svobody názoru a projevu, Zástupce OBSE pro svobodu sdělovacích prostředků a Zvláštního zpravodaje Organizace amerických států pro svobodu projevu, 18. prosince 2003.

⁶⁴ Pokud jde o plnění paktu ICCPR v Moldávii, vyjádřil například v roce 2002 Výbor OSN pro lidská práva znepokojení nad tím, že tamní provozovatel státního vysílání neposkytuje vysílací čas opozičním stranám (Dok. OSN CCPR/CO/75/MDA – 26. července 2002). Pokud jde o Kyrgyzstán, vyjádřil Výbor obavu týkající se vládních zásahů do procesu udělování licencí a despotické licenční politiky vůbec (Kyrgyzstán – CCPR/CO/69/KGZ – 24. července 2000). Pokud se týká Arménie, vyjádřil Výbor obavu, že zásahy vlády v oblasti tamních elektronických médií jsou porušením práva na svobodu projevu (CCPR/C/79/dodatek.100 – 19. listopadu 1998).

⁶⁵ UNESCO: Všeobecná deklarace o kulturní rozmanitosti, přijatá na 31. zasedání generální konference UNESCO v Paříži 2. listopadu 2001.

tové úrovni.⁶⁶ Na příští generální konferenci UNESCO v říjnu 2005 bude předložen konsolidovaný návrh, do něhož budou zapracovány reakce na předběžný návrh.

Pod záštitou UNESCO bylo přijato ještě několik dalších nezávazných deklarací týkajících se oblasti médií. Pro Evropu má největší význam Deklarace ze Sofie. Ta stanoví řadu prováděcích principů pro oblast regulace médií, mezi které patří například tyto:

Všechny státy by měly vytvořit ústavní a právní záruky svobody projevu a svobody tisku nebo tyto záruky posílit, pokud již existují, a dále by měly přezkoumat, přepracovat a/nebo zrušit ty zákony, nařízení a opatření, jež omezují uplatňování těchto základních práv. Měly by obzvláště dbát na to, aby tyto záruky byly respektovány. Tendence vydávat omezení nebo zákazy navzdory platným zákonům jsou chápány jako omezení svobody a jsou nepřijatelné. [...]

Musí být zaručen volný přístup k informacím z veřejných úřadů. Žádný novinář nesmí být nucen odtajnit zdroj informací. Musejí být vytvořeny odpovídající záruky. [...]

Provozovatelé vysílání a zpravodajské agentury, jejichž vlastníkem je stát, by měly být přednostně reformovány a jakožto otevřené veřejnoprávní instituce by měly získat status novinářské a redakční nezávislosti. [...]

Budou-li vytvořeny regulační úřady pro dohled nad vysíláním, musejí být plně nezávislé na vládě.⁶⁷

Přestože tato deklarace není právně závazná, stanoví důležité zásady, a skutečnost, že vznikla z iniciativy generální konference UNESCO, jí dodává značnou politickou váhu.

2.3 Evropská unie (EU)

Jak již bylo uvedeno výše, podléhá televizní vysílání v rámci EU poměrně rozsáhlé regulaci, která se týká jak obsahu, tak ekonomické a technické stránky vysílání. Vzhledem k tomu, že tyto regulační normy jsou přímo závazné, musejí je všechny členské státy EU striktně dodržovat.

Podle práva EU jsou přímo závazné jen některé právní normy. Členské státy EU se dohodly, že kromě pravidel, přímo stanovených v některé ze zakládajících smluv, jimž zákon dává přísnou závaznost a které jsou nazývány „primární legislativa“, budou zákonodárné

⁶⁶ Článek 5(1) předběžného návrhu úmluvy o ochraně rozmanitosti kulturního obsahu a uměleckého projevu. Návrh je spolu s dalšími informacemi o nejnovějším vývoji dostupný na stránkách UNESCO na adrese: http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=11281&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (prohlíženo 30. června 2005).

⁶⁷ UNESCO: Deklarace ze Sofie, poznámka 11.

institute v Bruselu⁶⁸ moci schvalovat další, právně závazná ustanovení, tzv. sekundární legislativu. Do této kategorie patří:⁶⁹

- nařízení – závazné právní nástroje, které je možné přímo aplikovat, aniž by je jednotlivé členské státy EU musely zahrnovat do své vlastní legislativy a jako takové je prosazovat;⁷⁰
- směrnice – právní nástroje, které jsou závazné, pokud jde o výsledek, kterého je třeba dosáhnout. Členské státy mají tohoto výsledku dosáhnout v rámci svého vlastního právního systému a je ponecháno na nich, jakou formu či metodu k tomu použijí;
- rozhodnutí – právní opatření, která jsou závazná jako celek, avšak pouze pro ty členské státy nebo jiné subjekty, kterým jsou určena.

Z uvedených tří legislativních nástrojů jsou první dva nejčastější. Žádný z těchto dvou nástrojů není důležitější: jsou to pouze dvě různé formy nařízení. Směrnicí lze použít v případě, kdy je třeba zavést určité opatření, kdy však není nutné dodržet žádný přesně stanovený způsob. Nařízení se na druhou stranu používá tehdy, mají-li detaily velký význam, ať už jde o formu legislativního opatření nebo o výsledek, kterého je třeba dosáhnout. Rozhodnutí, třetí možný typ přímého závazného nástroje, najdeme často v oblastech jako je konkurenční právo nebo státní pomoc, a lze je adresovat jedinému členskému státu či skupině států s cílem upozornit je na porušení konkurenčních pravidel. Rozhodnutí má bezprostřední právní závaznost.

Kromě těchto tří nástrojů je možné přijímat také „doporučení“ a „stanoviska“. ⁷¹ Evropská komise, která je správním orgánem EU, může formulovat doporučení a vydávat stanoviska týkající se práva EU, a to tehdy, byla-li jí tato pravomoc z určitého důvodu udělena nebo tehdy, pokud sama považuje za důležité vyslovit své stanovisko či doporučení.⁷²

Nakonec je třeba zmínit se také o pravomoci Evropského soudního dvora vynášet závazné rozsudky v záležitostech práva EU. Případ k projednání může tomuto soudu předložit každý ze členských států, dále některá z institucí EU, jako například Evropská komise,

⁶⁸ Zákonodárnými orgány EU jsou Evropská komise, správní orgán zodpovědný za přípravu legislativy, Evropský parlament, přímo volený orgán, který zákony vydává, a Rada Evropské unie, orgán na úrovni ministrů, kde jsou zastoupeny všechny členské státy EU.

⁶⁹ Smlouva zakládající Evropské společenství (Smlouva ES), článek 249.

⁷⁰ Někdy je však třeba, aby členské státy změnilly některé své zákony, které nejsou kompatibilní s nařízením.

⁷¹ Smlouva ES, čl. 249.

⁷² Smlouva ES, čl. 211.

nebo soud některého členského státu – v posledním případě se jedná o rozhodčí proces a musí jít o výklad některého ze zákonných předpisů EU.

2.3.1 Primární legislativa

Právní normy, které najdeme v zakládající smlouvě Evropského společenství,⁷³ se nazývají primární legislativa. EU může významným způsobem ovlivňovat zákony a politiku svých členských států, pokud jde o ekonomickou stránku vysílání. V tomto ohledu může EU podnikat kroky v zájmu zachování svobody poskytování služeb⁷⁴ a prosazování „práva podnikat“. ⁷⁵ Konkurenční pravidla, která jsou součástí Smlouvy ES, umožňují Evropské komisi regulovat procesy koncentrace⁷⁶ (viz oddíl 6) a politiku státních subvencí⁷⁷ (viz oddíl 5.2), a to i v oblasti televizního vysílání. Pokud v některém z členských států panuje obava, že provozovatel vysílání uplatňuje omezující praktiky nebo zneužívá svého dominantního postavení, lze využít Smlouvu ES.⁷⁸ Ta také poskytuje právní základ pro zkoumání, zda financování veřejnoprávních stanic formou koncesionářských poplatků nenarušuje konkurenční prostředí v neprospěch soukromých provozovatelů, jejichž příjmy pocházejí z reklamních a předplacených služeb.⁷⁹

⁷³ Smlouva ES je nejstarší ze smluv, na jejichž základě vznikla dnešní Evropská unie, a zabývá se jedním z hlavních témat EU, tedy regulací rozličných záležitostí, bez kterých by jednotný vnitřní evropský hospodářský trh nemohl být vytvořen. V dalších letech byly přijaty další smlouvy, kterými byly pravomoci EU dále rozšířeny. Nejvýznamnější z nich byla Smlouva o Evropské unii, díky níž Unii získala pravomoci v otázkách policejních a soudních, v oblasti imigrace, obrany a zahraničních věcí. Touto smlouvou také došlo k založení Evropské unie, stojící na třech pilířích, kterými jsou: hospodářská spolupráce v rámci „starého“ Evropského společenství, spolupráce v otázkách spravedlnosti a vnitra, a spolupráce v zahraničních záležitostech a otázkách obrany. K přijetí právních norem a legislativy vztahující se k vysílání došlo ještě v kontextu „starého“ Evropského společenství, tvořícího první pilíř Evropské unie. Je sice technicky správné nazývat tyto právní normy legislativou Evropského společenství, běžně se ale označují jako legislativa EU.

⁷⁴ Smlouva ES, čl. 49. Podle precedenčního práva Evropského soudního dvora poskytují provozovatelé vysílání služby v rámci významu článku 49 Smlouvy ES. Viz: C-155/73 *Sacchi* [1974] 409; C-52/79 *Debauve* [1980] 833; C-352/85 *Bond van Adverteerders* [1988] 2085; C-260/89 *ERT* [1991] I-2925; C-148/91 *Veronica* [1993] I-487.

⁷⁵ Smlouva ES, čl. 43. Smlouva toto právo definuje jako „právo zahájit a provozovat činnost jako osoba samostatně výdělečně činná a zřizovat a vést podnikání, především ve formě společností a firem“. Viz: rozhodnutí Evropského soudního dvora v případě C-155/73 *Sacchi* [1974] 409 a v případě C-52/79 *Debauve* [1980] 833.

⁷⁶ Smlouva ES, čl. 81.

⁷⁷ Smlouva ES, čl. 87.

⁷⁸ Smlouva ES, čl. 81, 82.

⁷⁹ Smlouva ES, čl. 87.

Pokud jde o kulturní dimenzi vysílání, především o otázky programového obsahu, je již regulační pravomoc EU omezena. Podle Smlouvy ES „Společenství přispívá k rozvoji kultury členských států [...]. S cílem respektovat a podporovat rozmanitost kultur bere kulturní aspekty v úvahu při naplňování jiných ustanovení této smlouvy.“⁸⁰ Stejný článek této smlouvy však zároveň výslovně vylučuje harmonizační opatření v kulturní politice na úrovni EU.⁸¹ V praxi tedy EU nemá pravomoc přímo zasahovat do regulace vysílání členských států a ovlivňovat tak obsah vysílání. Ve jménu „dosažení jednotného trhu“ však EU již několikrát využila svou pravomoc nařídit regulaci obsahu v určitých oblastech, obzvláště pokud šlo o ochranu nezletilých.⁸²

2.3.2 Sekundární legislativa

Pokud jde o sekundární legislativu – tedy o již zmíněné směrnice, nařízení a rozhodnutí – existují tyto hlavní právní nástroje:

- směrnice Televize bez hranic;
- směrnice o kabelovém a satelitním vysílání;⁸³
- Předpisový rámec pro sítě a služby elektronických komunikací (2002);
- nařízení ES o fúzích.⁸⁴

Všeobecné konkurenční právo

Nařízení ES o fúzích je jedním z hlavních nástrojů evropského antimonopolního práva. V kontextu dnešního trhu, který se stále více konsoliduje, má jeho obsah značný význam pro sektor vysílání (viz oddíl 6.3).

⁸⁰ Smlouva ES, čl. 151

⁸¹ Smlouva ES, čl. 151(5).

⁸² Při zdůvodnění této regulace vychází EU z předpokladu, že kdyby každá země měla svá vlastní, zvláštní pravidla regulace obsahu, měli by provozovatelé velice ztíženou možnost vysílání v zahraničí – museli by znát a brát v úvahu zákony všech členských států EU, ve kterých by vysílali. Proto EU chtěla vytvořit vyrovnané hrací pole stanovením základních pravidel, týkajících se některých otázek spojených s programovým obsahem a platných ve všech členských státech EU.

⁸³ Směrnice Rady č. 93/83/EHS ze dne 27. září 1993 o koordinaci některých pravidel z oboru práva autorského a práv příbuzných, vztahujících se na satelitní vysílání a kabelový přenos, úř. v. L248/15, 6. října 1993 (dále jen směrnice o kabelovém a satelitním vysílání).

⁸⁴ Nařízení Rady (ES) č. 139/2004 ze dne 20. ledna 2004 o kontrole koncentrace podniků, L24/1, 29. ledna 2004 (dále jen nařízení ES o fúzích).

Regulace specifická pro sektor médií

Technické otázky

Konkurenční právo má rovněž význam, uvážíme-li, jaká infrastruktura se využívá pro přenos vysílání, ať už jde o satelitní, kabelovou či pozemní síť nebo jinou z forem elektronické komunikace. Navíc byl v roce 2002 přijat nový předpisový rámec EU pro elektronické komunikace (Předpisový rámec pro sítě a služby elektronických komunikací), který členské státy používají od července 2003.⁸⁵ Rámec obsahuje tyto čtyři směrnice a jedno rozhodnutí o politice spekter:

- rámcová směrnice;⁸⁶
- přístupová směrnice;⁸⁷
- směrnice o univerzální službě;⁸⁸
- autorizační směrnice;⁸⁹
- rozhodnutí o rádiovém spektru (viz oddíl 3.1).⁹⁰

⁸⁵ Podrobnější informace o předpisovém rámci najdete na http://europa.eu.int/information_society/topics/telecoms/regulatory/new_rf/index_en.htm (prohlíženo 30. června 2005).

⁸⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2002/21/ES ze dne 7. března 2002 o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací, L108/33, 24. dubna 2002, Brusel (dále jen rámcová směrnice).

⁸⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2002/19/ES ze dne 7. března 2002 o přístupu k sítím elektronických komunikací a k přidruženým zařízením a o jejich vzájemném propojení, L108/7, Brusel, 24. dubna 2002 (dále jen přístupová směrnice).

⁸⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2002/22/ES ze dne 7. března 2002 o univerzální službě a uživatelských právech ve vztahu k sítím a službám elektronických komunikací, L108/51, Brusel, 24. dubna 2002 (dále jen směrnice o univerzální službě).

⁸⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2002/20/ES ze dne 7. března 2002 o oprávnění k provozování sítí a služeb elektronických komunikací, L108/21, Brusel, 24. dubna 2002 (dále jen autorizační směrnice).

⁹⁰ Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 676/2002/ES ze dne 7. března 2002 o regulačním rámci pro politiku rádiového spektra v Evropském společenství, L108/1, Brusel, 24. dubna 2002 (dále jen rozhodnutí o rádiovém spektru).

Ač tato ustanovení neřeší otázky programového obsahu, mají pro provozovatele vysílání velký význam.⁹¹ Je tomu tak proto, že jsou platná pro všechny vysílací infrastruktury⁹² a regulují podmínky, za nichž se signály provozovatelů přenášejí a přijímají. Pokud jde o provozovatele vysílání, najdeme zde ustanovení typu „musejí plnit povinnosti“,⁹³ ale také pravidla týkající se systémů podmíněného přístupu a „přidružených služeb“ digitálního vysílání (viz oddíl 3.2.3).

Regulace obsahu

Na úrovni EU představuje právní předpis specifický pro sektor médií především směrnice Televize bez hranic. Směrnice stanoví nejmenší možnou míru, v jaké musí být zajišťována regulace obsahu televizního vysílání ze strany členských států. Tato směrnice byla zavedena s cílem zajistit v oblasti služeb vysílání to, co je v jazyce EU nazýváno „volný trh“, tedy jednotný evropský trh s jednotnými právními normami, umožňujícími přeshraniční poskytování služeb bez jakýchkoli právních překážek (vysílání je v rámci EU považováno za „službu“).

Před zavedením směrnice Televize bez hranic vysílali evropští provozovatelé do zahraničí jen s obtížemi, neboť v každé evropské zemi existovaly odlišné právní normy pro obsah vysílání. Cílem směrnice proto bylo usnadnit přeshraniční vysílání v rámci Evropy (odtud také název směrnice) a to tím, že všechny členské země budou dodržovat podobná pravidla, pokud jde o programový obsah. Směrnice Televize bez hranic tato pravidla určuje a dále stanoví, že žádná evropská země nesmí omezovat opakovaný přenos či příjem vysílání pocházejícího z jiné země EU z důvodů uvedených v této směrnici. Hlavním cílem směrnice bylo podpořit růst silného evropského vysílacího sektoru, který by mohl představovat jakousi protiváhu k americkému vysílání, údajně ohrožujícímu evropskou kulturu. Hlavní ustanovení této směrnice se týkají následujících oblastí (viz oddíl 4):

- události, které mají pro společnost značný význam;
- regulace kvót;
- reklama a sponzoring;
- ochrana nezletilých;
- právo na reakci.

⁹¹ Viz bod číslo 5 úvodní části rámcové směrnice: „Tato směrnice se nevztahuje na obsah služeb poskytovaných prostřednictvím sítí elektronických komunikací, nevztahuje se tedy ani na obsah vysílání [...]“.

⁹² Viz právní definice pojmu „sítě elektronických komunikací“ v článku 2(a) rámcové směrnice.

⁹³ Směrnice o univerzální službě, čl. 31.

Směrnice Televize bez hranic je založena na „principu země původu“ – provozovatelé vysílání se musejí řídit zákony toho členského státu, ve kterém mají sídlo.⁹⁴ Jakmile je splnění této podmínky ověřeno, nepodléhá vysílání přenášené do jiného členského státu druhotné kontrole podle zákonů přijímajícího státu. Opakovaný přenos vysílání může tento stát pozastavit jen ve výjimečných případech.⁹⁵

Směrnice byla přijata roku 1989 a k prvnímu přepracování došlo v roce 1997 s ohledem na technologický pokrok a vývoj trhu. Pravidelně se sleduje, jak členské státy tuto směrnici dodržují. Tento monitoring má formu zpráv, které Komise odevzdává Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru.⁹⁶ V lednu 2003 Komise vydala již čtvrtou takovou zprávu, která obsahuje podrobné informace o tom, na jaké úrovni je v jednotlivých státech zavádění této směrnice.⁹⁷ Od roku 2003 byla směrnice přepracována již po druhé, a to s ohledem na následující otázky:

- regulace audiovizuálního obsahu;
- míra detailnosti pravidel upravujících regulaci reklamy;
- právo na informace a právo na krátké zpravodajství;
- podpora distribuce a výroby televizních pořadů;
- koregulační opatření v mediálním sektoru;
- regulační přístup k interaktivní televizi.⁹⁸

Evropská komise hodlá předložit novou směrnici Televize bez hranic do konce roku 2005.

⁹⁴ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 2(1).

⁹⁵ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 2a(2).

⁹⁶ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 26.

⁹⁷ Evropská komise: Čtvrtá zpráva Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, o použití Směrnice č. 89/552/EHS Televize bez hranic, COM (2002) 778 final, 6. ledna 2003, dostupná na http://europa.eu.int/comm/avpolicy/regul/twf/applica/comm2002_778final_en.pdf (prohlíženo 30. června 2005).

⁹⁸ Sdělení Evropské komise o budoucnosti evropské regulační politiky v audiovizuální oblasti, s. 24.

2.4 Rada Evropy (RE)

Rada Evropy je sdružením evropských států, které vzájemně uzavírají nejrůznější právně závazné smlouvy. Rada sice pořádá zasedání ministrů a parlamentu, přesto nemá pravomoc přijímat závazné právní normy. Výbor ministrů i Parlamentní shromáždění Rady Evropy však často přijímají podrobná doporučení a další nástroje, které mají značný politický význam, jednak proto, že jsou velice podrobné, a jednak z toho důvodu, že zmíněné orgány patří k těm nejvyšším. Jejich doporučení se často využívají také k výkladu nutně stručných ustanovení obsažených v právně závazných smlouvách, a právě ve spojení s těmito smlouvami nabývají jisté právní účinnosti.

Pokud jde o nejdůležitější smlouvy a doporučení týkající se oblasti vysílání, patří k nim tyto:

- Evropská úmluva o lidských právech⁹⁹ – nejvýznamnější dohoda o lidských právech a vůbec nejstarší obecný nástroj pro oblast lidských práv v moderní době;
- Úmluva o přeshraniční televizi¹⁰⁰ – obsahuje pravidla podobná těm, která najdeme ve směrnici EU stejného názvu;
- Dvě ministerská doporučení – jedno na téma nezávislosti a funkce orgánů pro regulaci vysílání (2000), druhé o zajištění nezávislosti veřejnoprávního vysílání (1996).¹⁰¹

2.4.1 Právo na svobodu projevu

Evropská úmluva o lidských právech je právně závaznou smlouvou, která má ve většině evropských zemí téměř ústavní status. Členství v Radě Evropy je spojeno s přijetím této úmluvy: stát nemůže být přijat za člena Rady Evropy, aniž by ratifikoval a dodržoval Evropskou úmluvu o lidských právech. Tuto úmluvu dále v mnoha dalších ustanoveních rozpracovává Evropský soud pro lidská práva, což je soud pro lidská práva disponující pravomocí vydávat závazná rozhodnutí. Článek 10 úmluvy chrání právo na svobodu pro-

⁹⁹ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, přijatá 4. listopadu 1950, platná od 3. září 1953, E.T.S. 005.

¹⁰⁰ Rada Evropy: Evropská úmluva o přeshraniční televizi z 5. května 1989, doplněná podle ustanovení Protokolu (E.T.S. č. 141) Rady Evropy ze dne 9. září 1998, v platnosti od 1. března 2002.

¹⁰¹ Rada Evropy: Doporučení č. 23 (2000) Výboru ministrů členským státům o nezávislosti a funkcích regulačních orgánů v oblasti vysílání, přijaté Výborem ministrů dne 20. prosince 2000 na 735. zasedání náměstků ministrů (dále jen Rada Evropy: Doporučení č. 23 (2000) 23); a Doporučení č. 10 (96) Výboru ministrů členským státům o zajištění nezávislosti veřejnoprávního vysílání, přijaté dne 11. září 1996 (dále jen Rada Evropy: Doporučení č. 10 (96)).

jevu podobně jako článek 19 Všeobecné deklarace o lidských právech. Obsah deklarace však rozšiřuje o dva důležité prvky. Za prvé výslovně uvádí, že právo na svobodu projevu nebrání státům ve zřizování licenčních mechanismů v oblasti vysílání; za druhé obsahuje podrobný odstavec o omezeních práva na svobodu projevu. Tento odstavec o omezeních, který rovněž platí pro regulaci vysílání, stanoví následující:

Protože s sebou výkon [práva na svobodu projevu] nese povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým konvencím, podmínkám, omezením či pokutám, které předepisuje zákon a které jsou v demokratické společnosti nezbytné v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo pro bezpečí obyvatel, pro obranu před rušením veřejného pořádku nebo před zločinností, pro ochranu zdraví a morálky, pro ochranu pověsti nebo práv ostatních lidí, pro obranu před zveřejněním důvěrných informací a pro zachování autority a nestrannosti soudní moci.¹⁰²

Toto je interpretováno jako tříprvkový test, který má zajistit, aby každé omezení bylo předepsáno zákonem (1), aby sledovalo zákonný cíl (2) a aby bylo v demokratické společnosti nezbytné (3). Evropský soud pro lidská práva uvedl, že první požadavek může být splněn pouze tehdy, existuje-li příslušný zákon a je-li „formulován dostatečně přesně na to, aby občanům umožňoval řídit se podle něj.“¹⁰³ Omezení musí dále sledovat některý z cílů uvedených v článku 10(2) – seznam cílů je vyčerpávající, a proto je jakýkoli zásah, který není odůvodněný některým z nich, chápán jako porušení článku 10. Za třetí musí být zásah nezbytný k dosažení některého z daných cílů. „Nezbytný“ znamená, že musí existovat „neodkladná společenská potřeba“ zásahu.¹⁰⁴ Důvody, kterými stát omezení obhájí, musejí být „relevantní a dostatečné“ a stát musí dále prokázat, že zásah je přiměřený vzhledem ke sledovanému cíli.¹⁰⁵

Jakýkoli předpis z oblasti vysílání lze považovat za zákonný pouze tehdy, splní-li podmínky tohoto testu.

2.4.2 Regulace specifická pro oblast médií

Regulace obsahu

Evropská úmluva o přeshraniční televizi je závaznou smlouvou, jejíž ustanovení se do značné míry podobají textu směrnice EU Televize bez hranic; oba dokumenty se opírají o celou řadu stejných principů (viz oddíl 4). Úmluva byla přijata s cílem dosáhnout vel-

¹⁰² Evropská úmluva o lidských právech, čl. 10.

¹⁰³ Evropský soud pro lidská práva: *Sunday Times versus Spojené království*, 26. dubna 1979, žádost č. 6538/74, odst. 49.

¹⁰⁴ Viz například *Hrico versus Slovensko*, 27. července 2004, žádost č. 41498/99, odst. 40.

¹⁰⁵ Případ *Lingens versus Rakousko*, 8. července 1986, 8 EHRR 407, odst. 39–40.

kého a silného evropského trhu s vysíláním, který by nebyl striktně omezen hranicemi EU. Aby úmluva oba tyto nástroje sladila, platí pro členské státy EU pouze tehdy, pokud neexistuje žádná nadřazená právní norma EU (tj. žádné ustanovení ve směrnici Televize bez hranic, které by upravovalo příslušnou otázku).¹⁰⁶

Regulační orgány v oblasti vysílání

Výbor ministrů Rady Evropy přijal dvě důležitá doporučení v oblasti regulace vysílání: jedno o nezávislosti a funkcích regulačních orgánů v oblasti vysílání (2000) a druhé o zajištění nezávislosti veřejnoprávního vysílání (1996).¹⁰⁷ Přestože tyto dokumenty nemají právní závaznost, nelze je opomíjet, protože rozpracovávají obsah článku 10 právně závazné Evropské úmluvy o lidských právech v oblasti regulace vysílání a také proto, že byly přijaty na vysoké úrovni ministrů a na rozdíl od doporučení OSN jsou přizpůsobeny evropským podmínkám.

Hlavní ideou obou doporučení je to, že by orgány pro regulaci vysílání a dozorní orgány provozovatelů veřejnoprávního vysílání měly vznikat způsobem, který by minimalizoval riziko vnějších zásahů do jejich provozu – jde například o zavedení otevřeného procesu jmenování, který má podporovat pluralitu a který má mít k dispozici záruky proti odvolávání a pravidla pro případ střetu zájmů. Například doporučení o nezávislosti a funkci regulačních úřadů pro oblast vysílání (doporučení č. 23 (2000)) výslovně uvádí, že je nutné dodržovat následující pravidla:¹⁰⁸

1. Pravidla, jimiž se řídí orgány pro regulaci vysílání, především pak otázky spojené se složením jejich členů, jsou klíčovým prvkem nezávislosti těchto orgánů. Tato pravidla by proto měla být definována tak, aby chránila regulační orgány před jakýmkoli vnějším zasahováním, především politickým, a před ekonomickými zájmy.
2. Za tímto účelem by měla být stanovena zvláštní pravidla, která by zamezila tomu,
 - aby regulační orgány byly pod vlivem politické moci;
 - aby členové regulačních orgánů vykonávali funkce ve firmách či jiných organizacích, působících v oblasti médií, nebo aby zájmy takovýchto firem zastupovali, neboť ve spojení s členstvím v regulačním orgánu by se mohlo jednat o střet zájmů.

¹⁰⁶ Evropská úmluva o přeshraniční televizi, čl. 27.

¹⁰⁷ Rada Evropy: Doporučení č. 23(2000) a Doporučení č. 10(96).

¹⁰⁸ Rada Evropy: Doporučení č. 23 (2000), Dodatek, Kapitola II.

3. Pravidla by dále měla zaručovat, aby členové těchto úřadů:
 - byli jmenováni demokratickým a průhledným způsobem;
 - nemohli získat mandát nebo být pověřováni jakýmkoli pokyny od osob či institucí;
 - nečinili prohlášení ani nepodnikali kroky, které by mohly ohrozit nezávislost jejich funkce, a aby pro ně jejich funkce nebyla zdrojem žádných výhod.
4. Je třeba stanovit přesná pravidla pro odvolávání členů regulačních orgánů a předejít tak tomu, aby odvolání bylo využíváno jako prostředek politického nátlaku.
5. Odvolání by mělo být možné pouze v případě střetu zájmů nebo tehdy, není-li člen regulačního orgánu schopen vykonávat svou funkci řádně. Zároveň však musí být zaručeno, aby se dotyčný člen mohl proti odvolání soudně bránit. Odvolání z důvodu spáchání přestupku nebo trestného činu, ať už souvisejícího s vykonávanou funkcí či nikoli, by mělo být možné pouze v závažných případech jasně popsanych zákonem a konečné rozhodnutí by mělo příslušet soudu.

3. TECHNICKÁ REGULACE

Regulace vysílání neznamená pouze regulaci obsahu, ale také regulaci technických sítí, přístrojů a služeb nezbytných pro přenos vysílání. Obzvláště důležité jsou dva aspekty technické regulace. Každý přenos pozemního vysílání vyžaduje část rádiového spektra a tento prostor musí být jasně vymezen. Druhým problémem je omezenost kmitočtového spektra, kterou je možné do jisté míry zmírnit, ne však zcela vyřešit, zavedením digitalizace. V prostředí digitální televize se naopak objevují nové problémy, které vyžadují regulační opatření.

3.1 Správa rádiového spektra

Každý přenos pozemního vysílání využívá rádiové vlny, a proto je nezbytná regulace existujících kapacit, které jsou omezené. Na mezinárodní úrovni se koordinací rádiového spektra zabývá Stockholmský plán, přijatý v roce 1961 Mezinárodní telekomunikační unií (ITU). Stockholmský plán samozřejmě nemohl předvídat technický vývoj, ke kterému došlo v poslední době a ke kterému patří například zavedení digitálního pozem-

ního vysílání. Proto se nyní zvažuje celkové přepracování Stockholmského plánu, avšak jeho nová verze by neměla vstoupit v platnost dříve než v letech 2005 či 2006. Protože nová podoba plánu je stále předmětem diskuse, nejsou ještě známy přesné zásady, podle kterých se při jeho přepracování bude postupovat.

Na úrovni EU vydala Evropská komise v roce 1998 Zelenou knihu o politice v oblasti rádiového spektra.¹⁰⁹ V roce 2000 následoval první návrh rozhodnutí o rádiovém spektru.¹¹⁰ Vzhledem k tomu, že členské státy na tato opatření reagovaly váhavě, rozhodla se Komise, že v budoucnu bude pouze podporovat a doplňovat opatření, která v oblasti rádiového spektra platí na mezinárodní úrovni. Přijetím rozhodnutí o rádiovém spektru v roce 2002 se nicméně vrátila ke svým původním plánům vytvořit předpisový rámec pro politiku rádiového spektra v Evropském společenství.¹¹¹ V souladu s politikou Společenství vyjadřuje toto rozhodnutí podporu koordinace jednotlivých kroků Komise a členských států na poli mezinárodních jednání o správě rádiového spektra.

Vůbec první oblastí na světě, kde bylo spuštěno pozemní digitální vysílání (Digital Video Broadcasting Terrestrial, DVB-T), byla německá spolková země Berlín/Braniborsko, kde bylo v srpnu 2003 dokonce úplně odpojeno analogové vysílání. Tento model následovaly další oblasti Německa, ale také Velká Británie, Španělsko, Švédsko, Finsko a Rakousko (viz oddíl II.7.3).

Digitální technologie umožňuje, aby na stejném pásmu vysílalo až desetkrát více kanálů než při použití analogového vysílání. Digitalizace tímto způsobem sice částečně řeší otázku omezených přenosových kapacit, zároveň však přináší další problémy, související s přidělováním rádiových frekvencí provozovatelům vysílání. Před nástupem digitálních technologií byly kmitočty určené pro pozemní televizní vysílání v Evropě již obsazeny analogovými kanály. Proto lze digitální pozemní přenos provádět pouze na úkor analogové technologie, kterou provozovatelé vysílání i diváci až dosud využívali. Vzniká otázka, jak s ohledem na zájmy všech zúčastněných stran regulovat přechod k digitálnímu přenosu a následné odpojení analogového vysílání. Mělo by být například zajištěno, aby uživatelé měli dostatek informací o všech možnostech, které digitální pozemní vysílání nabízí, a aby se na novou technologii připravili zakoupením digitálního set-top boxu.

¹⁰⁹ Evropská komise: *Zelená kniha o politice rádiového spektra v kontextu politiky Evropského společenství, např. v oblasti telekomunikací, vysílání, dopravy*, COM (1998) 596 final, 9. prosince 1998.

¹¹⁰ Evropská komise: návrh Evropského parlamentu a Rady, týkající se předpisového rámce pro politiku rádiového spektra v Evropském společenství, COM (2000) 407.

¹¹¹ Rozhodnutí o rádiovém spektru.

Evropská komise za tímto účelem poskytla členským státům určitý „návod“, obsažený ve sdělení o přechodu na digitální vysílání, které vydala v roce 2004.¹¹² S dokumenty, které by přechod k digitálnímu vysílání upravovaly zvláštním způsobem, platným specificky pro Evropu, se ale nepočítá. Komise ani nerozhodla o jednotném termínu, ke kterému by mělo k odpojení analogového vysílání na území EU dojít, ani nenařídila zákaz prodeje analogových přijímačů.¹¹³ Dne 24. května 2005 Komise přijala sdělení o přechodu z analogového na digitální vysílání, ve kterém uvádí, že se digitalizace velké části vysílání EU očekává do roku 2010, a jako termín pro ukončení tradičního analogového pozemního vysílání navrhuje počátek roku 2012.¹¹⁴

3.2 Strážci digitální televize

Digitalizace přináší účinnější způsob využití přenosových kapacit, jsou s ní však zároveň spojena nová rizika, která se týkají rozmanitosti programového obsahu. Vedle stávajících hráčů, tedy provozovatelů kabelových, satelitních a pozemních sítí, mohou na trh digitálního vysílání vstoupit i nové subjekty, které mohou plnit úlohu jakýchsi „strážců“ digitálního vysílání. Jedná se o následující subjekty:

- provozovatelé multiplexových služeb;
- výrobci digitálního vybavení (včetně tzv. set-top boxů);
- poskytovatelé programovacích aplikačních rozhraní (API);
- poskytovatelé systémů podmíněného přístupu (CAS);
- poskytovatelé elektronických programových průvodců (EPG).

Všechny tyto služby mají společné to, že pokud má jejich provozovatel dominantní postavení na příslušném trhu, může ho zneužívat v neprospěch třetí strany, která potom může být diskriminována, ať už jde o přístup k určitým technickým službám nebo o pla-

¹¹² Evropská komise: Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o přechodu z analogového na digitální vysílání, COM (2003) 541 final, 17. září 2004.

¹¹³ Evropská komise: Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o přechodu z analogového na digitální vysílání, COM (2003) 541 final, 17. září 2004, s. 5, 16.

¹¹⁴ Evropská komise: Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o přechodu z analogového na digitální vysílání, COM (2005) 204 final, 24. května 2005, s. 9. Sdělení rozděluje členské státy EU na dvě skupiny: skupina A, kde dojde k ukončení analogového vysílání v roce 2010 nebo dříve (Rakousko, Německo, Španělsko, Finsko, Itálie, Malta a Švédsko) a skupina B, kde má odpojení proběhnout do konce roku 2012 nebo dříve (Belgie, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko a Velká Británie).

tební podmínky. Tento problém může být ještě vážnější, pokud jsou poskytovateli služeb vertikálně integrované podniky, které mají zájem na šíření svého vlastního programového obsahu.

Služby multiplexu zajišťují přenositelnost digitálního vysílání formou datových kontejnerů. K tomuto zformátování dochází ve speciálních centrech. V tomto ohledu by se mohli provozovatelé vysílání stát předmětem diskriminace například tehdy, pokud by z jejich programů byl digitální balíček vytvořen nežádoucím způsobem a proti jejich vůli nebo kdyby multiplexový signál neobsahoval doplňující informace, které k jejich programům patří.

Služby multiplexu nepodléhají na evropské úrovni žádným zvláštním právním normám. Pokud jednotlivé státy nevydají speciální normy, které by takovéto služby upravovaly, musejí jejich provozovatelé pouze splňovat požadavky všeobecného konkurenčního práva. Pokud je poskytovatel multiplexu v některém členském státě EU dominantním hráčem na trhu, je vázán zásadami článku 82 Smlouvy ES a také příslušnými zákony platnými v dané zemi (nesmí tedy zneužívat svého dominantního postavení v neprospěch třetí strany).

Diváci mohou digitální signál přijímat buď prostřednictvím digitální televize nebo i prostřednictvím analogového televizního přijímače – v tom případě ovšem musí nejdříve digitální signál přeměnit na analogový. Toho lze dosáhnout buď pomocí konvertoru analogového/digitálního signálu, vestavěného do televizního přijímače, nebo pomocí externího dekodéru (set-top boxu). Pokud jde o samotné dekodéry, nestanoví právo EU žádná pravidla. Existují však předpisy týkající se hardwaru a softwaru používaného v set-top boxech. Pro členské státy EU platí předpisový rámec pro sítě a služby elektronických komunikací (viz oddíl 2.3.2).

Signál digitální televize lze zakódovat tak, aby daný program mohli sledovat pouze diváci, kteří vlastní příslušné dekódovací zařízení, například čipovou kartu. Technologie umožňující takovéto procesy zakódování a dekódování je všeobecně nazývána systém podmíněného přístupu (CAS).¹¹⁵ Podle této definice není předpokladem dekódování platba. CAS jako takový lze využívat nejen v prostředí placené televize, ale také pro bezplatné televizní vysílání. Předpisový rámec pro sítě a služby elektronických komunikací se systémy podmíněného přístupu zabývá v rámci „přidružených služeb“.¹¹⁶ V členských státech EU

¹¹⁵ Článek 2(f) rámcové směrnice definuje CAS jako „každé technické opatření, které příjem televizního nebo rozhlasového vysílání v nezakódované podobě podmiňuje předplatným nebo jinou formou individuálního oprávnění“.

¹¹⁶ Článek 2(f) rámcové směrnice definuje „přidružená zařízení“ jako „zařízení přidružená k síti elektronické komunikace a/nebo ke službě elektronické komunikace a umožňující nebo podporující využívání této sítě nebo služby. K „přidruženým zařízením“ patří systémy podmíněného přístupu a elektronické programové průvodce.“ Rámcová směrnice, čl. 2(e).

jsou podle přístupové směrnice provozovatelé CAS mimo jiné povinni nabízet své služby všem provozovatelům vysílání, a to za spravedlivých, rozumných a nediskriminujících podmínek, slučitelných s konkurenčním právem EU.¹¹⁷

Programovací aplikační rozhraní (API) je software, pomocí něhož jsou řízeny hardwarové prvky set-top boxu. Prostřednictvím téhož set-top boxu lze kromě příjmu televizního vysílání obvykle využívat i jiné digitální služby, např. elektronické programové průvodce (EPG) či množství multimediálních aplikací. Pokud však tyto digitální služby nabízejí různí poskytovatelé, mohou se používané technologie lišit a právě API má zajistit, aby bylo možné všechny služby zpracovat a zobrazit pomocí set-top boxu.

Regulační úřady jednotlivých členských států EU mohou v souladu s přístupovou směrnicí uložit operátorům povinnost poskytovat přístup k API za rovných, rozumných a nediskriminujících podmínek.¹¹⁸ Rámcová směrnice od členských států EU vyžaduje, aby přijaly opatření, která by poskytovatele interaktivních televizních služeb a interaktivního vybavení pro příjemce přiměla k tomu, aby nabízeli otevřené rozhraní a podporovali transparentní poskytování veškerých informací nezbytných pro jiné aplikace.¹¹⁹ Tato směrnice dále opravňuje Komisi k vytvoření seznamu norem a/nebo specifikací (dále jen Seznam norem 2002), který má sloužit jako základ pro podporu harmonizovaného poskytování přidružených služeb.¹²⁰ Tento seznam byl vydán v prosinci 2002 a týká se také rozhraní API.¹²¹ Jako běžné otevřené rozhraní je na seznamu uvedena multimediální domácí platforma (MHP), na které se shodla Skupina pro digitální vysílání (DVB)

¹¹⁷ Ustanovení o systémech podmíněného přístupu (CAS) lze najít v článku 6 a v první části Dodatku I přístupové směrnice. Přestože ani v článku 6, ani v první části Dodatku I přístupové směrnice není specifikováno, co znamená termín „rovné, rozumné a nediskriminující podmínky“, v dalších ustanoveních této směrnice je požadavek nediskriminujícího přístupu objasněn. Článek 9(2) stanoví, že v zemích, kde platí povinnost nediskriminace, mohou příslušné regulační úřady po provozovatelích vysílání požadovat, aby potenciálním zákazníkům poskytovali standardní nabídku. Touto standardní nabídkou jsou míněny „nesvázané“ služby – znamená to tedy, že by žádný zákazník neměl být nucen platit za zařízení či služby, které nejsou nutné pro poskytnutí objednané služby. Standardní nabídka musí být tedy rozdělena na jednotlivé položky podle potřeb trhu a každá položka musí být nabízena za zvláštní cenu. A konečně v článku 10(2) je uvedeno, že na základě povinnosti nediskriminovat je provozovatel vysílání vůči jiným firmám poskytujícím stejné služby povinen uplatňovat stejné podmínky za stejných okolností a dále je povinen poskytovat služby a informace jiným osobám a subjektům za stejných podmínek a ve stejné kvalitě, v které je zajišťuje pro svou vlastní firmu nebo pro své dceřiné či partnerské společnosti.

¹¹⁸ Přístupová směrnice, čl. 5(1)(b) a Dodatkem I, část II.

¹¹⁹ Rámcová směrnice, čl. 18.

¹²⁰ Rámcová směrnice, čl. 17.

¹²¹ Seznam norem a/nebo specifikací pro sítě a služby elektronických komunikací a přidružených zařízení a služeb, 2002, C331/47.

a řada evropských provozovatelů vysílání, regulačních úřadů a výrobců. Již dlouho se diskutuje o tom, zda by tento model otevřeného rozhraní měl být povinný. V současné době multimediální domácí platforma podle norem EU povinná není. Rámcová směrnice podporuje zavedení norem, uvedených na seznamu¹²², avšak tyto normy nejsou právně závazné, takže členské státy nejsou povinny je dodržovat. Ve sdělení z července 2004 Komise potvrdila, že v současnosti nemá v plánu vydávat závazné normy, které by platily specificky v rámci EU.¹²³ Proto není v současnosti povinností využívat žádný určitý systém API, ať už MHP nebo kterýkoli jiné programové rozhraní.

V digitálním věku přebírají úlohu tradičních (tedy tištěných) televizních programů elektronické programové průvodce (EPG). Tyto průvodce jsou podobné internetovým prohlížečům a pomáhají divákovi orientovat se v bohaté nabídce kanálů digitální televize a také se k vybraným programům dostat. S tím souvisí dvě možné podoby elektronických průvodců. Buď se jedná o průvodce poskytované přímo provozovateli vysílání, v kterých však příjemce nalezne pouze informace o programech příslušného provozovatele, nebo může jít o průvodce poskytované provozovatelem platformy, tedy satelitní či kabelové sítě, a v takovém případě zde divák najde informace o veškerém programovém obsahu, k němuž daná platforma umožňuje přístup. Je přirozené, že provozovatelé vysílání chtějí mít přístup do elektronického průvodce příslušné platformy. Provozovatelé vysílání mohou mít obavy nejen z cenových podmínek, ale také z toho, na jakém místě budou jejich pořady v průvodci zařazeny. Především komerční stanice jsou přesvědčeny, že v televizním prostředí s velkým počtem kanálů má pořadí, ve kterém jsou stanice uvedeny v průvodci, vliv na jejich sledovanost. Při sjednávání smluv s provozovatelem kabelové sítě, který nabízí vlastního průvodce, si proto provozovatelé vymínají určitou pozici, která jim bude v průvodci zajištěna.

Předpisový rámec pro sítě a služby elektronických komunikací považuje elektronické programové průvodce za „přidružené služby“. Otázku elektronických průvodců a aplikačních rozhraní řeší zejména přístupová směrnice, která stanoví, že členské státy mohou poskytovatelům průvodců nařídít, aby přístup do těchto průvodců poskytovali za „rovných, rozumných a nediskriminujících“ podmínek.¹²⁴ Průvodce rovněž patří mezi „přidružené služby“, jejichž výčet najdeme v normativním ustanovení rámcové směrnice.¹²⁵ Na rozdíl od rozhraní se však o průvodcích nehovoří v Seznamu norem 2002. Je také třeba uvést, že otázky z oblasti programového obsahu a zobrazení, které se týkají elektronických průvodců, nejsou předmětem předpisového rámce pro sítě a služby pře-

¹²² Podle ustanovení článku 17(2) rámcové směrnice.

¹²³ Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o součinnosti digitálních interaktivních televizních služeb, COM (2004)541 final, 30. července 2004, Brusel, s. 7.

¹²⁴ Přístupová směrnice, čl. 5(1)(b), ve spojení s Dodatkem I(část II).

¹²⁵ Rámcová směrnice, čl. 17.

nosu.¹²⁶ Jednotlivé členské státy mohou samy rozhodovat zejména o tom, zda a jakým způsobem zajistí ochranu programového obsahu určitých typů vysílání, např. vysílání veřejnoprávního, tak aby toto vysílání bylo prostřednictvím elektronických průvodců přenášeno v řádné podobě. To mimo jiné znamená, že rámec EU nijak neomezuje možnost členských států vydávat zvláštní ustanovení, v nichž bude určeno, co má být předmětem veřejnoprávního vysílání.

4. REGULACE OBSAHU

Vysílání by mělo sloužit k podpoře svobody projevu, názoru a informací.¹²⁷ Tato základní práva – vztahující se na celou řadu různých subjektů včetně provozovatelů vysílání, novinářů a příjemců vysílání – však mohou vstupovat do vzájemného konfliktu, což je třeba mít na paměti stejně jako to, že musí existovat rovnováha mezi nimi a jinými legitimními právy či zájmy, mezi které patří například podpora kulturní a jazykové rozmanitosti nebo ochrana nezletilých osob. K řešení těchto konfliktů může významně přispět regulace obsahu.

4.1 Programové a redakční normy

Mezi nástroje, které slouží k tomu, aby na evropské úrovni byly zachovány redakční normy, patří právně závazná pravidla a také autoregulace. Všeobecné programové normy jsou vymezeny ve směrnici Televize bez hranic a v Evropské úmluvě o přeshraniční televizi.¹²⁸ Zatímco směrnice Televize bez hranic pouze říká, že z obsahu vysílání musí být vyloučeno jakékoli podněcování k nenávisti na základě rasy, pohlaví, náboženství či národnosti, Evropská úmluva o přeshraniční televizi obsahuje podrobnější zásady. Výslovně zakazuje, aby součástí programového obsahu byla pornografie a aby v něm privilegované postavení mělo násilí. Dále obsahuje požadavky na podobu zpravodajských pořadů, které mají prezentovat fakta a události nestranně, a podporovat tak svobodné utváření názorů.

¹²⁶ Přístupová směrnice, čl. 6(4).

¹²⁷ Viz např. článek 10 Evropské úmluvy o lidských právech, která je nejvyšším právním dokumentem Rady Evropy; článek 11 Charty základních práv Evropské unie; článek 19 Všeobecné deklarace lidských práv. Přehled precedenčního práva vytvořeného za posledních 40 let Evropským soudem pro lidská práva viz Rada Evropy: *Svoboda projevu v Evropě – precedenční právo týkající se článku 10 Evropské úmluvy o lidských právech*, složka o lidských právech č. 10, revidováno, Council of Europe Publishing, Štrasburk, 2002.

¹²⁸ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 22(a); Evropská úmluva o přeshraniční televizi, čl. 7.

Autoregulace v oblasti redakčních norem má většinou podobu kodexů novinářské práce a redakčních stanov. Oborové organizace novinářů na úrovni jednotlivých států, stejně jako evropské a mezinárodní organizace a federace, které je sdružují, disponují etickými kodexy, na které obvykle dohlíží nezávislý orgán, vyřizující stížnosti. Mezi normy patří mimo jiné přesnost, rovnost a respektování soukromí.

Porušení redakčních norem může mít za následek šetření příslušných orgánů nebo uplatnění práva na reakci. Jak směrnice Televize bez hranic, tak Evropská úmluva o přeshraniční televizi zaručují fyzickým i právnickým osobám právo reagovat v případě, že zpravodajství přinese nepravdivé či zavádějící informace.¹²⁹ Provozovatel vysílání je povinen odvysílat reakci na nepravdivé údaje, které byly zveřejněny, a to pokaždé, když utrpí legitimní zájmy některé osoby, tedy například když je poškozena její pověst nebo dobré jméno. Úmluva tuto problematiku řeší velice vágně a požaduje pouze, aby existovala opatření, která by umožňovala účinné uplatnění práva na reakci, a to pokud jde o čas a způsob reakce.¹³⁰ Směrnice obsahuje specifitější ustanovení: odpověď je nutno odvysílat v rozumném časovém odstupu od doby, kdy byla žádost doložena, a v takovém čase a takovým způsobem, který odpovídá typu programu, kterého se žádost týká.¹³¹

4.2 Právo na krátké zpravodajství a informace o významných událostech

Evropská úmluva o přeshraniční televizi zakládá právo na „krátké zpravodajství“,¹³² ve směrnici Televize bez hranic však odpovídající ustanovení chybí. Toto právo se týká událostí značného veřejného významu. V praxi se právo na krátké zpravodajství uplatňuje převážně ve vztahu ke sportovním událostem, jako jsou zápasy celostátní fotbalové ligy. Toto právo zajišťuje všem evropským provozovatelům vysílání, kteří vlastní licenci, přístup k těmto událostem za účelem zpracování zpráv. Pořadatel akce může požadovat, aby novináři zaplatili běžné vstupné, avšak nesmí jim bránit v tom, aby o akci podávali informace, a to ani tehdy, byla-li vysílací práva výhradně udělena jiné stanici. Úmluva žádný podrobný seznam akcí neuvádí, hovoří o událostech značného veřejného významu v širším smyslu.

Podle směrnice Televize bez hranic i podle Evropské úmluvy o přeshraniční televizi může placená televize informovat o určitých sportovních akcích pouze tehdy, pokud ona sama či některá jiná stanice zajišťuje souběžné bezplatné pokrytí téže akce.¹³³ Podobně jako

¹²⁹ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 23; Evropská úmluva o přeshraniční televizi, čl. 8.

¹³⁰ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 8(1).

¹³¹ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 23(1).

¹³² Evropská úmluva o přeshraniční televizi, čl. 9.

¹³³ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 3(a); Evropská úmluva o přeshraniční televizi, čl. 9.

právo na krátké zpravodajství mají i tato ustanovení zajistit veřejnosti přístup k přenosům společensky významných akcí. Členské státy se mohou dohodnout na seznamu významných událostí, který pak zhodnotí Evropská komise nebo stálý výbor Úmluvy. Na seznamech, které byly dosud vytvořeny, se objevují především sportovní akce typu olympijských her, ale také kulturní události jako hudební festival v italském San Remu nebo ples ve Vídeňské opeře. Většinou se jedná o nejprestižnější a nejznámější události. Pokud jde o fotbalové přenosy, jsou v seznamu uvedeny obvykle jen zápasy národních týmů, nikoli však ligová utkání. Ty se tedy mohou objevovat pouze na placených stanicích, jak je tomu například v Itálii (Sky Italia), Velké Británii (BSkyB) a Německu (Premiere).

4.3 Regulační kvóty

Směrnice Televize bez hranic i Evropská úmluva o přeshraniční televizi stanovují kvótu ve prospěch děl evropského původu.¹³⁴ Směrnice taktéž zavádí kvótu ve prospěch nezávislých výrobců.¹³⁵ Tyto normy mají zajistit rozmanitost programové nabídky a podporovat televizní produkci v Evropě.

Kvóta pro *evropská díla* stanoví, že provozovatelé vysílání jsou povinni věnovat „většinu“ (bez další specifikace tohoto termínu) vysílacího času určeného pro dramatickou a dokumentární tvorbu evropským dílům. Dílo se považuje za evropské, pokud má jeho výrobce sídlo v některém ze členských států EU nebo v některém jiném evropském státě, který ratifikoval Evropskou úmluvu o přeshraniční televizi.¹³⁶ Tato definice se však vztahuje i na sesterské organizace neevropských společností, pokud ovšem nejméně 50 % zaměstnanců jejich evropské filiálky tvoří evropští občané. Jakmile členský stát EU zavede směrnici Televize bez hranic, má být dodržování těchto kvót sledováno mediálními úřady daného státu (viz oddíl II.6.5).

Kvóta pro *nezávislé výrobce* stanoví, že deset procent vysílacího času nebo programového rozpočtu musí být věnováno evropským dílům z produkce výrobců, kteří nejsou nijak spřízněni s žádnou stanicí. Směrnice Televize bez hranic dále stanoví, že tohoto desetiprocentního podílu má být dosaženo postupně, s ohledem na povinnost stanice poskytovat divákům informace, vzdělání, kulturu a zábavu, a že v rámci těchto deseti procent mají mít přiměřený (avšak blíže neurčený) podíl díla nová (tj. ta, která vznikla maximálně před pěti lety).

¹³⁴ Směrnice *Televize bez hranic*, kapitola III (Podpora distribuce a výroby televizních pořadů), čl. 4–6; Evropská úmluva o přeshraniční televizi, čl. 10.

¹³⁵ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 5.

¹³⁶ „Evropská díla“ definuje článek 6 směrnice *Televize bez hranic*; definice „evropských audiovizuálních děl“ se nachází v článku 2(e) Evropské úmluvy o přeshraniční televizi.

4.4 Reklamy a sponzorství

Směrnice i Úmluva vymezují soubor norem pro oblast reklamy, teleshoppingu a sponzorství, včetně ustanovení o reklamě, jejíž cílovou skupinou jsou děti.¹³⁷ Součástí těchto formálních ustanovení je i základní pravidlo, že reklamní obsah a redakční obsah musí být od sebe jasně vizuálně odděleny,¹³⁸ a také podrobná ustanovení o době a způsobu vkládání reklamních a teleshoppingových spotů.¹³⁹ Směrnice i Úmluva také řeší regulaci obsahu reklam a sponzorství.¹⁴⁰

Pokud jde o *reklamu*, obsahuje směrnice Televize bez hranic i Evropská úmluva o přeshraniční televizi obecné normy. Jednou z nich je například ta, že reklama musí respektovat lidskou důstojnost.¹⁴¹ Reklama nesmí být zavádějící a poškozovat zájmy spotřebitelů. Inzerenti dále nesmí ovlivňovat obsah programu.¹⁴² Oba dokumenty také zakazují nebo omezují reklamu na určité výrobky, mezi něž patří tabákové výrobky, léky a způsoby léčby či alkoholické nápoje.¹⁴³ Směrnice ani Úmluva výslovně nezakazují politickou nebo náboženskou agitaci. Směrnice nicméně stanoví, že televizní reklamy a teleshopping nesmějí urážet náboženské ani politické cítění.¹⁴⁴

Sponzorství je sice obecně povoleno, avšak platí pro něj zvláštní pravidla, podle kterých podléhá těmto omezením:

- Sponzor nesmí nijak zasahovat do redakčního obsahu ani do harmonogramu vysílání, a redakční nezávislost stanice nesmí být dotčena.
- Sponzorství na rozdíl od reklamy znamená pouze zviditelnění sponzora, a to tak, že se u určitého televizního pořadu uvede, kdo jej sponzoroval, aniž by se zároveň vytvářely stimuly pro spotřebitele.
- Tabákový průmysl se nesmí podílet na sponzorování televizních pořadů.

¹³⁷ Směrnice *Televize bez hranic*, kapitola IV; Evropská úmluva o přeshraniční televizi, kapitoly III a IV.

¹³⁸ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 10.

¹³⁹ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 11, 18.

¹⁴⁰ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 12–17; Evropská úmluva o přeshraniční televizi, čl. 11, 15, 17–18.

¹⁴¹ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 12(a).

¹⁴² Evropská úmluva o přeshraniční televizi, čl. 11.

¹⁴³ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 13–15; Evropská úmluva o přeshraniční televizi, čl. 15.

¹⁴⁴ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 12(c).

- Farmaceutické a lékárenské společnosti mohou plnit úlohu sponzora pouze za předpokladu, že je propagován pouze název a image společnosti, nikoli však léky nebo způsoby léčby.¹⁴⁵

Aby ve všech členských státech byla zajištěna právní jistota a rovné zacházení, pokud jde o nové formy reklamy a sponzorství (metoda rozdělené obrazovky, interaktivní a virtuální reklama), vydala Evropská komise sdělení, v němž vykládá příslušné normy obsažené ve směrnici Televize bez hranic.¹⁴⁶ Upřesňuje se zde například to, že ustanovení směrnice, která určují, jaký podíl může mít reklama v rámci jedné hodiny či dne, platí v plném rozsahu také pro reklamu využívající metodu rozdělené obrazovky. Je zde také uvedeno, že sponzorství a virtuální reklama, jako je například zobrazování trojrozměrných objektů na fotbalových hřištích, podléhají ustanovením směrnice.

4.5 Ochrana nezletilých osob

Regulační režim ochrany nezletilých osob má dvě stránky: jednak jde o obecná ochranná opatření, jednak o *zvláštní* ochranu v oblasti reklamy.

Pokud jde o ochranu nezletilých obecně, požadují směrnice Televize bez hranic i Evropská úmluva o přeshraniční televizi, aby byla zavedena opatření, která zajistí, aby tělesný, duševní ani morální vývoj dětí nemohl být ohrožován.¹⁴⁷ Směrnice dělá jasný rozdíl mezi pořady, které *vážně ohrožují* vývoj nezletilých, a pořady, u kterých je toto ohrožení pravděpodobné. Podle Směrnice jsou pořady z první skupiny zcela zakázány¹⁴⁸ – to se týká především pořadů obsahujících pornografii nebo bezdůvodné násilí. Naopak pořady, u kterých se pouze předpokládá, že by mohly vývoj nezletilých *narušit*, nejsou na obrazovce zcela zapovězeny; mohou se na ní objevit, avšak v omezených vysílacích časech.¹⁴⁹ Pokud se však takovéto pořady vysílají v nezakódované formě, musí jim předcházet akustické varování nebo musí být po celou dobu svého trvání označeny vizuálním symbolem na obrazovce.¹⁵⁰ Lze také využívat příslušné technické prostředky, jako například kódovací technologie.¹⁵¹

¹⁴⁵ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 17; Evropská úmluva o přeshraniční televizi, čl. 17, 18.

¹⁴⁶ Evropská komise: Interpretativní sdělení Komise o určitých aspektech ustanovení o televizní reklamě obsažených ve směrnici Televize bez hranic, C102/2, Brusel, 2004.

¹⁴⁷ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 22; Evropská úmluva o přeshraniční televizi, čl. 7(2).

¹⁴⁸ Evropská úmluva o přeshraniční televizi, čl. 22(1).

¹⁴⁹ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 22(2); Evropská úmluva o přeshraniční televizi, čl. 7(2).

¹⁵⁰ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 22(3).

¹⁵¹ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 22(2). Více o technických zařízeních sloužících ke kontrole pořadů, které nejsou vhodné pro děti viz též: směrnice Televize bez hranic, čl. 22b(2).

Pravidla, která upravují vysílání reklamy, jejíž cílovou skupinou jsou děti, najdeme ve Směrnici i v Úmluvě. Úmluva pouze zakazuje reklamu, která by mohla poškozovat zájmy dětí, a také teleshopping nabádající nezletilé k uzavírání obchodů či k nákupu zboží a objednávání služeb.¹⁵² Směrnice obsahuje podrobnější ustanovení, která například výslovně zakazují reklamu, která zobrazuje nezletilé osoby při konzumaci alkoholických nápojů nebo která zneužívá důvěru dětí v rodiče, učitele a jiné osoby.¹⁵³

5. VEŘEJNOPRÁVNÍ TELEVIZE

5.1 Evropská politika

Ve všech zemích Evropy je veřejnoprávní vysílání základním prvkem mediálního prostředí. V roce 2003 se pořady veřejnoprávní televize v členských zemích EU významným způsobem podílely na divácké sledovanosti – ve Francii, Německu, Itálii, Polsku a Velké Británii byla jejich sledovanost více než 40procentní (viz tabulka 12).

Na rozdíl od komerčních stanic jsou mnohé veřejnoprávní stanice zčásti nebo zcela financovány z koncesionářských poplatků, které musí každá domácnost odvádět jednou měsíčně nebo ročně. Například pořady britské BBC musejí být zcela oproštěny od reklam. Jinde platí se zřetelem k tomuto výsadnímu způsobu financování zvláštní omezení, pokud jde o podíl reklamy a sponzoringu v programech veřejnoprávní televize. Například německé stanice ARD a ZDF nesmějí vysílat reklamy v pracovních dnech po osmé hodině večerní a také celou neděli. Veřejnoprávní stanice podle místních zákonů také musí poskytovat rozmanitou programovou nabídku, zahrnující vzdělávací, kulturní a zpravodajské pořady (viz oddíl II.4.3).

Doporučení Rady Evropy i zákony EU výslovně uznávají veřejnoprávní vysílání. V Amsterodamské smlouvě, která představuje zvláštní protokol, se prohlašuje, že „systém veřejnoprávního vysílání ve členských zemích má přímý vztah k demokratickým, sociálním a kulturním potřebám každé společnosti a k potřebě plurality médií“. Strany, které tuto smlouvu uzavřely, se dohodly, že každý členský stát bude mít výhradní pravomoc stanovit způsob financování své veřejnoprávní televize, a to na základě určitých podmínek.¹⁵⁴ Jedná se o důkaz toho, že Evropa chápe veřejnoprávní vysílání jako důležitý prvek kultury a politického systému demokracie každého členského státu. Nezávislost veřejnoprávního vysílání na vlivu vlády je také předmětem zvláštního doporučení, vydaného Výborem ministrů Rady Evropy. Stanoví se zde, že „[národní] právní rámec, kterým

¹⁵² Evropská úmluva o přeshraniční televizi, čl. 11(3),(4).

¹⁵³ Směrnice *Televize bez hranic*, čl. 15(a), 16.

¹⁵⁴ Protokol EU o veřejnoprávním vysílání (1997).

se veřejnoprávní vysílání řídí, by měl jasně nařizovat redakční nezávislost a instituční autonomii vysílání“.¹⁵⁵

Ve Spojených státech naproti tomu funguje plně komerční, trhem řízený model, v jehož rámci mají veřejnoprávní služby pouze malý podíl. Jejich sledovanost se pohybuje pod hranicí pěti procent. Podle zákona o veřejnoprávním vysílání z roku 1967 byla zřízena instituce s názvem Corporation for Public Broadcasting (CPB), která má zastřešovat 350 televizních stanic působících na území USA, jež společně tvoří tzv. Public Broadcasting System (PBS).¹⁵⁶ CPB byla vytvořena s cílem „podporovat růst a vývoj veřejnoprávního rozhlasového a televizního vysílání, včetně využívání těchto médií k výchovným, vzdělávacím a kulturním účelům“. Má status neziskové organizace a je financována federální vládou, vládami jednotlivých států a místní správou, ale také prostřednictvím dotací, které jí poskytují soukromí dárci, podnikatelé, školy, univerzity a nadace. Na rozdíl od většiny evropských veřejnoprávních stanic však nemají veřejnoprávní stanice v USA nárok na zákonem stanovené koncesionářské poplatky, které by odváděla každá domácnost. V červnu 2005 rozhodl podvýbor Kongresu Spojených států o tom, že se federální finanční podpora CPB nejprve prudce sníží a posléze, do dvou let, úplně zruší. Zástupci veřejnoprávních stanic a jejich obhájci z řad kongresmanů se tohoto kroku obávají a chápou ho jako vyhrocení republikánské kampaně proti tomu, že veřejnoprávní stanice ve svých pořadech údajně strání liberálům. Konečné rozhodnutí ve věci financování veřejnoprávní televize padne na půdě Kongresu koncem roku 2005.

5.2 Státní pomoc

V posledních letech mají veřejnoprávní stanice na celém území Evropy stále větší potíže s tím, že jejich komerční konkurenti zpochybňují systém státní podpory podle Smlouvy ES.¹⁵⁷ Soukromé stanice z různých členských států EU si stěžují u Evropské komise a požadují odpověď na otázku, zda nejsou koncesionářské poplatky formou státní podpory, která je ve Smlouvě ES považována za nepřijatelnou.¹⁵⁸

Prvním sporným bodem je otázka, zda lze vůbec kvalifikovat koncesionářské poplatky jako státní podporu ve smyslu článku 87(1) Smlouvy ES. Podle tohoto ustanovení je se společným trhem neslučitelná taková podpora, „která je poskytována členským státem nebo ze státních zdrojů, ať už je její forma jakákoli, a která narušuje či ohrožuje konkurenční prostředí tím, že zvýhodňuje určité podniky do té míry, že je ovlivněno

¹⁵⁵ Rada Evropy, Doporučení č. 10(96).

¹⁵⁶ 47 Ústava USA 396, v platném znění.

¹⁵⁷ Smlouva ES, čl. 87 a násl.

¹⁵⁸ Seznam posledních případů státní podpory v sektoru vysílání lze najít na adrese: http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/decisions/additional_docs.html (prohlíženo 4. srpna 2005).

obchodování mezi členskými státy.“ V reakci na to veřejnoprávní stanice a vlády členských států prohlašují, že koncesionářské poplatky neznamenaají pro veřejnoprávní stanice ekonomické zvýhodnění, neboť jim pouze vyrovnávají další náklady, které souvisejí s tím, že tyto stanice jsou podle Protokolu EU o veřejnoprávním vysílání, připojeného k Amsterodamské smlouvě¹⁵⁹, nuceny plnit veřejnoprávní povinnosti.

Kromě této diskuse probíhají spory i o to, zda lze státní podporu zdůvodnit z pohledu Smlouvy ES. Podle ní je státní podpora slučitelná se společným trhem, pokud je jejím cílem podpora kultury (článek 87(3)d). Státní podporu lze obhájit také tehdy, je-li určena organizacím, pověřeným poskytováním služeb, které jsou v obecném ekonomickém zájmu (článek 86(2)).¹⁶⁰

Evropská komise jasně prohlásila, že považuje koncesionářské poplatky za formu státní podpory ve smyslu článku 87(1) ES.¹⁶¹ Komise tvrdí, že jedinou možností, jak podporu prohlásit za slučitelnou se systémem státní pomoci podle Smlouvy ES, je obhájení této podpory s pomocí článku 86(2). Nicméně požadavky, na které Komise odkazuje a na základě jejichž splnění by systém koncesionářských poplatků mohl být považován za legitimní, jsou náročné. Komise očekává, že veřejnoprávní stanice splní následující tři podmínky:

- Jejich činnost musí být jasně a přesně vymezena státními úřady jako služba, která je v obecném ekonomickém zájmu (*definice*).
- Stanice musí být poskytováním takových služeb oficiálně pověřeny (*pověření*).
- Výše státní podpory nesmí překročit výši čistých nákladů spojených s danou službou, přičemž se v úvahu berou další přímé či nepřímé zdroje příjmu související se službou (*přiměřenost*).¹⁶²

¹⁵⁹ Protokol EU o veřejnoprávním vysílání (1997).

¹⁶⁰ V tomto ohledu zastává Evropský soudní dvůr názor, že financování veřejnoprávních stanic ze státního rozpočtu je přípustné za předpokladu, že je souběžně splněno několik podmínek: Musí existovat jasná definice veřejnoprávních povinností, musí být předem stanoveny parametry pro určení výše náhrady, musí být vyloučeno překompenzování a provozovatel musí být buď vybrán prostřednictvím veřejného nabídkového řízení, nebo je jeho výše náhrady určena s ohledem na výši nákladů běžného, dobře spravovaného podniku. Evropský soudní dvůr: *Altmark Trans GmbH, město Magdeburg versus Dopravní podnik Altmark GmbH*, případ C-280/00, 24. července 2003.

¹⁶¹ Viz například tyto dokumenty: Evropská komise: Sdělení Komise o použití předpisů o státní podpoře veřejnoprávnímu vysílání, C320/5, Brusel, 15. listopadu 2001, para. 16 a násl., (dále jen sdělení Evropské komise o státní podpoře); Evropská komise: Rozhodnutí ze dne 19. května 2004 o opatřeních č. C 2/2003 (ex NN 22/02), použitých Dánskem pro TV2/Danmark, C(2004) 1814 final, para. 56 a násl. (dále jen rozhodnutí ve věci TV2/Danmark).

¹⁶² Rozhodnutí ve věci TV2/Danmark, para. 82.

Zejména na základě prvního bodu se posuzuje, zda ze státních úřadů neplyne více peněz, než je nezbytně nutné pro pokrytí čistých nákladů veřejnoprávního vysílání.¹⁶³ Zde Komise usiluje o to, aby pro veřejnoprávní stanice byla uplatněna směrnice o transparentnosti¹⁶⁴, a argumentuje tím, že systém státní podpory může v členských státech úspěšně fungovat pouze tehdy, bude-li jasněji definována úloha veřejnoprávních médií a bude-li financování veřejnoprávních stanic podléhat průhlednější regulaci. Pro systémy veřejnoprávního vysílání v řadě členských zemí představuje tento požadavek velkou výzvou, neboť právě přesné vymezení úkolů veřejnoprávních médií je tím, co zde (dosud) chybí (viz oddíl II.4.3).

V tomto ohledu učinila Evropská komise konkrétní kroky teprve v poslední době. Dne 3. března 2005 požádala Nizozemí, Irsko a Německo, aby upřesnily svou politiku v oblasti financování veřejnoprávního vysílání.¹⁶⁵ V případě Německa Komise zahájila šetření, které se týká stanic ARD a ZDF.¹⁶⁶ V důsledku stížností německých soukromých stanic předložila Komise německé vládě podrobný dotazník, který se týkal financování online služeb a postupu při udělování práv k vysílání sportovních přenosů veřejnoprávními stanicím. Německá vláda své odpovědi odevzdala v květnu 2005 a znovu zdůraznila své stanovisko, že koncesionářské poplatky v Německu nelze podle práva EU považovat za dotaci, neboť nesplňují příslušná kritéria. Na základě této odpovědi se nyní musí Komise rozhodnout, zda tento případ bude dále řešit zahájením řízení ve věci nezákonné státní podpory. Pokud se tak stane – a v době vzniku této zprávy se to jeví jako velice pravděpodobné – mohl by výsledek takového řízení mít významný vliv na podstatu veřejnoprávního vysílání, a to nejen v Německu, ale také v jiných členských státech EU. Rozhodnutí v neprospěch stanic ARD a ZDF by znamenalo ránu pro obhájce koncesionářských poplatků a posílilo by argument lobby komerčních televizí, jejíž zástupci prohlašují, že by veřejnoprávní vysílání mělo být omezeno pouze na neziskové aktivity a nemělo by se podílet na nejoblíbenějších a nejvýnosnějších segmentech vysílání.

¹⁶³ Sdělení Evropské komise o státní podpoře.

¹⁶⁴ Evropská komise: Směrnice č. 80/723/EHS ze dne 25. června 1980 o zprůhlednění finančních vztahů mezi členskými státy a veřejnými podniky, L195/35, 1980, naposledy novelizována směrnicí Komise č. 2000/52/ES ze dne 26. července 2000, L193/75, 2000 (dále jen směrnice o transparentnosti).

¹⁶⁵ Viz Evropská komise: tiskové prohlášení IP/05/250 ze dne 3. března 2005, dostupné na: <http://merlin.obs.coe.int/redirect.php?id=9587>, a také několik nejčastěji kladených otázek na toto téma, MEMO/05/73 ze dne 3. března 2005, dostupné na: <http://merlin.obs.coe.int/redirect.php?id=9588> (obě prohlášení 28. srpna 2005).

¹⁶⁶ Případ E 3/2005; viz též: kapitola věnovaná Německu ve zprávách EUMAP.

6. DOHLED NAD MEDIÁLNÍM VLASTNICTVÍM

V celosvětovém i celoevropském hledisku během posledních deseti let postupně vzrůstá koncentrace mediálního vlastnictví, a to až do takové míry, která může ohrozit názorovou pluralitu v sektoru vysílání. V rámci EU se tímto vývojem stále zabývá všeobecné konkurenční právo, ačkoli se již objevují hlasy volající po zavedení zvláštní regulace, která by upravovala vlastnické vztahy v sektoru médií.

6.1 Situace na trhu

Struktura televizních trhů je v celé Evropě podobná – ve většině zemí existuje veřejnoprávní vysílání, jež má silnou pozici, a komerční sektor, který ovládá několik málo hráčů. V menších zemích, například v pobaltských státech, je počet televizních stanic výrazně omezen, neboť kvůli nedostatečnému přísunu finančních prostředků z reklamy často chybí tržní potenciál pro více než jednoho či dva provozovatele vysílání. Od zavedení komerční televize v polovině 80. let se Vivendi a Bertelsmann/RTL Group vyvinuly ve dvě největší komerční vysílací skupiny v Evropě. Hrstka kanálů, která ovládá soukromý sektor, je často ve vlastnictví mezinárodních mediálních společností, které jsou navíc integrovanými multimediálními hráči, činnými nejen v televizním sektoru, ale také například v rozhlasu a tisku. Například významné společnosti Mediaset, NewsCorp, Bonnier, Bertelsmann/RTL a Axel Springer se zabývají kromě vysílání též vydavatelskou činností (viz oddíl II.5.).

6.2 Diskuse o opatřeních

V řadě evropských zemí podléhá mediální vlastnictví již nyní legislativě specificky vytvořené pro sektor médií. Ale také Evropská komise, Evropský parlament, Evropský hospodářský a sociální výbor i Rada Evropy usilují o vytvoření celoevropského režimu dohledu nad vlastnickými vztahy v oblasti médií.

V průběhu 90. let podnikla Evropská komise dva kroky, jež ale Rada EU zamítla. V roce 1992 to byla Zelená kniha o pluralitě a koncentraci médií na vnitřním trhu¹⁶⁷ a v letech 1996–1997 návrh směrnice o koncentraci médií. Návrh obsahoval omezení vlastnických vztahů v televizi, rozhlasu a napříč různými médii, ale k jeho přijetí nedošlo, především kvůli nedostatečné způsobilosti. V roce 2003, tedy více než deset let po vydání první Zelené knihy, vyzvala Komise opět k diskusi nad kontrolou vlastnických vztahů v evropských médiích.¹⁶⁸ Zpráva z roku 2004, která se zabývala veřejnou diskusí o Zelené knize

¹⁶⁷ Evropská komise: *Pluralita a koncentrace médií na vnitřním trhu. Hodnocení potřeby opatření ze strany Společenství*, COM (92) 480 final, prosinec 1992.

¹⁶⁸ Evropská komise: *Zelená kniha o službách obecného zájmu*, COM (2003) 270 final, Brusel, 21. května 2003.

z roku 2003, ukázala, že dotčené strany návrh Komise spíše odmítají. V lednu 2004 Komise předložila návrh směrnice o službách, jež by mohla tvořit pozadí nařízením EU o koncentraci médií a zároveň by přesahovala opatření, která jsou již k dispozici v rámci všeobecného konkurenčního práva.¹⁶⁹ Tento návrh je však stále předmětem diskuse.¹⁷⁰ Mezi sporné otázky patří chybějící výjimka či klauzule o kulturní specifitě, jež by zabránila tomu, aby směrnice omezila možnost členských států uplatňovat či zavádět nařízení nebo opatření specifická pro sektor médií s cílem podporovat kulturní a jazykovou rozmanitost a pluralitu v tomto sektoru. Sama Komise dále v poslední době uvedla, že na úrovni EU nevidí žádný právní základ pro vznik legislativy, která by z důvodu zachování plurality médií bránila koncentraci.

Evropský parlament podpořil a zčásti též inicioval úsilí Komise, pokud jde o předpisy EU v oblasti koncentrace médií.¹⁷¹ Teprve nedávno někteří poslanci Evropského parlamentu znovu vyzvali Komisi, aby podnikla příslušné kroky v této oblasti. Komise však dosud na tyto výzvy oficiálně nereagovala.

V březnu roku 2000 předložil Evropský hospodářský a sociální výbor iniciativní návrh, který se týkal plurality a koncentrace médií ve věku globalizace a digitální konvergence, a doporučil koordinaci regulačních orgánů jednotlivých států prostřednictvím Komise.

Rada Evropy se skrze svá doporučení a zprávy také aktivně podílí na řešení problému koncentrace médií. V říjnu 2000 například vydala zprávu o mediální koncentraci v digitálním prostředí a Řídící výbor Rady Evropy pro sdělovací prostředky – nyní přejmenovaný na Řídící výbor pro média a nové komunikační služby – otázky mediální koncentrace průběžně projednává. V listopadu 2004 předložila Rada Evropy studii o nadnárodních mediálních fúzích na území Evropy, v níž doporučila průběžný monitoring v této oblasti, vznik úmluvy na úrovni Rady Evropy a další opatření na úrovni členských států RE.¹⁷²

Navzdory této diskusi, vyvolané obavou ze vzrůstající koncentrace v mediálním průmyslu, dosud nedošlo k harmonizaci předpisů týkajících se plurality médií, a to ani na

¹⁶⁹ Evropská komise: Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o službách na vnitřním trhu, COM (2004) 2 final, Brusel, 5. března 2004.

¹⁷⁰ Informace o nejnovějším vývoji viz na adrese: http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/services/services/ (prohlíženo 4. srpna 2005).

¹⁷¹ Viz například Evropský parlament: Usnesení ze dne 22. dubna 2004 o možném porušování svobody projevu a informace na území EU a především v Itálii (článek 11(2) Listiny základních práv a svobod), 2003/2237 (INI), A5-0230/2004; viz též zprávy EUMAP, kapitola věnovaná Itálii.

¹⁷² Rada Evropy: *Transnational Media Concentrations in Europe (Nadnárodní koncentrace médií v Evropě)*, zpráva vypracovaná poradním orgánem Řídícího výboru pro masmédiu v záležitostech mediálních koncentrací, plurality a rozmanitosti, odbor médií, Generální ředitelství pro lidská práva, Štrasburk, listopad 2004.

úrovni EU, ani na úrovni Rady Evropy. Důvodem jsou kompetence, které v této oblasti stále mají jednotlivé členské státy, a rovněž skutečnost, že velikost trhů jednotlivých zemí a jejich regulační modely jsou tak rozdílné, že je není možné harmonizovat.¹⁷³ Kromě toho vlády členských států i představitelé mediálního průmyslu naznačili, že by byly raději, kdyby otázka mediálního vlastnictví byla ponechána v kompetenci jednotlivých států.

6.3 Stávající právní rámec

Vzhledem k nedostatečné soudní pravomoci orgánů EU je ochrana plurality médií úkolem pro jednotlivé členské státy. Pokud jde o koncentraci médií, neexistují na úrovni EU žádná kritéria. Snaha zabránit takové kumulaci moci či vlastnictví mediálních společností, která by ohrožovala pluralitu v oblasti vysílání, se může v rámci EU opírat pouze o konkurenční právo Společenství.

Pokud jde o stávající právní opatření, neobsahuje Smlouva ES, směrnice Televize bez hranic (pro členské státy EU), ani Evropská úmluva o přeshraniční televizi (pro členské státy Rady Evropy) zvláštní ustanovení o koncentraci mediálního sektoru.

V zemích EU nepodléhají fúze v oblasti televizního vysílání žádné legislativě, specificky platné pro tento sektor, nýbrž jsou pouze monitorovány na základě nařízení o fúzích, které lze jako nástroj všeobecného konkurenčního práva uplatnit na veškeré fúze. Nařízení nestanoví zvláštní limity, které by omezovaly výši obratu mediálních korporací. Kromě toho je výhradně v kompetenci Evropské komise rozhodnout, zda se toto nařízení na danou fúzi vztahuje. Nařízení také obsahuje výjimku, podle které mohou členské státy chránit své legitimní zájmy, a jako jeden z takových zájmů výslovně uvádí ochranu plurality médií.¹⁷⁴ Tato klauzule byla například použita v případě z roku 1994, kde šlo o vydávání novin, které bylo nejprve Komisí schváleno, posléze však zamítnuto britskými antimonopolními úřady právě z důvodu obav o pluralitu médií.¹⁷⁵

¹⁷³ Viz například: Evropská unie pro vysílání, *stanovisko k návrhu Komise o vytvoření směrnice o službách na vnitřním trhu*, 8. prosince 2004, str. 10, dostupné na adrese:

http://www.ebu.ch/CMSimages/en/leg_pp_directive_services_081204_tcm6-23334.pdf (prohlíženo 4. srpna 2005).

¹⁷⁴ Nařízení ES o fúzích, čl. 21(4).

¹⁷⁵ Případ č. IV/M.423 – Vydávání novin.

Dodatek č. 1

LEGISLATIVA A DOPORUČENÍ CITOVANÉ V TÉTO ZPRÁVĚ

Evropská unie

Smlouvy

Smlouva zakládající Evropské společenství (Smlouva ES).

Konsolidovaná verze dostupná na adrese:

http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/treaties/dat/12002E/pdf/12002E_EN.pdf
(prohlíženo 30. června 2005).

Amsterodamská smlouva, která novelizuje Smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty, byla podepsána dne 2. října 1997, Úřední věstník C 340, 10. 11. 1997, Protokol č. 9 o systému veřejnoprávního vysílání v členských zemích, C340/109 (*Protokol EU o veřejnoprávním vysílání [1997]*).

Dostupné na adrese:

<http://europa.eu.int/eur-lex/en/treaties/selected/livre545.html>
(prohlíženo 30. června 2005).

Směrnice

Směrnice EP a Rady č. 2002/22/ES ze dne 7. března 2002 o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací, L108/51, Brusel, 24. duben 2002 (*směrnice o univerzální službě*).

Dostupná na adrese:

http://europa.eu.int/information_society/topics/telecoms/regulatory/new_rf/documents/L_10820020424en00510077.pdf (prohlíženo 30. června 2005).

Směrnice EP a Rady č. 2002/21/ES ze dne 7. března 2002 o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací, L108/33, Brusel, 24. duben 2002 (*rámcová směrnice*).

Dostupná na adrese:

http://europa.eu.int/information_society/topics/telecoms/regulatory/new_rf/documents/L_10820020424en00330050.pdf (prohlíženo 30. června 2005).

Směrnice EP a Rady č. 2002/19/ES ze dne 7. března 2002 o přístupu k sítím elektronických komunikací a přidruženým zařízením a o jejich vzájemném propojení, L108/7, Brusel, 24. dubna 2002 (dále jen *přístupová směrnice*).

Dostupná na adrese:

http://europa.eu.int/information_society/topics/telecoms/regulatory/new_rf/documents/l_10820020424en00070020.pdf (prohlíženo 30. června 2005).

Směrnice EP a Rady č. 2002/20/ES ze dne 7. března 2002 o oprávnění k provozování sítí a služeb elektronických komunikací, L108/21, Brusel, 24. dubna 2002 (dále jen *autorizační směrnice*).

Dostupná na adrese:

http://europa.eu.int/information_society/topics/telecoms/regulatory/new_rf/documents/l_10820020424en00210032.pdf (prohlíženo 30. června 2005).

Směrnice Rady č. 93/83/EHS ze dne 27. září 1993 o koordinaci některých pravidel z oboru práva autorského a práv příbuzných, vztahujících se na satelitní vysílání a kabelový přenos, Úřední věstník L248/15, 6. října 1993, (dále jen *směrnice o kabelovém a satelitním vysílání*).

Dostupná na adrese:

http://europa.eu.int/comm/avpolicy/legis/legis_en.htm#Directives (prohlíženo 30. června 2005).

Směrnice EU *Televize bez hranic*: Směrnice Rady ze dne 3. října 1989 o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících provozování televizního vysílání, 89/552/EHS, OJ L 298 ze dne 17. října 1989, novelizována směrnicí Evropského parlamentu z června 1997, 97/36/ES, OJ L 202 60 ze dne 30. července 1997.

Konsolidovaný text dostupný na adrese:

http://europa.eu.int/eur-lex/en/consleg/pdf/1989/en_1989L0552_do_001.pdf (prohlíženo 30. června 2005).

Evropská komise: Směrnice č. 80/723/EHS ze dne 25. června 1980 o zprůhlednění finančních vztahů mezi členskými státy a veřejnými podniky, L195/35, 1980, naposledy novelizována Směrnicí Komise č. 2000/52/ES ze dne 26. července 2000, L193/75, 2000 (*směrnice o transparentnosti*).

Nařízení

Nařízení Rady (ES) č. 139/2004 ze dne 20. ledna 2004 o kontrole koncentrace podniků, L24/1, 29. ledna 2004 (*nařízení ES o fúzích*).

Dostupné na adrese:

http://europa.eu.int/eur-ex/pri/en/oj/dat/2004/l_024/l_02420040129en00010022.pdf
(prohlíženo 30. června 2005).

Rozhodnutí

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 676/2002/ES ze dne 7. března 2002 o regulačním rámci pro politiku rádiového spektra v Evropském společenství, L108/1, Brusel, 24. dubna 2002 (*rozhodnutí o rádiovém spektru*).

Dostupné na adrese:

http://europa.eu.int/information_society/policy/radio_spectrum/docs/policy_outline/decision_6762002/en.pdf (prohlíženo 30. června 2005).

Evropská komise: Rozhodnutí ze dne 19. května 2004 o opatřeních č. C 2/2003 (ex NN 22/02), použitých Dánskem pro TV2/Danmark, C(2004) 1814 final.

Dostupné na adrese:

http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/decisions/c2_2003/en.pdf
(prohlíženo 30. června 2005).

Doporučení

Doporučení Rady ze dne 24. září 1998 o rozvoji konkurenceschopnosti evropských audiovizuálních a informačních služeb prostřednictvím podpory národních systémů, zaměřených na dosažení srovnatelné a účinné úrovně ochrany nezletilých a lidské důstojnosti, 98/560/ES, L270/48, 1998.

Doporučení č. 16 (2004) Výboru ministrů Rady Evropy členským státům o právu na informace v novém mediálním prostředí, přijaté 15. prosince 2004.

Dostupné na adrese:

http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/media
(prohlíženo 30. června 2005).

Usnesení

Evropský parlament: Usnesení ze dne 22. dubna 2004 o možném porušování svobody projevu a informace na území EU a především v Itálii (článek 11(2) Listiny základních práv a svobod), 2003/2237 (INI), A5-0230/2004.

Sdělení

Evropská komise: Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o urychlení přechodu z analogového na digitální vysílání, COM(2003) 541 final, 17. září 2004.

Dostupné na adrese:

http://europa.eu.int/information_society/policy/ecommm/doc/info_centre/documentation/communic_reports/switchover/com_2005_0204_f_en_acte.pdf
(prohlíženo 24. srpna 2005).

Evropská komise: Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o přechodu z analogového na digitální vysílání, COM(2003) 541 final, 17. září 2004.

Dostupné na adrese:

http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/en/com/2003/com2003_0541en01.pdf
(prohlíženo 30. června 2005).

Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o součinnosti digitálních interaktivních televizních služeb, COM (2004)541 final, 30. července 2004, Brusel.

Dostupné na adrese:

http://europa.eu.int/information_society/policy/ecommm/doc/info_centre/documentation/communic_reports/interoperability_idtv/com_2004_541_en.pdf
(prohlíženo 4. srpna 2005).

Evropská komise: *Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému sociálnímu a hospodářskému výboru a Výboru regionů o budoucnosti evropské regulační audiovizuální politiky*, COM (2003) 784 final, Brusel, 15. prosince 2003.

Dostupné na adrese:

http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2003/com2003_0784en01.pdf
(prohlíženo 30. června 2005).

Evropská komise: Sdělení Komise. Akční plán „zjednodušení a zkvalitňování regulačního prostředí“, COM (2002) 278 final, Brusel, 5. června 2002.

Dostupné na adrese:

http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2002/com2002_0278en01.pdf
(prohlíženo 30. června 2005).

Evropská komise: Sdělení Komise o použití předpisů o státní podpoře veřejnoprávnímu vysílání, C320/5, Brusel, 15. listopadu 2001.

Dostupné na adrese:

http://www.ebu.ch/CMSimages/en/leg_ref_ec_communic_state_aid_151101_tcm6-5013.pdf (prohlíženo 30. června 2005).

Evropská komise: Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému sociálnímu a hospodářskému výboru a Výboru regionů o zásadách a pokynech audiovizuální politiky Společenství v digitální éře, COM (1999) 657 final, Brusel, 14. prosince 1999.

Dostupné na adrese:

http://europa.eu.int/comm/avpolicy/legis/key_doc/legispdf/files/av_en.pdf
(prohlíženo 30. června 2005).

Bílá kniha

Evropská komise: *Evropská správa věcí veřejných. Bílá kniha*, COM (2001) 428 final, Brusel, 25. července 2001.

Dostupná na adrese:

http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2001/com2001_0428en01.pdf
(prohlíženo 30. června 2005).

Zelené knihy

Evropská komise: *Zelená kniha o službách obecného zájmu*, COM (2003) 270 final, Brusel, 21. května 2003.

Dostupná na adrese:

http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/gpr/2003/com2003_0270en01.pdf
(prohlíženo 30. června 2005).

Evropská komise: *Zelená kniha o politice rádiového spektra v kontextu politiky Evropského společenství, např. v oblasti telekomunikací, vysílání, dopravy*, COM (1998) 596 final, 9. prosince 1998.

Dostupná na adrese:

<http://europa.eu.int/ISPO/infosoc/telecompolicy/en/sgp.doc>
(prohlíženo 30. června 2005).

Evropská komise: *Televize bez hranic. Zelená kniha o zřízení společného trhu pro vysílání, zvláště v oblasti satelitu a kabelů*, COM (84) 300, Brusel, 14. června 1984.

Jiné

Evropská komise: Návrh k doporučení Evropského parlamentu a Rady o ochraně nezletilých osob a lidské důstojnosti a o právu na reakci ve vztahu ke konkurenceschopnosti audiovizuálních a informačních služeb v Evropě, COM (2004) 341 final, Brusel, 30. dubna 2004.

Dostupné na adrese:

http://europa.eu.int/comm/avpolicy/legis/key_doc/legispdf/files/com04-341-en.pdf
(prohlíženo 30. června 2005).

Evropská komise: Interpretativní sdělení Komise o určitých aspektech ustanovení o televizní reklamě obsažených ve směrnici Televize bez hranic, C102/2, Brusel, 2004.

Evropská komise: Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o službách na vnitřním trhu, COM (2004) 2 final, Brusel, 5. března 2004.

Dostupné na adrese:

http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/pdf/2004/com2004_0002en03.pdf
(prohlíženo 4. srpna 2005).

Evropská komise: Čtvrtá zpráva Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, o použití Směrnice č. 89/552/EHS Televize bez hranic, COM (2002) 778 final, 6. ledna 2003.

Dostupné na adrese:

http://europa.eu.int/comm/avpolicy/regul/twf/applica/comm2002_778final_en.pdf
(prohlíženo 30. června 2005).

Seznam norem a/nebo specifikací pro sítě a služby elektronických komunikací, přidružená zařízení a služby, 2002, C331/47, Brusel, 31. prosince 2002.

Dostupné na adrese:

http://europa.eu.int/information_society/topics/telecoms/regulatory/maindocs/documents/c_33120021231en00320049.pdf (prohlíženo 4. srpna 2005).

Evropská komise: návrh Evropského parlamentu a Rady k předpisovému rámci pro politiku rádiového spektra v Evropském společenství, COM (2000) 407, Brusel, 21. července 2000.

Dostupné na adrese:

http://europa.eu.int/comm/information_society/policy/framework/pdf/com2000407_en.pdf (prohlíženo 30. června 2005).

Evropská komise: Pluralita a koncentrace médií na vnitřním trhu. Hodnocení potřeby opatření ze strany Společenství, COM (92) 480 final, Brusel, prosinec 1992.

Rada Evropy

Smlouvy

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (ICCPR), platný od 23. března 1976, 999 U.N.T.S. 171.

Dostupné na adrese:

http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ccpr.htm (prohlíženo 30. června 2005).

Úmluvy

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, přijatá 4. listopadu 1950, platná od 3. září 1953, E.T.S. 005.

Dostupné na adrese <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/005.htm> (prohlíženo 22. října 2004).

Rada Evropy: Evropská úmluva o přeshraniční televizi, 5. května 1989 doplněná podle ustanovení Protokolu (E.T.S. č. 141) Rady Evropy ze dne 9. září 1998, v platnosti od 1. března 2002.

Dostupné na adrese:

<http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/132.htm> (prohlíženo 30. června 2005).

Doporučení

Doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy 1641 (2004) o veřejnoprávním vysílání, přijaté dne 27. ledna 2004.

Doporučení č. 16 (2004) Výboru ministrů Rady Evropy členským státům o právu na informace v novém mediálním prostředí, přijaté 15. prosince 2004.

Dostupné na adrese:

http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/media
(prohlíženo 30. června 2005).

Rada Evropy: Doporučení č. 23 (2000) Výboru ministrů členským státům o nezávislosti a funkcích regulačních orgánů v oblasti vysílání, přijaté Výborem ministrů dne 20. prosince 2000 na 735. zasedání náměstků ministrů.

Dostupné na adrese:

<http://cm.coe.int/ta/rec/2000/2000r23.htm>
(prohlíženo 30. června 2005).

Doporučení č. 10 (96) Výboru ministrů členským státům o zajištění nezávislosti veřejnoprávního vysílání, přijaté dne 11. září 1996.

Dostupné na adrese:

http://www.ebu.ch/CMSimages/en/leg_ref_coe_r96_10_psb_110996_tcm6-4322.pdf
(prohlíženo 4. srpna 2005)

Jiné

Rada Evropy: Integrace a rozmanitost: nové hranice evropských médií a komunikační politika. Přijaté texty. Sedmá ministerská konference o masmédiích, Kyjev (Ukrajina), 10.–11. března 2005, rezoluce č. 2, Kulturní rozmanitost a mediální pluralita v době globalizace.

Dostupné na adrese:

http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/media/MCM%282005%29005_en.pdf
(prohlíženo 30. července 2005).

Organizace spojených národů

Smlouvy

Všeobecná deklarace lidských práv, přijatá a vyhlášená v rezoluci Generálního shromáždění č. 217 A (III) dne 10. prosince 1948.

Dostupné na adrese:

<http://www.un.org/Overview/rights.html>
(prohlíženo 30. června 2005).

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (ICCPR), platný od 23. března 1976, 999 U.N.T.S. 171.

Dostupné na adrese:

http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ccpr.htm
(prohlíženo 30. června 2005).

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (CESCR), platný od 3. ledna 1976, 993 U.N.T.S. 3.

Dostupné na adrese:

http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ceschr.htm
(prohlíženo 30. června 2005).

Deklarace

UNESCO: Všeobecná deklarace o kulturní rozmanitosti, přijatá na 31. zasedání generální konference UNESCO v Paříži 2. listopadu 2001.

Dostupné na adrese:

<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127160m.pdf>
(prohlíženo 30. června 2005).

Jiné

UNESCO: předběžný návrh úmluvy o ochraně rozmanitosti kulturního obsahu a uměleckého projevu.

Dostupné na adrese:

http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=11281&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (prohlíženo 30. června 2005).

Světová obchodní organizace

Všeobecná dohoda o obchodu a službách (GATS), příloha 1B Všeobecné dohody zřizující Světovou obchodní organizaci.

Dostupné na adrese Světové obchodní organizace:

http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/26-gats.pdf

(prohlíženo 30. června 2005).

Společné deklarace

Společná deklarace Zvláštního zpravodaje OSN o svobodě názoru a projevu, Zástupce OBSE pro oblast svobody médií a Zvláštního zpravodaje Organizace amerických států pro oblast přístupu k informacím, 6. prosince 2004.

Dostupné na adrese:

http://www.osce.org/documents/rfm/2004/12/3945_en.pdf

(prohlíženo 30. června 2005).

Společná deklarace Zvláštního zpravodaje OSN pro otázky svobody názoru a projevu, Zástupce OBSE pro svobodu sdělovacích prostředků a Zvláštního zpravodaje Organizace amerických států pro svobodu projevu, 18. prosince 2003.

Společná deklarace Zástupce OBSE pro svobodu sdělovacích prostředků a Zpravodajů bez hranic z pařížské konference o zákonech týkajících se pomluvy a urážky, 24. a 25. listopadu 2003.

Dostupné na adrese:

http://www.osce.org/documents/rfm/2003/11/3346_en.pdf

(prohlíženo 30. června 2005).

Dodatek č. 2 Bibliografie

Rada Evropy: *Transnational Media Concentrations in Europe (Nadnárodní koncentrace médií v Evropě)*. Zpráva vypracovaná poradním orgánem Řídícího výboru pro masmédiá v záležitostech mediálních koncentrací, plurality a rozmanitosti, odbor médií, Generální ředitelství pro lidská práva, Štrasburk, listopad 2004.

Evropská audiovizuální observatoř, *Ročenka 2004* (Štrasburk: RE, 2004).

Evropská unie pro vysílání: *stanovisko k návrhu Komise o vytvoření směrnice o službách ve vnitřním trhu* (Ženeva, 8. prosince 2004).

IP Mezinárodní marketingový výbor: *Televize 2004. Mezinárodní klíčová fakta*, říjen 2004, IP Mezinárodní marketingový výbor.

André Lange (ed.): *Developments in Digital Television in the European Union (Trendy vývoje digitální televize v Evropské unii)*. Evropská audiovizuální observatoř, Štrasburk: Rada Evropy, 4. prosince 1999.

McKinsey & Company: *Review of Public Service Broadcasting around the World (Přehled veřejnoprávního vysílání ve světě)*. Londýn, září 2004.

Mungiu-Pippidi, Alina: *State into Public: The Failed Reform of State TV in East Central Europe (Ze státního veřejné: nepovedená reforma státní televize ve střední a východní Evropě)*. The Joan Shorenstein Center on the Press, Politics and Public Policy (Harvard University, 1999).

Ofcom: *Review of public service broadcasting, Phase 2 – Meeting the digital challenge (Přehled veřejnoprávního vysílání, fáze č. 2 – výzva zvaná digitalizace)*. Shrnutí a doporučení. 28. září 2004.

Vývojové studie Institutu Světové banky: *The Right to Tell. The Role of Mass Media in Economic Development (Právo vypovídat. Role masmédií v ekonomickém vývoji)*. Světová banka, Washington, D.C., 2002.

Dodatek č. 3 Tabulky

Tabulka 1. Doba sledování televize (2003)

Pořadí podle doby strávené před obrazovkou

	Průměrná doba strávená před obrazovkou, dospělí, pondělí–neděle(počet minut/den)
Srbsko a Černá Hora	278
Maďarsko	274
Makedonie	259
Chorvatsko	254
Polsko	250
Itálie	245
Estonsko	239
Velká Británie	239
Slovensko	235
Rumunsko	235
Turecko	224
Německo	217
Česká republika	214
Francie	213
Litva	210
Lotyšsko	207
Bulharsko	185
Slovinsko	178
Albánie	–
Bosna a Hercegovina	–
Průměr (18 států)	219

Zdroj: IP Mezinárodní marketingový výbor¹⁷⁶

Tabulka 2. Přehled TV (2003)

Pořadí podle počtu obyvatel

	Počet obyvatel (v tisících)	Počet domácností (v tisících)	Televizní domácnosti (alespoň s 1 přijímačem)		Počet pozemních kanálů přijímaných 70 % obyvatel
			Celkem (v tisících)	Podíl z celk. počtu domácností (v %)	
Německo	82 537	38 720	34 370 ¹⁷⁷	91,1	25
Turecko	71 271	16 460	10 789	97,9	15
Francie	61 684	24 870	23 750	95,0 ¹⁷⁸	7
Velká Británie	59 232	25 043	24 482	97,8	5
Itálie	55 696	21 645	21 320	98,5	9
Polsko	38 195	13 337	12 982	97,3	6
Rumunsko ¹⁷⁹	21 698	7 392	6 763	91,5	3
Česká republika	10 230	3 738	3 735	97,6	4
Maďarsko	10 117	3 863	3 785	98,0	3
Srbsko a Černá Hora ¹⁸⁰	8 120	2 700	2 300 ¹⁸¹	98,0	6
Bulharsko	7 845	2 905	2 754	94,8	2
Slovensko	5 379	1 645	1 628	99,0	4
Chorvatsko	4 438	1 477	1 448	97,5	4
Bosna a Hercegovina ¹⁸²	3 832	–	–	97,0	6
Litva	3 463	1 357	1 331	98,1	4
Albánie ¹⁸³	3 144	726	500	68,8	1
Lotyšsko	2 331	803	780	97,2	4
Makedonie	2 023	564	467	83,0	7
Slovensko	1 964	685	673	98,0	5
Estonsko	1 356	582	565	97,1	3

Zdroj: IP Mezinárodní marketingový výbor,¹⁸⁴ Zprávy EUMAP z jednotlivých států; Průzkum EUMAP

Tabulka 3. Trh s vysíláním v rámci EU – rozdělení podle typu provozovatele (1998–2002)

	Čisté příjmy celkem (v milionech eur)						Změna výše čistých příjmů 2002/2001 (v %)	Podíl celk. výše čistých příjmů 2002 (v %)
	1998	1999	2000	2001	2002			
Celkem	50 213	56 961	63 269	66 259	65 387		-1,3	100
Veřejnoprávní provozovatelé (rozhlas a televize)	23 353	25 689	26 896	28 549	27 769		-2,7	42,5
Komerční provozovatelé (televize)	14 548	16 640	18 713	18 187	17 349		-4,6	26,5
Komerční provozovatelé (rozhlas)	3 302	3 302	3 893	3 898	3 935		1,0	6,0
Homeshoppingové firmy	727	1 034	1 297	1 518	1 730		13,9	2,1
Placené TV	2 989	3 320	3 569	3 784	3 915		3,5	6,0
TV balíčky	3 671	4 956	6 485	7 410	7 722		4,2	11,8
Tematické kanály	1 623	2 019	2 416	2 912	2 967		1,9	4,5

Zdroj: Evropská audiovizuální observatoř⁸⁵

Tabulka 4. 10 největších televizních společností v Evropě (2003)

Pořadí podle výše nekonsolidovaných provozních výnosů

Pořadí	Společnost	Stát	Hlavní činnosti	Typ (veřejnoprávní/soukromý)	Nekonsolidované provozní výnosy (v milionech eur)
1	British Sky Broadcasting	Velká Británie	TV	soukromý	4 242,1
2	BBC Home Service	Velká Británie	TV+Rozhlas	veřejnoprávní	4 214,1
3	RAI	Itálie	TV+Rozhlas	veřejnoprávní	2 736,7
4	RTI	Itálie	TV	soukromý	2 008,2 ¹⁸⁶
5	ZDF	Německo	TV	veřejnoprávní	1 778,4 ¹⁸⁷
6	TF1	Francie	TV	soukromý	1 596,2
7	RTL Television	Německo	TV	soukromý	1 589,0
8	Canal+	Francie	TV	soukromý	1 585,0
9	France 2	Francie	TV	veřejnoprávní	1 573,5
10	France 3	Francie	TV	veřejnoprávní	1 416,0
	Celkem	–	–	–	22 739,2

Zdroj: Evropská audiovizuální observatoř¹⁸⁸

Tabulka 5. Koncentrace sledovanosti (2003)

Poradí podle souhrnu podílů sledovanosti

	3 největší kanály (podle podílu sledovanosti)	Součet podílů sledovanosti 3 největších kanálů (v %)
Česká republika	TV Nova, ČT 1, Prima TV	86,1
Bulharsko	bTV, Kanal 1, Nova TV	84,2
Chorvatsko ¹⁸⁹	RTL Televizija, HTV 1, Nova TV	83,8
Maďarsko	RTL Klub, TV2, MTV 1	75,7
Slovensko	Markíza TV, STV 1, Joj	72,9
Francie	TF 1, France 2, France 3	66,9
Slovensko	Pop TV, SLO 1, SLO 2	64,2
Litva	LNK, TV 3, LRT	63,4
Polsko	TVP 1, TVP 2, Polsat	62,6
Velká Británie	BBC 1, ITV 1, BBC 2	61,7
Makedonie	A1 TV, MTV 1, Sitel	60,0
Estonsko	TV3, Kanal 2, ETV	59,9
Itálie	RAI 1, Canale 5, RAI 2	59,4
Rumunsko	Romania 1, Pro TV, Antena 1	57,5
Lotyšsko	LNT, TV 3, LTV 1	52,2
Srbsko a Černá Hora	Pink, RTS 1, BK	51,8
Německo	RTL, ARD, ARD 3	43,4
Turecko	Kanal D, Show TV, ATV	43,0

Zdroj: výpočet EUMAP, vycházející z údajů IP Mezinárodního marketingového výboru¹⁹⁰

Tabulka 6. Podíl sledovanosti největších kanálů (2003)

Stát	Kanál	Sledovanost (dospělí) (v %)	Typ stanice
Albánie ¹⁹¹	Klan TV	21,5	Soukromý
	TVSH	17,1	Věřejnoprávní
	FTV	23,8	Věřejnoprávní
Bosna a Hercegovina ¹⁹²	HRT Zagreb	10,5	Věřejnoprávní (Chorvatsko)
Česká republika	TV Nova	43,4	Soukromý
	ČT 1	22,1	Věřejnoprávní
Estonsko	TV3	22,1	Soukromý
	Kanal 2	19,8	Soukromý
Francie ¹⁹³	TF1	31,8	Soukromý
	France 2	20,5	Věřejnoprávní
Chorvatsko ¹⁹⁴	RTL Televizija	39,5	Soukromý
	HTV1	31,8	Věřejnoprávní
Itálie	RAI 1	24,2	Věřejnoprávní
	Canale 5	23,2	Soukromý
Litva	LNK	27,0	Soukromý
	TV3	23,9	Soukromý
Lotyšsko	LNT	22,2	Soukromý
	TV3	15,1	Soukromý

Stát	Kanál	Sledovanost (dospělí) (v %)	Typ stanice
Maďarsko	RTL Klub	29,5	Soukromý
	TV2	29,4	Soukromý
Makedonie	A1	28,9	Soukromý
	MTV1	16,9	Věřejnoprávní
Německo	RTL	15,0	Soukromý
	ARD	14,5	Věřejnoprávní
Slovensko	Markíza	45,9	Soukromý
	STV 1	15,7	Věřejnoprávní
Slovinsko	Pop TV	29,0	Soukromý
	SLO 1	24,9	Věřejnoprávní
Srbsko a Černá Hora	Pink TV	21,2	Soukromý
	RTS 1	20,4	Věřejnoprávní
Rumunsko	Romania 1	28,4	Věřejnoprávní
	Pro TV	15,6	Soukromý
Turecko	Kanal D	15,0	Soukromý
	Show	14,4	Soukromý
Velká Británie	BBC 1	26,3	Věřejnoprávní
	ITV 1	24,3	Soukromý

Zdroj: Průzkum EUMAP, vycházející z údajů IP Mezinárodního marketingového výboru a Evropské audiovizuální observatoře¹⁹⁵

Tabulka 7. Přehled regulačních orgánů

Zdroj: zprávy EUMAP

Stát	Název	Oficiální status	Počet členů orgánu	Kdo je jmenuje	Kdo je smí odvolávat	Délka mandátu (roky)	Počet období	Financování
Albánie	Národní rada pro rozhlas a televizi (<i>Këshilli Kombëtar i Radios dhe Televizionit</i> , – KKRT)	Nezávislý regulační orgán	7	Parlament – na návrh: • prezidenta republiky (1) • parlamentního mediálního výboru (6)	Parlament	5	Max. 2 následná (střídavě)	<ul style="list-style-type: none"> • podíl koncesionářských poplatků • příjmy z žádostí o vysílací licence • 5 % roční daně z příjmu odvedené stanicemi • státní rozpočet • dary
	Regulační úřad pro telekomunikace (<i>Entit Regullator e Telekomunikacioneve</i> – ERT)	Nezávislý regulační orgán	5	<ul style="list-style-type: none"> • Prezident republiky (1) • Rada ministrů (2) • Parlament (2) 	Instituce odpovědná za jejich jmenování	5	Max. 2	<ul style="list-style-type: none"> • státní rozpočet • vlastní příjmy
Bosna a Hercegovina	Regulační úřad pro oblast komunikací (<i>Regulatorna agencija za komunikacije</i> – RAK)	Nezávislá státní agentura, nezávislá instituce	7 (+ generální ředitel)	<ul style="list-style-type: none"> • Parlament – na návrh Rady ministrů (členové rady) • Rada ministrů schvaluje generálního ředitele, na návrh Rady RAK 	Instituce odpovědná za jejich jmenování	4	Max. 2	<ul style="list-style-type: none"> • technické poplatky odváděné telekom. provozovateli a stanicemi • granty a dary

Stát	Název	Oficiální status	Počet členů orgánu	Kdo je jmenuje	Kdo je smí odvolávat	Délka mandátu (roky)	Počet období	Financování
Bulharsko	Rada pro elektronická média (<i>Svet za elektroni medii</i> – CEM)	Nezávislý specializovaný orgán	9	<ul style="list-style-type: none"> Národní shromáždění (5) Prezident republiky (4) 	Rada pro elektronická média	6	Max. 2 následná (střídavě)	Státní rozpočet
	Komise pro regulaci komunikací (<i>Komisia za regulirane na soboceniata</i> – KRS)	Právní osoba	5	<ul style="list-style-type: none"> Parlament (3) – volení členové Prezident (1) Rada ministrů (předseda) 	Úřad odpovědný za jejich jmenování	5	Max. 2 následná	Státní rozpočet
Česká republika	<i>Rada pro rozhlasové a televizní vysílání</i> – RRTV	Nezávislý správní úřad	13	Nominuje Poslanecká sněmovna a jmenuje předseda vlády	Předseda vlády, podle návrhu Posl. sněmovny	6 (ne střídavě)	Max. 2	Státní rozpočet
	Český Telekomunikační Úřad – ČTÚ	Nezávislý správní úřad	5	Vláda (na návrh ministra informatiky)	Vláda (na návrh ministra informatiky)	5 (střídavě)	Neupřesněno	Státní rozpočet
Estonsko	Ministerstvo kultury (<i>Kultuuri Ministerium</i>) odbor médií	Ministerstvo vlády	–	–	–	–	–	Státní rozpočet
	Rada pro vysílání (<i>Ringhäälingunõukogu</i>)	Regulační úřad odpovědný parlamentu	9	Parlament – na návrh parlamentního výboru pro otázky kultury	Parlament	5	Neomezeno	Státní rozpočet
	Státní rada pro spoje (<i>Sideamet</i>)	Státní instituce podřízená Ministerstvu hospodářských věcí a komunikací	–	–	–	–	–	Státní rozpočet

Stát	Název	Oficiální status	Počet členů orgánu	Kdo je jmenuje	Kdo je smí odvolávat	Délka mandátu (roky)	Počet období	Financování
Francie	Nejvyšší rada pro audiovizuální média (<i>Conseil supérieur de l'audiovisuel</i> – CSA)	Nezávislý správní úřad	9 komisářů	<ul style="list-style-type: none"> • Prezident republiky (3) • Předseda Senátu (3) • Předseda Národního shromáždění (3) 	Nelze je odvolávat	6 (střídavě)	Max. 1	Státní rozpočet
Chorvatsko	Rada pro elektronická média (<i>Vijeće za elektroničke medije</i> – CEM)	Nezávislý regulační orgán	7	Parlament – na návrh vlády	Parlament – na návrh vlády	5	Max. 2 (střídavě)	Daň pro provozovatele vysílání
	Chorvatská agentura pro telekomunikace (<i>Hrvatska agencija za telekomunikacije</i> – CTA)	Nezávislý regulační úřad	5	Parlament – na návrh vlády	Parlament – na návrh vlády	5	Neupřesněno	<ul style="list-style-type: none"> • 5% koncesionářských poplatků • daň z používání poštovních adres a telefonních čísel • 0,2% hrubého ročního příjmu poskytovatelů telekom. služeb
Itálie	Komunikační garanční úřad (<i>Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni</i> – AGCOM)	Nezávislý úřad s pravomocemi v oblasti telekomunikační, audiovizuální a vydavatelské	9	<ul style="list-style-type: none"> • Prezident republiky (předseda) – po konzultaci s předsedou vlády a v souladu s názorem ministra telekomunikací • Sněmovna zástupců (4) • Senát (4) 	Instituce odpovědná za jejich jmenování na návrh AGCOMU	7	Max. 1	<ul style="list-style-type: none"> • státní rozpočet • daně odváděné telekom. operátory

Stát	Název	Oficiální status	Počet členů orgánu	Kdo je jmenuje	Kdo je smí odvolávat	Délka mandátu (roky)	Počet období	Financování
Litva	Litvská komise pro rozhlas a televizi (<i>Lietuvos Radijo ir Televizijos Komisija</i> – LRTK)	Nezávislá instituce	13	<ul style="list-style-type: none"> • Parlament (3) • Prezident republiky (1) • zbytek (9) jmenují oborová sdružení (tj. malíři, kinematografové, spisovatelé, herci, novináři, církvé, vydavatelé) 	Nelze je odvolat (kromě případů zdravotních potíží, rezignace, odsouzení)	Podle volebního období parlamentu, prezidenta a řídících orgánů sdružení, která je jmenují	Max. 2 následná (střídavě)	Podíl příjmu komerčních stanic
Lotyšsko	Národní rada pro rozhlas a televizi Council (<i>Nacionālā radio un televīzijas padome</i> – NRTP)	Nezávislý správní úřad	9	Parlament na návrh alespoň 5 poslanců	Parlament	4	Max. 2 následná (střídavě)	Státní rozpočet
Maďarsko	Národní komise pro rozhlas a televizi (<i>Országos Rádió és Televízió Testület</i> – ORTT)	Nezávislá instituce pod dohledem parlamentu	Nejméně 5 členů	<ul style="list-style-type: none"> • Prezident republiky a předseda vlády společně (předseda) • volí parlament, na návrh parlamentních frakcí politických stran (zbytek členů) 	Nelze je odvolávat	4	Neomezeno (střídavě)	Státní rozpočet
Makedonie	Rada pro vysílání (<i>Sovet za radiodifuzija</i> – SRD)	Nezávislý regulační úřad	9	Parlament	Nelze je odvolat, ledaže rezignují, zdrží se účasti dle než 6 měsíců nebo jsou odsouzeni	6	Max. 2 (střídavě)	<ul style="list-style-type: none"> • část koncesion. poplatků • část správních poplatků odváděných soukromými stanicemi za užívání licence

Stát	Název	Oficiální status	Počet členů orgánu	Kdo je jmenuje	Kdo je smí odvolávat	Délka mandátu (roky)	Počet období	Financování
Německo	15 oblastních úřadů (<i>Landesmedienanstalt</i>) pro každou spolkovou zemi s výjimkou Berlína a Braniborska – ty mají společného regulátora	Věřejnoprávní organizace	Předseda nebo ředitel + shromáždění (počet jeho členů se pohybuje od 11 do 50)	<ul style="list-style-type: none"> shromáždění (předseda) zástupci společensky relevantních skupin (shromáždění) rozdělení míst podle skupin stanoví zákony každé spolk. země 	<ul style="list-style-type: none"> Shromáždění (předseda) Společensky relevantní skupiny (členové shromáždění) 	4–8	<ul style="list-style-type: none"> obvykle obnovené (předseda) obnovené (členové shromáždění) 	Podíl z koncesionářských poplatků
	Národní rada pro vysílání (<i>Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji</i> – KRRT)	Státní instituce	9	<ul style="list-style-type: none"> Poslanecká sněmovna (4) Senát (2) Prezident republiky (3) 	Instituce odpovědná za jejich jmenování	6 (střídavě)	Pouze 1	Státní rozpočet
Polsko	Úřad pro regulaci telekomunikací a pošty (<i>Urząd Regulacji Telekomunikacji i Poczty</i> – URTiP)	Vládní správní úřad	Prezident Úřadu	Předseda vlády	Předseda vlády	5	Neupřesněno	Státní rozpočet

Stát	Název	Oficiální status	Počet členů orgánu	Kdo je jmenuje	Kdo je smí odvolávat	Délka mandátu (roky)	Počet období	Financování
Rumunsko	Národní rada pro audiovizuální média (<i>Consiliul Național al Audiovizualului</i> – CNA)	Autonomní veřejný úřad	11	Parlament – na návrh: • prezidenta (2) • vlády (3) • Poslanecká sněmovna (3) • Senátu (3)	Parlament na návrh specializovaných parlamentních výborů	6 (střídavě)	Zákon nepřesahuje	Státní rozpočet
	Generální inspektorát pro komunikace a informační technologie (<i>Inspectoratul General pentru Comunicatii și Tehnologie Informaționale</i> – IGCTI)	Autonomní veřejný úřad	Rada IGC-TI (viceprezident a Prezident)	Předseda vlády	Zákon nepřesahuje	Zákon nepřesahuje	Zákon nepřesahuje	Vlastní příjmy (technické služby)
Slovensko ¹⁹⁶	Rada pro vysílání a retransmisi (<i>Rada pre vysielanie a retransmisiu</i> – RVR)	Nezávislý orgán	9	Parlament – na návrh poslanců a občansko-společenských organizací	Parlament (v případech porušení pravidel slučitelnosti, odsouzení apod.)	6	Max. 2 (střídavě)	Státní rozpočet

Stát	Název	Oficiální status	Počet členů orgánu	Kdo je jmenuje	Kdo je smí odvolávat	Délka mandátu (roky)	Počet období	Financování
Slovensko	Agentura pro poštu a elektronické komunikace (<i>Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije</i> – APEK)	Nezávislý orgán	Ředitel	Vláda	Vláda	5	Max. 1	Státní rozpočet
	Rada pro vysílání republiky Slovensko (<i>Svet za radiodifuzijo Republike Slovenije</i> – SRDF)	Nezávislý orgán	7	Parlament – na návrh Slovenské univerzity, Komory kultury a obchodu, Novinářské asociace	Parlament	5	Max. 2	Státní rozpočet
	Ministerstvo kultury	Státní úřad	–	–	–	–	–	Státní rozpočet
Srbsko	Státní agentura pro vysílání (<i>Republička radiodifuziona agencija</i> – RBA)	Nezávislý regulátor	9	Parlament – na návrh politiků, vědců, nevládních organizací, médií a oborových organizací	Parlament	4–6 ⁹⁷	Střídavě	Koncesionářské poplatky

Stát	Název	Oficiální status	Počet členů orgánu	Kdo je jmenuje	Kdo je smí odvolávat	Délka mandátu (roky)	Počet období	Financování
Turecko	Nejvyšší rada pro rozhlas a televizi (<i>Radjo ve Televizyon Ust Kuruluman</i> – RTÜK)	Regulační úřad	9	Parlament – na návrh: • vládnoucích politických stran (5) • opozičních politických stran (4)	Nelze je rozpouštět	4	Neupřesněno	<ul style="list-style-type: none"> • roční poplatky od komerčních stanic • daň z příjmu z reklam soukromých stanic • pokuty komerčním stanicím • příděly z rozpočtu shromáždění
	Telekomunikační úřad (TK)	Nezávislý úřad	5	Rada ministrů	Neupřesněno	5	Neupřesněno	Vlastní zdroje (plus státní dotace, jsou-li potřeba)
	Nejvyšší rada pro komunikaci (HYK)	Schvalovací orgán pro záležitosti komunikací	5	Členové jsou zástupci vlády		–	–	–
Velká Británie	Úřad pro komunikace (OFCOM)	Statutární společnost, nezávislá na vládě, odpovědná parlamentu	Rada ¹⁹⁸ (9 členů – 6 čestných členů včetně předsedy + 3 výkonní členové, včetně ředitele Ofcomu a 2 členů vedení Ofcomu)	<ul style="list-style-type: none"> • ministři, podle Nolanových zásad¹⁹⁹ (čestní členové) • ministr kultury, sdělovacích prostředků a sportu a ministr obchodu a průmyslu (předseda) • Rada Ofcomu (ředitel) 	Ministr kultury, sdělovacích prostředků a sportu a ministr obchodu a průmyslu	5 (předseda)	Neupřesněno	Řada zdrojů, např.: <ul style="list-style-type: none"> • koncesionářské poplatky televizní, koncesionářské poplatky rozhlasové, • administrativní poplatky za síť a služby elektronických komunikací a přiznaná zařízení, • prostředky na pokrytí provozních nákladů Ofcomu při správě spektra (vládní dotace)

Tabulka 8. Regulační orgány – rozsah regulace
Zdroj: zprávy EUMAP

Stát	Název	Rozsah regulace	Hlavní regulační pravomoci	Hlavní sankční pravomoci
Albánie	Národní rada pro rozhlas a televizi (KKRT)	Soukromé i státní stanice	<ul style="list-style-type: none"> • udělování licencí • rozhodování o normách výroby a vysílání • sledování informačních pořadů celoplošných, a někdy též lokálních stanic 	<ul style="list-style-type: none"> • upozornění • pokuty • přerušení či zkrácení platnosti licence • odnímání licence
	Regulační úřad pro telekomunikace (ERT)	Kabelové stanice	<ul style="list-style-type: none"> • technická kontrola stanic 	<ul style="list-style-type: none"> • příkazy zaměřené na nápravu situace • odnímání licence
Bosna a Hercegovina	Regulační úřad pro oblast komunikací (RAK)	Soukromé i veřejnoprávní stanice	<ul style="list-style-type: none"> • udělování licencí soukromým stanicím • dohled nad dodržováním licenčních podmínek a nařízení RAKu ze strany stanic 	<ul style="list-style-type: none"> • upozornění • pokuty • přerušení vysílání • odnímání licence
Bulharsko	Rada pro elektronická média (CEM)	Veřejnoprávní i soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • udělování licencí • sledování pořadů • volba a odvolání generálního ředitele veřejnoprávních stanic • potvrzení správní rady veřejnoprávních stanic • organizace a provádění průzkumu v oblasti vysílání 	<ul style="list-style-type: none"> • pokuty • odvolání generálního ředitele veřejnoprávních stanic • odnímání licence
	Komise pro regulaci komunikací (KRS)	Technický regulátor	<ul style="list-style-type: none"> • správa kmitočtového spektra • vydávání telekomunikačních licencí 	<ul style="list-style-type: none"> • odnímání telekomunikační licence na žádost CEM

Stát	Název	Rozsah regulace	Hlavní regulační pravomoci	Hlavní sankční pravomoci
Česká republika	Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV)	Větejnoprávní i soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • udělování licencí • dohled nad dodržováním zákonných předpisů ze strany stanic • dohled nad programovou skladbou • účast na tvorbě mediální politiky 	<ul style="list-style-type: none"> • upozornění • pokuty • zabavení licence
	Český telekomunikační úřad (ČTÚ)	Technický regulátor	<ul style="list-style-type: none"> • spravování kmitočtového spektra 	<ul style="list-style-type: none"> • neexistují
Estonsko	Ministerstvo kultury	Větejnoprávní i soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • udělování licencí soukromým stanicím • dohled nad dodržováním licenčních podmínek a Zákona o vysílání ze strany stanic (odbor sděl. prostředků na Ministerstvu kultury) 	<ul style="list-style-type: none"> • pokuty • přerušení licence (na dobu 14 dní) • odnímání licence
	Rada pro vysílání	Větejnoprávní stanice	<ul style="list-style-type: none"> • hlavní orgán zodpovědný za dohled nad veřejnoprávními stanicemi 	<ul style="list-style-type: none"> • může odvolat vedení veřejnoprávní stanice
	Státní rada pro spoje	Technický regulátor	<ul style="list-style-type: none"> • spravování kmitočtového spektra • technický dohled 	<ul style="list-style-type: none"> • pokuty
Francie	Nejvyšší rada pro audiovizuální média (CSA)	Větejnoprávní i soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • udělování licencí • dohled nad dodržováním programových závazků ze strany stanic • jmenování ředitelů veřejnoprávních stanic • vydávání posudků o vlněných návrzích zákonů z oblasti vysílání • spravování kmitočtového spektra 	<ul style="list-style-type: none"> • upozornění • pokuty • zkracování a zabavení licence
	Rada pro elektronická média (CEM)	Větejnoprávní i soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • udělování licencí • dohled nad dodržováním zákonných předpisů a licenčních podmínek ze strany stanic 	<ul style="list-style-type: none"> • upozornění • odnímání licence
Chorvatsko	Chorvatská agentura pro telekomunikace (CTA)	Technický regulátor	<ul style="list-style-type: none"> • spravování kmitočtového spektra 	<ul style="list-style-type: none"> • odnímání licence
	Ministerstvo kultury	Všechny stanice	<ul style="list-style-type: none"> • dohled nad dodržováním zákona ze strany stanic 	<ul style="list-style-type: none"> • upozornění

Stát	Název	Rozsah regulace	Hlavní regulační pravomoci	Hlavní sankční pravomoci
Itálie	Komunikační garanční úřad (AGCOM)	Věřejnoprávní i soukromé stanice (regulátor integrovaných komunikací)	<ul style="list-style-type: none"> • určování norem pro sektor vysílání • dohled nad trhem a prošetřování dominantních pozic na trhu • udělování licencí (ve spolupráci s ministerstvem telekomunikací) • navrhování legislativy a politiky • spravování kmitočtového spektra • zajištění dodržování zákona ze strany stanic 	<ul style="list-style-type: none"> • pokuty
Litva	Litevská komise pro rozhlas a televizi (LRTK)	Věřejnoprávní i soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • udělování licencí • dohled nad dodržováním zákona a licenčních podmínek ze strany stanic 	<ul style="list-style-type: none"> • upozornění • pokuty členům vedení komerčních i veřejnoprávních stanic • přerušení platnosti licence • odnímání licence
Lotycko	Národní rada pro rozhlas a televizi (NRTP)	Věřejnoprávní i soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • udělování licencí • formulace národní politiky pro oblast vysílání • uskutečňování průzkumu • dohled nad vysíláním • jmenování generálního ředitele veřejnoprávní televize a schvalování členů vedení stanice • určování základních parametrů veřejnoprávních stanic • příprava rozpočtu veřejnoprávní televize 	<ul style="list-style-type: none"> • upozornění • podává stížnost k soudu ohledně správních nedostatků • přerušení licence (až na dobu 7 dnů) • odnímání licence
Maďarsko	Národní komise pro rozhlas a televizi (ORTT)	Věřejnoprávní i soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • udělování licencí • komentování návrhů zákonů o spravování kmitočtového spektra 	<ul style="list-style-type: none"> • upozornění • přerušení vysílání • pokuty a postihy • ukončení vysílání

Stát	Název	Rozsah regulace	Hlavní regulační pravomoci	Hlavní sankční pravomoci
Makedonie	Rada pro vysílání (SRD)	Věřejnoprávní i soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • pomoc vládě při udělování licencí • dohled nad obsahem vysílání tak, aby byl v souladu s licenčními podmínkami 	<ul style="list-style-type: none"> • upozornění • podává návrhy příslušnému inspekčnímu orgánu na udělení pokuty stanicím, či vládě na odebrání licence
	Vláda	Soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • udělování licencí (po poradě s Radou pro vysílání) 	<ul style="list-style-type: none"> • pokuty • odnímání licence • odnímání kmitočtu • (příslušné inspektořaty na ministerstvu kultury, ministerstvu hospodářství a ministerstvu dopravy a spojů)
Německo	Spolkové regulační úřady (15)	Soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • udělování licencí • řízení koncentrace médií • dohled nad programovým obsahem • provádění průzkumů v oblasti médií 	<ul style="list-style-type: none"> • pokuty • odnímání licence
Polsko	Národní rada pro vysílání (KRRiT)	Věřejnoprávní i soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • udělování licencí • jmenování dozorců rady veřejnoprávní stanice • dohled nad dodržováním zákona ze strany stanic • dohled nad dodržováním licenčních podmínek ze strany soukromých stanic 	<ul style="list-style-type: none"> • finanční postihy • odnímání licence
	Úřad pro regulaci telekomunikací a pošty (URTIP)	Technický regulátor	<ul style="list-style-type: none"> • spravování kmitočtového spektra 	<ul style="list-style-type: none"> • neexistují
Rumunsko	Národní rada pro audiovizuální média (CNA)	Věřejnoprávní i soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • udělování licencí soukromým stanicím • dohled nad dodržováním zákona ze strany stanic • vydávání doporučení v oblasti politiky vysílání 	<ul style="list-style-type: none"> • vyzývá k nápravě porušení zákona • pokuty • odnímání licence
	Generální inspektorát pro komunikace a informační technologie (IGCTI)	Technický regulátor	<ul style="list-style-type: none"> • spravování kmitočtového spektra • dohled nad dodržováním podmínek používání kmitočtu ze strany stanic 	<ul style="list-style-type: none"> • neexistují

Stát	Název	Rozsah regulace	Hlavní regulační pravomoci	Hlavní sankční pravomoci
Slovensko	Rada pro vysílání a retransmisi (RVR)	Větejnoprávní i soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • udělování licencí • dohled nad dodržováním legislativy ze strany stanic 	<ul style="list-style-type: none"> • hlášení • požaduje nápravu • pokuty • odnímání licence
	Agentura pro poštu a elektronické komunikace (APEK)	Větejnoprávní i soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • dohled nad dodržováním programových závazků ze strany stanic • dohled nad omezeními vlastnických vztahů • udělování licencí (podle závazných doporučení Rady pro vysílání) • technická, finanční a administrativní pomoc Radě pro vysílání 	<ul style="list-style-type: none"> • upozornění • pokuty • zákaz reklamy • dočasné či trvalé odebrání licence
Slovensko	Rada pro vysílání republiky Slovensko (SRDF)	Větejnoprávní i soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • dohled nad plněním programových závazků ze stran stanic • radí Agentuře ohledně udělování licencí 	
	Ministerstvo kultury	Větejnoprávní i soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • příprava legislativy v oblasti vysílání • dohled nad zaváděním mediální legislativy • přijímání stížností od občanů na porušování mediální legislativy (Inspektor pro média na ministerstvu) 	<ul style="list-style-type: none"> • upozornění • pokuty • zákaz reklamy • dočasné či trvalé odebrání licence
Srbsko a Černá Hora	Státní úřad pro vysílání (RRA)	Větejnoprávní i soukromé stanice	<ul style="list-style-type: none"> • udělování licencí (ve spolupráci s dosud neexistujícím Telekomunikačním úřadem) • dohled nad dodržováním programových požadavků ze strany stanic • jmenování členů vedení veřejnoprávních stanic 	<ul style="list-style-type: none"> • upozornění • odnímání licence

Stát	Název	Rozsah regulace	Hlavní regulační pravomoci	Hlavní sankční pravomoci
Turecko	Nejvyšší rada pro rozhlas a televizi (RTÜK)	Soukromé stanice a částečně veřejnoprávní	<ul style="list-style-type: none"> • udělování licencí • dohled nad obsahem • nominování kandidátů na post generálního ředitele a členů vedení veřejnoprávní televize TRT 	<ul style="list-style-type: none"> • upozornění • přerušení vysílání • odnětí licence
	Telekomunikační úřad (TK)	Technický regulátor	<ul style="list-style-type: none"> • Spravování kmitočtového spektra 	<ul style="list-style-type: none"> • neexistují
	Nejvyšší rada pro komunikaci (HYK)	Dozorčí orgán zasedající dvakrát do roka	<ul style="list-style-type: none"> • schvalování kmitočtového plánu předloženého Telekomunikačním úřadem 	<ul style="list-style-type: none"> • neexistují
Velká Británie	Úřad pro komunikace (OFCOM)	Regulátor integrovaných komunikací (vysílání, telekomunikace a bezdrátové komunikace)	<ul style="list-style-type: none"> • Udělování licencí • Tržní systém regulace obsahu: <ol style="list-style-type: none"> (1) dohled nad normami vysílání a reklam a nestranností; (2) dohled nad kvantitativními závazky (kvóty); (3) dohled nad plněním programových slibů účinných stanicemi (samoregulace) • Spravování kmitočtového spektra • Dohled nad vlastnickými vztahy (podpora konkurenčního prostředí) 	<ul style="list-style-type: none"> • pokuty • odnětí licence

Tabulka 9. Přehled veřejnoprávních televizních stanic

Stát	Název		Podrobnosti	Počet celoplošných analogových pozemních televizních kanálů	Statut / vlastnictví	Počet zaměstnanců
Albánie	RTSH	Rozhlas a televize v Albánii, <i>Radio, Televizioni Shqiptar</i>	Albánská televize (<i>Televizioni Shqiptar</i> – TVSH) a Rozhlas Tírana (TR) jsou řízeny společně jako RTSH.	1	Veřejnoprávní jednotka	210 (pouze TVSH Tírana; celkový počet není k dispozici)
Bosna a Hercegovina	BHRT BiH	Veřejnoprávní služba B&H, <i>javni radio-televizijski servis BiH</i>	Veřejnoprávní systém vysílání B&H (<i>javni rozhlastelevisijski sistem Bosne i Hercegovine</i> – JRTS BiH) tvoří: <ul style="list-style-type: none"> • BHRT BiH (n.b. dříve se užívala zkratka PBS B&H) • Rozhlas a Televize Federace Bosna a Hercegovina (<i>Radio-Televizija Federacije BiH</i> – RTF BiH), • Rozhlas a Televize Republiky Srbsko (<i>Radio-televizija Republike Srbije</i> – RTRS) 	3 (1 celoplošný + 2 regionální)	Veřejnoprávní společnost	145 (rozhlas a televize, v roce 2004)
Bulharsko	BNT	Bulharská národní televize, <i>Българска Национална Телевизия</i>	BNT je řízena odděleně od Bulharského národního rozhlasu (BNR)	1	Veřejnoprávní instituce	1 965 (2002)
Česká republika	ČT	Česká televize	ČT je řízena odděleně od Českého rozhlasu	2	Nezávislá veřejnoprávní společnost	2 500 (2004)
Estonsko	ETV	Estonská televize, <i>Eesti Televisioon</i>	ETV je řízena odděleně od Estonského rozhlasu (<i>Eesti Raadio</i>)	1	Veřejnoprávní instituce	497 (2003)

Stát	Název	Podrobnosti	Počet celoplošných analogových pozemních televizních kanálů	Statut / vlastnictví	Počet zaměstnanců
Francie	– France Télévisions	Sektor veřejnoprávního vysílání tvoří pět různých subjektů: France Télévisions, Radio France, Radio France International (RFI), ARTE a Národní audiovizuální institut (INA)	3	Společnost provozující veřejnoprávní vysílání	6 900 (2003)
Chorvatsko	HTV Chorvatská televize, <i>Hrvatska televizija</i>	Chorvatský rozhlas (<i>Hrvatski radio</i>) a HTV jsou řízeny společně jako HRT (Chorvatský Rozhlas-Televize, <i>Hrvatska radiotelevizija</i>)	2	Věřejnoprávní instituce, jejíž zakladatelská práva si udržuje Vláda	1 735 (2002)
Itálie	RAI <i>Radiotelevisione Italiana</i>	Italský veřejnoprávní rozhlas a televize jsou řízeny společně jako RAI	3	Společnost s většinovým podílem v rukou ministerstva hospodářství a financí	13 000 (2003)
Litva	LRT Litevský národní rozhlas a televize, <i>Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija</i>	Litevská televize (<i>Lietuvos televizija</i>) a Litevský rozhlas (<i>Lietuvos radijas</i>) jsou řízeny společně jako LRT	2	Věřejnoprávní společnost	650 (2005)
Lotyšsko	LTV Lotyšská televize, <i>Latvijas Televīzija</i>	LTV je řízena odděleně od Lotyšského rozhlasu (<i>Latvijas Radio – LR</i>)	2	Státem vlastněná společnost s ručením omezeným	–

Stát	Název		Podrobnosti	Počet celoplošných analogových pozemních televizních kanálů	Statut / vlastnictví	Počet zaměstnanců
Maďarsko	MTV	Maďarský rozhlas a televize, <i>Magyar Televízió</i>	Maďarský veřejnoprávní rozhlas a televize jsou řízeny společně jako MTV, zatímco Duna TV je spravována jakosamostatný subjekt	2	MTV a Duna TV jsou samostatné akciové společnosti provozované Společností maďarské televize	1 600 (2004)
	Duna TV	<i>Duna Televízió</i> , Televize Duna		1		–
Makedonie	MRT	Makedonský rozhlas & televize, <i>Makedonska radio-televizija</i>	Makedonská televize (<i>Makedonska televizija</i> – MTV) a Makedonský rozhlas (<i>Makedonsko radio</i>) jsou řízeny jako součást rozhlasové a televizní veřejnoprávní společnosti MRT.	3	Státem vlastněný provozovatel vysílání založený parlamentem	–
Německo	ARD	Sdružení veřejnoprávních stanic v Německu, <i>Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten Deutschlands</i>	Každá veřejnoprávní stanice má tři úřady zodpovědné za správu a dohled nad provozem	Síť 9 regionálních stanic + Deutsche Welle	Provozovatel veřejnoprávního vysílání	21 000 (2003)
	ZDF	Druhý německý program, <i>Zweites Deutsches Fernsehen</i>		1		3 600 (2004)
Polsko	TVP	Polská televize, <i>Televizja Polska</i>	–	3	Státem vlastněná akciová společnost, jejímž výhradním vlastníkem je ministerstvo financí	4 600 (2003)

Stát	Název		Podrobnosti	Počet celoplošných analogových pozemních televizních kanálů	Statut / vlastnictví	Počet zaměstnanců
Rumunsko	TVR	Rumunská společnost pro televizní vysílání, <i>Societatea Română de Televiziune</i> (SRTV)	TVR je řízena odděleně od Rumunské společnosti pro rozhlasové vysílání (<i>Societatea Română de Radiodifuziune</i> – SRR)	3 (třetí kanál, TVP3 vysílá prostřednictvím 12 regionálních stanic)	Veřejnoprávní společnost	přibl. 3 000 (2004)
Slovensko	STV	<i>Slovenská Televízia</i>	STV je řízena odděleně od Slovenského rozhlasu – SRO	2	Veřejnoprávní instituce	900 (2004)
Slovinsko	RTV Slovinsko	<i>RTV Slovenija</i> , Rozhlas-televizie Slovinsko	Televize Slovinsko (<i>Televizija Slovenija</i> – TVS) a Rozhlas Slovinsko (<i>Radio Slovenija</i>) jsou řízeny společně jako RTV Slovinsko	2	Veřejnoprávní instituce	2 150 (2004) (včetně rozhlasu)
Srbsko	RTS	Srbský rozhlas-televizie, <i>Radio-televizija Srbije</i>	V Srbsku i Černé Hoře fungují samostatné systémy vysílání	3	Právní systém země dosud nevyjasněn	6 126 (2004)
Turecko	TRT	Turecká společnost pro rozhlas a televizi, <i>Türkiye Radyo Televizyon</i>	Struktura řízení TRT zahrnuje činnost televize i rozhlasu	4	Nestranná veřejnoprávní společnost	8 000 (2004, včetně rozhlasu)
Velká Británie	BBC	British Broadcasting Corporation	Struktura řízení BBC zahrnuje činnost televize i rozhlasu	2	Veřejnoprávní společnost	19 579 (2004)
	Channel 4	–	–	1	Veřejnoprávní společnost	884 (2004)

Tabulka 10. Struktura řízení a správy veřejnoprávních televizních stanic

Stát	Název	Řídící orgány	Počet členů	Postup jmenování	Délka mandátu (počet let)	Podmínky pro ukončení
Albánie	RTSH	Řídící výbor	15	Navržen: • vládnoucí většinou (5) • opozicí (5) • nevládními organizacemi (5) • zvolen parlamentem	5 (znovuzvolení možné po tříleté přestávce)	Parlament v případě střetu zájmů, psychické či právní nezpůsobilosti, neúčasti na zasedáních, rezignace.
		Generální ředitel	–	Nominování a uvolňování Řídícím výborem	5	Řídící výbor v případech: • porušení zákona • odsouzení za trestný čin • rezignace
		Správní rada	5	Navrhuje generální ředitel a volí Řídící výbor	4 (pokud nedosáhne důchodového věku)	Rozhodnutím nejméně 8 členů Řídícího výboru v případech: • porušení zákona a nařízení • odsouzení za trestný čin • neomluvená absence na čtyřech po sobě následujících zasedáních
Bosna a Hercegovina	BHRT BiH	Správní rada ²⁰⁰	9	Jmenována: • parlamentem (4) • odcházející Správní radou (3) – na návrh občanské společnosti + předsedů řídících orgánů veřejnoprávních stanic RTV FBiH • RTRS (2)	3 (lze jednou obnovit)	Orgánem, který je jmenoval, pouze na návrh Správní rady
		Generální ředitel	–	Jmenuje a rozpouští Správní radou	4 (lze jednou obnovit)	Správní radou v případech: • rezignace • neplnění právních či smluvních povinností

Stát	Název	Řídící orgány	Počet členů	Postup jmenování	Délka mandátu (počet let)	Podmínky pro ukončení
Bulharsko	BNT	Správní rada	5	Rada pro elektronická média (CEM), na návrh generálního ředitele BNT	3 (max. 2 následná období)	Rozhodnutím CEM, na návrh generálního ředitele BNT – v případech: rezignace, neschopnosti plnit úkoly po dobu šesti měsíců odsouzení nebo neslučitelnosti s požadavky na členství
		Generální ředitel	–	CEM	3 (max. 2 následná období)	Rozhodnutím CEM, ve stejných případech jako u správní rady BNT
Česká republika	ČT	Rada České televize	15	Jmenována Poslaneckou sněmovnou na návrh občansko-společenských organizací	6 (střídavě)	Parlament, pokud zamítne výroční zprávu Rady
		Generální ředitel		Jmenován Radou České televize	6	Radou České televize
		Správní rada		Vyšší vedení na úrovni prvního vedení		
Estonsko	ETV	Správní rada	do 5	Rada pro vysílání, ve veřejné soutěži	až 5	Hlasováním o nedůvěře v Radě pro vysílání (2/3 většina): • pokud začne platit soudní rozsudek • za podmínek stanovených ve smlouvě o řízení
		Správní rada	14	<ul style="list-style-type: none"> • 2 poslanci jmenovaní Národním shromážděním (1) a Senátem (1) • 5 vysokých státní úředníci jmenovaní vládou • 5 osobností jmenovaných CSA • 2 zvolení zaměstnanci France Télévisions 	5	Zákon neupřesňuje

Stát	Název	Řídící orgány	Počet členů	Postup jmenování	Délka mandátu (počet let)	Podmínky pro ukončení
Chorvatsko	HRT	Programová rada	11	Parlament na návrh nevládních organizací po veřejné soutěži	4 (střídavě, max. 2 období)	Parlamentem v případech: <ul style="list-style-type: none"> • porušení zákona • absence na zasedáních rady po dobu půl roku • nepřiměřený zásah do programové politiky
		Správní rada	5	jmenována: <ul style="list-style-type: none"> • Programovou radou HRT (4) • odbory (1) 	4 (lze znovu zvolit)	Programovou radou HRT (nejméně dvěma třetinami členů), v případě odmítnutí vykonat rozhodnutí Programové rady
		Generální ředitel	–	Programová rada HRT (ve veřejné soutěži)	4	Programovou radou HRT v případech: <ul style="list-style-type: none"> • odmítnutí vykonat rozhodnutí Programové rady • neetické či nepatřičné činnosti poškozující stanici
Itálie	RAI	Správní rada	9	<ul style="list-style-type: none"> • Ministerstvo hospodářství a financí (2) • Parlamentní komise pro vysílání (7) 	3	Ministerstvem hospodářství a financí v souladu s usnesením parlamentní komise pro vysílání o propouštění (zákon neupřesňuje, v jakých případech).
		Generální ředitel	–	Správní rada RAI (v souladu s ministrem hospodářství a financí)	Stejně jako Rada	Správní rada RAI (v souladu s ministrem hospodářství a financí)
Litva	LRT	Rada Litevského rozhlasu a televize (LRT)	12	<ul style="list-style-type: none"> • Prezident republiky (4) • Parlament (4) • Litevská vědecká rada, Litevská rada pro vzdělávání, Litevská asociace umělců a Sbor biskupů (1 od každého) 	<ul style="list-style-type: none"> • 6 (prezidentovi kandidátů) • 4 (parlament) • 2 (občanské spol.) • max. 2 období 	Nelze je odvolávat (kromě případů rezignace, odsouzení nebo ztráty litevského občanství)

Stát	Název	Řídící orgány	Počet členů	Postup jmenování	Délka mandátu (počet let)	Podmínky pro ukončení
Loyýsko	LTV	Rada	8	<ul style="list-style-type: none"> Rada pro vysílání (Generální ředitel Rady) Generální ředitel (dalších 7 členů Rady) 	5 (Generální ředitel, max. 2 následná období)	Dvoutřetinovou většinou hlasů Rady pro vysílání (Generální ředitel)
	MTV	Dozorčí rada (Výkonný výbor a řádoví členové)	29	<ul style="list-style-type: none"> Výkonný výbor (nejméně 8 členů): delegování vládní koalice (polovina) a opozic (polovina); předsedu volí parlament; Řádové členy deleguje občanská společnost 	4 (Výkonný výbor) 1 (řádoví členové)	<ul style="list-style-type: none"> Mandát Dozorčí rady může před vypršením zkrátit Parlament, na doporučení příslušného parlamentního výboru, na základě ustanovení maďarského Občanského zákoníku. Mandát jednotlivých členů Výkonné rady (nebo předsedy) lze ukončit z důvodu střetu zájmů, neplnění odpovědností vyplývajících z mandátu po dobu delší než tři měsíce; nebo je-li člen rady odsouzen k trestu odnětí svobody nepodmíněně. Parlament o těchto záležitostech rozhoduje dvoutřetinovou většinou přítomných poslanců. Pro řádové členy rozhoduje o ukončení mandátu delegující organizace.
Makedonie	MRT	Rada	11	Parlament (4 zaměstnanci MRT navržení Radou zaměstnanců MRT)	4	Absence, resignace apod.
		Finanční dozorčí rada	5	Parlament	4	Parlament
		Generální ředitel	–	Parlament	4	Parlament

Stát	Název	Řídící orgány	Počet členů	Postup jmenování	Délka mandátu (počet let)	Podmínky pro ukončení
Německo	ARD a ZDF ²⁰¹	Generální ředitel	–	Rada pro vysílání	Obvykle 4 (lze obnovit)	Rada pro vysílání v případech vážného zanedbání povinnosti
		Rada pro vysílání (ARD) a Televizní rada (ZDF)	různě (v případě ZDF až 77)	Tvořena významnými společenskými skupinami (parlamenty, velkými církvemi, zaměstnavateli, odbory, univerzitami, kulturními a sportovními sdruženími, organizacemi pro ženy, seniory a cizince). Rozdělení křesel stanoví zákon o vysílání v každé spolkové zemi.	Různě (obvykle 4 až 6 let lze obnovit)	Společensky příslušné organizace, které je jmenují
		Správní rada	různě (až 15)	Rada pro vysílání (a v některých případech jiní, jako např. parlament, zaměstnanci stanice apod.)	Různě (obvykle 4 až 6 let lze obnovit)	Rada pro vysílání pokud se například zjistí, že člen rady jednal proti zájmům stanice.
		Dozorčí rada	9	• Národní rada pro vysílání (KRRiT) (8) • Ministr financí (1)	3	Instituce, která je jmenovala, v případech porušení zákona
Polsko	TVP	Správní rada	1 až 5	Dozorčí rada TVP	4	Dvěma třetinami hlasů Dozorčí rady v případě, že členové neplní programovou politiku TVP nebo jednají proti zájmům TVP
		Programová rada	15	Národní rada pro vysílání (KRRiT)	4	Neupřesněno

Stát	Název	Řídící orgány	Počet členů	Postup jmenování	Délka mandátu (počet let)	Podmínky pro ukončení
Rumunsko	TVR	Správní rada	13	<ul style="list-style-type: none"> • spojené parlamentní skupiny (8) • prezident Rumunska (1) • vláda (1) • zaměstnanci stanice (2) • parlamentní skupiny národnostních menšin (1) 	4	Parlamentem (pokud odmítne výroční zprávu Rady nebo návrh rozpočtu)
				Správní radou	Zákon neupřesňuje	Správní radou
		Generální ředitel–Prezident Správní rady	–	Zvolen parlamentem	Zákon neupřesňuje	Parlament
		Rada STV	15	Zvolen parlamentem na návrh: <ul style="list-style-type: none"> • Parlamentního výboru pro výchovu, vědu, sport a mládež, kulturu a sdělovací prostředky, • poslanců • nebo občansko-společenských organizací 	6	Parlamentem (v případech spáchání trestného činu, střetu zájmů apod.)
Slovensko	STV	Dozorčí komise	3	<ul style="list-style-type: none"> • parlament (1) • vláda (1) • prezident republiky (1) 	3	–
		Generální ředitel	–	Jmenován Radou STV	5 (max. 2 následná)	Radou STV (v případech spáchání trestného činu, střetu zájmů apod.)
		Rada RTV Slovenija	25	<ul style="list-style-type: none"> • občanské společnosti a akademická obec (17) • parlament (5) • zaměstnanci RTV Slovenia (3) 	4 (lze obnovit)	Instituce, která je jmenuje (důvody pro odvolání by měly být uvedeny ve stanovách každé takové instituce)
Slovensko	RTV Slovenija	Dozorčí rada	7	Parlament (5) Zaměstnanci RTV Slovenia (2)	4	Instituce, která je jmenuje

Stát	Název	Řídící orgány	Počet členů	Postup jmenování	Délka mandátu (počet let)	Podmínky pro ukončení
Srbsko	RTS	Řídící rada	9	Rada Státní agentury pro vysílání (RBA)	5	Žádné požadavky na zodpovědnost
		Generální ředitel	–	Řídící rada ve veřejné soutěži	4	Žádné požadavky na zodpovědnost
		Výkonná rada	6	Rada ministrů – na návrh RTÚK	4	Mandát nelze ukončit
Turecko	TRT	Generální ředitel	–	Rada ministrů – na návrh RTÚK	4	Radou ministrů na návrh RTÚK v případech: porušení nezápartisanosti; velice vážný přestupek; zráta kvalifikací zaměstnance státní správy
		Koordinační rada	6 (ředitelů TRT)	–	–	–
Velká Británie	BBC					<ul style="list-style-type: none"> • Pokud mandát členovi ukončí královna • Zastávání jakéhokoli postu, pokud vzniká střet zájmů • Krach • Pokud člen správní rady trpí psychickou chorobou, která vyžaduje hospitalizaci, je ve vazbě nebo mu byl jmenován opatrovník • Neomluvená absence na jednáních po dobu nejméně 3 měsíců
		Správní rada	12	Ministr kultury, sdělovacích prostředků a sportu	max. 5	
		Výkonná rada	10	Hlavní Výkonnou radu BBC tvoří 9 ředitelů, kterým předsedá generální ředitel, který je také jmenuje	Neupřesněno	Pro členy rady – podle pracovní smlouvy
		Rada	13 až 15 výkonných i čestných členů	<ul style="list-style-type: none"> • Ofcom, v souladu s Ministrem kultury, sdělovacích prostředků a sportu (čestní členové) • Rada (prezident) • Prezident nominuje výkonné členy 	Pevně daná doba (čestní členové)	–

Tabulka 11. Hlavní veřejnoprávní povinnosti příslušející veřejnoprávním stanicím

Stát	Hlavní veřejnoprávní povinnosti
Albánie	<ul style="list-style-type: none"> • Vysílat širokou škálu pořadů, z hlediska kvantitativní i kvality • Vysílat pořady sloužící všem občanům, včetně neplacené výroby a vysílání určitých pořadů, hlášení a reklamních spotů
Bosna a Hercegovina	<ul style="list-style-type: none"> • Přinášet občanům přesné informace • Podporovat demokratické procesy • Zajišťovat vhodný poměr zpráv, kulturních, uměleckých, sportovních, zábavních a dětských pořadů • Zajišťovat, aby byly občanům dostupné pořady špičkové kvality tím, že bude poskytovat rozmanité informace zakládající se na faktech
Bulharsko	<ul style="list-style-type: none"> • Vysílat politické, hospodářské, kulturní, vědecké, vzdělávací a další společensky významné informace • Vysílat bulharské i zahraniční vzdělávací a kulturní pořady pro všechny věkové skupiny • Podporovat tvorbu děl bulharských autorů • Podporovat bulharskou kulturu
Česká republika	<ul style="list-style-type: none"> • Vyrábět a vysílat pořady sloužící jako zdroj informací pro všechny občany • Zlepšovat sociální kohezi a integraci všech jedinců, skupin a komunit • Jednat jako fórum pro veřejnou diskusi otevřenou co největšímu počtu názorů a hledisek, a nabízet nezávislé a nestranné zpravodajství, informace a komentáře • Vytvářet pluralitní, vynalézavé a rozmanité pořady splňující vysoké normy z hlediska etiky i kvality, a neregovat na tržní tlaky snižováním úrovně svých pořadů • Vytvářet pořady schopné přilákat velký počet občanů a zároveň dál brát ohled na potřeby menšin • Odrážet současnou rozmanitost filozofických myšlenek a náboženských vyznání • Zajišťovat, aby programová skladba obsahovala dostatečné množství původní tvorby, především celovečerních filmů, dramatické tvorby a jiných tvůrčích počínů, a spolupracovat s nezávislými producenty a filmovým sektorem
Estonsko	<ul style="list-style-type: none"> • Zachovávat a rozvíjet estonský národ, jazyk a kulturu, posilovat estonskou státnost a zlepšovat mezinárodní pověst Estonska • Zlepšovat a podporovat estonskou národní kulturu a zaznamenávat, uchovávat a občanům představovat její nejvýznamnější úspěchy • Představovat občanům největší úspěchy světové kultury • Vytvářet a vysílat rozmanitou a vyváženou programovou skladbu na vysoké úrovni novinářské, umělecké i technické • Uspokojovat informační potřeby všech skupiny obyvatelstva, včetně menšin • Vytvářet především informační, kulturní, vzdělávací a zábavní pořady

Stát	Hlavní veřejnoprávní povinnosti
Francie	<ul style="list-style-type: none"> • Vysílat hlášení sloužící zájmu občanů, jako jsou informace o zdraví a bezpečnosti na silnicích, pořady informující spotřebitele o jejich právech a pořady určené k integrování cizích státních příslušníků • Poskytovat bezplatné vysílací čas organizacím pověřeným vládou k obraně témat celonárodního významu • Odvysílat, kdykoli je zapotřebí, jakékoli oficiální prohlášení či sdělení vlády občanům Francie • Zajišťovat kontinuální vysílání i v případě stávek • France 2, France 3 a Radio France musí poskytovat bezplatný vysílací čas politickým stranám zastoupeným v parlamentu a těm odborovým a profesním sdružením, která jsou považována za zástupce na celostátní úrovni, podle pravidel stanovených CSA • France 3 je povinna pokrývat činnost parlamentu jednou týdně přímým přenosem ze zasedání parlamentu, v době konání poslaneckých interpelací na vládu • France 2 musí vysílat náboženské pořady • Během předvolebních kampaní vysílat projevy kandidátů • France 2 a France 3 musí každá odvysílat alespoň 15 záznamů hudebních, tanečních či divadelních představení za rok, a musí dále vysílat hudební pořady • France 2, France 3 a France 5 musí pravidelně vysílat pořady o vědě a technice a společenských vědách
Chorvatsko	<ul style="list-style-type: none"> • Nabízet různé pořady pro jednotlivé oblasti země • Vysílat „vhodný“ podíl informačních, kulturních, vzdělávacích a zábavných pořadů • Vyrábět pořady pro chorvatské občany v zahraniční a pro národnostní menšiny v Chorvatsku, přičemž tuto výrobu přímo financuje vláda
Itálie	<ul style="list-style-type: none"> • Vysílat přiměřený počet rozhlasových a televizních pořadů věnovaných vzdělávání, informacím, školení, filmové, televizní a hudební díla, včetně pořadů v původním jazyce, jež mají velkou uměleckou hodnotu nebo se vyznačují značně netradičním přístupem • Přidělovat vysílací čas, v souladu s legislativou: všem stranám a skupinám zastoupeným v parlamentu; oblastním shromážděním a radám; místním autonomním sdružením; odborům; náboženským spolkům; politickým hnutí; veřejným orgánům; politickým a kulturním sdružením; zákonem uznaným celostátním družstevním sdružením; a etnickým a jazykovým skupinám • Vysílat v němčině pro autonomní provincie Bolzano a Trento, ve francouzštině pro autonomní oblast Valle d'Aosta, a ve slovinštině pro autonomní oblast Friuli Venezia Giulia • Bezplatně vysílat hlášení veřejného a společenského zájmu na požádání předsedy vlády, a vysílat informace o provozu na silnicích a dálnicích • Ve vhodném čase vysílat pořady pro děti • Vysílat televizní a rozhlasové kurzy

Stát	Hlavní veřejnoprávní povinnosti
Litva	<ul style="list-style-type: none"> • Poskytovat přesné, objektivní a vyvážené informace, kvalitní vzdělávací, kulturní a zábavné pořady • Shromažďovat a šířit informace o Litvě a o světě • Posilovat nezávislost a demokracii v Litvě • Vytvářet, podporovat a chránit národní kulturní hodnoty • Udržovat toleranci, humanismus a kulturu spolupráce, myšlení a jazyka • Posilovat veřejnou morálku a občanství
Lotyšsko	<ul style="list-style-type: none"> • Zajišťovat rozmanitou a vyváženou programovou skladbu zahrnující informační, vzdělávací a zábavné pořady pro všechny skupiny společnosti • Zajišťovat svobodu informací a projevu a objektivnost pořadů • Šířit vyčerpávající informace o událostech v Lotyšsku i zahraničí • Přinášet zpravodajství o činnosti parlamentu, prezidenta, vlády a místní samosprávy • Poskytovat vzdělávací, kulturní, vědecké, zábavné, dětské a sportovní pořady • Podporovat výrobu pořadů o životě a kultuře etnických menšin • Zajišťovat předvolební příležitosti politickým subjektům
Maďarsko	<ul style="list-style-type: none"> • Přinášet pravidelné, vyčerpávající, nestranné, spravedlivé a přesné informace o domácích i mezinárodních událostech veřejného významu • Zajišťovat rozmanitost pořadů a hledisek a představovat názory menšin a uspokojovat zájmy širokých vrstev diváků • Obzvlášť opatrně uchovávat prvky celosvětového i národního kulturního dědictví a zajišťovat kulturní rozmanitost • Vysílat pořady sloužící fyzickému, intelektuálnímu a duševnímu vývoji nezletilých osob • Představovat hodnoty církví a náboženství, celonárodních, etnických a jiných menšinových kultur • Umožňovat přístup k důležitým informacím skupinám či jedincům, kteří jsou znevýhodnění kvůli věku, fyzickému, duševnímu či psychickému stavu • Vysílat pořady představující společenský, hospodářský a kulturní život mnoha různých oblastí země
Makedonie	<ul style="list-style-type: none"> • Vysílat pořady chráněné před vlivem politických organizací či hospodářských zájmů • Vytvářet a vysílat pořady určené pro všechny vrstvy společnosti bez rozdílu, vhodným způsobem uspokojovat potřeby zvláštních skupin, jako jsou děti a mládež, menšinové a etnické skupiny, lidé hendicapovaní a nemocní a lidé sociálně hendikepovaní • Uchovávat a udržovat kulturní identitu etnických komunit • Podporovat veřejnou rozpravu, toleranci a vývoj multikulturní povahy země • Podporovat respektování základních lidských práv a svobod, demokratických hodnot, soukromí a důstojnosti • Respektovat jazykové potřeby většinové i menšinové komunity • Udržovat domácí audiovizuální tvorivost přispívající k rozvoji kultury na území Makedonie • Zajišťovat vhodný a nestranný přístup ke všem politickým subjektům během předvolební kampaně

Stát	Hlavní veřejnoprávní povinnosti
Německo	<ul style="list-style-type: none"> • Vyrábět a šířit pořady přispívající k veřejné diskusi • Poskytovat vyčerpávající přehled regionálních, celostátních, evropských a mezinárodních událostí • Přispívat k procesu mezinárodního porozumění, evropské integrace a sociální koherence na spolkové i regionální úrovni
Polsko	<ul style="list-style-type: none"> • Podporovat uměleckou, literární, vědeckou a vzdělávací činnost a šířit znalost polského jazyka • Vytvářet vzdělávací pořady a zajišťovat přístup k takovým pořadům lidem polského původu a Polákům žijícím v zahraničí • Poskytovat spolehlivé informace o nejrůznějších událostech a procesech probíhajících v Polsku i v zahraničí • Respektovat křesťanský systém hodnot • Přispívat k utužování rodinných pout a podporovat zdravý přístup a myšlení • Bezplatně poskytovat vysílací čas nezbytný pro přímou prezentaci a vysvětlení státní politiky nejvyššími státními orgány; politickým stranám, odborům a zaměstnaneckým organizacím, aby představily svůj názor na závažná témata veřejného života; veřejnoprávním organizacím, aby mohly informovat o bezplatných službách, které poskytují; subjektům a jedincům účastnícím se volby prezidenta, voleb parlamentních, senátních a voleb do místního zastupitelstva a Evropského parlamentu a referenda, aby mohli představit svůj volební program
Rumunsko	<ul style="list-style-type: none"> • Zajišťovat pluralitu a svobodu informací, myšlenek a názorů, a informovat diváky věcně a přesně • Vysílat pořady splňující určité profesní normy, jako jsou vyvážené a objektivní informace, podpora rumunských kulturních, vědeckých a uměleckých hodnot, zachovávání práv menšin a demokratických, občanských, morálních a sportovních hodnot
Slovensko	<ul style="list-style-type: none"> • Vysílat pořady přispívající k rozvoji demokratické společnosti • Vytvářet prostor pro pluralitu názorů bez upřednostňování zájmů jakékoli politické strany, politického hnutí, skupiny či části společnosti nebo určitého náboženského vyznání či víry • Podporovat rozvoj uměleckých děl, kultury a vzdělávání • Vytvářet pořady pro široký okruh diváků, splňující zásady redakční nezávislosti, vytvářené profesionály, kteří si uvědomují svou zodpovědnost vůči společnosti • Nabízet nestranné, ověřené, nezaújaté, aktuální, srozumitelné, vyvážené informace pocházející z celé řady zdrojů, o událostech probíhajících na Slovensku i v zahraničí

Stát	Hlavní veřejnoprávní povinnosti
Slovensko	<ul style="list-style-type: none"> • Ve svých pořadech respektovat mravní integritu a důstojnost člověka • řídit se zásadami nestrannosti a zajišťovat pravdivé informace, pluralitu názorů a náboženských přesvědčení • Vysílat rozhlasové a televizní pořady pro italské a maďarské menšiny žijící ve Slovinsku • zajišťovat takřka univerzální přístup ke svým kanálům
Srbsko	<ul style="list-style-type: none"> • Vysílat zpravodajské a jiné pořady „uspokojující veřejný zájem“ • Ukazovat „zvláštní úctu před národním dědictvím“ a „respektovat tradiční duchovní, historický, kulturní, lidský a výchovný význam a úlohu církvi a náboženských komunit ve společnosti“ • Vytvářet a vysílat pořady s informačním, kulturním, uměleckým, vzdělávacím, náboženským, vědeckým, dětským, zábavným, sportovním či jiným obsahem, které uspokojují potřebu všech občanů, které zajišťují rozmanitost a vyváženost obsahu a podporují demokratické hodnoty moderní společnosti, především úctu k lidským právům a kulturní, národnostní, etnické a politické pluralitě názorů • Vysílat zpravodajství respektující zásady nestrannosti a spravedlnosti • Podporovat svobodu slova a pluralitu názorů a bránit jakékoli formě rasové, náboženské, národnostní, etnické či jiné nerolernosti a nesnášenlivosti. • Respektovat jazykové normy nejen většího obyvatelstva, ale také, spravedlivým způsobem, podporovat jazyk národnostních menšin a etnických skupin v oblasti, kde se pořad vysílá
Turecko	<ul style="list-style-type: none"> • Prosazovat zásady a reformy Atatürka uskutečňovat národní cíle Turecké republiky • Chránit a posilovat existenci a nezávislost státu, nedílnou celistvost národa a občanů a veřejné blaho • Podporovat národní vzdělávání a národní kulturu • Zajišťovat bezpečnost národa a národních a hospodářských zájmů státu • Svobodně a rozumně formovat názor veřejnosti v souladu s ústavními pravidly

Stát	Hlavní veřejnoprávní povinnosti
<p>Velká Británie²⁰²</p>	<p>BBC:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Udržovat ve všech ohledech vysokou úroveň • Nabízet širokou nabídku témat a brát při tom ohled na potřeby a zájmy diváků • Vysílat nestranné a profesionální každodenní přehledy o činnosti obou komor parlamentu. <p>BBC services jsou vymezeny jako veřejnoprávní služby s povinnostmi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poskytovat informace, vzdělávání a zábavu • Stimulovat, podporovat a odrazet v dramatické tvorbě, zábavě, muzickém a výtvarném umění rozmanité kulturní aktivity Velké Británie, nabízet vyčerpávající, spolehlivé a nestranné pokrytí zpravodajství a novinek v zemi a na celém světě, podporovat spravedlivou a informovanou diskusi na úrovni měst, regionů i celých států • Nabízet široké pokrytí sportovních a jiných volnočasových aktivit • Vysílat pořady výchovného a vzdělávacího charakteru • Vysílat pořady původní tvorby pro děti a mládež • Vysílat pořady odrážející život a starosti diváků na úrovni regionů i celé země • Vysílat rozumný podíl a rozsah pořadů pro diváky různých národností vyrobených v Severním Irsku, Skotsku, Walesu a na jiných místech Anglie, než je Londýn a jihovýchod. <p>Channel 4:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Představovat originalitu, experiment a tvůrčí přístup • Brát ohled na vkus a zájmy kulturně rozrůzněné společnosti • Vysílat pořady výchovného a vzdělávacího charakteru • Usilovat o originalitu

Tabulka 12. Financování veřejnoprávních televizních stanic

Stát	Název	Podíl z celkového rozpočtu (v %)				Roční rozpočet (v milionech eur ročně)
		Koncesionářské poplatky	Státní rozpočet	Komerční příjmy (reklama a sponzorství)	Ostatní	
Albánie	TVSH	–	58	8,6	33,4	7,8 (2004)
Bosna a Hercegovina	BHRT B&H	–	–	–	–	–
Bulharsko	BNT					25,05 (2004)
Česká republika	ČT	66,7	0	29,1	4,2	140,39 (2003)
Estonsko	ETV	0	93,0	0	7,0	13,5 (2004)
Francie	France Télévisions	64,8	0	30,3	4,9	2 308,9 (2003)
Chorvatsko	HTV	57,4	0	36,0	6,6	171 (2002) (včetně rozhlasu)
Itálie	RAI	55,2	0	38,8	6,0	2 593 (2003)
Litva	LTV	0	76,0	23,0	1,0	14,5 (2003)
Lotyško	LTV	0	57,0	43,0		12,35 (2004)
Maďarsko	MTV					122,5 (2004)
	Duna TV	0	82,0	12,0	6,0	30,6 (2003)
Makedonie	MTV	80,2	0	12,1	7,7	15,7 (2004) (včetně rozhlasu)

Stát	Název	Podíl z celkového rozpočtu (v %)				Roční rozpočet (v milionech eur ročně)
		Koncesionářské poplatky	Státní rozpočet	Komerční příjmy (reklama a sponzorství)	Ostatní	
Německo	ARD	94,0	0	6,0 (pouze reklama)	–	5 371,0 (2003) (pouze reklama a koncesion. poplatky)
	ZDF	93,3	0	6,7 (pouze reklama)	–	1 677,0 (2003) (pouze reklama a koncesion. poplatky)
Polsko	TVP	31,9	0	56,3	11,8	416,5 (2004)
Rumunsko	SRTV	75,5	14,3	8,38	0	96,0 (2003)
Slovensko	STV	60,2	16,8	18,8	4,2	59,76 (2004)
Slovinsko	TVS	72,8	0	16,5	10,7	111,1 (2003) (včetně rozhlasu)
Srbsko	RTS	0 ²⁰³	75,2	24,8		60,7 (předpokládaný rozpočet na rok 2004, včetně rozhlasu)
Turecko	TRT	53,7	21,8 (převážně)	10,4	14	254,7 (2003)
Velká Británie	BBC	94,0	0	0	6,0	4 211 (2002/3)
	Channel 4	0	0	100	0	1 262 (obrat za rok 2004)

Tabulka 13. Denní sledovanost veřejnoprávních televizí (1995–2003)

Pořadí podle podílu sledovanosti za rok 2003

	Denní podíl sledovanosti veřejnoprávní televize (v %)										
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003		
Chorvatsko ²⁰⁴	–	–	–	–	94,5	94,3	88,0	90,0	72,9		
Polsko	80,0	70,0	57,5	52,6	51,1	46,2	45,4	45,9	51,2		
Itálie	48,2	47,9	48,1	48,0	47,6	47,3	46,9	46,5	48,6		
Francie	43,9	44,9	44,1	43,0	42,2	42,3	45,3	45,3	46,4		
Velká Británie	54,3	54,9	53,0	51,1	49,5	48,5	48,0	47,6	46,2		
Německo	40,1	40,6	40,5	42,5	42,8	43,1	43,3	44,4	44,4		
Srbsko a Černá Hora ²⁰⁵	–	–	–	–	–	26,4	–	35,7	35,5		
Rumunsko	–	–	–	46,4	39,2	40,4	35,9	33,3	35,0		
Slovensko	61,5	41,0	33,0	32,4	32,1	32,9	34,4	35,1	34,7		
Bosna a Hercegovina ²⁰⁶	–	–	–	–	–	–	–	–	31,8		
Česká republika	–	27,35	–	33,29	32,1	31,22	29,2	29,4	30,2		
Bulharsko	–	89,8	75,1	76,0	69,6	66,5	31,8	30,0	24,8		
Slovensko	73,7	63,2	27,5	24,3	18,1	18,4	20,2	21,0	21,8		
Makedonie ²⁰⁷	–	–	–	–	–	37,6	–	32,0	21,2		
Lotyško	–	–	–	24,9	18,3	18,2	18,1	17,4	18,4		
Maďarsko	79,0	72,7	–	25,5	15,6	13,6	13,2	15,3	17,5		
Albánie ²⁰⁸	–	–	–	–	–	–	–	17,1	–		
Estonsko	28,0	26,0	–	22,4	18,3	16,6	17,1	18,0	16,7		
Litva	–	–	–	16,3	10,3	10,2	9,1	12,2	11,8		
Turecko	–	4,1	–	2,2	5,3	5,9	6,9	8,3	9,9		

Zdroj: Evropská audiovizuální observatoř IP Mezinárodní marketingový výbor; Průzkum EUMAP²⁰⁹

Tabulka 14. 10 největších soukromých televizních společností v Evropě (2003)

Pořadí podle výše nekonsolidovaných provozních výnosů (v milionech eur)

Pořadí	Společnost	Stát	Nekonsolidované provozní výnosy (v milionech eur)	
			2003	
1	RTT ²¹⁰	Itálie	2 008,2	
2	TF1	Francie	1 596,2	
3	RTL Television	Německo	1 589,0	
4	ITV Network ²¹¹	Velká Británie	1 375,3	
5	SAT1	Německo	776,0	
6	ProSieben Media	Německo	687,0	
7	Metropole Television (M6)	Francie	659,0	
8	Central Independent Television ²¹²	Velká Británie	639,6	
9	Gestevisión Telecinco	Španělsko	564,4	
10	Antena 3 de Television	Španělsko	538,9	
	Celkem		10 433,6	

Zdroj: Evropská audiovizuální observatoř²¹³

Tabulka 15. Hlavní západní investoři do televize ve střední a jihovýchodní Evropě²¹⁴

Skupina	Stanice	Stát	Rok zahájení	Technické pokrytí (území státu v %)	Způsob šíření	Podíl sledovanosti		Podíl z celk, výdajů na televizní reklamu v dané zemi (v %)
						Podíl (v %)	Podíl na domácím trhu	
Central European Media Enterprises (CME)	Nova TV	Chorvatsko	2000	87	Pozemní	14,3	4	–
	TV Nova	Česká republika	1994	100	Pozemní, kabel, Satelit	43,4	1	66,5
	PRO TV	Rumunsko	1995	77,0	Pozemní, kabel	15,6	2	25,1
	Acasă	Rumunsko	1998	53,7	Kabel	6,7	4	5,9
	Markiza TV	Slovensko	1996	96,8	Pozemní, kabel	45,9	1	76,2
	Pop TV	Slovensko	1995	80,0	Pozemní, kabel	29,0	1	57,6
RTL Group	Kanal A	Slovensko	1991	80,0	Pozemní, kabel	9,1	4	18,4
	RTL Klub	Maďarsko	1997	96,2	Pozemní, kabel	29,5	1	31,1
	RTL Televizija	Chorvatsko	2004	–	Pozemní, kabel	39,5	1	–
Modern Times Group (MTG)	TV3	Litva	1992	98	Pozemní	23,9	2	48,4
	TV3	Lotyšsko	1998	85,8	Pozemní	15,1	2	32,1
	TV3	Estonsko	1993	97,0	Pozemní, kabel	22,1	1	53,7
News Corporation	bTV	Bulharsko	2000	86,4	Pozemní, kabel	37,9	1	45,1
	TV2	Maďarsko	1997	96,8	Pozemní, kabel	29,4	2	58,0

Zdroje: Průzkum EUMAP;²¹⁵ vychází z údajů IP Mezinárodního marketingového výboru

Tabulka 16. Hrubé výdaje na reklamu (2003)

Pořadí podle celkové výše hrubých výdajů na reklamu na jednoho obyvatele

Stát	Hrubé výdaje na televizní reklamu – na jednoho obyvatele (v eurech) ²¹⁷	Hrubé výdaje na televizní reklamu (v milionech eur)	Hrubé výdaje na reklamu celkem (v milionech eur)	Podíl televizní reklamy (v %)	Kanal s největším podílem výdajů na reklamu (podíl v %)	Typ kanálu
Itálie	164,17	9 143	25 624	35,7	Canale 5 (33,1)	Soukromý
Maďarsko	91,34	924	1 412	65,4	TV 2 (58,0)	Soukromý
Německo	90,00	7 428	17 407	42,7	RTL (30,7)	Soukromý
Velká Británie	88,42	5 237	11 986	43,7	ITV1 (51,4)	Soukromý
Francie	87,10	5 373	16 366	32,8	TF1 (54,4)	Soukromý
Turecko	82,31	5 866	7 855	74,7	Samanyolu TV (20,5)	Soukromý
Slovensko	82,17	161	276	58,3	Pop TV (57,6)	Soukromý
Slovensko	53,65	288	411	70,1	Markíza (76,2)	Soukromý
Chorvatsko	53,15	235	394	59,8	Nova TV (55,1)	Soukromý
Rumunsko	51,50	1 117	1 294	86,3	Prima TV (26,6)	Soukromý
Lotyško ²¹⁸	49,45	115	–	33,5	LNT (37)	Soukromý
Česká republika	48,89	500	1 034	48,3	TV Nova (66,5)	Soukromý
Litva	48,35	167	231	72,3	TV3 (48,4)	Soukromý
Estonsko	44,59	60	101	25,6	TV3 (53,7)	Soukromý
Polsko	36,82	1 406	2 410	58,3	TVP1 (25,5)	Věřejnoprávní
Srbsko a Černá Hora	25,94	210	261	80,6	Pink TV (46,2)	Soukromý
Bulharsko	17,28	135	193	70,0	bTV (45,1)	Soukromý
Makedonie	16,63	33	44	75,8	A1 (38,3)	Soukromý
Bosna a Hercegovina ²¹⁹	4,69	11	18	63,8	FTV (50)	Věřejnoprávní
Albánie ²²⁰	4,42	7	14	54,0	–	–

Zdroj: IP Mezinárodní marketingový výbor²²¹

Tabulka 17. Hlavní veřejnoprávní povinnosti uložené ze zákona komerčním televizím

Zdroj: zprávy EUMAP

Stát	Povinnosti
Albánie	Bezplatné vysílání hlášení a informací značné důležitosti pro občany (v naléhavých situacích)
Bosna a Hercegovina	Neexistují
Bulharsko	Neexistují
Chorvatsko	Vysílání: <ul style="list-style-type: none"> • zpravodajství a informací • obsahu důležitého pro výkon lidských práv, politických práv, vlády zákona a rozvoje občanské společnosti
Česká republika	Vysílání: <ul style="list-style-type: none"> • Státních oznámení sloužících veřejnému zájmu • Dostupné titulky pro sluchově postižené občany
Estonsko	Vysílání zpravodajství po dobu nejméně 5 % celkového vysílacího času
Francie	<ul style="list-style-type: none"> • Zajišťování vnitřní politické plurality • Nařízení o pokrytí předvolebních kampaní • Zajišťování kulturní rozmanitosti • Ochrana nezletilých osob
Německo	<ul style="list-style-type: none"> • Vysílání „rozumného“ množství kulturních, informačních a vzdělávacích pořadů • Požadavky na redakční normy
Maďarsko	<ul style="list-style-type: none"> • Vysílání „veřejnoprávních pořadů“ po dobu nejméně 10 % denní vysílací doby (neplatí pro specializované kanály) • Vysílat v hlavním vysílacím čase veřejnoprávní pořady trvající nejméně 25 minut • Vysílat každý den alespoň 20minutovou zpravodajskou relaci

Stát	Povinnosti
Itálie	<ul style="list-style-type: none"> • Dodržování redakčních směrnic zajišťujících pravdivé předkládání faktů a událostí • Rovný přístup pro politiky ke zpravodajským pořadům • Vysílání oficiálních sdělení a prohlášení ústavních orgánů
Lotyško	Neexistují
Litva	Neexistují
Makedonie	Neexistují
Polsko	Neexistují (obsažené v licenčních podmínkách)
Rumunsko	<ul style="list-style-type: none"> • Vysílání objektivních informací tím, že se předkládají fakta a události • Podpora politické a společenské plurality, kulturní, náboženské a jazykové rozmanitosti, vzdělávání a zábavy
Srbsko	<ul style="list-style-type: none"> • Vysílání bezplatných, vyčerpávajících a čerstvých informací • Vysílání naléhavých hlášení v případě události ohrožujících život, zdraví, bezpečnost či majetek občanů
Slovensko	Neexistují
Slovinsko	<ul style="list-style-type: none"> • Vysílání 20% své vlastní výroby • Vysílání slovinských pořadů o vědě, umění a literatuře a slovinských filmů po dobu nejméně 2% celkového ročního vysílacího času
Turecko	<ul style="list-style-type: none"> • Kvóty na vysílání pořadů o vzdělávání, kultuře, tureckých tradicích a turecké vážné hude • Vysílání veřejných oznámení na témata jako bezpečnost silničního provozu, kouření cigaret, apod.
Velká Británie	Všechny komerční stanice mají uloženy veřejnoprávní povinnosti a musejí dodávat určité pořady s cílem zajistit kvalitní směs pořadů pro nejrůznější typy diváků. Veřejnoprávním závazkem pro každou službu Channel 3 a Channel 5 je poskytování velkého množství kvalitních a rozmanitých pořadů.

Tabulka 18. Zákonné kvóty pro zastoupení pořadů pro jazykové a menšinové skupiny

	Věřejnoprávní televize	Komerční televize
Albánie	Neexistují	Neexistují
Bosna a Hercegovina	Neexistují	Neexistují
Bulharsko	Neexistují	Neexistují
Česká republika	Neexistují	Neexistují
Estonsko	Neexistují	Neexistují
Francie	Neexistují	Neexistují
Chorvatsko	Neexistují	Neexistují
Itálie	Požadavky (ve stanovách a pracovních smlouvách) na pořady určené pro jazykové menšiny	Neexistují
Litva	Neexistují	Neexistují
Lotyško	Neexistují	Neexistují
Maďarsko	Neexistují (pořady pro menšiny platí za „veřejnoprávní pořady“)	Neexistují
Makedonie	Ano	Neexistují
Německo	Neexistují	Neexistují
Polsko	Neexistují	Neexistují
Rumunsko	Neexistují (všeobecná povinnost vysílat pořady určené národnostním menšinám)	Neexistují
Slovensko	Bližší neurčeno (všeobecné povinnosti pokrývat menšiny)	Neexistují
Slovinsko	Neexistují (veřejnoprávní stanice má pouze povinnost pokrýt svými pořady pro menšiny 90 % oblastí obydlených maďarskými a italskými menšinami)	Neexistují
Srbsko	Neexistují	Neexistují
Turecko	Neexistují	Neexistují
Velká Británie	[?]	[?]

Tabulka 19. Pokrytí kabelovým a satelitním signálem (2003)

	Pokrytí (domácnosti v %)	
	Kabel	Satelit ²²²
Albánie	–	–
Bosna a Hercegovina ²²³	–	19,0
Bulharsko	52,1	9,8
Česká republika	19,3	8,9
Estonsko	48,0	3,0
Francie ²²⁴	14,0	14,4
Chorvatsko	12,2	26,3
Itálie	0,3	17,0
Litva	38,3	–
Lotyško	–	4,7
Maďarsko	57,8 ²²⁶	5,2
Makedonie	16,0	23,0 ²²⁷
Německo	55,8	37,1
Polsko	44,0	16,9
Rumunsko	58,0	3,8
Slovensko	39,2	25,2
Slovinsko	55,9	9,7
Srbsko a Černá Hora	25,0	6,0
Turecko	10,2	11,6
Velká Británie	13,3	27,7

Zdroj: IP Mezinárodní marketingový výbor,²³⁰ údaje získány ze zpráv EUMAP o jednotlivých zemích

Tabulka 20. Komunikační technologie a audiovizuální vybavení (2003)

	Podíl domácností (v %)				Podíl uživatelů (v %)	
	Telefon	PC	VCR	DVD	Mobilní	Uživatelé internetu
Albánie	31,6	–	–	–	38,1 ²³¹	0,5
Bosna a Hercegovina ²³²	99,0	10,0	–	–	–	11,0
Bulharsko	76,4	14,2	40,5	7,9	27,9	21,8
Česká republika	72,7	37,0	48,9	6,0	71,7	30,0
Estonsko	64,3 (obyvatel)	38,3 (obyvatel)	36,8	7,5	70,8	46,6
Francie	96,0	42,7	80,4	31,8	69,1	42,9
Chorvatsko	96,3	42,2	53,9	8,3	80,0 (domácností)	31,4 (domácností)
Itálie	83,0 (obyvatel)	39,6	66,7	11,4	87,8	30,2
Litva	23,0 (obyvatel)	19,9 (obyvatel)	29,6	4,5	62,0	26,5
Lotyško	62,0 (obyvatel)	20,6 (obyvatel)	42,7	–	51,3	22,8
Maďarsko	68,4	24,4	53,2	6,2	74,8	10,5
Makedonie	93,0	17,0 ²³³	52,0 ²³⁴	2,0 ²³⁵	37,0	12,0
Německo	98,7	58,2	67,8	27,1	72,5 (domácností)	55,0
Polsko	77,8	23,0	49,6	4,7	50,9	13,6
Rumunsko	67,7	17,5 (obyvatel)	11,8	–	27,7	14,7
Slovensko	57,5	31,8	59,6	4,7	78,7 (domácností)	9,2 (domácností)
Slovinsko	88,7	49,8	54,2	32,2	91,5	49,7
Srbsko a Černá Hora	75,0	17,0	35,0	4,0	35,0	13,0 (domácností)
Turecko	86,6	15,4	8,8	4,3	74,1	12,3
Velká Británie	93,4	57,0	84,7	38,5	75,8	57,1

Zdroj: IP Mezinárodní marketingový výbor²³⁶

Tabulka 21. Digitální pozemní televize – Přehled vývoje zavádění DVB-T (2004)

	Podíl domácností, které již mohou (nebo v brzké budoucnosti budou moci) přijímat alespoň jeden multiplex (v %)
Bulharsko	26
Česká republika	Více než 10
Estonsko	40
Velká Británie	81
Chorvatsko	40
Itálie	60
Litva	25
Makedonie	10
Polsko	přibližně 14
Slovinsko	15
Slovensko	17

Zdroj: Evropská audiovizuální observatoř²³⁷

¹⁷⁶ IP Mezinárodní marketingový výbor, *Televize 2004. Mezinárodní klíčová fakta*, říjen 2004, s. 29, (dále jen IP Mezinárodní marketingový výbor, *Televize 2004*)

¹⁷⁷ Toto číslo nezahrnuje televizní domácnosti s občany nečlenských zemí EU.

¹⁷⁸ Údaje ze zprávy EUMAP

¹⁷⁹ Údaje obyvatel a domácností za Rumunsko jsou za rok 2002.

¹⁸⁰ Údaje domácností za Srbsko jsou za rok 2002.

¹⁸¹ Údaje ze Srbska bez Černé Hory

¹⁸² Údaje z Bosny a Hercegoviny zahrnují údaje poskytnuté Statistickým úřadem Bosny a Hercegoviny a údaje z kapitoly o Bosně a Hercegovině v této zprávě EUMAP. Podíl televizních domácností se týká pouze městské populace. Viz: eSEEurope Regional Information and Communications Technologies Sector, *Status and Usage Report: Building an Information Society for all* (Sektor regionálních informačních a komunikačních technologií v jihovýchodní a východní Evropě: Budování informační společnosti pro všechny), 2004, s. 85, (dále jen eSEEEurope, *Status and Usage Report*).

¹⁸³ Údaje z Albánie zahrnují údaje poskytnuté: Instatem („Albánské obyvatelstvo v roce 2001“) a Evropskou unií pro vysílání a údaje z kapitoly o Albánii v této zprávě EUMAP.

¹⁸⁴ IP Mezinárodní marketingový výbor, *Televize 2004*, s. 14.

¹⁸⁵ Evropská audiovizuální observatoř, *Ročenka 2004*, díl 1, s. 30–31, errata.

¹⁸⁶ Údaje za rok 2002

¹⁸⁷ Údaje za rok 2002

¹⁸⁸ Evropská audiovizuální observatoř, *Ročenka 2004*, díl 1, s. 34.

¹⁸⁹ Údaje za rok 2004.

¹⁹⁰ IP Mezinárodní marketingový výbor, *Televize 2004*, zprávy o jednotlivých zemích.

¹⁹¹ Údaje pocházejí z kapitoly o Albánii v této zprávě EUMAP (za rok 2002)

¹⁹² Údaje pocházejí z kapitoly o Bosně a Hercegovině v této zprávě EUMAP (za rok 2004)

¹⁹³ Údaje Francie pocházejí z kapitoly o Francii v této zprávě EUMAP (za rok 2004)

¹⁹⁴ Údaje poskytl přes e-mail Agentura AGB Puls (za rok 2004)

¹⁹⁵ IP Mezinárodní marketingový výbor, *Televize 2004*, zprávy o jednotlivých zemích; Evropská audiovizuální observatoř, *Ročtenka 2004*; zprávy EUMAP o jednotlivých zemích

¹⁹⁶ Další instituce, jako například Antimonopolní úřad, Ministerstvo kultury a Telekomunikační úřad se též okrajově účastní regulace vysílání na Slovensku.

¹⁹⁷ Podle novelizace Zákona o Vysílání ze srpna 2005 budou členové Rady Státní agentury pro vysílání (RBA) sloužit po dobu čtyř až šesti let. Členové zvolení na návrh parlamentního výboru pro kulturu a informace budou sloužit šestiletý mandát; členové navržení parlamentem autonomní provincie Vojvodina, univerzitami a náboženskými společenstvími budou sloužit pětiletý mandát, zatímco ti, které navrhly nevládní organizace a oborová sdružení, budou mít čtyřletý mandát.

¹⁹⁸ Ofcom má řadu dalších rad a výborů, jejichž práce souvisí s hlavní Radou. Nejvýznamnějšími z nich jsou Rada Ofcomu pro otázky obsahu (nezávislý podvýbor Ofcomu o 11 čestných a 2 výkonných členech, které Rada Ofcomu vybírá z jednotlivých regionů); a Výbor pro záležitosti spotřebitelů (funguje nezávisle na Ofcomu, má 11 členů z regionů vybraných Ofcomem a nezávislý sekretariát)

¹⁹⁹ tzv. Nolanovy zásady stanoví Výbor pro normy ve veřejném životě a jsou obsaženy v kodexu vydaném Úřadem Komisaře pro veřejná jmenování. Podle Nolanových zásad by se měl veřejný život řídit sedmi zásadami: nezávislost, bezúhonnost, objektivnost, zodpovědnost, otevřenost, poctivost a schopnost vést. Podle těchto pravidel by měly veřejná jmenování provázet otevřenost a transparentnost.

²⁰⁰ Protože veřejnoprávní systém vysílání tvoří tři veřejnoprávní televizní stanice, je jejich činnost koordinována Výkonným výborem, ve kterém zasedají tři předsedové správních rad každého ze tří subjektů.

- 201 Každá veřejnoprávní stanice má tři subjekty zodpovědné za správu a dohled nad organizací.
- 202 BBC: veřejnoprávní povinnosti BBC stanoví její Královská charta (1996), a její služby a stanovy upřesňuje doprovodná dohoda mezi vládou a BBC; Channel 4: informace z webových stránek Channel 4, vycházející z povinností podle paragrafu 265 Zákona o komunikacích z roku 2003.
- 203 Novela Zákona o vysílání ze srpna 2005 znovuzavádí povinné koncesionářské poplatky, které musejí diváci a posluchači platit spolu s poplatky za elektrinu, a to od 1. října 2005.
- 204 Údaje za Chorvatsko pocházejí z dokumentu IP Mezinárodní marketingový výbor, *Televize 2004*, s. 316; a IP Mezinárodní marketingový výbor, *Televize 2003. Mezinárodní klíčová fakta*, listopad 2003, s. 18.
- 205 Údaje za Srbsko a Černou Horu pocházejí z dokumentu IP Mezinárodní marketingový výbor, *Televize 2004*, zpráva o dané zemi.
- 206 Údaje za Bosnu a Hercegovinu jsou odhady ze Zprávy EUMAP o jednotlivých zemích.
- 207 Údaje za Makedonie pocházejí z dokumentu IP Mezinárodní marketingový výbor, *Televize 2004*, zpráva o dané zemi.
- 208 Údaje za Albánii jsou odhady ze Zprávy EUMAP o jednotlivých zemích.
- 209 Evropská audiovizuální observatoř, *Ročenka 2004*, díl 2, s. 65.
- 210 Údaje za rok 2002.
- 211 Údaje za rok 2002.
- 212 Údaje za rok 2003.
- 213 Evropská audiovizuální observatoř, *Ročenka 2004*, díl 1, s. 40.
- 214 Údaje za rok 2003, s výjimkou Chorvatska – ty jsou za rok 2004.

²¹⁵ Průzkum EUMAP vycházející z údajů od: AGB Puls, TNS A-Connect, IP/RTL Group: *Televize 2004*, Visio Slovensko, AGB TNS International Rumunsko, Rozhlasové a TV pořady ve Slovinsku by SRDE, Mediální služby AGB Slovinsko, GfK-USM: Monitoring SMI Ukrajina, AGB Ukrajina, odhady ukrajinských odborníků; AGB Puls Chorvatsko, AGB Maďarsko, Noema Bulharsko, TNS-Emor Estonsko, TNS BMF Lotyšsko, TNS Gallup Litva (Údaje za Chorvatsko v této tabulce poskytl e-mailem Agentura AGB Puls (za rok 2004)).

²¹⁶ IP Mezinárodní marketingový výbor, *Televize 2004*, zprávy o jednotlivých zemích.

²¹⁷ V některých zemích je velký rozdíl mezi výši hrubých a čistých výdajů vzhledem k obrovským slevám a provizím. Mezi takové státy patří Rumunsko, Turecko, Maďarsko.

²¹⁸ Podíl výdajů uvedený u Lotyšska je výše čistých výdajů.

²¹⁹ Údaj za Bosnu a Hercegovinu je výše čistých výdajů za rok 2002. Všechny údaje za Bosnu a Hercegovinu jsou jen velice hrubé odhady (viz zprávy EUMAP o jednotlivých zemích).

²²⁰ Odhady Albánského centra pro dohled nad médií (viz zprávy EUMAP o jednotlivých zemích).

²²¹ IP Mezinárodní marketingový výbor, *Televize 2004*, zprávy o jednotlivých zemích.

²²² Soukromé i kolektivní přijímače.

²²³ Údaje za Bosnu a Hercegovinu se týkají pouze městské populace. Viz: eSEEEurope, *Status and Usage Report*, s. 85.

²²⁴ Údaje za Francii pocházejí z kapitoly o Francii ve Zprávě EUMAP.

²²⁵ Odhad sítě IP.

²²⁶ Údaj zahrnuje též pozemní, MMDS a UPC Direct.

²²⁷ Údaje z roku 2002.

²²⁸ Odhad Radou pro vysílání Republiky Makedonie.

²²⁹ Bez digitálních pozemních domácností

²³⁰ IP Mezinárodní marketingový výbor, *Televize 2004*.

²³¹ Údaje od místních mobilních operátorů AMC a Vodafone a Albrelecom.

²³² Údaje za Bosnu a Hercegovinu se týkají pouze městské populace. Viz: eSFEurope, *Status and Usage Report*, s. 85.

²³³ Odhad Statistického úřadu Republiky Makedonie.

²³⁴ Odhad Statistického úřadu Republiky Makedonie.

²³⁵ Odhad Rady pro vysílání Republiky Makedonie.

²³⁶ IP Mezinárodní marketingový výbor, *Televize 2004*, zprávy o jednotlivých zemích.

²³⁷ Evropská audiovizuální observatoř, *Ročenka 2004*, díl 2, s. 56–57.

Televize v Evropě:
Regulace, politika a nezávislost
Zpráva o České republice

Obsah

1.	Shrnutí	195
2.	Kontext	197
2.1	Vývoj odvětví	197
2.2	Struktura odvětví	198
2.3	Podíl na trhu a hlavní hráči	199
3.	Systém regulace elektronického vysílání a jeho struktura	200
3.1	Regulační orgány pro televizní sektor	200
3.1.1	Pravomoci a povinnosti RRTV	202
3.1.2	Složení RRTV	206
3.1.3	Zodpovědnost a transparentnost RRTV	207
3.2	Licenční řízení a registrace	210
3.2.1	Licenční řízení pro terestrické vysílání	210
3.2.2	Registrace satelitního a kabelového vysílání	213
3.3	Dodržování právních předpisů, sankce	214
3.4	Nezávislost elektronického vysílání	216
4.	Statut, regulace a management veřejnoprávního vysílání	219
4.1	Systém veřejnoprávního vysílání	220
4.2	Služby veřejnoprávního vysílání	221
4.3	Financování	222
4.4	Struktura řízení	226
4.4.1	Rada ČT a Dozorčí komise	226
4.4.2	Generální ředitel	227
4.4.3	Krize České televize	228
4.5	Struktura programu	230
4.5.1	Výstupy	230
4.5.2	Programové směrnice	231
4.5.3	Kvóty	232
4.6	Redakční zásady	233
5.	Regulace a management komerčního vysílání	235
5.1	Systém komerčního vysílání	235
5.2	Služby komerčního vysílání	236
5.3	Vlastnictví komerčních stanic	236
5.3.1	TV Nova	237
5.3.2	Prima TV	239
5.3.3	Tisk a rozhlas	240
5.3.4	Křížení vlastnictví	241

5.4	Financování	242
5.5	Struktura programu	244
5.5.1	Programové směrnice	245
5.5.2	Kvóty	247
5.6	Redakční standardy	247
6.	Evropská regulace	248
7.	Vliv nových technologií a služeb	250
7.1	Nová média	250
7.2	Podmínky na trhu	252
7.3	Digitální televize	254
7.4	Financování	255
8.	Závěry	256
9.	Doporučení	257
9.1	Mediální politika	257
9.2	Regulační orgány	257
9.3	Veřejnoprávní televize (ČT)	258
9.4	Komerční televize	259
	Příloha 1. Legislativa citovaná v této správě	260
	Příloha 2. Bibliografie	262

Seznam tabulek

Tabulka 1.	Domácnosti podle typu TV signálu (2003)	199
Tabulka 2.	Podíl českých televizních stanic – podle cílových skupin (2004)	200
Tabulka 3.	Výnosy a náklady České televize (2003)	223
Tabulka 4.	Výnosy a výdaje České televize (1998–2004)	224
Tabulka 5.	Programová skladba vysílání České televize (2003)	231
Tabulka 6.	Podíl evropské tvorby v televizním vysílání (2003)	249
Tabulka 7.	Vybraní poskytovatelé vysokorychlostního internetu	253

Seznam zkratk

ČSSD	<i>Česká strana sociálně demokratická</i>
ČTÚ	<i>Český telekomunikační úřad</i>
ODS	<i>Občanská demokratická strana</i>
RRTV	<i>Rada pro rozhlasové a televizní vysílání</i>
ÚOHS	<i>Úřad pro ochranu hospodářské soutěže</i>

1. SHRNUTÍ

Elektronická média v České republice prošla po pádu komunismu dynamickou transformací. Státní rozhlas a televize se proměnily ve veřejnoprávní organizace. Na rozhlasových vlnách začalo vysílat ohromné množství soukromých stanic a v první polovině devadesátých let začala vysílat také první celoplošná televizní stanice – TV Nova, která zaznamenala nebývalý úspěch.

Vývoj elektronických médií v uplynulém desetiletí byl zároveň poznamenán vážnými komplikacemi, jejichž příčinou byly především zdlouhavé vlastnické spory o televizi Nova a krize veřejnoprávní České televize, která vyvrcholila na konci roku 2000 a podnítila největší veřejné protesty od pádu komunismu.

Většina těchto problémů pramenila z nedostatečné a značně zpolitizované regulace trhu. Poslanecká sněmovna má pevně pod kontrolou českého regulátora elektronického vysílání, Radu pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV). Strany zastoupené ve sněmovně nominují členy Rady. Rada se také Poslanecké sněmovně zodpovídá a pokoušení vybírat „svoje“ radní, a mít tak kontrolu nad rozhodnutím Rady, je až příliš lákavé. Kromě toho poslancům stačí k rozpuštění celé Rady – jejímiž členy je řada bývalých politiků – dvě hlasování proti schválení výroční zprávy. K tomu došlo dvakrát, v roce 1994 a 2003. Všichni mediální odborníci a členové Rady, kteří poskytovali rozhovor pro účely této zprávy, tvrdí, že v obou případech došlo k rozpuštění Rady spíše z politických než z profesionálních důvodů.

Tato nadměrná politická kontrola ovlivňuje celé odvětví elektronického vysílání. Poslanecká sněmovna navíc volí členy dozorčích rad České televize a Českého rozhlasu a rozhoduje o výši koncesionářských poplatků, které jsou hlavním zdrojem příjmů pro obě veřejnoprávní média. Zákon nezavazuje parlament k tomu, aby při rozhodování o výši koncesionářských poplatků přihlížel k ekonomickým faktorům, mezi které patří například inflace. Poslanecká sněmovna tak může volně použít koncesionářský poplatek jako eso v rukávu, pokud má potřebu ovládnout veřejnoprávní rádio a televizi, trpící nedostatkem finančních prostředků.

Novináři se nesetkávají s přímými zásahy politiků a podnikatelů. Stanice jsou si však vědomy tlaku na management a redaktory na vedoucích pozicích ze strany vlády, politických stran a různých zájmových skupin.

Po pádu komunismu český mediální trh přilákal velké množství zahraničních investorů. Nicméně chabá regulace elektronického vysílání významnou měrou přispěla k rozpoutání vlastnických sporů, které od roku 1999 dominovaly českému komerčnímu vysílání. V době, kdy se tato zpráva připravovala pro tisk, se tyto spory, ač velmi obtížně, vyřešily.

Vytrvalá lobby provozovatelů komerčního televizního vysílání významně ovlivnila formování mediální legislativy, která podle názoru mediálních odborníků a místního reklamního průmyslu slouží právě zájmům těchto komerčních stanic.

Většina mediálních pozorovatelů se shoduje na tom, že regulace elektronického vysílání se musí zlepšit. Regulátor nemá legální nástroje k tomu, aby mohl vyšetřovat tak zásadní problémy, jakými jsou vlastnictví komerčních televizí nebo nekalé praktiky konkurenčního boje na trhu s reklamou. Potřeba aktivnějšího regulátora je naléhavá především z důvodu nedostatečné konkurence na televizním trhu. V zemi existují pouze tři celoplošní provozovatelé televizního vysílání – veřejnoprávní Česká televize se dvěma kanály a dvě komerční televizní stanice – TV Nova a Prima TV. V minulosti se příležitostně objevovaly zprávy o tajné spolupráci TV Nova a Prima TV v různých oblastech, konkrétně například v oblasti strategie prodeje reklamy. Televizní profesionálové i nezávislí odborníci se v současné době shodují na tom, že obě stanice začaly uplatňovat odlišné obchodní strategie a staly se skutečnými konkurenty. Konkurenci na televizním trhu v České republice by mohlo podpořit digitální vysílání, které by podle očekávání mělo přivést na trh několik dalších celoplošných kanálů.

Evropské normy jsou do české mediální legislativy začleněny od roku 2001. Direktiva Evropské unie *Televize bez hranic* (TVWF) je zakotvena ve vysílacím zákoně z roku 2001 a je dodržována jak veřejnoprávním, tak soukromým sektorem. Nový zákon o elektronické komunikaci, který byl přijat v květnu roku 2005, rozlišuje regulaci přenosu a regulaci obsahu. Od nového zákona o elektronické komunikaci se očekávalo, že sjednotí celou komunikační legislativu, včetně telekomunikací, elektronického vysílání a digitalizace. Finální verze zákona však neobsahuje legislativu regulující elektronické vysílání, ani jasně nedefinuje právní rámec pro zavedení digitalizace. A poněvadž provozovatelé vysílání i zákonodárci pohlíží na evropské standardy jako na nejvyšší měřítko v oboru a nevidí potřebu upravit regulaci elektronických médií nad rámec těchto norem, považují přijetí evropské legislativy za dostačující pro regulaci českých elektronických médií.

Zatímco mezi odborníky a profesionály je digitalizace vysílání žhavým tématem, široká veřejnost této problematice rozumí velmi špatně. Debata mediálních odborníků se v současnosti soustřeďuje na spor o regulaci digitálních licencí a na chaos způsobený nedostatkem jasných právních norem potřebných pro zahájení digitálního vysílání. RRTV zahájila výběrové řízení pro přidělení digitálních licencí i přesto, že nová legislativa regulující digitální vysílání zatím nebyla přijata parlamentem. Rada uzavřela příjem žádostí o digitální licence na konci prosince roku 2004, ale poté pod nátlakem poslanců posunula veřejná slyšení žadatelů o licenci na konec léta 2005. Očekává se, že parlament novou legislativu přijme na podzim 2005. Veřejná diskuse o digitalizaci zatím neprobíhá.

2. KONTEXT

Pro českou mediální scénu posledního desetiletí je příznačný ohromující vzestup, ale rovněž skandály a soudní spory kolem přední komerční televizní stanice TV Nova a krize veřejnoprávní České televize.

2.1 Vývoj odvětví

Dva roky po pádu komunistického režimu zavedlo tehdejší Československo duální systém vysílání, v němž koexistují veřejnoprávní a soukromá média.¹ Nový mediální trh byl na začátku devadesátých let ovlivněn přesvědčením, že rozvoj soukromých elektronických médií je nezbytným předpokladem demokratického vývoje a svobody informací. Prioritou tehdejší vlády byla privatizace státních podniků včetně elektronických médií. Hlavním cílem českého regulátora elektronických médií, Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, bylo přidělit licence pro rozhlasové vysílání co možná největšímu počtu žadatelů.² V důsledku toho se na začátku devadesátých let počet rozhlasových stanic rychle rozrůstal. Dva roky poté, co byl zaveden duální systém rozhlasového vysílání, si v České republice konkurovalo již 40 lokálních a regionálních rozhlasových stanic. V současné době se jejich počet ustálil asi na 70.

První komerční televizní stanice, která začala konkurovat monopolu státní televize, byla TV Nova, které byla přidělena licence pro celoplošné vysílání v roce 1993. Již čtyři měsíce po zahájení vysílání v roce 1994 dokázala TV Nova přilákat 70 procent diváků. České televizní publikum si rychle oblíbilo program plný zahraničních televizních seriálů (soap opera), televizních soutěží a amerických kriminálních seriálů. Zpravodajský pořad vysílaný v hlavním vysílacím čase (v tzv. primetimu) si získal více diváků než podobné programy na jiných celoplošných televizních kanálech.

TV Nova rozpoutala dravý konkurenční boj o českého televizního diváka. „Vysíláme to, co chce trh,“ prohlásil v roce 1999 tehdejší generální ředitel TV Nova Vladimír Železný v rozhovoru pro *The Economist* a dále uvedl:

¹ Legislativní rámec, který umožnil existenci duálního systému, byl vytvořen v roce 1991, kdy byl tehdejší Federálním shromážděním ČSFR přijat zákon č. 468/191 o rozhlasovém a televizním vysílání ze 22. listopadu 1991 (dále jen zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání, 1991).

² „Později se tato koncepce ukázala jako naivní.“ (rozhovor s novinářem Václavem Moravcem) „Liberalizace bez jasného konceptu a pravidel vedla téměř ke kolapsu řady soukromých rozhlasových stanic.“ (Václav Moravec) *Činnost Rady ČR pro rozhlasové a televizní vysílání a její vliv na provoz privátních rozhlasových stanic v letech 1993–1997*. Diplomová práce, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, katedra masové komunikace, Univerzita Karlova v Praze, Letohrad 1999.

„Pokud by byla opera tak populární jako zbraně a nahé ženy, TV Nova by vysílala operu. Mezi disidenty v dobách komunismu panoval mýtus, že obyčejní Češi si tajně četli Prousta. Náš výzkum trhu ukázal, že Češi vůbec nejsou vytříbenými intelektuály. Zjistili jsme, že jsou to hlavně pivaři, pracující třída katolíků, něco jako Belgičané, ale méně kultivovaní.“³

Postupem času se TV Nova ocitla ve středu pozornosti hlavně kvůli vlastnickým sporům, které ji obklopovaly. (Více v kapitole 5.3.1 *Vlastnictví komerčních stanic*.)

V polovině devadesátých let, po nástupu komerční televize na český trh, se do konkurenčního boje o diváka zapojila i veřejnoprávní *Česká televize*. Ta je ovšem již několik let sužována jak finančními, tak institucionálními potížemi. Série krizí vyvrcholila v období prosince 2000 až ledna 2001, kdy se někteří zaměstnanci, mezi nimi i řada novinářů, postavili proti jmenování Jiřího Hodače do funkce generálního ředitele České televize. Hodač byl obviňován z toho, že je přímo napojen na Občanskou demokratickou stranu (ODS). Přestože Hodač po téměř měsíci intenzivních protestů ze strany zaměstnanců České televize na svou funkci rezignoval, takzvaná „krize České televize“ nebyla ve skutečnosti dosud překonána. Její příčinu je třeba vidět v kombinaci intervencí ze strany politiků, lobbistických zájmů komerčních televizí a špatně, či přinejmenším, nedostatečně definovaného poslání veřejnoprávní televize.

Veřejnoprávní Český rozhlas se s tak vážnými problémy nesetkává. Pro politiky je patrně méně lákavé ovlivňovat jeho práci, protože finanční i politické zájmy spojené s rozhlasem jsou menší.⁴

Zápal pro liberalizaci vysílacího trhu na začátku devadesátých let má za následek nedostatky v mediální legislativě a negativně ovlivnil systém regulace. Legislativa například nedává RRTV pravomoc přimět provozovatele vysílání k tomu, aby dodržovali původní licenční podmínky nebo aby odhalili své vlastnické struktury.

2.2 Struktura odvětví

Televizní trh v České republice, která má 10 milionů obyvatel, tvoří veřejnoprávní Česká televize se dvěma kanály, ČT 1 a ČT 2, a dvě celoplošné komerční televizní stanice, TV Nova a Prima TV. Dvanáct regionálních televizních stanic sdílí frekvence s Prima TV. Dvě lokální televizní stanice, TV Praha a TV Hradec Králové, ukončily vysílání v polovině července 2005 z důvodu „neúnosné finanční situace“.⁵

³ Rozhovor s Vladimírem Železným *The disappearing Czech intellectual (Mizící český intelektuál)*, *The Economist*, 21. srpna 1999, str. 65.

⁴ Rozhovor s Janem Pokorným.

⁵ J. Gerbery: *Regionální TV Praha končí vysílání*. Zveřejněno v *Marketing & Media*, 14. července 2005, internetové vydání (prohlíženo 18. července 2005).

Prostřednictvím kabelové televize je v současnosti v České republice k dispozici 78 zahraničních a českých kanálů.⁶ Čtyři celoplošné televizní stanice – ČT1 a ČT2, TV Nova a Prima TV – pokrývají více než 90 procent z 3 735 000 televizních domácností.

Tabulka 1. Domácnosti podle typu TV signálu (2003)

Specifikace	Počet domácností	Pokrytí (v procentech)
pozemní anténou	3 303 000	88,4
satelitní parabolou	331 000	8,9
kabelovou přípojkou	720 000	19,3

Zdroj: ATO-Mediarsearch⁷

Český rozhlas má pět stanic. Potom zde jsou dvě soukromé celoplošné rozhlasové stanice – Frekvence 1 a Radio Impuls – a dalších 77 rozhlasových stanic má regionální a lokální pokrytí.

2.3 Podíl na trhu a hlavní hráči

V čele televizního trhu stojí TV Nova se sledovaností (audience share) asi 42 procent (údaj z roku 2004). Podíl televize Prima na trhu od roku 2000 zdravě roste, zatímco celková sledovanost obou kanálů veřejnoprávní České televize víceméně stagnuje; drží se kolem 30 procent (údaj z roku 2004).

Největší poslechovost (audience share) na rozhlasovém trhu, okolo 12 procent, má jedna z rozhlasových stanic veřejnoprávního rozhlasu, Český rozhlas 1 – Radiožurnál (Čro 1). Těsně za ní jsou komerční rozhlasové stanice Radio Impuls a Frekvence 1. Obě mají poslechovost mezi 10 a 12 procenty.⁸

Česká sekce Rádía Svobodná Evropa, sponzorovaná Kongresem Spojených států, byla zrušena v roce 2002 a transformována na Český rozhlas 6 (Čro 6), zpravodajskou stanici pod vedením veřejnoprávního Českého rozhlasu. Čro 6 se zaměřuje na vzdělanější poslu-

⁶ Údaje Rady pro rozhlasové a televizní vysílání dostupné na www.rrtv.cz (webová stránka byla prohlížena 2. 9. 2004).

⁷ IP International Marketing Committee, *Television 2004. International Key Facts* (IP Mezinárodní marketingový výbor, *Televize 2004. Mezinárodní klíčová fakta*), říjen 2004, str. 322

⁸ Poslechovost rozhlasových stanic je pravidelně publikována na specializovaném zpravodajském portálu www.radiotv.cz (stránka byla prohlížena 15. července 2005).

chače a intelektuály. Za kvalitní zdroj nezaujatého zpravodajství a analýz je považována také česká sekce rádia BBC World Service.⁹

Tabulka 2. Podíl českých televizních stanic na trhu podle cílových skupin (2004)

		Průměrný roční podíl na trhu (v %)			
		děti 4–14	ženy 15+	muži 15+	dospělí 15+
Terestriální kanály	ČT1	24,74	21,31	21,09	21,21
	ČT2	6,94	6,89	12,01	9,17
	TV Nova	42,35	44,09	39,91	42,23
	Prima TV	16,25	22,78	20,09	21,58
Kabelové a satelitní kanály (dohromady)		9,72	4,93	6,90	5,81

Zdroj: ATO-Mediaresearch¹⁰

3. SYSTÉM REGULACE ELEKTRONICKÉHO VYSÍLÁNÍ A JEHO STRUKTURA

Politická nominace členů Rady pro rozhlasové a televizní vysílání je zdrojem permanentních pochybností o nezávislosti tohoto regulačního orgánu, který je mimo jiné zodpovědný za udělování vysílacích licencí, dohlíží na dodržování licenčních podmínek a mediálních zákonů. Za současného stavu legislativy je pro RRTV velmi obtížné udělovat sankce. Přestože novináři pracující pro televizi nepocítují přímý nátlak ze strany politiků nebo podnikatelských lobby, mají čeští provozovatelé vysílání tendenci podléhat tlakům ze strany vlády, politických stran a dalších zájmových skupin.

3.1 Regulační orgány pro televizní sektor

Hlavním regulátorem televizního vysílání je Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV). Do regulace vysílání nicméně zasahuje řada dalších hráčů.

⁹ Viz rozhovor s Martinem Weissem, politickým analytikem a komentátorem. Těž ve zprávě nadace Freedom House *Nations in Transit 2003. Demokratické ve střední a východní Evropě a Euroasii*, Freedom House, 2004, str. 228, přístupné na <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/NISPAce/UNPAN012418.pdf> (stránka byla prohlížena 4. května 2005), (dále jen Zpráva Freedom House 2003)

¹⁰ Statistika je přístupná na internetových stránkách Asociace televizních organizací (ATO) <http://www.ato.cz> (stránka byla prohlížena 20. května 2005).

Vysílací frekvence spravuje *Český telekomunikační úřad* (ČTÚ). Jak ČTÚ, tak RRTV jsou správní orgány nezávislé na vládě – RRTV v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a ČTÚ v oblasti elektronických komunikací a poštovních služeb. Obě instituce spolupracují na přípravě plánu na rozdělování frekvencí pro rozhlasové a televizní vysílání. RRTV byla ustanovena Zákonem o rozhlasovém a televizním vysílání,¹¹ který také reguluje její aktivity. ČTÚ byl ustanoven Zákonem o elektronických komunikacích¹², a tímto zákonem se také převážně řídí jeho činnost.

Česká legislativa dává do rukou poslanců značně rozsáhlé pravomoci ke kontrole médií. Kromě RRTV jmenuje Poslanecká sněmovna i členy Rady České televize, Rady Českého rozhlasu a Rady České tiskové kanceláře. (Více v kapitole 4.4)

Mediální problematice se systematicky věnuje také Stálá komise pro sdělovací prostředky Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Tvoří ji 17 poslanců, členů politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně, kteří jsou jmenováni podle proporcionálního principu zastoupení jednotlivých politických stran. Mezi úkoly komise patří:

- revize a návrhy nové mediální legislativy a překládání pozměňovacích návrhů stávajících zákonů,
- příprava slyšení pro zástupce různých médií,
- předkládání doporučení k mediální legislativě, schvalování výročních zpráv RRTV a rad jednotlivých veřejnoprávních médií.

Doporučení sněmovní komise jsou obvykle respektována. Většina mediálních pozorovatelů, kteří poskytli pro účely této zprávy rozhovor, potvrdila, že většina návrhů týkajících se mediální legislativy a její změny je iniciována Stálou komisí pro sdělovací prostředky.

Vláda je zapojena do regulace rozhlasového a televizního vysílání prostřednictvím odboru hromadných sdělovacích prostředků Ministerstva kultury ČR, které má na starosti „posuzování efektivity právních norem upravujících provozování rozhlasového a televizního vysílání“¹³ a podílí se na jejich průběžné novelizaci. Ministerstvo kultury také sjednává přistoupení ČR k mezinárodním úmluvám v mediální oblasti a podílí se na jejich re-

¹¹ Zákon č. 231/2001 ze 17. května 2001 o provozování rozhlasového a televizního vysílání, *Sbírka zákonů*, část 87 ze 4. června 2001 (dále vysílací zákon).

¹² Zákon č. 127/2005 o elektronických komunikacích, *Sbírka zákonů*, část 43 z 31. března 2005 (dále jen zákon o elektronických komunikacích, 2005). Více informací o zákonu o elektronických komunikacích najdete v kapitole 7.

¹³ Více informací o kompetencích Ministerstva kultury v oblasti sdělovacích prostředků je k dispozici na webové stránce ministerstva <http://www.mkcr.cz/en/www/article.php?id=394> (stránka prohlížena 15. května 2005).

alizaci.¹⁴ Ministerští úředníci spolupracují s parlamentní mediální komisí a RRTV na vytváření mediální legislativy, avšak ministerstvo kultury má v této oblasti velmi malý vliv a o konečné podobě mediálních zákonů ve většině případů rozhoduje parlament. V posledních letech se například ministr kultury Pavel Dostál několikrát pokusil navrhnout změny v mediální legislativě a ovlivnit rozhodovací proces v Radě České televize, ale jeho návrhy byly v parlamentu většinou zamítnuty.

3.1.1 Pravomoci a povinnosti RRTV

Jak veřejnoprávní, tak soukromá elektronická média reguluje *Rada pro rozhlasové a televizní vysílání*, která je správním orgánem nezávislým na vládě.

První federální Rada pro rozhlasové a televizní vysílání byla ustanovena v roce 1991 a zanikla na konci roku 1992 v souvislosti s rozdělením Československa na dva státy.¹⁵ Její kompetence převzala v roce 1993 první Rada pro rozhlasové a televizní vysílání ČR.

Aktivitu RRTV upravuje vysílací zákon z roku 2001, který nahradil federální zákon z roku 1991.¹⁶ K hlavním úkolům RRTV patří udělování vysílacích licencí a dohled nad tím, zda provozovatelé vysílání dodržují zákon. RRTV má také za úkol dohlížet na zachovávání a rozvoj plurality programu a informací a monitorovat nezávislost vysílání.

Nejdůležitější pravomoci, povinnosti a závazky Rady jsou shrnuty v paragrafu 5 vysílacího zákona:

- udělování, změny a odnímání licencí k rozhlasovému a televiznímu vysílání;
- dohled nad dodržováním právních předpisů v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a podmínek stanovených licencí nebo registrací;
- vydávání, změny a rušení rozhodnutí o registraci k provozování převzatého vysílání;
- vedení evidence provozovatelů vysílání a převzatého vysílání;
- pravidelné zveřejňování seznamu žádostí o přidělení licence a registrace, seznamu udělených licencí a jejich změn, přehledu udělených registrací a jejich změn a seznamu frekvencí využívaných k rozhlasovému a televiznímu vysílání;

¹⁴ Více informací na stránkách Ministerstva kultury ČR www.mkcr.cz

¹⁵ Federální vysílací rada byla ustanovena zákonem o provozování rozhlasového a televizního vysílání z roku 1991.

¹⁶ Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání, 1991

- udělování sankcí za nedodržování právních předpisů v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a za nedodržování licenčních podmínek;
- monitorování rozhlasového a televizního vysílání;
- spolupráce s ČTÚ na přípravě plánu přidělení frekvencí pro rozhlasové a televizní vysílání;
- spolupráce na tvorbě mediální politiky, a to prostřednictvím vlastních stanovisek a návrhů adresovaných vládě;
- vydávání usnesení, výroční zprávy a zápisů ze svých jednání;
- zveřejňování rozhodnutí soudů o žalobách proti vlastním rozhodnutím.

Někteří mediální pozorovatelé, a dokonce i členové RRTV se domnívají, že mediální legislativa reguluje více činnost samotné Rady než činnost provozovatelů rozhlasového a televizního vysílání. „Má více paragrafů, které jasně určují, kdy musí Rada rozhodnout a jak musí rozhodnout a kdy je zcela nezbytné, aby rozhodla, a tak dále,“ uvedl například člen Rady Milan Jakobec.¹⁷ Členové současné Rady si stěžují¹⁸, že nemají právní nástroje k tomu, aby přiměli provozovatele vysílání dodržovat licenční podmínky a že licenční procedura pro přenos programů satelitních operátorů na území České republiky je vágní.

Odborníci na mediální legislativu i členové RRTV poukazují na vážné nedostatky ve vysílacím zákoně, které brání Radě v tom, aby účinněji regulovala trh. Rada například nedisponuje žádným právním nástrojem, kterým by přiměla provozovatele vysílání k tomu, aby oznámili změny ve své vlastnické struktuře. Současná legislativa nedokáže zaručit transparentnost televizního a rozhlasového trhu, protože stanice nejsou povinny poskytnout Radě přesné informace o tom, kdo je vlastníkem společnosti, která je držitelem licence, a jaká je struktura jejích vlastnických vztahů. Novinář a znalec mediální problematiky Jan Potůček uvádí příklad mezery v českém vysílacím zákoně, která umožňuje mediálním holdingům získat licenci, aniž by musely odhalit svou identitu:

„Zmínění majitelé televize Prima, skupina GES, se před dvěma lety zúčastnili tří licenčních řízení na velmi lukrativní rozhlasové frekvence v Praze, Brně a Ostravě. Ve všech případech se tendru nezúčastnili přímo, ale přes nastrčené společnosti, v jejichž výkonných či kontrolních orgánech seděli lidé přímo ze skupiny GES. Všechny tři

¹⁷ Václav Moravec, rozhovor s Milanem Jakobcem, členem Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, v pořadu Interview BBC, BBC World Service Czech Section, 2. května 2003, http://www.bbc.co.uk/czech/interview/030502_jakobec.shtml (stránka prohlížena 11. září 2004).

¹⁸ Rozhovor s Milanem Jakobcem, 30. června 2004. Rozhovor s Václavem Žákem, 4. června 2004.

vítězné projekty byly odlišné jak v programu, tak v názvech. Po udělení licencí náhle provozovatelé ještě před zahájením vysílání požádali mediální radu o souhlas se změnou názvu a ze všech tří rádií vznikla síť *Hey*...¹⁹

Zástupci komerčních stanic naopak zastávají názor, že RRTV má dostatek legálních nástrojů, pomocí kterých může přimět soukromé televizní stanice k tomu, aby oznámily změny ve svých vlastnických strukturách. Představitelé stanice Prima TV poukazují na článek 14 vysílacího zákona, podle kterého žadatelé musí při žádosti o licenci předložit informace o vlastnické struktuře společnosti, která o licenci *žádá*; dodatečné změny ve vlastnické struktuře právnické osoby, která vlastní licenci, však oznámeny být nemusí.²⁰

Právní experti a členové Rady tvrdí, že RRTV může kontrolovat jen první patra vlastnické struktury provozovatelů vysílání a nemůže jít hlouběji, aby zjistila, kdo je ve skutečnosti vlastníkem komerčních stanic.²¹ Radní Václav Žák vysvětluje:

„Jakmile je vlastníkem licencovaného subjektu právnická osoba, Rada už se nesmí ptát, jak vypadá vlastnictví té právnické osoby. Rada smí kontrolovat jakoby jen první patro vlastnictví. Ale co se odehrává v těch dalších patrech – na to Rada už nemá žádné právo. Normálně se za vlastníka považuje ten, komu plynou ty poslední peníze, u koho končí ty peníze, to je vlastník. A mezitím může být řada dalších pater. Na rozdíl od německého systému česká Rada nemůže sledovat vlastnictví až do koncového subjektu.²²

RRTV kritizují také představitelé místního reklamního průmyslu. Těm se nelíbí téměř monopolní postavení TV Nova na trhu s reklamou a tvrdé limity, které omezují reklamní čas na obrazovkách. RRTV by podle kritiků měla aktivněji zasahovat do regulace trhu, měla by vyvíjet aktivity, kterými by stimulovala konkurenci na trhu, a podávat zprávy českému antimonopolnímu úřadu (Úřadu na ochranu hospodářské soutěže – ÚOHS).

¹⁹ Jan Potůček: *Vlastnická struktura českých médií? Detektivka. Krajské noviny Pardubice*, srpen 2004. <http://potucek.blogspot.com> (stránka prohlížena 31. srpna 2004).

²⁰ Článek 14 vysílacího zákona uvádí, že pokud je žadatelem o vysílací licenci právnická osoba, je nutné, aby předložila údaje o množství vlastního kapitálu, podílu hlasovacích práv a vkladu kapitálu partnerů. V článku 21 vysílacího zákona se uvádí, že provozovatel vysílání musí požádat RRTV o písemný souhlas o změně výše základního kapitálu, způsobu rozdělení hlasovacích práv, vkladu jednotlivých společníků. Písemný komentář k pracovní verzi této zprávy, předložené EUMAPu generálním ředitelem Prima TV 26. ledna 2005 a televizi Prima TV 7. března 2005.

²¹ Diskuse u kulatého stolu organizovaná OSI, Praha, 24. listopadu 2004 (dále jen komentář z diskuse u kulatého stolu). *Poznámka: OSI uspořádal v každé zemi zapojené do tohoto projektu diskusi u kulatého stolu a pozval kritiky pracovní verze zprávy. Mezi kritiky byli většinou představitelé vlády a provozovatelů vysílání, novináři, akademici a představitelé neziskového sektoru. Tato finální verze zprávy zohledňuje jejich písemné i ústní připomínky.*

²² Rozhovor s Václavem Žákem, radním RRTV, Praha 9. června 2004

Představitelé Prima TV brání Radu s tím, že nemůže být obviňována ze současných limitů reklamního času, „protože ten je dán zákonem a rozhodují o něm zákonodárci.“²³

RRTV může penalizovat provozovatele vysílání, kteří porušují zákon (více v kapitole 4.4.). Provozovatelé vysílání nicméně kritizují RRTV za způsob, jakým reguluje obsah vysílání. Jedním z nejkontroverznějších témat je zákaz vysílání programů, které by mohly ohrozit „mravní vývoj dětí a mladistvých“²⁴. RRTV se jasně nevyjádřila, co tato pasáž zákona v praxi přesně znamená, a to je jeden z důvodů, proč tento zákaz zatěžuje Českou televizi. „Scénáristé teď například vyřazují vysílání divadelních představení, které obsahují vulgarismy.“²⁵ V roce 2002 dala například RRTV České televizi pokutu 20 000 korun, poté co shledala, že Česká televize odvysíláním pořadu *Obrázkáři* na programu ČT 2 19. ledna 2001 ve 20 hodin porušila vysílací zákon.²⁶ Tento pořad byl dokumentem o alternativní kultuře a lidé, kteří v něm vystupovali, nepřetržitě pili alkohol a používali hovorové až vulgární výrazy.

Česká televize se proti pokutě odvolala a Městský soud v Praze shledal, že ČT mravní vývoj mládeže neohrozila a pokutu zrušil.²⁷

Podle kritiků jde o jeden z relevantních příkladů neadekvátní regulace RRTV. RRTV by měla hodnotit programy mnohem citlivěji, případ od případu, a nikoli pouze slepě dohlížet na dodržování litery zákona. Česká televize nepopřela svoji veřejnoprávní misi tím, že odvysílala program typu *Obrázkáři*, který byl, i přes vulgarismy, které se v něm objevily, zajímavý pro mladé diváky.²⁸

Konečně i sami provozovatelé vysílání si stěžují na nedostatečnou odbornost Rady a na její zaostalost:

„V našem prostředí Rada jen bdí nad tím, jestli je dodržovaný zákon, kontroluje, zda tam bylo o deset sekund méně nebo víc. Ale když má přijít k nějakému rozhodnutí nebo má něco učinit, tak říká: To my ne. My nejsme vykladači. To musíte jít k soudu. My

²³ Písemné poznámky k pracovní verzi zprávy, předložené EUMAPu televizí Prima TV 7. března 2005

²⁴ Vysílací zákon, čl. 32 (1) (g)

²⁵ Komentář z diskuse u kulatého stolu (OSI)

²⁶ Ve svém rozhodnutí č. Rpo/4/02 z 28. března 2002 RRTV prohlásila, že program porušil článek 32 vysílacího zákona, který mezi 6.00 a 22.00 zakazuje vysílání pořadů, které „by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých“.

²⁷ RRTV, *Výroční zpráva 2003*, str. 36.

²⁸ Komentář z diskuse u kulatého stolu (OSI)

jenom kontrolujeme, jestli jste tam měli ten reklamní limit naplněný. Ale to je velmi málo. Proč mít takový úřad?“²⁹

Profesionálové působící v sektoru elektronického vysílání od RRTV očekávají, že bude aktivněji zasahovat do tvorby nových zákonů, hlavně tím, že bude iniciovat veřejné debaty a zásadní problémy, jakými jsou například obsah vysílání a křížení vlastnictví, bude konzultovat s odborníky. „Jedním ze základních nedostatků Rady je, že se nepokusila iniciovat veřejnou diskusi, aby dosáhla konsensu o tom, co se dá ještě tolerovat a co už ne v oblasti obsahu vysílání a křížení vlastnictví.“³⁰

3.1.2 Složení RRTV

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání má 13 členů. Členy Rady jmenuje a odvolává předseda vlády na návrh Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Mandát členů Rady je šestiletý a je jedenkrát obnovitelný. Systém nominace není rotační. Členové RRTV nemohou vykonávat funkce v politických stranách a hnutích nebo jednat v jejich prospěch.³¹ Zákon nespécifikuje žádné požadavky na profesionální zkušenosti radních.

Přestože jsou všichni kandidáti na členství v RRTV jmenování a odvolávání premiérem, podle vysílacího zákona „[členy Rady] jmenuje a odvolává předseda vlády na návrh Poslanecké sněmovny, a to neprodleně po obdržení návrhu“.³² To znamená, že opravdová moc týkající se nominace a odvolání členů Rady je v rukou Poslanecké sněmovny. Schválení předsedou vlády je formální, radní ve skutečnosti jmenuje a odvolává Poslanecká sněmovna. Na takový systém nominací se nevyhnutelně pohlíží jako na nástroj usnadňující politický vliv na RRTV. Členové RRTV jsou nominováni a jmenováni výhradně politickými stranami, zastoupenými v dolní komoře parlamentu. Na nominaci a jmenování nemá vliv žádná jiná entita, jako například Senát, ve kterém je někdy rozložení politické moci jiné.

To, že Poslanecká sněmovna má systém nominací naprosto pod kontrolou, má často za následek, že jsou do RRTV jmenováni stoupenci politických stran.³³ Systém má svůj původ v mediální legislativě ze začátku devadesátých let, kdy tato tradice politického dohledu nad elektronickými médii vznikla. Václav Žák, současný člen Rady, tento vývoj vysvětluje následovně:

²⁹ Rozhovor s Michaellem Richterem

³⁰ Komentář z diskuse u kulatého stolu (OSI)

³¹ Vysílací zákon, článek 7 (11)

³² Vysílací zákon 7 (1)

³³ Rozhovory s Václavem Moravcem, 3. a 8. června 2004

„Lidé, kteří sepisovali tuto legislativu, neměli naprosto žádnou zkušenost. Tak se jako vzor vzala taková kompilace německého modelu spolu s direktivami Rady Evropy. Vzhledem k tomu, že ten německý model se opíral o strukturovanou občanskou společnost, která v té době [v České republice] neexistovala. Bylo těžké dávat do dozorových rad zástupce církví, když ty církve byly pod kontrolou státní bezpečností apod. Tak se to prostě nahradilo parlamentní volbou. Tím pádem se ostře zpolitizoval celý dohled nad mediální scénou. Co bylo ještě horší – vyšla nějaká směrnice Rady Evropy, která doporučovala, aby regulační orgány byly ‚accountable to the Parliament‘. A oni si to ‚accountable‘ vyložili velmi silně a zavedli do těchto zákonů systém, že při dvojitým neschválení zprávy je možné ten regulační orgán odvolat. Což je naprosto mimořádná věc a vytváří to obrovské potíže, protože tím pádem je regulační orgán přímo závislý na složení parlamentní většiny.“³⁴

V roce 1997 se počet členů RRTV zvýšil o čtyři (tedy na 13), a to pod nátlakem (tehdy) opoziční ČSSD, která chtěla prosadit do RRTV své lidi.³⁵

Poslanecká sněmovna může také snadno rozpustit celou Radu tím, že dvakrát za sebou odmítne výroční zprávu (více v kapitole 3.1.3). Výroční zpráva je také předložena premiérovi k vyjádření.

3.1.3 Zodpovědnost a transparentnost RRTV

RRTV se stala jednou z nejkritizovanějších institucí v oblasti médií. Je vnímána jako orgán, který je pod nátlakem zájmových skupin. Pro politiky je těžké odolat pokušení a nevybírat členy RRTV tak, aby mohli kontrolovat její rozhodnutí, či nevyvíjet tlak na její odvolání v okamžiku, kdy začne být neposlušná.

RRTV byla za dobu své dvanáctileté existence odvolána dvakrát. Poprvé to bylo v roce 1994, kdy její členové zamítli doporučení parlamentní mediální komise týkající se přidělování licencí rozhlasovým stanicím AM. Poslanci v odvetném úderu v létě 1994 opakovaně zamítli výroční zprávu RRTV a v průběhu jedné schůze Poslanecké sněmovny pak odvolali všechny její členy a zvolili Radu novou.³⁶ Jiné zdroje však uvádějí verzi, že RRTV byla rozpuštěna, protože nebyla ochotna podřídit se přání Občanské demokratické strany (ODS), aby zamítla žádost o licenci pro TV Nova.³⁷ Většina členů

³⁴ Rozhovor s Václavem Žákem. Stejný názor vyjádřili mediální pozorovatelé, jako Václav Moravec, Milan Šmíd a Michal Prokop.

³⁵ M. Šmíd: *Média, internet, TV Nova a já*. Vydavatelství ISV, Praha 2000, str. 71. Zvýšení počtu členů Rady bylo umožněnou změnou legislativy: článek 3(1), zákon č. 135/1997 ze dne 12. června 1997, *Sbírka zákonů*, část 48 z 26. června 1997 (dále jen zákon č. 135/1997).

³⁶ kol. autorů: *Dějiny českých médií v datech*. Karolinum, Praha 2003, str. 292.

³⁷ Rozhovor s Václavem Žákem, 9. června 2004

nové Rady měla silné vazby na politické strany zastoupené v parlamentu – byli mezi nimi bývalý poradce předsedy vlády, bývalý poslanec a několik neúspěšných kandidátů do Senátu.³⁸

Podruhé byla RRTV odvolána v dubnu 2003, znovu poté, co poslanci zamítli její výroční zprávu. Její členové byli obviněni z kolektivní zodpovědnosti za mezinárodní soudní spor mezi Českou republikou a společností CME, která iniciovala mezinárodní arbitrážní řízení a obvinila český stát z toho, že nedokázal ochránit její investici v TV Nova. V březnu 2003 přikázali londýnští arbitři České republice, aby zaplatila CME 10,4 miliardy korun odškodného. Vysoká cena arbitráže a mezinárodní kritika, kterou spor podnítil, rozvířily debatu o transformaci RRTV.

Názory na toto odvolání RRTV se liší. Zatímco někteří mediální analytici obviňují z arbitrážního sporu RRTV, jiní tvrdí, že zodpovědná není ani tak Rada, jako politici, kteří ji dotlačili k tomu, aby jednala tak, jak jednala (více v kapitole 3.3).

Odborníci zdůrazňují, že vytvořit neutrální regulační orgán televizního trhu není snadné. Následkem historického vývoje Česká republika postrádá dostatek profesionálů se zkušenostmi v oblasti televizního a rozhlasového vysílání a dobrou znalostí trhu, kteří by byli dostatečně finančně zajištěni, a tudíž rezistentní vůči snahám o zkorumpování.³⁹ Členové RRTV mají status vládních úředníků a plat na úrovni poslance (1 400 EUR měsíčně).

Rozhodnutí mezinárodní arbitráže ve prospěch CME vedlo k pokusům depolitizovat RRTV a zajistit jí větší nezávislost. Ministerstvo kultury navrhlo řešení, aby radní nebyli nominováni pouze Poslaneckou sněmovnou, ale také prezidentem a Senátem, a to rovným dílem. K ničemu takovému však zatím nedošlo a změna ve způsobu výběru radních se v blízké době ani neočekává.⁴⁰

Současní členové Rady byli na jaře 2003 opět nominováni politickými stranami. Jsou mezi nimi spisovatelé, novináři a bývalí politici. Přes některá obvinění z neprofesionality jsou politicky o něco méně závislí než jejich předchůdci. Václav Žák, člen Rady jmenovaný v roce 2003, vysvětluje:

³⁸ Erik Tabery: *Prima rada nad zlato. Respekt*, 12. února 2001, str. 4.

³⁹ Rozhovor s Michaelem Richterem

⁴⁰ Ministr kultury Pavel Dostál řekl deníku Právo, že chce, aby Rada pro rozhlasové a televizní vysílání nebyla závislá na politických stranách. „Měla by to být rada vážená, s vysokou mírou respektu, rada, která bude měřit všem stejně, přísně respektovat zákon a nebude jen převodovou pákou mediálních magnátů. Rada nesmí zapříčinit vznik ani stínu pochybnosti, že je podplatitelná,“ míní Dostál, ale dodává: „Přiznávám, že tato má představa je tak trochu sci-fi.“ Jana Perglerová: *Mlynář chce odvolat čtyři členy vysílací rady. Právo*, 1. února 2002, str. 3.

„Složení dnešní Rady vzniklo z politické nominace, ale přece jenom s tím rozdílem, že lidé, kteří byli nominováni, nejsou vyhraněnými představiteli zájmů politických stran. Takže i když se tu a tam při nějaké diskusi politické stanovisko objeví, tak to [politický faktor] nehraje v rozhodování žádnou důležitou roli.“

Mediální pozorovatelé varují, že způsob jmenování a odvolávání členů RRTV vždy nechává prostor pro ovlivňování jejich rozhodnutí ze strany politiků. „Pokud člen Rady ví, že jakékoli neuposlechnutí formálních či neformálních signálů vysílaných ze sněmovny může znamenat ztrátu poměrně slušně placeného místa, je jasné, že se bude vždy na tyto signály ohlížet,“⁴¹ Podle mediálních analytiků mohou být těmito signály „doporučení“ poslanců k různým rozhodnutím, jakými jsou například udělování licencí nebo sankce.

Někteří zástupci provozovatelů vysílání věří tomu, že RRTV je stále pod silným politickým vlivem. Generální ředitel Prima TV přímo uvádí: „Současná Rada je politická více než kdy jindy. Současná koalice nominovala osm členů Rady, a tak si zajistila pohodlnou většinu.“⁴²

Pozorovatelé věří, že by zavedení rotačního principu volby členů Rady zajistilo větší nezávislost regulátora. Členství v Radě by neodráželo současnou distribuci politické moci v Poslanecké sněmovně. O zavedení rotačního principu se v posledním desetiletí už několikrát začalo debatovat, ale toto opatření nebylo zatím přijato v rámci mediální legislativy.

Dalším možným řešením, jak depolitizovat RRTV a zlepšit její profesionalitu, by mohlo být přenesení více kompetencí na Úřad Rady pro rozhlasové a televizní vysílání.⁴³ Úřad RRTV je zřízen zákonem o provozování rozhlasového a televizního vysílání, má 34 zaměstnanců a skládá se ze sekretariátu, ekonomického oddělení, oddělení informatiky, oddělení komunikace a zahraničních vztahů, právního oddělení, licenčního oddělení, programového oddělení a technického oddělení.

Podle Jaromíra Talíře, poslance, současného předsedy parlamentní mediální komise a bývalého ministra kultury, není v současné době postavení Úřadu RRTV zcela jasné a existuje řada nezodpovězených otázek týkajících se jeho kompetencí, vybavení a financování. Větší rozhodovací pravomoci v rukou expertů Úřadu RRTV by podle Talíře znamenaly zvýšení nezávislosti RRTV.⁴⁴

⁴¹ Milan Šmíd: *Sedm hříchů české Rady pro rozhlasové a televizní vysílání*. Publikováno na: www.louc.cz 2. června 2003 (stránka prohlížena 1. června 2004).

⁴² Písemný komentář k pracovní verzi této zprávy, předložené EUMAPu generálním ředitelem Prima TV 26. ledna 2005 a televizi Prima TV 26. ledna 2005

⁴³ Rozhovor s Jaromírem Talířem, předsedou Stálé komise pro sdělovací prostředky, PSP a bývalého ministra kultury, Praha 1. července 2004

⁴⁴ Rozhovor s Jaromírem Talířem, 1. července 2004

3.2 Licenční řízení a registrace

3.2.1 Licenční řízení pro terestrické vysílání

RRTV je výhradním subjektem zodpovědným za udělování a odnímání licencí k provozování rozhlasového a televizního vysílání. Český telekomunikační úřad (ČTÚ) v procesu přidělování vysílacích licencí nehraje žádnou roli, pouze koordinuje frekvenční plán ve spolupráci s RRTV. Licenční řízení se řídí pravidly, která jsou stanovena ve vysílacím zákoně.⁴⁵ Rada má oprávnění přidělovat licence k vysílání prostřednictvím vysílačů, satelitů a kabelových systémů.

Společnost, která žádá o přidělení vysílací licence, nebo její zástupce musí mít sídlo v České republice a být zapsaná v obchodním rejstříku. Fyzické osoby mohou získat licenci pouze v případě, že mají trvalý pobyt v České republice nebo registrovanou společnost se sídlem v České republice.

Licence k provozování rozhlasového vysílání může být udělena maximálně na dobu osmi let. Televizní licence nesmí být udělena na více než 12 let. Komerční rozhlasové stanice musí zahájit vysílání do 180 dnů a televize do 360 dnů ode dne získání licence k provozování vysílání. V opačném případě jim může být licence odebrána. K provozování převzatého satelitního a kabelového vysílání není třeba žádat o licenci a provozovatelům stačí registrace.

RRTV vyhlašuje výběrová řízení k přidělení licencí. Je povinna zveřejnit lhůtu a místo podání žádosti o licence, časový a územní rozsah a soubor technických parametrů předpokládaného vysílání. Projekty žadatelů o licence Rada vyhodnocuje podle následujících kritérií:

- úroveň ekonomické, organizační a technické připravenosti,
- transparentnost vlastnických vztahů žadatele,
- přínos programové skladby z hlediska rozmanitosti nabídky na trhu,
- zastoupení evropské tvorby, tvorby nezávislé a současné v plánech programové nabídky (týká se pouze televizního vysílání),
- přínos pro rozvoj původní domácí tvorby,
- přínos pro rozvoj kulturních, etnických a jiných menšin zastoupených v České republice.

⁴⁵ § 5 b) zákona č. 231/2001 Sb.

Žadatelé o licenci jsou přizváni k veřejnému slyšení, které má sloužit také jako diskusní fórum zaměřené na programovou strukturu.

V minulosti měla Rada v průběhu licenčního řízení právo navrhnout a ukládat celý soubor licenčních podmínek. Kritici současného systému udělování licencí namítají, že stávající vysílací zákon Radě nedovoluje takový seznam licenčních podmínek předepsat. Rada může pouze zhodnotit návrhy projektů a doporučit některé změny. „Licenčními podmínkami se stane to, co je napsané v projektu, který vyhrál licenční řízení,“ konstatuje radní Jakobec.⁴⁶ Kromě toho může operátor rozhlasového nebo televizního vysílání tyto podmínky kdykoli změnit.

První legislativa v postkomunistických zemích, upravující rozhlasové a televizní vysílání, opravňovala na začátku devadesátých let RRTV k tomu, aby stanovila dodatečné licenční podmínky. Například původní vysílací licenci TV Nova upravovalo 31 licenčních podmínek, které byly připraveny ve spolupráci s britskou Nezávislou televizní komisí (Independent Television Commission). Tyto podmínky regulovaly obsah vysílání z hlediště informačního, kulturního a vzdělávacího. Společnost CET 21, která podala žádost o licenci pro TV Nova, slíbila mimo jiné „usilovat o překonání sociálních a kulturních rozdílů mezi lidmi, vychovávat diváka k toleranci, podporovat české filmy a regionální zpravodajství“.⁴⁷

Management TV Nova později většinu těchto podmínek ignoroval. TV Nova od začátku vysílala komerční programy, zaměřené na masové publikum.

V průběhu chvatné liberalizace mediálního trhu v polovině devadesátých let přijal český parlament několik důležitých novel mediálního zákona. Mezi nejdůležitější patřilo zrušení práva RRTV zavázat operátory licenčními podmínkami.⁴⁸ „Rada od té doby nemohla držitelé licence nařídít, aby dodržoval, co v projektu sám slíbil, např. podíl českých tvůrců na skladbě vysílaného programu, ani kontrolovat jeho majetkové poměry,“ napsal Václav Žák v roce 2003.⁴⁹

Nový vysílací zákon, přijatý v roce 2001 a platný dodneška, nepřinesl v tomto směru žádné významné změny. RRTV nebylo přiznáno právo na stanovení dodatečných licenč-

⁴⁶ Rozhovor s Milanem Jakobcem

⁴⁷ B. Kenety: *CME enters Hungarian TV bid amidst Czech controversy* (CME vstupuje na maďarský trh, přes českou kontroverzi). *Central European Business Weekly*, 14–20 březen 1997, <http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/staff/Kenety2.html> (stránka prohlížena 29. května 2005).

⁴⁸ Zákon č. 484/1991 umožnil vytvoření duálního systému vysílání. Novela tohoto zákona č. 301/1995 zrušila povinnost žádat o licenci pro kabelové a satelitní vysílání a místo toho ustanovila pouze registrační povinnost. RRTV už nemohla sama stanovit dodatečné licenční podmínky. Kol. autorů: *Dějiny českých médií v datech*. Str. 424 a str. 431.

⁴⁹ Václav Žák: *Deset miliard. Za co? Ekonom*, 20. března 2003, str. 26.

ních podmínek. V zákoně také zůstalo opatření, povolující stanicím změnu původních licenčních podmínek – v praxi to znamená, že provozovatelé nemusí dodržovat sliby uvedené v žádostech o licence.⁵⁰

Vysílací zákon byl napsán v období tzv. „opoziční smlouvy“, v letech 2000–2001, kdy menšinová vláda České strany sociálně demokratické (ČSSD) zůstala u moci díky podpoře opoziční Občanské demokratické strany (ODS).⁵¹ V té době ODS prosadila mnohem tolerantnější zákon pro soukromé provozovatele vysílání. Mediální analytik Milan Šmíd to komentuje tak, že výše zmíněné ustanovení vysílacího zákona „připravilo vysílací radu o jeden z hlavních instrumentů regulace“⁵². Tento názor je sdílen širokou odbornou veřejností i některými politiky.

Radní Milan Jakobec popisuje současný proces stanovování licenčních podmínek následovně:

„Licenční podmínky si vlastně napíše žadatel sám. Pokud jde například o celoplošný program, tak Rada může do jisté míry říci, jak si ten celoplošný program představuje. To znamená nějakou programovou specifikaci, to je jediné, co Rada může sestavit. To znamená, že to může být program sportovní, zábavný, čistě sestávající ze zpravodajství atd. Pokud jde o nějaké přidělení licence apod., tak to záleží na těch žadatelích, a to, co si napíšu do toho projektu ti žadatelé, z toho se stanou licenční podmínky.“⁵³

RRTV má právo zamítnout předložené licenční podmínky v rámci licenčního řízení. Nemá však dostatečné pravomoci v průběhu licenčního řízení. V jiných zemích je běžnou praxí, že regulátor navrhuje podmínky ve spolupráci s účastníky licenčního řízení. RRTV nemá žádné pravomoci udělit držiteli licence dodatečné podmínky. RRTV má právo změnit licenční podmínky pouze v případech, kdy je nutné „splnit mezinárodní požadavky“, které jsou pro Českou republiku závazné. V minulosti byla Rada obviněna z toho, že nesáhla po této klauzuli v průběhu vlastnického sporu o TV Nova (více v kapitole 5.3. *Vlastnictví komerčních stanic*).

⁵⁰ Podle vysílacího zákona může provozovatel vysílání požádat o schválení změn v licenčních podmínkách a Rada je musí schválit. RRTV má jedinou příležitost neschválit licenční podmínky, a to v průběhu licenčního řízení. V okamžiku, kdy RRTV projekt schválí, nemůže už zamítnout změny licenčních podmínek. Pokud RRTV nereaguje na žádost o změnu těchto podmínek do 60 dnů od obdržení žádosti, změny jsou schváleny automaticky. Podle článku 21 (3) vysílacího zákona má Rada právo zamítnout změnu licenčních podmínek pouze tehdy, pokud by změna vedla k neudělení licence na základě veřejného slyšení.

⁵¹ M. Šmíd: *Vysílací rada: bilance jednoho neúspěchu*. 15. května 2003. Publikováno na www.louc.cz (prohlíženo 20. dubna 2005).

⁵² M. Šmíd: *Vysílací rada: bilance jednoho neúspěchu*.

⁵³ Rozhovor s Milanem Jakobcem

Novela vysílacího zákona z roku 2001 zaručuje držiteli licence právo na téměř automatické, bezpodmínečné prodloužení licence na dalších 12 let.⁵⁴ Toto opatření bylo zdánlivě motivováno uvedením licenční procedury do souladu s evropskými standardy. Na druhou stranu však evidentně slouží zájmům stávajících provozovatelů komerčního vysílání. Mediální analytici se shodují na tom, že během projednávání tohoto konkrétního opatření zákonodárci podleli nátlaku a lobbingu komerčních stanic. Výsledkem je, že téměř všechny licence jsou automaticky prodlužovány a na trhu neexistuje prakticky žádný prostor pro vznik nových stanic.

„Při projednávání je zřetelný lobbing zájmových skupin. Potlačen je veřejný zájem, ale projevují se zájmy dílčí a partikulární. Sněmovna většinou píše zákony sama,“ tvrdí novinář a mediální pozorovatel Vladimír Moravec.⁵⁵

Poplatek za prodloužení licence na televizní vysílání činí 200 milionů korun (6,5 mil. EUR). Představitelé RRTV kritizují nízkou cenu administrativních poplatků a velmi vágní a velkorysý systém registrace operátorů převzatého satelitního vysílání, který využívá velký počet provozovatelů. V daném systému musí tito provozovatelé sice formálně založit zastoupení nebo pobočku své společnosti v České republice, avšak vysílat přes satelit mohou v jiné zemi a nemusí vůbec pokrývat český trh.

3.2.2 Registrace satelitního a kabelového vysílání

Pro převzaté satelitní a kabelové vysílání není v České republice potřeba licence. Operátoři satelitního a kabelového vysílání se musí u RRTV pouze zaregistrovat.

V žádosti o registraci musí být uvedeny údaje o programech, které operátor zamýšlí šířit, časový plán programu, teritorium, ve kterém se bude program šířit, údaje o finančním zajištění programu, „popřípadě plánované obsazení kanálů a technická specifikace kabelového systému.“⁵⁶

Pokud žadatel nepředloží všechny požadované informace, musí Rada požádat o doplnění žádosti a poskytnout za tímto účelem žadateli patnáctidenní lhůtu. Pokud RRTV o přidělení registrace nerozhodne do 30 dnů od doručení žádosti, operátor je zaregistrován automaticky.⁵⁷ RRTV může žádost zamítnout, pokud během uplynulých pěti let byla

⁵⁴ Článek 12 (8) vysílacího zákona: „Na žádost provozovatele vysílání s licencí Rada dobu platnosti licence prodlouží. Doba platnosti licence lze prodloužit jedenkrát, a to u rozhlasového vysílání o dobu 8 let a u televizního vysílání o dobu 12 let. Na žádost provozovatele vysílání s licencí může Rada prodloužit dobu platnosti licence i o kratší dobu.“

⁵⁵ Rozhovor s Václavem Moravcem

⁵⁶ Vysílací zákon, čl. 27

⁵⁷ Vysílací zákon čl. 28 (1) (2) (3)

žadatelé zrušena vysílací licence nebo registrace na základě „porušení zákona“, pokud má žadatel záznam v trestním rejstříku nebo pokud „z přihlášky vyplývá, že převzatým vysíláním dojde k porušení právních předpisů.“⁵⁸

Podle radního Jakobce může stávající situace poškodit zahraniční zájmy České republiky. RRTV například nedávno obdržela žádost o registraci vysílání satelitního programu „Venuše“ s jasně pornografickým obsahem, zaměřeným na muslimské publikum v muslimských zemích. „Bylo by to přinejmenším velmi nepěkné, rozvíjet vztahy s Blízkým východem na základě toho. Nicméně české zákony to dovolují. My musíme vydat licenci, i když nás o ni požádá Adolf Hitler,“ prohlásil Milan Jakobec.⁵⁹

3.3 Dodržování právních předpisů, sankce

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání monitoruje, zda provozovatelé televizního a rozhlasového vysílání dodržují licenční podmínky a příslušnou mediální legislativu.

Provozovatel, který poruší ustanovení vysílacího zákona nebo licenční podmínky, obdrží od Rady vyrozumění se stanovenou lhůtou, do které musí toto porušení pravidel odstranit či napravit. Lhůta k nápravě je úměrná závažnosti přestupku. Pokud není záležitost napravena ve stanoveném termínu, může Rada udělit pokutu, která je opět úměrná závažnosti a typu selhání, významu a dopadu na vysílání, případně míře zisku, který porušení zákona provozovateli přineslo. Provozovatelé vysílání mohou dostat pokutu v rozmezí od 5 tisíc do 10 milionů korun.

Pokud provozovatel opakovaně a obzvláště vážným způsobem poruší vysílací zákon nebo licenční podmínky, může mu Rada odebrat vysílací licenci nebo neprodloužit její platnost. Příkladem takto závažného porušení vysílacího zákona by bylo vysílání programu propagujícího násilí, rasovou nesnášenlivost, ovlivňujícího duševní nebo morální vývoj dětí a mládeže nebo převedení vysílací licence na třetí osobu bez souhlasu Rady.

Členové RRTV i mediální pozorovatelé se shodují na tom, že provozovatel rozhlasového či televizního vysílání by se musel opravdu hodně „snažit“, aby mu licence nebyla prodloužena. Stávající praxe to zcela potvrzuje – případy odnětí či neprodloužení vysílací licence téměř neexistují. „Vymahatelnost sankcí je v důsledku současné legislativy velmi nízká. Provozovatelé raději vedou zdoluhavé soudní spory, než aby zaplatili vyměřenou pokutu.“⁶⁰

⁵⁸ Vysílací zákon čl. 28 (4) (a) (b) (c)

⁵⁹ Jakobec dodal, že v případě *Venuše* vysílací rada nepřijímala žadateli administrativní proceduru natolik, že ji nakonec vzdal. (Rozhovor s Milanem Jakobcem.)

⁶⁰ *Výroční zpráva Rady pro rozhlasové a televizní vysílání za rok 2003*, str. 29

RRTV několikrát sankcionovala provozovatele veřejnoprávního vysílání. Po skončení krize České televize v období 2000–2001 (více kapitola 4.4.3.), během které stávající zaměstnanci přerušili program a vysílali své vlastní zpravodajství, udělila RRTV ČT pokutu 2 miliony korun za neobjektivní zpravodajství. Regulátor jako důvod uvedl fakt, že vysílání během krize ČT sloužilo zájmům malé skupiny zaměstnanců ČT. RRTV také obvinila ČT z vkládání reklamy do zpravodajství a z toho, že v průběhu krize neoddělovala reklamu od ostatního programu.

Česká televize se proti těmto obviněním odvolala. Městský soud v Praze nakonec rozhodl, že ČT zákon porušila, ale nemusela platit pokutu. Soud vrátil případ RRTV a regulátor upozornil Českou televizi, že porušila vysílací zákon a zákon o České televizi.

V roce 2002 RRTV uvalila na ČT pokutu 500 000 korun a obvinila stanici z porušování povinnosti „zachovávat principy objektivity a vyváženosti v politických programech, zvláště pak zajistit, aby nebyla upřednostňována žádná politická strana nebo hnutí.“ Inkriminovaný program s názvem *České hlasování* byl satirickým programem o českých regionálních politikách a byl odvysílán 28. října 2002. ČT se odvolala u pražského soudu, který později rozhodl v její prospěch.⁶¹

České televizi byla také udělena pokuta za překročení limitu pro vysílání reklamy. V roce 2003 zaplatila několik stotisícových pokut.⁶²

Prozatím nejkontroverznější rozhodnutí učinila RRTV jakožto „licenční úřad“ v případě TV Nova. V roce 2003 rozpustila Poslanecká sněmovna RRTV kvůli jejímu rozhodování v případě TV Nova (více kapitola 5.3.1.). Důvodem odvolání Rady byla nákladná, neúspěšná mezinárodní arbitráž, vedená s americkým mediálním investorem CME. V březnu 2003 Mezinárodní rozhodčí soud se sídlem v Londýně rozhodl, že Česká republika musí CME zaplatit 10,4 miliardy korun odškodného. Za hlavního viníka na české straně označili mezinárodní arbitři Radu pro rozhlasové a televizní vysílání.

Jako orgán zodpovědný za to, aby byly dodržovány české zákony o televizním vysílání, měla mediální rada ze zákona jak pravomoc, tak povinnost dát do pořádku nezákonné kroky společnosti CET 21, které směřovaly k přerušení jejího exkluzivního vztahu s ČNTS.⁶³

⁶¹ Česká tisková kancelář (ČTK): *Česká televize odvrátila pokutu. Hospodářské noviny*, 3. března 2004, str. 2

⁶² *Výroční zpráva RRTV za rok 2003*, str. 38

⁶³ Ministerstvo financí: *Arbitrážní řízení UNCITRAL CME Česká republika B.V. (Nizozemsko) proti České republice*.
[Http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/SID-53EDF4E6-A45C5F7A/mfcr/ArbitrazniRizeni.doc](http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/SID-53EDF4E6-A45C5F7A/mfcr/ArbitrazniRizeni.doc)
 (prohlíženo 15. května 2005).

Václav Žák, který případ od začátku pozorně sledoval, vysvětluje:

„Ten spor [tehdejší] Rada pro rozhlasové a televizní vysílání pochopila absolutně falešně – pochopila ho jako spor mezi dvěma soukromými subjekty [mezi Vladimírem Železným a CME] – a nikdy si nepoložila otázku, jestli ona, jako státní orgán, nemá taky právo se zeptat, kdo investoval. A protože neudělala nic pro ochranu investic, a naopak pomáhala Vladimíru Železnému, aby tu investici zmařili, tak kvůli tomu Česká republika prohrála spor a musela platit deset miliard korun.“⁶⁴

Tento případ ilustruje technickou nezpůsobilost RRTV.

V květnu 2003 byla ustanovena zvláštní parlamentní komise pro vyšetřování prohrané arbitráže s CME. Komise svou zprávu zveřejnila v lednu 2005. Vyšetřovací komise došla k závěru, že v průběhu arbitrážního řízení došlo k pochybení ze strany českého státu. Komise výslovně zmínila výběr nadnárodní právní firmy Clifford Chance, která Českou republiku obhajovala. Komise neobvinila žádné jednotlivce a postoupila případ státnímu zastupitelství. Ve zprávě se píše, že někteří členové Rady prosazovali zájmy, které nebyly v souladu se zájmy českého státu.⁶⁵

Podle názoru představitelů Prima TV není RRTV jednoduše schopna vyřešit řadu problémů, které vyžadují určitou odbornost, jako například v případě, kdy provozovatel poruší mediální zákon. Jako řešení navrhuje lepší rozdělení kompetencí RRTV. RRTV by například měla být zodpovědná pouze za udělování licencí, a specializovaný úřad by se měl starat o denní agendu, včetně porušování zákona provozovateli.⁶⁶

3.4 Nezávislost elektronického vysílání

České televizní stanice snadno podléhají tlakům ze strany vlády, státních orgánů, politických stran a různých zájmových skupin, které se snaží uplatnit přímou nebo nepřímou kontrolu nad obsahem zpravodajství. Politici významným způsobem kontrolují provozovatele vysílání a zasahují do jejich aktivit prostřednictvím RRTV, jejíž členové jsou nominováni politickými stranami, zastoupenými v parlamentu. Rovněž financování Rady ze státního rozpočtu je podle pozorovatelů způsobem, jak udržet tento regulační orgán pod politickou kontrolou (více sekce 3.1.3).

⁶⁴ Rozhovor s Václavem Žákem, 9. června 2004

⁶⁵ *Zpráva Vyšetřovací komise Poslanecké sněmovny pro zjištění skutečností v souvislosti s arbitrážním řízením ve věci CME vs. Česká republika*. [Http://www.ceskamedia.cz](http://www.ceskamedia.cz) (stránka prohlížena 12. července 2005).

⁶⁶ Písemné připomínky, které EUMAPu předložili představitelé Prima TV. 26. ledna 2005.

Veřejnoprávní vysílání

Přesto, že je Česká televize citlivá vůči politickým vlivům, respektují novináři zaměstnaní v ČT základní pravidla nestranného a objektivního zpravodajství, ke kterým patří například ochrana zdrojů. Pro účely této zprávy poskytli rozhovor novináři jak z veřejnoprávní televize, tak z televizí komerčních. Tito novináři měli téměř stejné názory na základní novinářské zásady. Všichni se shodli, že dodržují základní pravidla, jakými jsou ověřování informací alespoň ze dvou nezávislých zdrojů, respektování důvěrnosti zdrojů a právo všech zúčastněných stran vyjádřit se. Mediální trh v České republice je velmi malý, a proto řada televizních novinářů pracovala nejméně ve dvou ze tří českých celoplošných televizních stanic.

Novináři, kteří pracují ve veřejnoprávní televizi nebo rozhlasu, nemají zkušenost s vážnými pokusy managementu nebo politiků o přímou manipulaci obsahu zpravodajství ve prospěch nějaké konkrétní politické strany. Nicméně mají zkušenosti s nátlakem ze strany poslanců, kteří ostře kritizují obsah zpravodajství a otevřeně napadají nepohodlnou investigativní publicistiku. Nástroje na ochranu redakční nezávislosti, jakými jsou například etický kodex nebo jiná smluvená pravidla, jsou komplikovanou záležitostí. Novináři obecně nepovažují tyto nástroje za významné a účtu vzbuzující prostředky k zachování redakční svobody a profesní bezúhonnosti. Jejich skepse je částečně připisována tradiční nedůvěře novinářů k oficiálním direktivám. Ta v českém prostředí pramení především z komunistické minulosti, kdy na oficiální předpisy nebylo pohlíženo s úctou. Částečně by se tyto postoje mohly přičítat i nedostatečné profesní vzdělanosti novinářů.

Zaměstnanci České televize měli možnost zúčastnit se debaty týkající se přípravy vnitřního pracovního řádu stanice, který vychází z doporučení Rady Evropy. Nakonec tento dokument v červenci 2003 Rada České televize předložila ke schválení Poslanecké sněmovně. Uvedený postup byl dalším zásahem do redakční autonomie veřejnoprávní televize: „Pro Českou televizi je ponižující, že její [etický] kodex schvaluje Poslanecká sněmovna.“⁶⁷

Kodex je součástí pracovní smlouvy novinářů zaměstnaných v České televizi. Mezi zaměstnanci České televize je jen malé povědomí o obsahu a původu Kodexu ČT. ČT také svým zaměstnancům neposkytuje dostatečné množství formálních školení (instrukcí), které by pomohly toto povědomí vybudovat. Řada novinářů a dalších profesionálů také pro ČT pracuje externě a tito lidé nemusí Kodex podepisovat vůbec.⁶⁸

Politici se nevměšují do obsahu vysílání veřejnoprávních médií přímo, nicméně se nezděrahnají používat vyhrůžek. Například 20. října 2003 Česká televize odvysílala investigativní zpravodajský pořad o stavbě rozsáhlého podzemního systému garáží a tunelů, který

⁶⁷ Komentář z diskuse u kulatého stolu (OSI)

⁶⁸ Komentář z diskuse u kulatého stolu (OSI)

měl spojovat několik historických budov parlamentu na Malé Straně.⁶⁹ Autor reportáže srovnával způsob práce poslanců a jejich kontroverzní budovatelské úsilí s metodou, jakou rozšiřují svoje teritorium termiti. Po odvysílání pořadu řada rozlícených zákonodárců pohrozila, že zmrazí výši koncesionářských poplatků na dobu neurčitou. Dokonce i ministr kultury Pavel Dostál, který vždy zvýšení koncesionářských poplatků podporoval, prohlásil: „Jestli někdo bez relevantních důvodů nazve senátory a poslance slizkým hmyzem, nemůže čekat vstřícnost.“⁷⁰ Autory zmíněné reportáže nepodpořil ani ředitel České televize Jiří Janeček, ani Rada České televize. Někteří redaktoři veřejnoprávní televize jsou přesvědčeni, že management by měl poskytnout redaktorům maximální podporu a ochranu, a politikům by měl dát najevo, že hodnocení zpravodajství není v jejich kompetenci.

Redaktoři a editoři veřejnoprávní televize nemají pocit, že je ohrožena jejich novinářská nezávislost, nicméně připouštějí, že „z hlediska profesní perspektivy je nátlak ze strany Rady České televize nepříjemný“. Jeden z novinářů, který pracuje pro Českou televizi, prohlásil, že se Poslanecká sněmovna stále pokouší udržet si moc nad veřejnoprávní televizí, a svůj názor shrnul do věty: „Jsme parlamentní televize.“⁷¹ Podle novináře Jana Pokorného, který má zkušenosti z České televize i z Českého rozhlasu, mají radní například výhrady vůči tomu, když novináři kladou nepříjemné otázky členům parlamentní mediální komise.⁷²

Následující komentář, který pronesl poslanec, člen parlamentní mediální komise, v průběhu parlamentní debaty o výši koncesionářských poplatků z 2. února 2005, je typickým příkladem vměšování politiků do redakční autonomie veřejnoprávní televize:

Já také nejsem vždy spokojen se zpravodajstvím a mám k tomu velké připomínky, ale tato Sněmovna volí členy Rady České televize a myslím si, že by se s těmito členy mělo více pracovat. To, že jsou jakoby nezávislí, neznemená, že s nimi nemá být vedena diskuse a nemá se poukazovat na chyby, které Česká televize dělá, a já také vím, že ty chyby jsou, a je potřeba na ně ve zpravodajství upozorňovat.⁷³

⁶⁹ Publicistický pořad *Fakta*. ČT 1, 20. října 2003, 21.40, reportér Petr Hanoušek, moderátor Marek Vitek

⁷⁰ Jan Kubita, Jindřich Šídlo, Václav Dolejší: *Poslanci znovu válčí s Českou televizí*. MF Dnes, 24. října 2003

⁷¹ Rozhovor s novinářem ČT, Praha, 1. července 2004

⁷² Rozhovor s Janem Pokorným

⁷³ ČSSD Poslanec Ladislav Skopal, citace z oficiálního přepisu parlamentní debaty z 10. února 2005, publikované na serveru www.ceskamedia.cz. (prohlíženo 5. března 2005).

Komerční televize

Majitelé komerčních televizních stanic nevyvíjejí přímý nátlak na novináře a nesnaží se přímo ovlivňovat zpravodajství.⁷⁴ Novináři pracující pro komerční stanice přesto bývají postaveni před zájmy majitelů stanic a vysoce postavených manažerů.

Na zpravodajství komerčních stanic mediální odborníci často pohlížejí jako na předpojaté a málo objektivní. Vysílání soukromých televizí se však na druhou stranu zasloužilo o rozvoj zpravodajství a investigativní žurnalistiky v ČR.

Nástroje na ochranu redakční nezávislosti a integrity zpravodajství neexistují v komerčních stanicích buď vůbec, anebo byly zavedeny teprve nedávno. V redakci zpravodajství Prima TV existuje od roku 2003 etický kodex, v němž jsou stručně shrnuty základní principy redakční práce této televize (patří mezi ně například konflikt zájmů).⁷⁵ TV Nova zatím podobný kodex nezavedla. V minulosti se předpojatost zpravodajství TV Nova dávala do souvislosti především s již zmíněným mezinárodním soudním sporem (více kapitola 5.3.1).⁷⁶ S příchodem nových vlastníků, finanční skupiny PPF, se situace v TV Nova stabilizovala a tlaky se zmírnily. „Nezávislost [zpravodajská] je ještě o stupeň vyšší,“ tvrdí investigativní reportér Janek Kroupa, působící v TV Nova.⁷⁷

Zaměstnanecká ochrana je novinářům poskytována prostřednictvím Zákoníku práce a autorských a zaměstnaneckých smluv. Řada novinářů je však zaměstnána „externě“ a tento typ smluv jim nezaručuje vysoký stupeň ochrany.

4. STATUT, REGULACE A MANAGEMENT VEŘEJNOPRÁVNÍHO VYSÍLÁNÍ

Česká televize i Český rozhlas prošly v uplynulém desetiletí institucionální a finanční krizí a potýkaly se rovněž s politickými tlaky. Situace kulminovala v roce 2001, kdy novináři zaměstnaní v ČT protestovali proti politickému jmenování generálního ředitele České

⁷⁴ Z řady rozhovorů se zaměstnanci komerčních televizních stanic.

⁷⁵ *Zpravodajský deník*, interní dokument Prima TV

⁷⁶ „Dělat zpravodajství v televizi, kolem které je 80 soudních sporů, a kdy se vůbec neví, komu to patří, a ta situace se teď řeší, a kdy zkrátka ta televize sama je objektem těch zpráv, a to je specifikum toho, kdy já jsem byl v té funkci, a to je velmi složitá situace. Ta pravidla byla volnější a v porovnání s teoretickými poučkami by neobstála. Volnější ve smyslu, že jsme si sami sobě nadržovali. Na druhé straně si nedovedu představit komerční médium, které by šlo samo proti sobě. To by mi připadlo ještě absurdnější. Hlavní pravidlo bylo nehrát to. Pokud nešlo o něco zlomového.“ (Rozhovor s Pavlem Zunou)

⁷⁷ Rozhovor s Jankem Kroupou

televize. Jejich vzpoura se dostala do povědomí veřejnosti jako „krize ČT“. V posledních letech je veřejnoprávní televize navíc nucena soupeřit se soukromými stanicemi na poli reklamy. Potenciál České televize vysílat reklamu je silně omezen limitem jednoho procenta celkového vysílacího času, který byl stanoven v polovině devadesátých let s cílem pomoci komerčním stanicím etablovat se na českém trhu. V létě 2005 Parlament hlasoval pro další omezení reklamy pro Českou televizi s cílem zcela eliminovat reklamu z veřejnoprávního vysílání do roku 2007.

4.1 Systém veřejnoprávního vysílání

Česká televize a Český rozhlas mají status nezávislých veřejnoprávních institucí, které jsou dozorovány orgány jmenovanými Poslaneckou sněmovnou, tj. Radou České televize a Radou Českého rozhlasu, a financovány převážně zisky z koncesionářských poplatků a reklamy.

Činnost České televize a Českého rozhlasu upravuje zákon o České televizi⁷⁸ a zákon o Českém rozhlasu⁷⁹. Oba zákony byly poprvé přijaty v roce 1991 a následně několikrát novelizovány.

V novele zákona o České televizi z roku 2001 vymezil parlament pro veřejnoprávní televizi detailnější kompetence a závazky.⁸⁰ Mezi základní funkce české veřejnoprávní televize patří:

- produkce a vysílání programů poskytujících službu celé společnosti,
- podpora společenské soudržnosti, zapojení všech jednotlivců, skupin a komunit,
- vyvarování se jakékoli formy sexuální, náboženské nebo rasové diskriminace a sociální segregace.⁸¹

⁷⁸ Zákon č. 39/2001, který mění zákon 483/1991 o České Televizi a změnách dalších zákonů, *Sbírka zákonů*, část 14 z 25. ledna 2001 (dále jen Zákon o České televizi 2001). Tento zákon je novelou zákona o České televizi z roku 1991. Byl schválen během mimořádné schůze Poslanecké sněmovny, která se konala jako reakce na „Krizi ČT“.

⁷⁹ Zákon č. 484/1991 o Českém rozhlasu, *Sbírka zákonů*, část 93 z 29. listopadu, naposledy novelizovaný zákonem č. 192/2002, který mění zákon č. 484/1991 o Českém rozhlasu, v jeho posledním znění a ve Změnách dalších zákonů, *Sbírka zákonů*, část 80 z 22. května 2002 (dále jen zákon o Českém rozhlasu)

⁸⁰ Zákon č. 39/2001 Sb. je novelou zákona o České televizi č. 483/1993. Byl schválen během zvláštní schůze Poslanecké sněmovny, která se konala v reakci na krizi v ČT.

⁸¹ Zákon o České televizi, 2005, čl. 2

V souladu s Kodexem České televize mezi další základní funkce veřejnoprávní České televize patří:⁸²

- fungovat jako fórum pro veřejnou debatu, v níž je možno vyjadřovat co možná nejširší spektrum názorů a hledisek; poskytovat nezávislé zpravodajství, informace a komentáře;
- vytvářet pluralitní, invenční a rozmanitou programovou nabídku, která splňuje vysoká etická a kvalitativní měřítka a nesnižuje úroveň vysílání pod tlakem trhu;
- vytvářet programy, které mohou zaujmout širokou veřejnost, a přitom citlivě vnímají potřeby menšin;
- odrážet rozmanitost filozofických koncepcí a náboženských vyznání, s cílem podpořit vzájemné porozumění a toleranci a posílit soudržnost multinárodní a multikulturní společnosti;
- aktivně přispívat k lepšímu pochopení a šíření národního a evropského kulturního dění a dědictví;
- zaručovat, aby programová schémata obsahovala významný podíl původní tvorby, zvláště celovečerních filmů, dramatické tvorby a dalších kreativních počinů, a spolupracovat s nezávislými tvůrci a filmovým sektorem;
- rozšiřovat nabídku na trhu poskytováním programů, které provozovatelé komerčního vysílání obvykle nenabízejí;
- nepovyšovat kritérium sledovanosti pořadů ani rychlosti informace nad kritérium maximální kvality.

4.2 Služby veřejnoprávního vysílání

Povinnosti České televize jako provozovatele veřejnoprávního vysílání jsou stanoveny zákonem. Stanice musí provozovat dva celoplošné televizní kanály, ČT 1 a ČT 2, udržovat si vlastní síť zpravodajů, ve svých regionálních studiích vyrábět a vysílat vyvážené regionální zpravodajství, spravovat televizní archivy, podporovat domácí filmovou produkci výrobou českých filmů, vysílat domácí i mezinárodní pořady a zajišťovat čtyřia-dvacetihodinové vysílání alespoň na jednom ze svých dvou kanálů. Česká televize musí

⁸² Česká televize: *Kodex České televize, zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání*. Praha 2003, str. 3–4. Přístupné on-line na: <http://www.czech-tv.cz/pdf/code.pdf> (prohlíženo 10. května 2005). (Dále jen Kodex ČT)

také poskytovat teletextové služby a aktivně se podílet na vývoji nových technologií a služeb.⁸³

V současné době vysílá Česká televize 24 hodin denně na obou svých celoplošných kanálech. Mezi služby poskytované veřejnosti patří teletext, skryté titulky a vysílání on-line na vlastních webových stránkách www.czech-tv.cz. Od května 2003 vysílá ČT také digitálně prostřednictvím satelitu. Na zpravodajství České televize se podílí deset regionálních zpravodajských studií a šest stálých zpravodajů v zahraničí – na Slovensku, v Polsku, Německu, Belgii, USA a Rusku. V květnu 2005 spustila Česká televize vysílání zpravodajského kanálu ČT24. Tento kanál je v současné době přístupný prostřednictvím kabelu, ale je velmi pravděpodobné, že se stane jedním ze čtyř nových digitálních kanálů, které ČT začne pravděpodobně provozovat poté, co bude v České republice zahájeno digitální vysílání (více kapitola 7).

Česká televize poskytuje podporu a partnerství různým veřejně prospěšným akcím, mimo jiné například projektu Pomozte dětem. Je zřizovatelem nadace Člověk v tísní, která se zapojuje do humanitární pomoci po celém světě. Česká televize je rovněž partnerem Mezinárodního filmového festivalu v Karlových Varech.

4.3 Financování

Česká televize hospodáří s průměrným ročním rozpočtem 4,5 miliardy korun. Způsob jejího financování je popsán v zákonu o České televizi.⁸⁴ Návrh rozpočtu a závěrečný účet schvaluje Rada České televize. Ta v agendě finanční kontroly spolupracuje s dozorčí komisí (více kapitola 4.4.1).

Hlavními zdroji příjmů České televize jsou koncesionářské poplatky, které v současné době činí 75 korun měsíčně (2,4 EUR), a příjmy z vlastních podnikatelských aktivit včetně příjmů z reklamy (viz tabulka 3). Koncesionářské poplatky jsou vybírány prostřednictvím České pošty. Každá domácnost v České republice je povinna platit jeden koncesionářský poplatek, bez ohledu na počet vlastněných televizních přijímačů. Naproti tomu firmy a instituce musí platit koncesionářský poplatek za každý televizor.

⁸³ Zákon o České televizi, čl. 3 (1)

⁸⁴ Zákon o České televizi, čl. 10

Tabulka 3. Výnosy a náklady České televize (2003)

		V milionech korun	V tisících EUR	Podíl na celkových příjmech v %
Příjmy	Celkem	4 352	140 390	100
	Koncesionářské poplatky	2 903	93 657	66,7
	Komerční příjmy ⁸⁵	1 266	40 822	29,1
	Ostatní příjmy	183	5 911	4,2
Náklady	Celkem	4 482	144 578	100
	Výroba vysílání	3 594	115 922	80,2
	Náklady servisních útvarů (mzdy, atd)	739	23 835	16,4
	Ostatní nevýrobní náklady (daně, atd.)	149	4 821	3,4

Zdroj: ČT⁸⁶

V minulém desetiletí se veřejnoprávní Česká televize potýkala s vážnými finančními problémy. Od roku 2000 hospodář s deficitem. Tuto neutěšenou finanční situaci způsobila částečně nestabilita a chaos ve vedení společnosti, korupce, neefektivní provoz a další neprůhledné hospodářské praktiky.⁸⁷ Politici tradičně nazývají Českou televizi „černou dírou, která pojme jakékoli množství peněz bez návratu“.⁸⁸

⁸⁵ Komerční příjmy zahrnují výnosy z vysílání reklamy a sponzorovaných programů, z prodeje služeb a práv, z teleshoppingu, teletextu a z produkce programů.

⁸⁶ Česká televize: *Česká televize 2003*. Praha 2004, str. 31. Přístupné on-line na: http://www.czech-tv.cz/ct/publikace/pdf/CT_2003-AN.pdf (prohlíženo 29. května 2005). (Dále jen Ročenka ČT 2003)

⁸⁷ Milan Šmíd: *Komu může vadit silný ředitel ČT?*, 2. února 2003, www.louc.cz (stránka prohlížena 10. srpna 2004)

⁸⁸ Irena Ryšánková: *Jste pro zvýšení koncesionářských poplatků a reklamy ČT?* (Anketa mezi poslanci z 15. ledna 2004.) Přístupné na www.ceska-media.cz (stránka prohlížena 10. července 2004).

Tabulka 4. Příjmy a výdaje České televize (1998–2004)

Rok	V milionech korun		
	příjmy	výdaje	Hospodářský výsledek
1998	4 634	4 582	+52
1999	4 666	4 565	+101
2000	4 859	4 877	-18
2001	4 545	4 932	-387
2002	4 560	4 959	-399
2003	4 354	4 530	-176
2004	4 343	4 343	neuvedeno

Zdroj: ČT⁸⁹

Model financování České televize je však zcela v rukou politické reprezentace, konkrétně parlamentu. Zákon negarantuje ani valorizaci koncesionářských poplatků o koeficient inflace, takže případné zvýšení musí vždy řešit novela zákona o televizních a rozhlasových poplatcích. K poslednímu zvýšení koncesionářských poplatků došlo v roce 1997.⁹⁰

„Rozhodující finanční zdroj České televize – televizní poplatek – je stanoven jako fixní a je ve srovnání se zahraničím velmi nízký. To, že je zvyšování televizního poplatku vázáno na změnu zákona, znamená, že pochopitelná nepopulárnost takového kroku pro veřejnost se promítá jak do vztahu k České televizi, tak k poslancům parlamentu. Česká televize se neřešením problému hlavního zdroje svého financování ocitla pod nepolevujícím, ač možná na první pohled nesnadno patrným tlakem, působícím v konečném důsledku na její program. Nalezení východiska, které by zajistilo stabilitu podmínek pro činnost České televize v delším časovém horizontu, je v zájmu rovnováhy duálního systému vysílání v České republice.“⁹¹

⁸⁹ Česká televize: *Ročenka ČT 2003*. Str. 31.

⁹⁰ Zákon č. 252/1994 o rozhlasových a televizních poplatcích, *Sbírka zákonů*, část 73 z 30. prosince 1994, naposledy novelizován zákonem č. 135/1997

⁹¹ Česká televize: *Historie České televize*. Přístupné on-line na: <http://www.czech-tv.cz/history/finance.php> (prohlíženo 29. května 2005).

Opoziční ODS, která po tzv. krizi ČT utrpěla vážnou porážku, prosazovala v reakci na to další omezení reklamního času ve veřejnoprávním vysílání⁹² a navrhla rovněž privatizaci druhého kanálu České televize (ČT 2), který je zaměřen na menšinového diváka – vysílá dokumenty, nezávislé filmy, divadelní hry, koncerty a další kulturní a sportovní pořady. Trh s televizní reklamou může tedy očekávat velké změny, pokud se vyplní současná očekávání a Občanská demokratická strana (ODS) vyhraje příští volby v roce 2006.

Mediální pozorovatelé poukazují na fakt, že diskuse o financování veřejnoprávní televize probíhá pouze v politických kruzích a v rámci různých lobbistických skupin. „Diskuse mezi profesionály schází.“⁹³

V uplynulých letech se ČT neúspěšně snažila prosadit zvýšení koncesionářských poplatků. 29. června 2005 hlasovala Poslanecká sněmovna pro zvýšení koncesionářských poplatků pro ČT ze 75 na 100 korun. Podle zákona dojde k dalšímu zvýšení poplatků na 135 korun v roce 2008, kdy ČT bude moci vysílat pouze reklamu spojenou s významnými sportovními a kulturními událostmi. Zákon ještě musí být schválen Senátem a podepsán prezidentem Klausem.

Podle současného managementu ČT jsou příčinou finančních ztrát České televize příliš nízké koncesionářské poplatky. Navíc se snížil počet domácností a institucí, které tyto poplatky skutečně platí. Na druhou stranu se zvýšilo daňové zatížení a vzrostly také náklady na vysílací a autorská práva. Management České televize chce zlepšit finanční situaci efektivnějším výběrem koncesionářských poplatků. Teoreticky mohou být neplatiči penalizováni, nicméně ve skutečnosti funguje vymáhání těchto plateb jen ve velmi omezené míře.

Koncesionářské poplatky jsou v současné době vybírány prostřednictvím České pošty, která si také nárokuje měsíční provizi za každou registrovanou domácnost nebo společnost. Česká televize chce ale Českou poštu z řetězce plateb eliminovat a plánuje vybírání koncesionářských poplatků prostřednictvím svého zvláštního oddělení, které má začít fungovat od ledna roku 2005. Od prosince 2002 mají domácnosti možnost platit koncesionářský poplatek přímo na účet České televize a registrovat se na jejích webových stránkách.

Nový management reagoval na vnitřní nestabilitu České televize i kritiku zvenčí a předložil plán na krácení nákladů, nazvaný *Program změn, zvýšení výnosů a snížení nákladů*. Tento plán byl připraven pod přímým dohledem nového generálního ředitele ČT Jiřího

⁹² P. Žantovský: *Topolánek: „Zrušil bych mediální rady.“* Rozhovor s předsedou ODS Mirkem Topolánkem, publikovaný na www.ceskamedia.cz 24. března 2005. Přístupné na http://archive.ceskamedia.cz/article.html?id=144881_hp_M&qqqq=Mirek%20topolánek%20Česká%20televize (prohlíženo 29. května 2005).

⁹³ Komentář z diskuse u kulatého stolu (OSI)

Janečka, který byl jmenován do funkce v roce 2003. Za poslední rok propustila Česká televize 300 zaměstnanců a součástí plánu je i revize stávajících pracovních smluv. ČT také změnila svůj dosavadní postoj a začala prodávat komerčním stanicím vysílací práva na filmy, na jejichž vzniku se podílela jako koproducent.

Nicméně kvůli nízkým koncesionářským poplatkům a tvrdým omezením vysílacího času určeného pro reklamu bude Česká televize pokračovat v krácení rozpočtu, což s největší pravděpodobností ovlivní kvalitu jejího programu. Generální ředitel Jiří Janeček předpokládá, že první důsledky této finanční krize by se mohly projevit na programu České televize v roce 2005, protože v současné době není možné plánovat dlouhodobé investice do výroby seriálů a dokumentů.

4.4 Struktura řízení

4.4.1 Rada ČT a Dozorčí komise

Rada ČT je dozorčím orgánem České televize. Má 15 členů, kteří jsou jmenováni Poslaneckou sněmovnou na šestileté funkční období s tím, že vždy po dvou letech je nahrazena třetina členů.

Před krizí České televize, která vypukla v prosinci roku 2000, byla Rada ČT nominována a jmenována politickými stranami.⁹⁴ V reakci na veřejné protesty, které byly namířeny právě proti politickému vlivu na veřejnoprávní média, novelizovala v roce 2001⁹⁵ Poslanecká sněmovna zákon o České televizi a rozhodla se jmenovat radní ČT na základě návrhů občanských sdružení a profesních organizací.

Zákon ustanovuje jen minimální opatření týkající se střetu zájmů členů Rady ČT. Radní například nemohou být aktivní v politice. Neexistují žádné požadavky na profesionální kvalifikaci členů Rady.

V současné Radě ČT tak sedí profesori, architekt, katolický kněz, novináři, bývalá atletka, právník, lékař, tanečník a několik politiků.

Hlavním úkolem Rady je dohlížet na to, zda televize dodržuje své závazky provozovatele veřejnoprávního vysílání, vymezené zákonem o České televizi, a zda naplňuje principy stanovené v Kodexu ČT. Rada ČT rozhoduje o návrhu rozpočtu televize, zatímco její poradní orgán Dozorčí komise provádí finanční audit stanice.

⁹⁴ „Zaměstnanci České televize reagovali na to, co pocítovali jako politické vměšování, které kulminovalo zvolením nového ředitele. Jmenování bylo prací Rady, ovládané ODS a ČSSD, a bylo podnětem ke vzpouře zaměstnanců televize a veřejným protestům.“ EUMAP, *Korupce a protikorupční politika*, 2002.

⁹⁵ Zákon o České televizi, 2001

Dozorčí komise byla ustanovena v roce 2001 po protestech zaměstnanců ČT v období krize České televize. Hlavním úkolem komise je dohlížet na hospodaření televize a informovat Radu ČT o nedostatcích v nakládání s finančními prostředky. Komise je rovněž zodpovědná za předkládání návrhů na řešení finančních problémů. Dozorčí komise má pět členů, které jmenuje a odvolává Rada České televize. Členové komise mohou vykonávat svou funkci maximálně dva roky.

K dalším úkolům Rady patří schvalování návrhů generálního ředitele na zřízení nebo uzavření televizních studií, jmenování a odvolávání ředitelů těchto studií, jmenování a odvolávání členů etického panelu (viz dále), schvalování dlouhodobých vysílacích plánů a schvalování dlouhodobých plánů technického a ekonomického rozvoje stanice.

Rada předkládá Poslanecké sněmovně ke schválení Kodex ČT a výroční zprávu ČT. Pokud Poslanecká sněmovna dvakrát za sebou výroční zprávu ČT neodsouhlasí nebo pokud Rada neplní své povinnosti, dané zákonem o České televizi, může ji Poslanecká sněmovna odvolat jako celek. To se ale ještě nikdy nestalo.

4.4.2 Generální ředitel

Statutárním orgánem České televize je generální ředitel, který je jmenován (a může být také odvolán) Radou ČT na šestileté funkční období. Rada je zodpovědná za vyhlášení a realizaci výběrového řízení na obsazení této funkce. Rada ČT je také zodpovědná za schvalování výše mzdy generálního ředitele. Podle Statutu České televize⁹⁶ řídí generální ředitel všechny aktivity televize, rozhoduje o její organizační struktuře a zároveň ji reprezentuje.

Česká televize má také správní radu, která je stálým poradním orgánem generálního ředitele ČT. Členy správní rady jsou všichni vedoucí pracovníci ČT na prvním stupni hierarchie managementu. Poradním orgánem generálního ředitele v otázkách etiky je tzv. etický panel.⁹⁷ Současný etický panel má pět členů, mezi nimiž jsou profesor právnické fakulty, prezidentka Akademie věd ČR a vedoucí neziskové organizace na ochranu spotřebitelů.

Českou televizi řídí generální ředitel a vrcholový management stanice, k němuž kromě generálního ředitele patří vrchní ředitel, ředitel programu, ředitel výroby, ředitel techniky, ředitel zpravodajství, obchodní ředitel, vedoucí právního útvaru a ředitelé jednotlivých studií.

⁹⁶ Česká televize: *Statut ČT*. Praha, 25. února 2004. Přístupné on-line na <http://www.czech-tv.cz/english/pdf/statute.pdf> (prohlíženo 6.května 2005). (Dále jen Statut ČT.)

⁹⁷ Dokument *Statut České televize* na stránkách www.czech-tv.cz/statut/index.php

V posledním desetiletí hledá Česká televize ředitele, který by byl silnou osobností a byl by schopen odolávat tlaku politiků a lobbistů. Jiří Janeček je již pátým generálním ředitelem za uplynulých pět let.⁹⁸ Své působení zahájil představením plánu na razantní snižování nákladů, a je proto známý jako „ředitel úspor“⁹⁹. Janeček snížil počet zaměstnanců, podařilo se mu udržet příjmy na stabilní úrovni a snížit náklady. Česká televize oznámila, že od jeho jmenování v létě 2003 ušetřila 250 milionů korun.

Přesto dosavadní vývoj nenavědčuje tomu, že by Janeček byl oním silným ředitelem, po kterém zaměstnanci televize v minulých letech volali. Stejně jako jeho předchůdci neobstál před některými tlaky politiků a podnikatelů. Janeček se například omluvil loterijní společnosti Sazka, která je významným inzerentem České televize, za tři roky starou reportáž, v níž se uvádělo, že Sazka byla vyšetřována policií pro podezření z pochybných obchodních praktik.¹⁰⁰

Reportáž odvysílala Česká televize v roce 2001. Sazka se s televizí soudila, ale spor prohrála. Po třech letech však požádala vedení televize o omluvu za tutéž reportáž pod pohružkou, že přesune svoji reklamu na komerční stanice. Janeček se rozhodl Sazce omluvit a Rada ČT jeho rozhodnutí akceptovala. Jako důvod pro omluvu Janeček uvedl, že reportáž byla nepřesná. Všeobecně se mělo za to, že Janeček svým rozhodnutím ohrozil nezávislost České televize a principy veřejnoprávního vysílání. Sazka je jedním z největších inzerentů České televize – desetina celkového příjmu za reklamu přichází do ČT právě od Sazky.

Členka Rady ČT tehdy uvedla pro týdeník Respekt:

„Nezkoumala jsem to, věřím panu řediteli. Celou věc je ale třeba chápat v souvislostech – ze Sazky ČT ročně plynou desítky milionů, takže by bylo škoda, kdyby kvůli jedné reportáži ředitel Hušák tento přísun peněz omezil. V době, kdy ČT potřebuje každou korunu, se musíme umět se Sazkou rozumně dohodnout.“¹⁰¹

Novináři ČT vyjádřili nad chováním ředitele Janečka a Rady ČT zklamání.

4.4.3 Krize České televize

Debata o budoucnosti veřejnoprávní televize byla středem pozornosti médií v prvních dnech roku 2001. Skupina novinářů, pracujících v České televizi, tehdy protestovala proti jmenování Jiřího Hodače generálním ředitelem ČT. Hodač byl známý svým napo-

⁹⁸ Rada České televize jmenovala Jiřího Janečka generálním ředitelem ČT 16. června 2003.

⁹⁹ D. Macháček: *Ředitel úspor čeká na vyšší příjmy. Hospodářské noviny*, 22. července 2004, str. 1.

¹⁰⁰ Jan Kubita: *Rada ČT prošetří omluvu Sazce. Lidové noviny*, 16. ledna 2004, str. 1.

¹⁰¹ Ondřej Kundra: *Sazka na veřejnoprávního koně. Respekt*, 2. února 2004, str. 6.

jením na opoziční Občanskou demokratickou stranu, která v té době pomáhala udržovat při životě menšinovou vládu sociálních demokratů (ČSSD).

Novináři obvinili Hodače z toho, že byl na post generálního ředitele dosazen politickou reprezentací a z politických důvodů, a tím pádem kompromituje nezávislost veřejnoprávní televize. Argumentovali tím, že rychlost, s jakou Rada ČT jmenovala Hodače do funkce, je názornou ukázkou toho, jak se stanice dostává pod politickou kontrolu. Rebelující novináři tehdy v prohlášení uvedli:

„Všichni čelíme nebezpečí, že se před volbami Česká televize stane poslušným nástrojem v rukou těch, kteří jsou u moci. [...] Není možné během jednoho týdne odvolat ředitele, vyhlásit výběrové řízení, vyhodnotit všechny přihlášky a projekty podané kandidáty a vybrat nového ředitele,“ uvedli tehdy vzbouření novináři v tiskovém prohlášení.¹⁰²

Protestující novináři obsadili newsroom a začali vysílat své vlastní zpravodajství na velkoplošných obrazovkách před hlavní budovou zpravodajství České televize. Hodačův tým vysílal nadále oficiální program, avšak byl nucen k tomu využívat zařízení soukromé televize Nova, které operativně poskytlo její vedení. Řada umělců a celebrit, odbory, malé opoziční strany, a dokonce i tehdejší prezident Václav Havel uvedli na podporu vzbouřených novinářů do pohybu občanskou iniciativu „Česká televize – věc veřejná“. V ulicích probíhaly největší protestní akce od pádu komunismu. Protesty byly ale především výrazem všeobecné nespokojenosti se způsobem, jakým si sociální demokraté a ODS mezi sebou rozdělili moc v zemi.¹⁰³

Parlament byl pod tlakem a čelil nelítostné kritice zastánců větší nezávislosti veřejnoprávní televize jak doma, tak v zahraničí. Posléze souhlasil s tím, že najde řešení, jak rozředit politický vliv na veřejnoprávní televizi. Rozpustil Radu České televize a během mimořádné schůze schválil novelu zákona o České televizi, v níž přistoupil na návrh, že Radu ČT bude sice nadále jmenovat Poslanecká sněmovna, ale na základě návrhů občanských sdružení a profesních organizací.

Novela zákona o České televizi určila, že kterákoli společenská organizace a asociace reprezentující „kulturní, regionální, společenské, odborové, zaměstnanecké, náboženské, vzdělávací, vědecké, ekologické a národní zájmy“ může předložit návrh nominace na členství do Rady ČT. Návrh musí být předložen do 15 dnů poté, co předseda Poslanecké sněmovny veřejně vyzve k předložení nominací.¹⁰⁴ Poslanecká sněmovna pak jmenuje členy Rady ČT, kteří byli nominováni těmito nezávislými organizacemi.

¹⁰² Prohlášení stávkového výboru zaměstnanců České televize, publikované na stránkách www.czech-tv.cz (stránka prohlížena 10. srpna 2004).

¹⁰³ Podle šetření, které provedl Institut pro výzkum veřejného mínění (IVVM) v únoru 2001, souhlasilo se stávkujícími novináři 47 procent Čechů, 38 procent nesoúhlasilo a 15 procent nevědělo.

¹⁰⁴ Zákon o České televizi, čl. 4 (2)

Ačkoliv šlo o pozitivní krok, nebyly tyto změny dostatečné a Českou televizi neochránily před politickou kontrolou. Nominace prostřednictvím občanských organizací nezabránily politickým stranám, aby do Rady ČT neprotlačily své často kontroverzní kandidáty.

Obvykle to funguje právě naopak. Politické strany hledají společenské organizace, aby nominovaly jejich kandidáty. Vyskytly se případy, kdy byli radní navrženi organizacemi, jako je například DUHA, nezávislá organizace pro volný čas dětí a mládeže, nebo myslivecké či zahrádkářské svazy.¹⁰⁵

Někteří členové Rady ČT se dokonce ani necítí zavázáni povinnostmi zůstat během funkčního období mimo politiku. Příkladem může být radní Alena Svobodová, která v červnu 2004 kandidovala na křeslo v Evropském parlamentu na kandidátce komunistické strany.¹⁰⁶

Rada ČT je i nadále jmenována výhradně Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR a pouze této parlamentní komoře se také zodpovídá. Redaktor ČT Marek Wollner se domnívá, že „Rada [České televize] by měla být jmenována oběma komorami parlamentu, aby se minimalizoval politický tlak. Členové by měli být silné nezávislé osobnosti, které nejsou snadno ovlivnitelné politiky.“¹⁰⁷ V červnu 2004 poslanci nicméně zamítli návrh ministra kultury Pavla Dostála, podle kterého se měly rozdělit kompetence ke jmenování členů Rady ČT mezi Poslaneckou sněmovnu, Senát a premiéra.¹⁰⁸

4.5 Struktura programu

4.5.1 Výstupy

Podle každoročního průzkumu sledovanosti, který provádí Česká televize, je mezi diváky nejpopulárnější dramatická tvorba. Zpravodajství obsadilo druhé místo, následováno pořady investigativní žurnalistiky, publicistiky a dokumenty. První kanál České televize ČT 1 má všeobecné zaměření, a to na zpravodajství, dramatickou tvorbu, populární seriály, filmy, zábavné pořady a programy pro děti. V průběhu pracovního týdne vysílá každé dvě hodiny zprávy a o víkendu politické diskuse.

¹⁰⁵ Viz např. Jana Blažková, Jindřich Šídlo: *Vrátí se zpět do televize*. *MF Dnes*, 20 května 2003, str. 4

¹⁰⁶ Radní Alena Svobodová k tomu uvedla: „*V radě se chovám nezávisle. Pokud jsem mimo televizi, mám na vyjádření svého politického názoru plné právo.*“ In: Josef Kopecký: *Radní agituje. Na hraně zákona*. *MF Dnes*, 1. června 2004, str. 2.

¹⁰⁷ Rozhovor s Markem Wollnerem, redaktorem ČT, Praha, 16. června

¹⁰⁸ Podle ministra kultury Pavla Dostála je za současných okolností Rada České televize pod neustálou hrozbou, že bude rozpuštěna, pokud se tak rozhodnou dvě nebo tři parlamentní strany. „*Rada, která se stále musí bát odvolání, vlastně pracuje pod taktovkou politických stran,*“ prohlásil ministr Dostál. ČTK: *Radu ČT bude asi dál volit jen sněmovna*. 2. června 2004.

Druhý kanál ČT 2 je orientován na programy určené pro menšiny, sportovní pořady, hudbu, dokumenty a nezávislé filmy. V roce 2003 dosáhl celkový vysílací čas obou kanálů České televize 17 520 hodin.

Tabulka 5. Programová skladba vysílání České televize v roce 2003

	Počet hodin	Podíl z celkového vysílacího času v procentech
zpravodajství	3 432	19,6
publicistika	2 170	12,4
dokumenty	2 123	12,1
vzdělávací programy	677	3,9
náboženské programy	113	0,6
sport	1 203	6,9
dramatické pořady	4 138	23,6
hudba	1 194	6,8
zábava	1 248	7,1
nekomerční prezentace	547	3,1
teleshopping	502	2,9
reklama	173	1,0

Zdroj: Česká televize¹⁰⁹

4.5.2 Programové směrnice

Česká televize je podle zákona povinna vysílat nestranné a přesné informace a respektovat principy veřejnoprávního vysílání, definované na 32 stranách Kodexu České televize.

Kodex ČT je právně závazný soubor pravidel pro všechny zaměstnance České televize. „Kodex má sloužit nejenom jako vodítko pro správné rozhodování při řešení konkrétních otázek a problémů televizního vysílání, ale současně představuje závazek kvality daný divákům a veřejnosti.“¹¹⁰

¹⁰⁹ *Ročenka ČT 2003*, kapitola 4

¹¹⁰ Viz *Kodex České televize*, str. 3. Publikováno na stránkách www.czech-tv.cz.

Kodex České televize obsahuje mimo jiné:

- pravidla pro nahrávání a ochranu zdrojů;
- zákaz diskriminace;
- požadavek na novináře, aby dbali na zásadu presumpce nevinny;
- definici poslání televize veřejné služby.

Finanční a vnitřní krize, kterými veřejnoprávní televize v posledních letech prochází, se odráží také na jejím programu. Každý nový management přichází do televize s novými programy a formáty, nicméně většina z nich se řídí obecným pravidlem, podle něhož se programy s nízkým ratingem sledovanosti přesunují do vysílacích časů charakteristických malou sledovaností, až nakonec z programu zmizí zcela. Lidé na obrazovce, znělky a formáty se mění tak často, že diváci nemají téměř šanci si na ně zvyknout. Zástupci ČT přesto trvají na tom, že změny programu nejsou odrazem změn v managementu stanice, ale výsledkem odborné analýzy.¹¹¹

První program České televize (ČT 1) je vytrvale kritizován za to, že se programovou skladbou stále více přibližuje komerčním stanicím. Publicista a odborník na mediální problematiku Karel Hvíždala popisuje problém takto:

„Vladimíru Železnému se podařilo prosadit – protože on je z nich nejchytřejší – sledovanost jako jediné kritérium kvality. Hlediska, která se berou na zřetel v jiných zemích, jako zkreslené informace, vliv na cílové skupiny, faktory, které určují prestiž médií, se zde vytratila. [Sledovanost] je tady nejdůležitější. Proto [televize] mezi sebou soupeří tím nejbanálnějším způsobem a proto se pomalu začínají sobě podobat.“¹¹²

Ve zprávě organizace The Freedom House *Nations in Transit* pro rok 2004 se uvádí, že Česká televize neposkytuje kvalitní veřejnoprávní program. „Program ČT 1 je kvazikomerční a otevřeně konkuruje dvěma komerčním televizím, TV Nova a TV Prima. Jeho zpravodajské výkony jsou neprůbojné a postrádají zasvěcenou analýzu.“¹¹³

4.5.3 Kvóty

Česká televize musí ze zákona opatřit nejméně 70 procent svých pořadů titulky, skrytými titulky nebo znakovou řečí pro neslyšící.

¹¹¹ Komentář z diskuse u kulatého stolu. (OSI)

¹¹² Rozhovor s Karlem Hvížďalou

¹¹³ Více: Tomáš Klvaňa: *Kapitola o České republice*. In: *Nations in Transit 2004*. Freedom House, 2005. Přístupné na <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/NISPAcee/UNPAN016574.pdf> (prohlíženo 4. května 2005), str. 8.

Zvláštní kvóty pro programy zaměřené na menšinového diváka neexistují. Jedním z hlavních cílů veřejnoprávní televize, který je definován v zákoně o České televizi, je „rozvíjení kulturní identity obyvatel České republiky včetně příslušníků národnostních nebo etnických menšin“. Kodex ČT také uvádí, že televize musí ve své programové skladbě klást důraz na menšinové žánry a témata, které ostatní stanice vůbec nepokrývají nebo je pokrývají jen částečně. Má tedy povinnost věnovat část svého programu seniorům, nemocným nebo postiženým, lidem žijícím v chudobě, dětem, národnostním menšinám a menšinovým skupinám. Česká televize splňuje všechny kvóty stanovené v direktivě Evropské unie *Televize bez hranic* (více kapitola 6).¹¹⁴

4.6 Redakční zásady

Ačkoli nejde o samoregulační nástroj, nýbrž o právní normu zavedenou politiky, akceptují novináři pracující pro Českou televizi Kodex ČT. Někteří mediální odborníci nicméně upozorňují, že problém nespočívá v obsahu Kodexu, ale v tom, že je schvalován politickou reprezentací. „Novináři České televize by měli prosadit svůj vlastní kodex na zachování redakční nezávislosti, aby se profesně emancipovali a přinutili management a radu fungovat podle vnitřních pravidel,“ domnívá se publicista a odborník na mediální problematiku Karel Hvíždala.¹¹⁵

V běžném každodenním provozu České televize je za obsah a redakční úroveň zpravodajství zodpovědný vedoucí vydání, který je podřízen šéfredaktorovi zpravodajství. V případě publicistiky je za obsah reportáží zodpovědný šéfredaktor redakce publicistiky.

Jak už bylo zmíněno, veřejnoprávní televize se dlouhodobě potýká s finančními problémy. Česká televize i Český rozhlas jsou financovány převážně z koncesionářských poplatků a nejsou závislé na státní pokladně, což by jim mělo pomoci odolávat tlakům ze strany politiků a podnikatelských lobby. Politici však mohou vyvíjet nátlak na provozovatele veřejnoprávního vysílání nepřímo, například využitím koncesionářského poplatku jako prostředku kontroly. Koncesionářské poplatky se za posledních sedm let nezvýšily a tato situace vyústila v boj o snížení počtu zaměstnanců ČT mezi Poslaneckou sněmovnou a novináři ČT. Poslanecká sněmovna 29. června 2005 odhlasovala zákon o zvýšení koncesionářských poplatků. Tento zákon ještě musí být schválen Senátem a podepsán prezidentem Václavem Klausem (více kapitola 4.3).

Kdykoli v Parlamentu probíhá diskuse o zvýšení koncesionářských poplatků, je Česká televize kritizována za zpravodajství zaujaté vůči poslancům.¹¹⁶ Poslanci se netají tím, že

¹¹⁴ Direktiva EU *Televize bez hranic* (*Television without Frontiers*): Direktiva Rady Evropy ze 3. října 1989. Shrnující text je přístupný na webové stránce Evropské komise na http://europa.eu.int/eur-lex/en/consleg/pdf/1989/en_1989L0552_do_001.pdf (prohlíženo 15. března 2005).

¹¹⁵ Rozhovor s Karlem Hvíždalou

¹¹⁶ Komentář z diskuse u kulatého stolu (OSI)

zpravodajství ČT, které je ukazuje v nepříznivém světle, je důvodem, proč odmítají požadavek na zvýšení koncesionářského poplatku. Politici tak otevřeně dávají najevo ochotu využít svou moc k potrestání veřejnoprávní televize.

Současný generální ředitel České televize Jiří Janeček dosáhl dočasné finanční a institucionální stabilizace rok poté, co byl v létě 2003 jmenován do funkce, nicméně finanční krize České televize přetrvává a očekává se, že Janeček nebude schopen dlouhodobě odolávat tlakům ze strany politiků a inzerentů.

Dalším prostředkem kontroly veřejnoprávních elektronických médií je politická nominace členů Rady České televize a Rady Českého rozhlasu. Ačkoli jedním z výsledků krize České televize z přelomu let 2000 a 2001 bylo, že členové těchto rad jsou nyní nominováni občanskými sdruženími a profesními organizacemi, i nadále je jmenuje Poslanecká sněmovna.

Česká televize byla v posledních čtyřech letech nemilosrdně kritizována. Podle kritiků postrádá silné vedení a management – a je poškozována netransparentním hospodařením a korupcí, například v oblasti výběrových řízení na produkci televizních pořadů, dokumentů a podobně.¹¹⁷

Podle mediálního analytika Karla Hvizďaly by ředitel měl ochránit televizi před nátlakem politiků a dalších zájmových skupin. „Měla by to být silná osobnost s velkou prestiží, velmi nezávislá, která by sloužila jako beranidlo proti nátlaku lobbistů.“¹¹⁸

Na druhou stranu přispěl konkurenční boj s komerčními stanicemi v některých ohledech i ke zlepšení výkonů České televize. Ta se například snaží snížit své náklady zaváděním ekonomicky efektivnějších modelů zpravodajství, které používají komerční televize.¹¹⁹ Zavedla investigativní publicistické pořady, jako *Klekánice*, *Fakta a Reportéři ČT*. Reportéři České televize Martin Mrnka a Marek Vítek obdrželi mezinárodní ocenění School of Advanced International Studies na Johns Hopkins University ve Washingtonu za investigativní reportáž *Temný příběh lehkých topných olejů*. Reportáž odhalila a zmapovala počínání ruského podvodníka, který uvedl do praxe plán na získání milionů dolarů prostřednictvím nelegálního obchodu s lehkými topnými oleji. Tato reportáž byla jedním z prvních příkladů investigativní spolupráce novinářů z bývalého komunistického bloku.

¹¹⁷ Šmíd, *Komu vadí silný ředitel ČT*

¹¹⁸ Rozhovor s Karlem Hvizďalou

¹¹⁹ Ředitel zpravodajství České televize Zdeněk Šámal, který pracoval též jako šéfredaktor slovenského zpravodajského kanálu TA 3, prohlásil, že by byl schopen vyrábět zprávy na mnohem menším prostoru a s menším týmem. (Rozhovor se Zdeňkem Šámalem.)

5. REGULACE A MANAGEMENT KOMERČNÍHO VYSÍLÁNÍ

V devadesátých letech přilákal český mediální trh velký počet zahraničních investorů. Po patnácti letech od pádu komunismu je většina investic v českých médiích v rukou cizinců. Nedostatečná regulace trhu elektronického vysílání způsobila, že komerční vysílání ovládla řada zdlouhavých vlastnických sporů.

5.1 Systém komerčního vysílání

Hlavními hráči na českém trhu komerčních televizních stanic jsou TV Nova a Prima TV. TV Nova byla první celoplošnou televizní stanicí, která začala konkurovat monopolu veřejnoprávní televize. Americký investor CME spustil vysílání této stanice v roce 1994 a TV Nova se záhy stala nejsledovanější televizí v zemi.

V současné době má TV Nova 45% sledovanost. Díky silnému diváckému zázemí je tato stanice považována za nevlivnější elektronické medium v zemi, a tudíž má i nejagresivnější lobby. Od konce devadesátých let byla TV Nova předmětem spleťových vlastnických sporů, které skončily v roce 2003, kdy její bývalý investor vysoudil v mezinárodní arbitráži odškodné za ztrátu investic v České republice (viz kapitola 5.3).

Televize Prima získala vysílací licenci v roce 1992 a vysílat začala v roce 1993 pod značkou Premiéra TV. V roce 1996 se signál Primy dostal do 55 % českých domácností. O rok později změnila stanice název na Prima TV. V roce 2001 pokrývala signálem 91 procent území a v současné době se těší 22% sledovanosti. Ani tato televize se v posledních letech nevyhnula vlastnickým sporům. V současné době má tato stanice sledovanost 27 procent.

Na konci roku 2003 evidovala vysílací rada 13 regionálních provozovatelů televizního vysílání a 16 lokálních televizních stanic. Dvě televizní stanice TV Praha a TV Hradec Králové vysílali do poloviny roku 2005 (kdy oznámily konec vysílání) na svých vlastních frekvencích, dalších dvanáct televizí sdílí společné frekvence s Prima TV a vysílají během tzv. vysílacích oken. Tento sdílený vysílací čas je předmětem zdlouhavého sporu mezi FTV Premiéra, držitelem vysílací licence Prima TV, a některými regionálními provozovateli vysílání jako například Dakr a ZAK TV.

Regionální televizní agentura (RTA, vedená českým podnikatelem a mediálním lobbyistou Jaroslavem Berkou) spustila nový projekt, který by měl podpořit rozvoj místní televize. Berka se snaží o zakoupení většiny místních televizních stanic a jejich seskupení do RTA. Jeho cílem je mít osm televizních studií v různých částech České republiky a vytvoření sítě regionálních televizních stanic se třemi hlavními programovými pilíři: zpravodajstvím, publicistikou a magazíny. Část vysílání budou přebírat i celoplošné stanice jako například Prima TV. Některá z regionálních studií, která se Berka pokouší zakoupit, už v minulosti prodávala program celoplošným komerčním stanicím. RTA se

také přihlásila do výběrového řízení o digitální licenci. Sít regionálních televizních stanic se snaží vybudovat i Prima TV.¹²⁰

5.2 Služby komerčního vysílání

Pro komerční televize vysílající v České republice stanoví zákon pouze minimum závazků týkajících se služeb veřejnosti. Podle vysílacího zákona mají jejich provozovatelé povinnost poskytnout státním úřadům vysílací čas v případě potřeby naléhavých oznámení v záležitostech bezodkladného veřejného zájmu (např. vyhlášení válečného stavu apod.) a zajistit titulky pro neslyšící publikum v 15 procentech celkového vysílacího času.¹²¹

5.3 Vlastnictví komerčních stanic

Po pádu komunistického režimu si tehdejší vlády kladly za cíl omezit roli státu, jak jen to bylo možné. To se týkalo i masových médií. Konkurence na mediálním trhu se považovala za záruku kvality a objektivitu zpravodajství.¹²² Tato liberální mediální politika formovala strukturu vlastnictví médií po celé desetiletí.

Zahraniční účast v oblasti vlastnictví médií není v České republice limitována. Zahraniční společnosti nebo cizí státní příslušníci mohou investovat do médií, pokud si v České republice zřídí organizační složku. Vysílací licenci mohou získat v případě, že si v ČR založí společnost. (více sekce 3.2) Žádná omezení neexistují ani pro výši vlastnického podílu zahraničních investorů v elektronických médiích.

Tak jako v případě jiných odvětví, je elektronické vysílání regulováno zákonem o hospodářské soutěži, který zakazuje zneužívání dominantního postavení na trhu. Zákon definuje dominantní postavení jako více než 40% podíl na trhu. Všechna masmédia jsou přitom považována za jediný trh.¹²³

Ačkoli přední komerční televizní stanice TV Nova má 45% sledovanost a podle místních mediálních analytiků do ní plyne 65 procent z celkových výdajů na reklamu, její

¹²⁰ J. Potůček, *Východočeská televize Puls změnila majitele*, http://potucek.blogspot.com/2004_12_01_potucek_archive.html (prohlíženo 23. prosince 2004).

¹²¹ Vysílací zákon, čl. 32 (1) (2).

¹²² *Programové prohlášení vlády ČR, Hospodářské noviny*, 23. července 1992

¹²³ Zákon č. 143/2001 Sb. o ochraně hospodářské soutěže. Článek č. 10 Zákona o ochraně hospodářské soutěže stanoví dominantní postavení následovně: „Dominantní postavení na trhu má soutěžitel nebo společně více soutěžitelů (společná dominance), kterým jejich tržní síla umožňuje chovat se ve značné míře nezávisle na jiných soutěžitelích nebo spotřebitelích.”

dominantní pozice nikdy nebyla Úřadem na ochranu hospodářské soutěže vyšetřována. Čtyřicetiprocentní limit stanovený Zákonem na ochranu hospodářské soutěže „slouží pouze jako orientační bod, protože hodnocení dominantní pozice podléhá řadě různých kritérií.“¹²⁴

5.3.1 TV Nova

V posledním desetiletí je TV Nova nejpopulárnější televizní stanicí a ztělesněním úspěšné komerční televize v netransparentním obchodním prostředí. Pro české intelektuály pak je symbolem kulturního a morálního úpadku. TV Nova je v současné době v rukou amerického investora, společnosti CME, která spustila vysílání této stanice roce 1993 a poté nad ní ztratila kontrolu, když se její tuzemský partner rozešel s investorem. Stanici následně zakoupila tuzemská finanční skupina PPF, která ji v prosinci 2004 znovu prodala společnosti CME. V té době už PPF urovnala právní problémy televize a zástupci PPF také propustili kontroverzního generálního ředitele Vladimíra Železného, který je ústřední postavou řady dlouholetých vlastnických a právních sporů a tří mezinárodních arbitráží.

Vlastnická struktura TV Nova byla vždy komplikovaná. V roce 1993 skupina pěti českých a slovenských intelektuálů sdružená do společnosti s ručením omezeným CET 21 získala vysílací licenci na provozování první celoplošné komerční televizní stanice v zemi. CET 21 se ve své žádosti o přidělení licence zavazovala vysílat výchovné programy, kvalitní zpravodajství, komerční a zábavní programy (více sekce 3.2). Přislíbila také podporovat domácí produkci a přispívat k budování skutečného konkurenčního prostředí na českém mediálním trhu. CET 21 tehdy finančně podpořila americká společnost CME, v níž byl většinovým vlastníkem Ronald S. Lauder, dědic kosmetického impéria Estée Lauder. Další část investic poskytla Česká spořitelna.

TV Nova začala vysílat v únoru 1994. V krátké době se ovšem vyprofilovala jako stanice s velmi odlišnou programovou skladbou, než slibovala její žádost o licenci. Bulvární zpravodajství, mýdlové opery, soutěže a americké trháky zajistily stanici již v prvním roce vysílání 70% sledovanost. Vydělávat začala již po několika měsících od spuštění vysílání.

CME založila v Čechách vlastní společnost ČNTS, která se stala exkluzivní servisní organizací TV Nova. Ačkoliv kontrolovala tok reklamy v TV Nova a její zisky, nikdy

¹²⁴ Milan Šmíd, *Zpráva o Slovinsku*, in: Brankica Petković (ed.), *Media markets in Southeast Europe and EU accession countries: Mapping patterns of media ownership and their effects on media freedom and pluralism (Mediální trhy v jihovýchodní Evropě a kandidátských zemích EU: Přehled modelů vlastnictví médií a jejich vlivu na svobodu a pluralitu médií)*, Peace Institute and SEENPM, Lublaň, Slovinsko, 2004, dostupná na:

http://www.mirovni-institut.si/media_ownership/pdf/slovenia.pdf (stránky prohlíženy 26. června 2005), s. 145, (dále jen PI/SEENPM, *Zpráva o vlastnictví médií*).

nevlastnila vysílací licenci. Právě v tom je původ spleťtých vlastnických vztahů a následných vleklých právních sporů o TV Nova. Jelikož CME nemohla kontrolovat společnost vlastníci licenci přímo, rozhodla se k tomu využít Vladimíra Železného. Železný obdržel od CME peníze na akvizici majoritního podílu v CET 21 a protihodnotou podepsal smlouvu, v níž se zavázal, že bude jednat ve prospěch CME.¹²⁵

Spor mezi CME a Vladimírem Železným propukl v roce 1999, kdy management CME začal jednat o fúzi se švédským mediálním gigantom SBS Broadcasting. Železný z obavy, že po spojení těchto dvou mediálních obrů ztratí kontrolu a moc nad TV Nova, zpřetrhal svazky s CME a využil komplikovanou vlastnickou situaci televize k tomu, aby spustil svou vlastní TV Nova, která začala okamžitě vysílat z nových studií. CME tím pádem zcela a definitivně ztratila nejen kontrolu nad vysílací licenci, ale také jakoukoli možnost participovat na ziscích TV Nova. Následkem toho přestala SBS Broadcasting jednat s CME o fúzi, akcie CME na americké burze (Nasdaq) ztratily téměř celou svoji hodnotu a společnost se ocitla na pokraji bankrotu. Vladimír Železný začal vysílat z jiného místa.

Vysílací rada odmítla zasáhnout s poukazem na to, že držitelem licence k vysílání je Železný (prostřednictvím jeho většinového podílu v CET21).¹²⁶ CME byla tedy nucena domáhat se svých nároků soudní cestou. Nejdůležitější byly tři stížnosti u mezinárodních rozhodčích soudů proti Vladimíru Železnému a proti České republice. V průběhu čtyř let popotahování po soudech postoupil Železný finanční kontrolu nad TV Nova MEF Holdingu, tuzemské finanční skupině napojené na českou Investiční a Poštovní banku (IPB), která v červnu 2000 zkolabovala.

V roce 2002, kdy začalo být zřejmé, že CME pravděpodobně vyhraje soudní spor s Českou republikou, pozice Vladimíra Železného oslabila. V březnu 2003 londýnská arbitráž nařídila České republice, aby zaplatila CME 353 miliónů dolarů za ztracené investice. V létě 2002 TV Nova a její dceřiné společnosti odkoupila česká finanční skupina PPF, která uhradila Železného závazky vůči CME výměnou za jeho podíly ve společnostech skupiny TV Nova. PPF také odkoupila bývalou servisní organizaci ČNTS, která byla předmětem sporu mezi CET 21 a CME.¹²⁷ CME se smluvně zavázala, že nebude další dva roky konkurovat na českém trhu, ale také si zajistila předkupní právo v případě, že se PPF rozhodne Novu prodat.

¹²⁵ „Z pohledu českého zákona to bylo v pořádku, ale z pohledu mezinárodního práva o ochraně investic to jednoznačně oslabilo pozici Američanů, protože je to učinilo velmi závislými na vůli jednoho člověka.“ Rozhovor s Václavem Žákem, 9. června 2004.

¹²⁶ „Z hlediska platného zákona o vysílání je provozovatelem vysílání jednoznačně společnost CET 21. Tato společnost nese plnou, nedělitelnou a nepřenosnou zodpovědnost za vysílání. Současný spor mezi provozovatelem vysílání CET 21 a servisní organizací ČNTS je sporem obchodním. Rozhodovat v této věci mohou jediné příslušné obchodní soudy (a již se tak děje). Radě nepřísluší jejich rozhodování předjímat či ovlivňovat.“ (Výroční zpráva Rady ČR pro rozhlasové a televizní vysílání za rok 1999)

¹²⁷ Více zpráva SEENPM, str. 157.

Nakonec byla v prosinci 2004 CME skutečně schopna koupit TV Nova zpět. Dne 14. prosince 2004 CME oznámila, že v rámci obchodu za 642 milionů amerických dolarů (535 milionů eur) nakoupila 85 procentní podíl PPF v TV Nova, což představuje 56% z celé skupiny TV Nova. CME souhlasila s tím, že uhradí PPF 529 milionů dolarů (441 milionů eur) v hotovosti a zbytek v akciích, čímž se PPF stane druhým největším akcionářem v CME po Lauderovi.

5.3.2 Prima TV

Vlastnické spory se nevyhnuly ani Prima TV, když se její původní investor, Investiční a Poštovní banka (IPB), v červnu roku 2000 zhroutil a jeho jmění začala spravovat Československá obchodní banka (ČSOB). V té době vysílací rada umožnila společnosti GES Real Investment ze skupiny GES Holding odkoupit dvě třetiny společnosti FTV Premiéra, držitele licence Prima TV, od společnosti Domeana, která byla sama pod kontrolou GES Holdingu.

Na společnost Domeana převedla IPB akcie FTV Premiéra ještě před svým krachem. ČSOB nicméně požádala Hospodářskou komoru ČR, aby tento převod zrušila, neboť byl údajně uskutečněn za pro IPB nevýhodných podmínek. ČSOB si v té době stěžovala, že vysílací rada umožnila společnosti GES Real Investment uskutečnit akvizici ještě před rozhodnutím Hospodářské komory.¹²⁸ Nakonec se GES Holding, těsně napojený na management zkrachovalé IPB, stal nesporným vlastníkem poté, co vlastnický spor s ČSOB urovnal.¹²⁹

Česká média opakovaně referovala o blízkém vztahu dvou celoplošných komerčních televizních stanic, TV Nova a Prima TV. V roce 2001 například některé deníky spekovaly o tom, že CME a Vladimír Železný plánovali fúzi obou televizí a vytvoření mediálního impéria.¹³⁰ Pro tyto spekulace nicméně neexistují žádné přímé důkazy. Přesto obě televize v určitých oblastech spolupracovaly. Využívaly například stejnou společnost AQS pro nákup programů a koordinovaly některé své aktivity, konkrétně například prodej reklamy. K této koordinaci začalo podle inzerentů docházet zvláště po vstupu PPF do TV Nova.

¹²⁸ Marius Dragomir, *TV market soap opera to continue (Mýdlová opera na televizním trhu pokračuje)*, *Prague Business Journal*, 17. prosince 2001.

¹²⁹ „V letech 1994 – 2000 byla hlavním investorem TV Prima kontroverzní česká Investiční a Poštovní banka (IPB). Když vláda uvalila na IPB nucenou správu a IPB byla následně prodána Československé obchodní bance (ČSOB), podařilo se získat kontrolu nad podíly IPB v TV Prima GES Holdingu, finanční skupině úzce napojené na management IPB.“ (Zpráva SEENPM 2003, str. 158.)

¹³⁰ Jakub Unger, Martin Jašminský, *Nova se měla spojit s Primou*, *MF Dnes*, 3. března 2001, str. 1.

Kromě spolupráce v oblasti prodeje reklamy a nákupu programů byla v posledních letech vznesena také obvinění z provázanosti vlastnických struktur TV Nova a Prima TV.¹³¹

Zástupci obou televizních stanic tato obvinění rezolutně odmítají. Odborníci na reklamní průmysl, kteří se pro účely této zprávy vyjadřovali, naznačili, že v poslední době obě stanice používají „unikátní“ prodejní strategie a začínají se chovat jako skuteční konkurenti. „[...] Můžeme se pouze dohadovat, jakým způsobem jsou tato média (televizní stanice) propojena společnými zájmy a nezajišťují pluralitu informací,“ prohlásila Hana Marvanová, právnička a bývalá poslankyně, která uvedla, že se snažila prosadit důležité změny vysílací legislativy poté, co Česká republika prohrála mezinárodní arbitráž o TV Nova.¹³²

5.3.3 Tisk a rozhlas

Na rozdíl od komerčních televizí, které jsou obě v domácích rukou, má většina tištěných médií zahraniční vlastníky. Mezi největší investory na českém mediálním trhu patří němečtí vydavatelé Rheinisch-Bergische Verlagsgesellschaft, Passauer Neue Presse, Verlagsgruppe Handelsblatt a švýcarské vydavatelství Ringier. Z pěti celostátních deníků je pouze deník *Právo* vlastněn českou společností. Ačkoli jsou redakce tištěných médií formálně nezávislé, novináři pociťují tlak ze strany vlastníků a politiků. „Toto vměšování se odehrává převážně v anekdotické rovině. A je těžké ho posoudit, stejně tak jako zprávy o značném vlivu public relations a lobbistických skupin.“¹³³

Českému časopiseckému trhu dominují magazíny pro ženy a lifestyleové časopisy. Existuje zde jen málo politických periodik a zpravodajských časopisů. Čeští intelektuálové si vysoce cení nezávislého týdeníku *Respekt*, který financuje Karel Schwarzenberg, kancléř bývalého prezidenta Václava Havla. *Respekt*, který se stal na počátku 90. let chronologickým pokračovatelem zpravodaje *Charty 77* *Infoch* a bulletinu hnutí Občanská fórum *Inforum*, má v současné době náklad kolem 17 000 výtisků a trpí nedostatkem příjmů z reklamy, nízkým prodejem a celkovou nevýdělečností. Inzerenti dávají přednost lesklým

¹³¹ Podle zprávy nadace Freedom House „Nations in Transit“ z roku 2003 „existují náznaky, že TV Nova a TV Prima si hrají do ruky v záležitostech programu a vlastnictví. Jejich vlastnická struktura není transparentní, avšak lidé z blízkých oborů naznačují, že obě stanice jsou navzájem propojeny. Navíc si přímo nekonkurují v oblasti obsahu vysílání.“

¹³² Rozhovor s Hanou Marvanovou, právničkou a poslankyní za US-DEU, Praha, 22. června 2004.

¹³³ Zpráva nadace Freedom House *Nations in Transit* z roku 2003 dává příklad největšího nebulvárního deníku v zemi *MF Dnes*, který „v roce 2003 pokračuje v lehkém přechodu směrem k infotainmentu, opouští od komplexního zpravodajství a soustředí se na dramatické reportáže, lidské příběhy a reportáže o celebritách“. Freedom House *Zpráva o České republice 2003*, str. 9.

publicistickým týdeníkům s moderním layoutem, jakými jsou například týdeník *Reflex*, který má náklad 60 000 výtisků a vlastní ho Ringier, a časopis *Týden* (náklad 60 000 výtisků), který vlastní švýcarský podnikatel polské národnosti Sebastian Pawlowski.¹³⁴

Přes absenci striktních limitů v oblasti vlastnictví médií nezaznamenal dosud český trh s tištěnými periodiky kapitálovou koncentraci, která by ohrozila informační nezávislost. Zpráva organizace The South East European Network for Professionalization of the Media (SEENPM) nicméně uvádí,

že v oblasti tištěných médií lze odhalit vertikální koncentraci, neboť největší vydavatelé vlastní zároveň tiskárny a kontrolují distribuční společnosti PNS a Mediaprint & Kappa Pressegrasso. Horizontální koncentrace je prozatím v zárodečném stádiu, nicméně se pomalu rozvíjí a není vyloučeno, že pluralita médií bude jednou ohrožena.¹³⁵

Český trh rozhlasového vysílání je roztržštěný. Tři celoplošné rozhlasové stanice mají životaschopnou poslechovost kolem 10–12 % a jejich provoz je rentabilní. Patří k nim jedna ze stanic veřejnoprávního rozhlasu (Český rozhlas 1 – Radiožurnál) a dvě celoplošné komerční rozhlasové stanice Frekvence 1 a Radio Impuls. Zbylé posluchače si mezi sebou rozděluje 70 soukromých regionálních a místních stanic. Nejmocnějším hráčem na rozhlasovém trhu je francouzský investor Lagardère Active Radio International SA, který spravuje dvě celoplošné rozhlasové stanice (Frekvenci 1 a rozhlasovou síť Evropa2) a mediální agenturu Radio Regie Music (RRM). Vysílací rada usiluje svou licenční politikou o zachování pestrosti lokálních rozhlasových stanic.¹³⁶

5.3.4 Křížení vlastnictví

V České republice jsou vůči elektronickým médiím uplatňována omezení týkající se křížení vlastnictví. Společnost nebo jednotlivec nemůže vlastnit více než jednu celoplošnou televizní nebo rozhlasovou stanici. Celoplošná stanice je definována jako soubor frekvencí, které svým dosahem pokrývají více než 70 procent populace.¹³⁷

Majitelé rozhlasových a televizních stanic musí o každém kapitálovém propojení, které se týká jejich stanice, informovat vysílací radu. Rovněž firmy nebo jednotlivci, kteří mají

¹³⁴ „Pawlowski, jehož podnikání v oblasti nemovitostí potřebuje politickou podporu, je příkladem nového trendu v investicích do médií, který je charakterizován tím, že podnikatelé z jiných než mediálních oborů mají zájem vlastnit vlivná média.“ (Zpráva SEENPM.)

¹³⁵ PI/SEENPM, *Zpráva o vlastnictví médií*, str. 142

¹³⁶ PI/SEENPM, *Zpráva o vlastnictví médií*, str. 159

¹³⁷ Zákon č. 231/2001 Sb. O rozhlasovém a televizním vysílání, část 6 – Zajištění plurality informací v celoplošném rozhlasovém a televizním vysílání.

„podstatný podíl“ ve dvou nebo více televizních či rozhlasových stanicích, mají povinnost to oznámit vysílací radě. (Podstatný podíl je definovaný jako nejméně 34 procent objemu akcí.)

Česká legislativa ovšem nestanoví žádná omezení týkající se vzájemného křížení vlastnictví elektronických a tištěných médií. Majitelé tištěných médií nicméně zatím neprojevili o vlastnictví televizí zájem, ani naopak. Televizní trh se zdá být v této chvíli stabilizovaný. Nejznámější pokus o křížení vlastnictví mezi elektronickými a tištěnými médii se datuje do roku 2001, kdy začal vycházet bulvární deník Super. Majitel deníku, společnost Epic-Holding, byl údajně napojen na tehdejšího generálního ředitele TV Nova Vladimíra Železného. V médiích se objevovaly zprávy o tom, že deník Super je nástrojem šíření politiky Občanské demokratické strany (ODS) před parlamentními a komunálními volbami v roce 2002. Inzerenti tehdy vyjadřovali své obavy z dosud nebývalého monopolu na mediálním trhu. Super skončil v létě roku 2002, kdy ODS prohrála parlamentní volby, čímž zmíněné poslání potvrdil.¹³⁸

Společnost GES Hoding vlastníci TV Prima expandovala v uplynulých třech letech i do oblasti rozhlasového vysílání a tištěných médií. Prostřednictvím své dceřiné firmy Czech Media Corporation odkoupil GES Holding podíl v regionální televizní stanici TV Galaxie. Vlastnický je napojen na síť rádií Hey a vlastní také tři lifestyleové časopisy. Dalším příkladem křížení vlastnictví v oblasti médií je aliance společnosti Mafra, vydavatele vlivného (hlavní proud) deníku MF Dnes, a místní rozhlasové stanice Classic FM. V dubnu 2005 Mafra koupila 80,92 procent ve společnosti Stanice O, která provozuje hudební televizní kanál Óčko, který vysílá prostřednictvím kabelu a satelitu.¹³⁹

5.4 Financování

Výnosy z reklamy jsou pro provozovatele komerčního vysílání hlavním zdrojem příjmů. Za první pololetí roku 2004 dosáhly příjmy TV Nova kolem 5,5 miliardy korun. Ve stejné době činily příjmy Prima TV z reklamy 1,9 miliardy korun.

Mediální zákon omezuje vysílací čas určený pro reklamu u provozovatelů komerčního vysílání na 10 procent celkového vysílacího času. Česká televize se otevřeně účastní konkurenčního boje s TV Nova a Prima TV o televizního diváka a nepřímou také o inzerenty. Reklamní čas České televize je nicméně limitován jen na jedno procento vysílacího času. Obě celoplošné komerční stanice však používají proti veřejnoprávní televizi

¹³⁸ D. Garkisch and S. Škývarová, *‘Zlý bulvár’ Super dneškem skončil, Lidové noviny*, 17. července 2002, str. 4.

¹³⁹ Mafra, *Mediální skupina Mafra koupila hudební TV Óčko*, tisková zpráva z 29. dubna 2005, přístupná online na: http://info.idnes.cz/predstaveni/novinky/mafra_koupila_TV_ocko050429.html (prohlíženo 29. května 2005).

společnou strategii prodeje reklamního času. Zvýhodňují například klienty, kteří umístí své reklamní kampaně pouze na obrazovky komerčních stanic.¹⁴⁰ Komerční stanice také používají společnou strategii velmi agresivního lobbingu.

Zástupci společností, které investují velké peníze do reklamních kampaní, tvrdí, že TV Nova zneužívá svého dominantního postavení na trhu tím, že si diktuje sazby a nutí inzerenty, aby si nekupovali reklamní časy ve vysílání veřejnoprávní televize.¹⁴¹ Protože český trh s televizní reklamou je velmi malý, inzerenti jsou často nuceni podmínky TV Nova akceptovat.

Obchodníci v médiích a zástupci reklamních společností vyjádřili vážné obavy o jakémsi monopolu komerčních sítí i koncentraci moci v rukou provozovatelů komerčního vysílání. Poukazují na nedostatek skutečného konkurenčního prostředí a na poměrně malou velikost celkového reklamního trhu.

Mediální a marketingoví odborníci například zastávají názor, že veřejnoprávní televizi by mělo být dovoleno prodat více reklamy, protože inzerenti mají velký zájem o její diváckou obec. Jednoprocentní reklamní limit pro Českou televizi byl zaveden v polovině devadesátých let a měl pomoci komerčním vysílatelům. Ti ale v současné době, podle názoru řady odborníků, již tuto ochranu nepotřebují.

V reakci na návrh českého Senátu z června 2004, podle něhož měl být ještě více redukován reklamní čas ve veřejnoprávní televizi (více sekce 4.3), varovala před potenciálním monoplem komerčních stanic na českém trhu televizní reklamy i Světová federace reklamních agentur (WFA), která reprezentuje zájmy světových inzerentů a reklamních agentur v České republice.¹⁴² Česká média například informovala o sporu největšího tuzemského inzerenta, společnosti Procter & Gamble (P&G), který se rozhodl přestat nakupovat reklamní časy v TV Nova, protože prý tato stanice zneužívala své dominantní pozice na trhu a diktovala ceny za reklamní čas. TV Nova údajně odmítla snížit své sazby za reklamu z obavy, že by tím povzbudila ostatní klienty ke stejnému chování. Zástupci reklamního průmyslu tvrdí, že TV Nova dokonce tlačila na inzerenty, aby utratili celý svůj rozpočet na reklamu v TV Nova, pod pohrůžkou ztráty přístupu na obrazovku této nejpopulárnější televizní stanice. Společnost P&G byla prvním inzerentem, který podmínky TV Nova odmítl a věnoval svou přízeň veřejnoprávní České televizi. P&G

¹⁴⁰ Rozhovory s představiteli velkých reklamních inzerentů, kteří si nepřáli být jmenováni. Viz také: M. Dragomir, *Big advertisers could follow P&G's example, dump Nova*, Prague Business Journal, 15. září 2003, str. 1

¹⁴¹ Rozhovory s představiteli velkých reklamních inzerentů, kteří si nepřáli být jmenováni.

¹⁴² *Advertisers defeat proposals to limit advertising in the Czech Republic, (Inzerenti porazili návrh na omezení reklamy v České republice)*, 29. června 2004, http://www.wfanet.org/news/article_detail.asp?Lib ID=1326 (stránka prohlížena 1. září 2004).

utrátí za reklamu v průměru asi 900 milionů korun ročně, z toho 90 procent za televizní reklamu.¹⁴³

Na druhou stranu, nejagresivněji se stavěli představitelé TV Nova proti konkurenci veřejnoprávní televize i digitalizaci v době, kdy stál v čele TV Nova Vladimír Železný. Poukazovali na to, že zvýšení počtu televizních stanic povede k fragmentaci trhu a bude mít za důsledek špatnou kvalitu vysílání. Český trh je podle nich příliš malý na to, aby uživil hodně stanic.

Rozvoj konkurenčního prostředí a ochrana před koncentrací moci na českém televizním trhu se očekává od nástupu digitálního vysílání. Někteří inzerenti obhajují potřebu dalšího hráče, schopného konkurovat TV Nova. Jiní tvrdí, že řešení není tak jednoduché, protože vůbec není jisté, zda nový televizní kanál přiláká dostatečně velké publikum.

Česká televize je zatím jedinou obranou před dominantním postavením dvou komerčních televizních stanic na českém trhu. K velkým změnám na trhu televizního vysílání a televizní reklamy může dojít, jestliže se potvrdí současná očekávání a Občanská demokratická strana vyhraje příští parlamentní volby v roce 2006. Opoziční ODS totiž prosazuje úplné odstranění reklamy z vysílání České televize a privatizaci jednoho z veřejnoprávních kanálů.¹⁴⁴

5.5 Struktura programu

Ve zpravodajských redakcích obou celoplošných komerčních televizí je zavedena stejná redakční hierarchie. Vedoucí vydání, který je přímým podřízeným šéfredaktora, je zodpovědný za obsah zpravodajství v den své služby. Reportérům nejsou k dispozici žádná psaná pravidla, která by závazně definovala požadavky na poskytování přesných a nestranných informací.

TV Nova od svých zaměstnanců ani nevyžaduje, aby se formálně podřizovali nějakým vnitřním redakčním pravidlům. Redaktoři a editoři podléhají obecným právním předpisům, jakými jsou například zákoník práce nebo zákon o rozhlasovém a televizním vysílání. Novinářská pravidla neexistují na papíře, ale jsou uplatňována v ústním podání,

¹⁴³ Česká tisková agentura (ČTK), *Procter & Gamble does not reach agreement with TV Nova about Advertising*, 5. září 2003, <http://archive.ceska-media.cz/article.html?nw=12329&nw200309> (stránka prohlížena 5. září 2004).

¹⁴⁴ P. Žantovský, *Topolánek: „Zrušil bych mediální rady. Rozhovor s předsedou ODS Mirkem Topolánkem“*, vydané na www.ceskamedia.cz, 24. března 2005, dostupné na http://archive.ceskamedia.cz/article.html?id=144881_hp_M&qqqq=Mirek%20topolánek%20Česká%20televize (prohlíženo 29. května 2005).

a podle slov bývalého šéfredaktora zpravodajství TV Nova Pavla Zuny existují případy, kdy jsou „volnější“.¹⁴⁵

Prima TV nedávno přijala formální, velmi elementární etický kodex, který definuje základní pojmy novinářské etiky, jako jsou nestrannost a předpojatost ve zpravodajství a konflikt zájmů. Redaktoři a reportéři nemohou být aktivní v žádné politické straně a nesmějí pracovat pro vládu nebo „důležitá“ průmyslová odvětví. Zpravodajové mají také povinnost oznámit svým nadřízeným, pokud by byli vystaveni „prokazatelnému“ nátlaku ze strany politiků nebo zájmových skupin. Kodex shrnuje nejdůležitější etické principy do osmi bodů. Novináři jsou nabádáni k tomu, aby si v průběhu své reportérské práce odpovídali na následujících osm otázek:

- Důvěřujeme faktům, která chceme zveřejnit?
- Ověřili jsme fakta alespoň ze dvou na sobě nezávislých zdrojů?
- Citujeme své zdroje přesně a v kontextu?
- Můžeme obhájit případné užití anonymních zdrojů?
- Nedopouštíme se v našem příspěvku urážky nebo stereotypní charakteristiky nějaké osoby, příslušníka menšiny, rasy, kultury či národa?
- Uvádíme všechna jména a funkce lidí, o nichž referujeme, správně?
- Je jasné časové určení událostí?
- Pokud se chyby dopustíme, opravíme ji co nejrychleji. Osoby, které nás na chyby upozorní, musejí být pozorně vyslechnuty.¹⁴⁶

5.5.1 Programové směrnice

Závazky provozovatelů vysílání týkající se programu jsou obvykle specifikovány v licenčních podmínkách. Licenční podmínky lze ale snadno dodatečně změnit nebo přizpůsobit potřebám a požadavkům provozovatelů. (Podrobněji v části 3.2 Licenční řízení.)

Stejně tak jako provozovatelé vysílání ze zákona (veřejnoprávní média), jsou i provozovatelé s licencí povinni dodržovat příslušná ustanovení vysílacího zákona, týkající se práv

¹⁴⁵ Rozhovor s Pavlem Zunou, 26. června 2004.

¹⁴⁶ *Zpravodajský deník*, interní bulletin Prima TV.

a povinností v oblasti programu.¹⁴⁷ K těmto povinnostem patří zejména zodpovědnost za obsah vysílání a nevysílání programů, které by mohly vážně ohrozit fyzický, duševní nebo morální vývoj dětí a mladistvých, což se týká zvláště vysílání pornografie nebo nepřiměřeného bezdůvodného násilí. Vysílatelé by se měli také vyhnout vysílání záběrů umírajících lidí nebo mučení bez závažného důvodu.

Vysílací rada má na starosti monitorování vyváženosti a nestrannosti programu všech provozovatelů vysílání. Účelem monitoringu zpravodajství a politických pořadů je zabránit „jednostrannému upřednostňování určité politické strany či hnutí“.¹⁴⁸ Ve výroční zprávě za rok 2003 došla vysílací rada k závěru, že v posledním čtvrtletí roku 2003 všechny celoplošné televizní stanice zaručily všem politickým stranám a hnutím zastoupeným v Poslanecké sněmovně rovnocenný přístup na televizní obrazovky.

Od samého počátku svého vysílání nabízí TV Nova americké seriály a filmy, jakož i zábavné show vlastní výroby, do nichž angažuje hlavně populární komiky a zpěváky. Důležité místo mají v její programové nabídce domácí filmy a vědomostní soutěže. Po řadu let (koncem 90. let) byla jedním z nejsledovanějších pořadů TV Nova předpověď počasí, kde se moderátorky, případně moderátoři, během pořadu postupně obnažovali. V poslední době Nova do jisté míry svůj bulvární charakter omezila, a to především ve zpravodajství. Hlavní zpravodajská relace TV Nova se těší 70procentní sledovanosti, je to tedy nejsledovanější pořad této stanice. Vysoká sledovanost zpráv televize Nova není dána jejich větší důvěryhodností, ale tím, že svou formou vycházejí vstříc senzacechtivým divákům, jsou dynamičtější a zábavnější.

Za poslední dva roky si TV Prima vybudovala profil rodinného kanálu. Její nejsledovanější pořady se orientují na ženy, jsou to například telenovely či talk show o ženských otázkách. Stanice se v poslední době rovněž snaží přilákat k obrazovkám více mužů, a to například tím, že vysílá více sportovních pořadů.¹⁴⁹ Stanice je známá uváděním sitcomů a odpoledních hodinových seriálů typu *Melrose Place* či *Komisař Rex*, a typickou součástí její programové skladby jsou také vědomostní soutěže. Hlavní zpravodajská relace TV Prima začíná v 19.00 a je prvním a zároveň nejkratším z přehledů zpráv vysílaných třemi celoplošnými českými stanicemi. Víkendová programová nabídka TV Prima je kombinací sportu (závody Formule 1, fotbalové zápasy), zábavných show a dramatické tvorby. K nejúspěšnějším pořadům vysílaným v hlavním čase patří zábavné show, jako například *Nikdo není dokonalý*, a česká soap opera *Rodinná pouta*, kterou sleduje v průměru 1,8 milionu diváků. Oba tyto pořady vyrábí sama TV Prima.

¹⁴⁷ Zákon č. 231/2001 Sb., o rozhlasovém a televizním vysílání, část 5

¹⁴⁸ *Výroční zpráva Rady ČR pro rozhlasové a televizní vysílání za rok 2003*, str. 56

¹⁴⁹ Prima TV, písemné podněty předané EUMAPu 7. března 2005.

V roce 2004 začaly české komerční televizní stanice investovat do většího počtu původních pořadů. Tak například TV Nova investovala značnou částku do výroby seriálu *Pojíšťovna štěstí*, přičemž výroba jednoho dílu tohoto seriálu přišla na 6 milionů korun.

5.5.2 Kvóty

Kromě povinností, které vyplývají z kvót, specifikovaných v direktivě Evropské unie TVWF (více sekce 6) nemají české komerční televize žádné závazky, pokud jde o regionální tematiku nebo o rozmanitost programové skladby.

5.6 Redakční standardy

Obecně lze konstatovat, že majitelé komerčních televizí přímo nezasahují do obsahu vysílání a novináři se snaží být objektivní a nestranní. Přesto komerční televize vysílají řadu neobjektivních zpráv. Ve většině případů se nejedná o úmysl, nýbrž o důsledek nedostatečných zkušeností a znalostí novinářů. Strategií TV Nova je zaměstnávat lidi bez novinářské praxe a vzdělání, kteří jsou zatím „nezkažení“ místními novinářskými stereotypy a zkušenostmi z jiných médií. Tito mladí a entuziastičtí novináři přinášejí televizi dynamiku a nové nápady, ale na druhou stranu jsou obvykle snadněji manipulovatelní ze strany politiků a různých zájmových skupin.

„V našem případě je sledovanost jediným měřitelným kritériem úspěchu, a tedy i kvality,“ tvrdí šéfredaktor zpravodajství TV Nova Martin Ondráček.¹⁵⁰ Jeho předchůdce a současný šéf programu TV Nova Pavel Zuna má za to, že etické kodexy a interní nařízení týkající se zpravodajské práce nejsou potřebné, protože základní pravidla novinářské etiky jsou zakořeněna v novinářské kultuře. „Naše zpravodajství je komerční produkt, a to je naše výhoda. Pokud by naše zprávy byly podstatným způsobem manipulovány, divák by to poznal a přepnul by na jiný kanál. To je výhoda komerční televize,“ říká Pavel Zuna.¹⁵¹

Zpravodajské relace všech celoplošných televizních stanic se vysílají téměř současně. Hlavní zpravodajská relace TV Nova, *Televizní noviny*, začíná v 19.30 a končí v 19.55, takže se kryje se zpravodajstvím ČT, *Událostmi*, které začínají v 19.15 a končí v 19.55.

Generální ředitel TV Prima Martin Dvořák má na věc jiný názor než představitelé TV Nova: „měřítkem úspěchu nemůže být pouze sledovanost“. Dodává, že je rovněž důležité, jak zpravodajství vnímá široká veřejnost z hlediska důvěryhodnosti a vyváženosti.

¹⁵⁰ Ivan Jemelka: *Rozhovor s Martinem Ondráčkem*. 17. září 2003. Publikováno na webové stránce <http://archive.ceska-media.cz/article.html?gs=2384&gs200309> (stránka prohlížena v červenci 2004).

¹⁵¹ Viz rozhovor s Pavlem Zunou

Při tvorbě *Zpravodajského deníku* (hlavní zpravodajská relace Prima TV) bereme v úvahu řadu faktorů, jako jsou pravdivost, důvěryhodnost, objektivita, přesnost. Nejde nám pouze o nejvyšší sledovanost. Pro nás je pochopitelně sledovanost tím nejdůležitějším měřítkem úspěchu, v případě zpráv ale není měřítkem jediným.¹⁵²

Zpravodajská relace TV Nova začíná obvykle obecnější zprávou „z lidského úhlu pohledu“, zatímco nejdůležitější zpráva přichází na řadu až jako druhá či třetí. Producent zpráv na Nově vysvětluje, že zpravodajství této televize začíná až jako poslední, aby redakce měla čas hledat nové úhly pohledu na zprávy, které jsou součástí relace, tak aby se neopakovalo to, co již bylo řečeno na jiných stanicích.

Pavel Zuna pracoval jak ve veřejnoprávní, tak v komerční televizi. Svoji kariéru odstartoval jako reportér a moderátor České televize. Když se v roce 1999 Vladimír Železný rozešel s CME a zahájil vysílání své vlastní TV Nova, sestavil Zuna nový tým zpravodajů a reportérů a byl pověřen jejich vedením. Podle jeho názoru je jediným efektivním prostředkem k zajištění redakční nezávislosti „postavit profesionální čest před ostatní zájmy“. To bylo podle něj i hlavním kritériem při výběru reportérů v roce 1999.

TV Nova byla první stanicí, která českým divákům nabídla investigativní způsob zpravodajství. Dnes tato stanice vysílá například pořad *Na vlastní oči*, 35minutový týdeník investigativní povahy, který má svou vlastní redakci. Ta do pořadu zahrnuje politická a ekonomická témata, ale rovněž triviální záležitosti, jako jsou různé záhady či příběhy obyčejných lidí. V pořadu se ale objevila i řada kvalitních investigativních reportáží, odhalujících nelegální prodej dětské pornografie a korupci na českém ministerstvu zahraničí.

6. EVROPSKÁ REGULACE

Česká legislativa je z převážné části v souladu s evropskou audiovizuální politikou. Direktiva Evropské unie TVWF byla v ČR uzákoněna v roce 2001. V červnu 2004 Poslanecká sněmovna odhlasovala některé formální změny vysílacího zákona. Tato novelizace se týkala definic reklamy, skryté reklamy, teleshoppingu a sponzoringu.¹⁵³

Ve zprávě Evropské komise z roku 2003, v níž byl hodnocen stav příprav kandidátských zemí, byl stav české vysílací legislativy z hlediska evropských norem charakterizován jako „uspokojující“. Komise nicméně vyhodnotila regulaci elektronického vysílání jako

¹⁵² Prima TV, písemné podněty předané EUMAPu 7. března 2005.

¹⁵³ Zákon o vysílání, čl. 48–49

„kontroverzní“ a došla k závěru, že největším oříškem pro vysílací radu bude vytvoření stabilního, transparentního a efektivního systému regulace.¹⁵⁴

V rámci harmonizace mediálních zákonů s evropskou legislativou (direktiva *Televize bez hranic*)¹⁵⁵ a s dalšími instrumenty Rady Evropy (Evropská úmluva o přeshraniční televizi) přijala česká vláda v roce 2001 také opatření na podporu evropské produkce.¹⁵⁶

Jak je zřejmé z tabulky č. 6, kvóty Evropské unie splnily všechny tři české celoplošné televize.

Tabulka 6. Podíl evropské tvorby v televizním vysílání (2003)

Kanál	Vysílání celkem (počet hodin)	Evropská tvorba	
		(počet hodin)	Podíl na celkovém počtu hodin (v %)
TV Nova	6 744	3 424	50,8
Prima TV	5 521	3 351	60,7
ČT1	6 697	5 475	81,8
ČT2	5 445	4 836	88,8

Zdroj: RRTV¹⁵⁷

Evropské filmy a programy obecně přinášejí provozovatelům vysílání značný užitek – jsou levnější než ty americké, přitahují velkou část publika, a tím pádem jsou atraktivní také pro inzerenty. Evropské pořady jsou v českých televizích zastoupeny především německými seriály. Jedním z nejpopulárnějších pořadů vysílaných televizí Prima byl svého času rakouský detektivní seriál *Komisař Rex*. Díky své úspěšnosti reprezentovala evropská produkce v roce 2004 více než 60 procent vysílacího času Prima TV.

TV Nova splňuje kvóty na podíl evropské produkce převážně vysíláním českých pořadů v hlavním vysílacím čase. Zbytek limitu plní vysíláním evropských programů po půlnoci.¹⁵⁸ Jedním z nejúspěšnějších evropských pořadů v TV Nova byla soutěž *Česko*

¹⁵⁴ *Zpráva o stavu příprav kandidátských zemí, přijatá Evropskou komisí 5. listopadu 2003*, publikovaná na webové stránce <http://www.budobs.org/eu-chapter2003.htm>.

¹⁵⁵ Rada Evropy: Evropská úmluva o přeshraniční televizi, Série Evropských dohod č. 132, Štrasburk, 5. května 1989, ve znění Protokolu (Série evropských dohod č. 171) platného od 1. března 2002.

¹⁵⁶ Zákon č. 231/2001 Sb., o rozhlasovém a televizním vysílání, článek 46–47

¹⁵⁷ RRTV, *Výroční zpráva 2003*, s. 89

¹⁵⁸ Viz rozhovor s Pavlem Zunou

hledá Superstar. Jedná se o českou verzi britské televizní soutěže *Pop Idol*. Závěrečná show s vyhlášením vítězů přilákala pozornost 65 procent diváků.

Evropské kvóty splňuje i veřejnoprávní Česká televize. Vysílá evropské filmy, seriály a další pořady, ale také programy zaměřené na menšinového diváka, jako například různé dokumenty.

Vysílací zákon také zavazuje provozovatele vysílat události značného společenského významu, tak jak jsou definovány v direktivě TVWF.¹⁵⁹ Zákon stanovuje, že „provozovatel televizního vysílání nesmí využívat výhradní práva k vysílání události značného společenského významu způsobem, který by podstatnou část veřejnosti v České republice zbavoval možnosti sledovat tuto událost v přímém přenosu nebo ze záznamu v celoplošném televizním vysílání v nezakódované podobě a bez zvláštního poplatku“. *Seznam událostí značného společenského významu* sestavilo v roce 2001 ministerstvo kultury ve spolupráci s vysílací radou. Na seznamu jsou letní a zimní olympijské hry, evropský a světový fotbalový šampionát (všechny finálové a semifinálové zápasy národního týmu), světový šampionát v ledním hokeji (stejně kritérium jako u fotbalu) a mistrovství světa v lehké atletice.¹⁶⁰

7. VLIV NOVÝCH TECHNOLOGIÍ A SLUŽEB

Česká vláda sice definovala priority v oblasti nových technologií a služeb, avšak implementace těchto priorit zatím zaostává za stanoveným harmonogramem. Digitalizace televizního vysílání je dychtivě očekávána, ale debata o jeho regulaci dominují neshody a spory. Veškeré otázky týkající se budoucnosti nových technologií a služeb v oblasti vysílání se měly ošetřit novým Zákonem o elektronických komunikacích, přijatým v únoru a platným od května téhož roku. Přestože se od nového zákona očekávalo, že přispěje ke zlepšení veškeré legislativy v oblasti komunikací, nakonec zákon žádná ustanovení o vysílání neobsahuje.

7.1 Nová média

V roce 2004 přijala vláda novou strategii na poli moderních informačních a komunikačních technologií pro období do roku 2006. Plány vlády v této oblasti jsou definovány

¹⁵⁹ Vysílací zákon, čl. 33

¹⁶⁰ Vyhláška Ministerstva kultury č. 233/2001, kterou se vydává *Seznam událostí značného společenského významu*, *Sbírka zákonů*, část 87 ze dne 4. července 2001.

v dokumentu *Státní informační a komunikační politika e-Česko 2006*¹⁶¹, který připravilo ministerstvo informatiky. Materiál rozpracovává cíle a požadavky obsažené v aktualizované verzi dokumentu *e-Europe 2005: Informační společnost pro všechny (akční plán)* a jejich aplikaci v České republice.¹⁶²

Mezi hlavní priority vlády patří podle dokumentu *e-Česko 2006* budování moderních a bezpečných státních služeb přístupných on-line, pokračování liberalizace trhu elektronických komunikací za účelem vytvoření zdravého konkurenčního prostředí (a s tím spojeného snížení cen služeb), podpora rozvoje vysokorychlostního internetu a zajištění dostupnosti těchto služeb všem vrstvám společnosti. Za další priority vláda označila pokračování vývoje legislativy týkající se informační společnosti tam, kde je to nutné, podporu zvýšení počítačové gramotnosti obyvatelstva a podporu rozvoje elektronického podnikání vytvářením vhodných technologicky neutrálních podmínek.

Akční plán vlády na dosažení těchto cílů stanoví termíny pro splnění následujících úkolů: definování pravidel pro přechod z analogového vysílání na digitální do konce roku 2004, vybavení všech státních institucí vysokorychlostním internetem do konce roku 2006, zavedení spolehlivého a bezpečného propojení orgánů státní správy a připojení všech vzdělávacích institucí k internetu do konce roku 2006. Akční plán také počítá se zavedením daňového zvýhodnění počítačových a internetových domácností a dále se zpřístupněním Portálu veřejných služeb, prostřednictvím kterého bude možné například podat daňové přiznání, žádost o průkaz totožnosti či žádost o sociální dávku. Portál by měl poskytovat i služby spojené se státním zdravotnictvím.

Obecně lze říci, že vláda je v naplňování těchto cílů pozadu. Jednou z priorit ministerstva informatiky pro rok 2003 byla například finalizace návrhu zákona o elektronických komunikacích, který měl obsahovat nový evropský regulační rámec¹⁶³ a urychlit liberalizaci trhu s komunikačními službami. Návrh zákona nicméně schválila pouze vláda v září 2004 a následně jej v únoru 2005 přijal parlament. Zákon o elektronických komunikacích tedy vstoupil v platnost v květnu 2005.¹⁶⁴

¹⁶¹ Ministerstvo informatiky: *Státní informační a komunikační politika, e-Česko 2006*. Dokument dostupný na <http://www.micr.cz/scripts/detail.php?id=275> (prohlíženo 13. září 2004).

¹⁶² Evopská komise: *e-Europe 2005: An information society for all (Informační společnost pro všechny). Akční plán, který má být zveřejněn s ohledem na zasedání Evropské rady v Seville 21.–22. června 2002*, Brusel, 28. května 2002, COM (2002) 263 final

¹⁶³ Z. Duspiva: *Zákon o elektronických komunikacích – ČR a EU I*. 7. května 2004. Zveřejněno na adrese <http://www.ceska-media.cz> (prohlíženo 30. července 2004).

¹⁶⁴ Zákon o elektronických komunikacích z roku 2005. Zákon navrhlo Ministerstvo informatiky ČR po dohodě se zástupci RRTV a *Českého telekomunikačního úřadu*), jenž vysílací kmitočty v zemi spravuje.

Zákon o elektronických komunikacích měl původně posílit veškerou stávající legislativu v oblasti vysílání a telekomunikací, a měl také obsahovat text Zákona o vysílání a Zákona o telekomunikacích.¹⁶⁵ Navíc měl znovu stanovit kompetence na poli regulace telekomunikací a rozhlasového a televizního vysílání, a měl také zahrnovat další ustanovení určující pravidla a mechanismy přechodu k digitálnímu vysílání. Nový Zákon o elektronických komunikacích z roku 2005 sice nahrazuje Zákon o telekomunikacích z roku 2000 a další zákony, ale text Zákona o vysílání a nová ustanovení týkající se digitalizace byly nakonec z finální verze tohoto zákona odstraněny a zákon byl schválen bez nich.¹⁶⁶

Zákon o vysílání proto zůstává v platnosti. Očekává se, že na podzim 2005 bude parlament projednávat novelizaci Zákona o vysílání, která se zabývá přechodem z analogového vysílání k digitálnímu. Zákon o elektronických komunikacích obsahuje jen velice málo bodů zabývajících se digitalizací, například ustanovení o automatickém udělení licencí pro čtyři digitální kanály, které má spravovat veřejnoprávní Česká televize.

7.2 Podmínky na trhu

Využívání internetu se v posledních letech rychle rozšířilo. Podle posledního průzkumu Českého statistického úřadu z roku 2003 používá 61 procent populace internet doma a 45 procent v práci. V průměru 12 procent občanů se doma k internetu připojuje denně. Většina uživatelů internetu (82 procent) používá k připojení pevnou linku. Vysokorychlostní připojení zatím není běžné – využívá ho pouze 10 procent uživatelů. Přibližně 62 procent domácností s vysokorychlostním internetem je připojeno přes kabelovou televizi, zatímco jen 3 procenta využívají ADSL nebo jiné DSL technologie.¹⁶⁷

Tuzemský operátor pevných linek, společnost Český Telecom, nabízí vysokorychlostní připojení k internetu přes pevnou linku. Jeho služeb využívá v současné době 35 tisíc zákazníků. Zhruba 37 tisíc domácností používá vysokorychlostní internet s připojením přes kabelové televize, které spravují operátoři UPC a Karneval. Konkurence v oblasti vysokorychlostního internetu vzrostla se vstupem mobilních operátorů na tento trh. Průměrný měsíční poplatek za neomezený přístup na internet přes mobilní telefon činí 1000 korun.¹⁶⁸ Mobilní operátor Eurotel přišel na trh s vysokorychlostním připojením

¹⁶⁵ Zákon č. 151/2000 o telekomunikacích a o změně dalších zákonů, *Sbírka zákonů*, část 47, 13. června 2000.

¹⁶⁶ V roce 2005 parlament hodlal zavést nařízení o regulaci digitalizace do Zákona o vysílání, a pak tento novelizovaný zákon začlenit do nového Zákona o elektronických komunikacích. Parlament se však nakonec rozhodl Zákon o vysílání nenovelizovat a nezačleňovat jej proto do Zákona o elektronických komunikacích.

¹⁶⁷ Viz webové stránky Českého statistického úřadu www.csu.cz.

¹⁶⁸ *Rychlý internet má osmdesát tisíc Čechů*, *MF Dnes*, 2. srpna 2004, str. 1

na internet v roce 2004 a jeho hlavní konkurent T-Mobile má spustit svůj vlastní vysokorychlostní internet koncem téhož roku.¹⁶⁹ Ministerstvo informatiky předpovídá, že počet předplatitelů poroste „rychle a souvisle“. Páteřní sítě jsou obvykle vybaveny relativně novými kabely s optickými vlákny.¹⁷⁰

Tabulka 7. Vybraní poskytovatelé vysokorychlostního internetu¹⁷¹
(měsíční poplatky jsou uvedeny včetně DPH)

	České radiokomunikace	Český Telecom	COL	Eurotel	UPC
název služby	Bluetone	Broadband Profi	Volny	Nonstop	Chello
rychlost (kbit/sec)	512/128	512/128	512/128	cca 50	768/128
limit pro přenos dat	není	není	1 GB	není	5 GB
měsíční poplatek	53,3 EUR	114 EUR	21 EUR	25 EUR	39,5 EUR

Zdroj: ČTK, 6. června 2004

V roce 2003 český kabelový průmysl utěšeně rostl. Do konce roku operátoři evidovali 900 tisíc předplatitelů. Vedoucí operátor na trhu, společnost UPC, se mohl pochlubit téměř 400 tisíci zákazníky a jeho hlavní soupeř Karneval zhruba 270 tisíci zákazníky. Karneval vznikl fúzí kabelových společností TES Media a Intercable CZ. Na podzim 2004 se počet internetových domácností s kabelovým připojením pohyboval kolem 30 tisíc, což je téměř dvojnásobek stavu na začátku roku.

Kabel však stále není v České republice příliš populární službou. Není zdaleka levný a lidé navíc od televize očekávají, že je zdarma. Kabelové společnosti nabízejí v průměru 30 televizních kanálů. Měsíční poplatek se pohybuje mezi 400 a 1000 korunami v závislosti na počtu kanálů.

„Lidé utratí více, když více vydělávají. V České republice máme regiony, v nichž lidé mají peníze pouze na přežití, takže nebudou utrácet za luxusní zboží, a kabelová televize je de facto luxus. Proto si myslím, že se jejich chování změní pouze

¹⁶⁹ *Operátoři se perou o rychlý internet, Lidové noviny, 3. srpna 2004, str. 7*

¹⁷⁰ Viz webové stránky Ministerstva informatiky ČR www.micr.cz.

¹⁷¹ *České radiokomunikace nabídl rychlý internet na pronajatých linkách od Telecomu, Česká tisková kancelář (ČTK), 6. června 2004*

v případě, když si ekonomika povede celkově lépe,“ uvedl v roce 2001 prezident Asociace kabelových komunikací Zdeněk Vaníček.¹⁷²

Česká televize v současné době poskytuje vysílání on-line na webových stránkách www.czech-tv.cz. Program je také distribuován přes satelit Eurobird 1 v digitálním formátu MPEG2. Komerční televize zatím přes internet nevysílají.

7.3 Digitální televize

Proces digitalizace začal v České republice v roce 2000, kdy společnosti Czech Digital Group a České radiokomunikace získaly licenci pro experimentální vysílání, jehož cílem bylo otestovat možnosti digitálního vysílání v českých podmínkách. V červnu 2001 vláda předložila koncept přechodu z analogového na digitální rozhlasové a televizní vysílání do roku 2010. O rok později vydala vláda dokument *Koncept přechodu na digitální rozhlasové a televizní vysílání*. Materiál byl několikrát aktualizován a v dubnu 2004 vydal kabinet usnesení, kterým dal zelenou spuštění řádného digitálního vysílání v období let 2004 až 2006.

Podle vládní strategie bude přechodné období mezi lety 2004 a 2006 charakterizováno paralelním digitálním a analogovým televizním vysíláním. *Plán na plošné zavedení digitálního vysílání* připravuje ministerstvo informatiky ve spolupráci s ministerstvem kultury a Českým telekomunikačním úřadem (ČTÚ), který spravuje vysílací frekvence. Ministerstvo informatiky má plán na zavedení digitalizace finalizovat a předložit ho vládě do konce března 2005.

Česká televize oznámila svůj záměr spravovat digitální síť veřejnoprávního vysílání až se čtyřmi televizními kanály. K rozšíření počtu kanálů bude třeba novelizovat zákon o České televizi. Veřejnoprávní televize participuje na experimentálním terestrickém digitálním vysílání. V roce 2003 byl v Praze a okolí signál jejích dvou stávajících kanálů přenášen v plně digitálním formátu.

Digitalizace spojila všechny tři celoplošné televize, které si jinak urputně konkurují. Česká televize, TV Nova a Prima TV se dohodly na společné strategii, začaly koordinovat své aktivity v procesu digitalizace a předkládat společná doporučení a názory na novelizaci stávající či přípravu nové vysílací legislativy.¹⁷³

Od digitalizace se očekává, že zabrání koncentraci moci na českém televizním trhu. Přejí si to zvláště inzerenti, kteří doufají, že se tak zvýší konkurence dodavatelů služeb. Zatím

¹⁷² Marius Dragomir: *Fine Tuning (Ladění)*. Rozhovor se Zdeňkem Vaníčkem, prezidentem Asociace kabelových komunikací, *Prague Business Journal*, 10. prosince 2001.

¹⁷³ *Novu, Primu i ČT spojila digitalizace*, *Právo*, 25. května 2004

však není vůbec jisté, jak digitalizace reálně změní trh, a existují obavy, že stávající televize získají v budoucnu kontrolu nad všemi digitálními multiplexy.

Do debaty o digitalizaci se zatím zapojili především dva hlavní regulátoři trhu elektronického vysílání, jmenovitě Rada pro rozhlasové a televizní vysílání a Český telekomunikační úřad, který spravuje vysílací frekvence. Obě instituce zápasí v rámci procesu digitalizace o rozšíření svých kompetencí. Je pravděpodobné, že Český telekomunikační úřad bude zodpovědný za provozování digitálních multiplexů, které spadají exkluzivně do oblasti telekomunikací, zatímco vysílací rada bude pověřena regulací obsahu vysílání.

Obě instituce se již dostaly do sporu. V srpnu 2004 udělil Český telekomunikační úřad licence k digitálnímu vysílání Českým radiokomunikacím, Českému Telecomu a společnosti Czech Digital Group, aniž by to konzultoval s vysílací radou.¹⁷⁴ Jak je patrné, současná legislativa ponechává v otázce udělování licencí k digitálnímu vysílání prostor ke kompetenčním sporům. Tento problém by mohl vyřešit nový Zákon o elektronických komunikacích, pokud ovšem bude jasně definovat pravomoci obou institucí.¹⁷⁵

Kromě zmíněných aktivit těchto dvou regulátorů neproběhla zatím o procesu digitalizace televizního vysílání žádná skutečná veřejná debata. Rovněž média referují o této problematice jen sporadicky.

7.4 Financování

Jasný plán financování rozvoje digitálního vysílání neexistuje. Aby mohli přijímat digitální signál, budou si muset diváci koupit nové technické zařízení. Budou potřebovat buď nový digitální televizor, který je sám o sobě dosti nákladnou investicí, nebo set-top box, což je speciální adaptér, který lze připojit k běžnému analogovému televizoru. Někteří mediální kritici poukazují na to, že digitalizace neuspěje, pokud vláda nebude subvencovat nový digitální přístroj, a to alespoň na začátku procesu digitalizace. Vláda však již oznámila, že o poskytování přímé finanční podpory na zakoupení digitálního zařízení neuvažuje.

Podle Zákona o elektronických komunikacích obdrží Česká televize digitální licence pro čtyřkanálový multiplex. Pro digitalizaci veřejnoprávního vysílání není vyhrazen žádný zvláštní rozpočet.

¹⁷⁴ *O právo udělit licenci se prou dva státní kohouti*, MF Dnes, 3. srpna 2004, str. 6

¹⁷⁵ Rozhovor s Davidem Stádníkem, šéfem Českého telekomunikačního úřadu, České vysílání BBC, 12. května 2004, <http://www.bbc.co.uk/czech/interview/stadnik.htm> (stránka prohlížena 13. září 2004).

8. ZÁVĚRY

Televize v České republice naráží na tři hlavní překážky, mezi které patří: nedostatečná míra regulace odrážející se ve vlastnických sporech, nedostatečně konkurenční prostředí a nejistota visící nad budoucností veřejnoprávního vysílání.

Problémy s regulací vysílacího trhu pocházejí převážně z nejasně formulované vysílací legislativy a z moci, kterou má Poslanecká sněmovna nad hlavním regulačním orgánem elektronických médií – Radou pro rozhlasové a televizní vysílání – především s ohledem na jmenování jejích členů. Politická nominace jedinou institucí se ukázala jako škodlivá i pro pověst České republiky v zahraničí. Ve sporu o komerční stanici TV Nova byla RRTV vnímána jako strana hájící zájmy komerčních hráčů a tehdejší menšinové vlády. Její chybný postup a chování byly hlavním důvodem, proč Česká republika prohrála mezinárodní arbitráž a zaplatila odškodné ve výši stovek milionů dolarů.

Nicméně ani tento mezinárodní skandál nebyl dostatečným motivem k tomu, aby došlo ke změně vysílací legislativy a vytvoření podmínek pro existenci silného nezávislého regulačního orgánu, který by byl respektován provozovateli vysílání a který by přispíval k budování transparentního, konkurenčního prostředí televizního trhu.

Přestože je česká vysílací legislativa v souladu s evropskými standardy, není silným nástrojem regulace. Kandidatura České republiky na členství v EU a její následné přijetí do EU v roce 2004 se příliš neprojevovalo v oblasti regulace vysílání. Právní rámec EU měl výrazný vliv na znění Zákona o elektronických komunikacích, který vstoupil v platnost v květnu 2005.

Mezi hlavní úkoly, jejichž cílem je ozdravení vysílacího sektoru, je vytvoření konkurenčního prostředí televizního trhu a reforma veřejnoprávního vysílání, která zajistí jeho další existenci. Veřejnoprávní televizní stanice zůstává i nadále jediným vážným soupeřem komerčních stanic Prima TV a zejména TV Nova, která je její hlavní konkurencí. Zdatná veřejnoprávní stanice, schopná nabízet kvalitní alternativu ke komerčnímu vysílání, potřebuje legislativu, jež by zajistila stabilní a odpovídající zdroj financování.

Další problém se týká nedostatečné transparentnosti vlastnických vztahů v médiích. Nedostatečná regulace má za následek netransparentní vlastnickou strukturu komerčních stanic a nákladné mezinárodní arbitráže. Česká vysílací legislativa je šita na míru potřebám velkých komerčních stanic. Dohled nad vlastnickými vztahy mezi jednotlivými provozovateli zcela schází, a proto chybí i transparentnost ve vlastnických poměrech v oblasti médií.

Televizní stanice v České republice lze všeobecně charakterizovat jako svobodné a nezávislé. Najdeme však i případy negativního vlivu ekonomického tlaku, který ohrožuje nezávislost televizního sektoru. Někteří odborníci také poukazují na jev zvaný mediokracie neboli na závislost politiků na médiích. V odhalování případů politické korupce se

zatím lépe daří tištěným médiím. O většině domácích politických skandálů z poslední doby nejprve referovala právě tištěná média. Televizní stanice nepřispívají ke kultivaci politického prostředí tím, že by poskytovaly informace špičkové kvality.

9. DOPORUČENÍ

9.1 Mediální politika

Digitalizace

1. Vláda by měla iniciovat veřejnou diskusi o politice digitalizace.
2. V rámci vládní politiky digitalizace by mělo být za určitých okolností zachováno veřejnoprávní vysílání.

Veřejnost jako poradní orgán

3. Vláda by měla navrhnout a prosazovat politiku vytvářející nové mechanismy dohledu veřejnosti nad vysíláním.

9.2. Regulační orgány

Nezávislost

4. Vláda by měla navrhnout legislativní změny, které by zaručily větší nezávislost, sankční pravomoci a efektivitu Rady pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV).
5. Vláda by měla iniciovat veřejnou diskusi na téma jmenování členů Rady pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV) a zapojit do této diskuse i mediální odborníky a nevládní organizace. Měla by také iniciovat přijetí legislativních změn směřujících k reformování RRTV, tak aby její složení již nadále neodráželo rozdělení moci v Poslanecké sněmovně. Touto reformou by se zajistilo větší zastoupení občanů i profesionálů.
6. Vláda by měla navrhnout legislativní změny s cílem zajistit, aby Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV) měla stabilní a dlouhodobý příjem financí. Tyto finanční prostředky by měly postačovat k tomu, aby byla zajištěna nezávislost Rady, a neměly by sloužit jako nástroj, pomocí kterého vláda ovlivňuje činnost Rady.

Mediální rozmanitost

7. Vláda by měla navrhnout legislativní změny, jež by Radu pro rozhlasové a televizní vysílání opravňovaly a zavazovaly k tomu, aby zajistila transparentnost vlastnických struktur držitelů vysílacích licencí.

Regionální a lokální bráči

8. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV) by měla vytvořit strategii na podporu vývoje regionálních i lokálních televizních stanic.

Veřejnost jako poradní orgán

9. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV) by měla podporovat vznik sdružení diváků a měla by televizní stanice zavázat k tomu, aby těmto sdružením přidělovaly vysílací čas k vyjádření jejich názoru.

9.3. Veřejnoprávní televize (ČT)*Nezávislost*

10. Vláda by měla vyvolat veřejnou diskusi na téma jmenování členů Rady ČT a Rady Českého rozhlasu.
11. Vláda by spolu s parlamentem měla České televizi zajistit status nezávislé veřejnoprávní společnosti tím, že odejme Poslanecké sněmovně dohled nad řízením stanice a činností Rady.

Financování

12. Vláda by měla iniciovat přijetí takové legislativy, která by České televizi umožnila provozovat reklamní činnost až do doby úplného přechodu k digitalizaci, tak aby si udržela určitou míru konkurenceschopnosti na televizním trhu.
13. Vláda by měla navrhnout změny legislativy s cílem dosáhnout pravidelného zvyšování koncesionářských poplatků za rozhlas i televizi, a to v souladu s mírou inflace nebo indexem maloobchodních cen.

Profesní etika

14. Vláda by měla zajistit, aby Kodex České televize, především jeho část týkající se redakční činnosti, navrhovali a schvalovali zaměstnanci redakce, místo aby jej schvaloval parlament. Kodex by měl být k dispozici veřejnosti.

9.4 Komerční televize

Mediální rozmanitost

15. Parlament by měl iniciovat novelizaci legislativy s cílem omezit křížové vlastnictví v sektoru tištěných médií a v sektoru vysílání.

Profesní etika

16. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV) by od žadatelů o vysílací licenci měla vyžadovat interní kodex chování a etiky. Jeho předložení by bylo nezbytným předpokladem pro vydání licence na provoz komerční televizní stanice.

Mechanismy prosazování

17. Parlament by měl novelizovat Zákon o vysílání tak, aby posílil vynucování pravomoc RRTV týkající se dodržování licenčních podmínek ze strany televizních stanic, které obdržely vysílací licenci.

Příloha 1. Legislativa citovaná v této zprávě

Národní legislativa

Všeobecná vysílací legislativa

Zákon č. 468/1991 o provozování rozhlasového a televizního vysílání, *Sbírka zákonů*, část 91 ze dne 22. listopadu 1991. (*Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání z roku 1991*)

Zákon č. 301/1995, kterým se mění a doplňuje zákon č. 468/1991 a další zákony, *Sbírka zákonů*, část 81 ze dne 27. prosince 1995. (*Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání z roku 1995*)

Zákon č. 231/2001 ze dne 17. května 2001 o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, *Sbírka zákonů*, část 87 ze dne 4. června 2001. (*Zákon o vysílání*)

Pozn.: Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání z roku 1991 (následně novelizován) byl nahrazen Zákonem o vysílání

Zákon č. 151/2000 o telekomunikacích a o změně dalších zákonů, *Sbírka zákonů*, část 47 ze 13. června 2000. (*Zákon o telekomunikacích z roku 2000*)

Zákon č. 127/2005 o elektronických komunikacích a o změně dalších zákonů, *Sbírka zákonů*, část 43 ze dne 31. března 2005. (*Zákon o elektronických komunikacích z roku 2005*)

Pozn.: Zákon o telekomunikacích z roku 2000 byl nahrazen Zákonem o elektronických komunikacích z roku 2005.

Zákony o Českém rozhlase a České televizi

Zákon č. 483/1991 o České televizi, *Sbírka zákonů*, část 93 ze dne 29. listopadu 1991 (*Zákon o České televizi z roku 1991*)

Zákon č. 483/1991 o České televizi, *Sbírka zákonů*, část 93 ze dne 29. listopadu 1991, ve znění zákona č. 231/2001 o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů v jejich nejnovější verzi, *Sbírka zákonů*, část 23 ze dne 23. února 2005. (*Zákon o České televizi z roku 2001*)

Zákon č. 483/1991 o České televizi, *Sbírka zákonů*, část 93 ze dne 29. listopadu 1991, ve znění zákona č. 82/2005, kterým se mění zákon č. 483/1991 o České televizi v jeho nejnovější verzi, a zákon č. 231/2001 o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů v jejich nejnovější verzi, *Sbírka zákonů*, část 23 ze dne 23. února 2005. (*Zákon o České televizi*)

Zákon č. 484/1991 o Českém rozhlasu, *Sbírka zákonů*, část 93 z 29. listopadu 1991, naposledy novelizován zákonem č. 192/2002, který mění zákon č. 484/1991 o Českém rozhlasu, v jeho poslední verzi a ve změnách dalších zákonů, *Sbírka zákonů*, část 80 z 22. května 2002. (dále jen *Zákon o Českém rozhlasu*)

Ostatní zákony

Zákon č. 143/2001 Sb. o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů, *Sbírka zákonů*, část 58 ze dne 27. dubna 2001. (*Zákon o ochraně hospodářské soutěže*)

Zákon č. 252/1994 o rozhlasových a televizních poplatcích, *Sbírka zákonů*, část 73 z 30. prosince 1994, naposledy novelizován zákonem č. 135/1997, *Sbírka zákonů*, část 48 ze dne 26. června 1997. (*Zákon o rozhlasových a televizních poplatcích*)

Vyhlášky

Vyhláška Ministerstva kultury č. 233/2001, kterou se vydává *Seznam událostí značného společenského významu*, *Sbírka zákonů*, část 87 ze dne 4. července 2001.

Mezinárodní legislativa

Evropská unie, Směrnice Rady ze dne 3. října 1989 o koordinaci některých právních a správních předpisů upravujících provozování televizního vysílání v členských státech (*Směrnice Televize bez hranic*), 89/552/EHS, OJ L 298 ze dne 17. října 1989, ve znění Směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/36/ES, OJ L 202 60 ze dne 30. června 1997.

Rada Evropy, Evropská úmluva o přeshraniční televizi, Série evropských dohod č. 132, Štrasburk, 5. května 1989 ve znění Protokolu (Série evropských dohod č. 171), platného od 1. března 2002.

Příloha 2. Bibliografie

V češtině

Moravec, Václav: *Činnost Rady ČR pro rozhlasové a televizní vysílání a její vliv na provoz privátních rozhlasových stanic v letech 1993–1997* (Praha: Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Univerzita Karlova, Letohrad, 1999)

Šmíd, M.: *Média, internet, TV Nova a já* (Praha: Nakladatelství ISV, 2000)

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání: *Zpráva o stavu vysílání a činnosti Rady ČR pro rozhlasové a televizní vysílání za období 1. 1. 1999 – 31. 12. 1999* (Praha: RRTV, 1999)

Köpplová, Barbara a kol.: *Dějiny českých médií v datech* (Praha: Karolinum, 2003)

V angličtině

Česká televize: *Česká televize 2003 (Czech Television 2003)* (Praha: Česká televize, 2004)

Česká televize: *Kodex České televize, zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání* (Czech Television Code, principles of fulfilling public service in the area of television broadcasting) (Praha: Česká televize, 2003)

Česká televize: *Statut České televize* (Statute of Czech Television) (Praha: Česká televize, 25. únor 2004)

Evropská unie, Komise Evropských společenství: *e-Europa 2005: Informační společnost pro všechny. Akční plán, který má být zveřejněn s ohledem na zasedání Evropské rady v Seville 21.–22. června 2002*, COM(2002) 263 final, (Brusel, 28. května 2002)

EUMAP: *Monitorování procesu rozšiřování EU: Korupce a antikorupční politika* (Monitoring the EU Accession Process: Corruption and Anti-corruption Policy) (Budapešť: OSI, 2002)

Petković, Brankica (ed.): *Mediální trhy v jihovýchodní Evropě a přidružených zemích EU: mapování modelů mediálního vlastnictví a jejich vliv na svobodu a pluralitu médií* (*Media markets in South-eastern Europe and EU accession countries: Mapping patterns of media ownership and their effects on media freedom and pluralism*) (Lublaň: SEENPM and Peace Institute, 2004)

Šmíd, Milan: *Zpráva o Slovinsku*. In: Brankica, Petković (ed.): *Mediální trhy v jihovýchodní Evropě a přidružených zemích EU: mapování modelů mediálního vlastnictví a jejich vliv na svobodu a pluralitu médií* (*Media markets in Southeast Europe and EU accession countries: Mapping patterns of media ownership and their effects on media freedom and pluralism*) (Lublaň: Peace Institute and SEENPM, 2004)

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV): *Zpráva o stavu vysílání a o činnosti RRTV za rok 2003* (*Report on the state of broadcasting and the activity of the Council for Radio and Television Broadcasting for 2003*) (Praha: RRTV, 27. únor 2004)

Weiss, Martin: *Kapitola o České republice*. In: Nations in Transit 2003. Democratization in East Central Europe and Eurasia (*Národy v přerodu 2003. Demokratické ve střední a východní Evropě a Eurasii*) (New York: Freedom House, 2004)

